

Univerzita Karlova

Právnická fakulta

JUDr. Daniela Machová

**Vývoj a použití norem mezinárodního práva
soukromého v elektronických vztazích**

**The Development and Application of International Private Law
Rules in Electronic Relations**

Disertační práce

Školitel autora disertační práce: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8. srpna 2017

Prohlašuji, že předloženou disertační práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Autor disertační práce

OBSAH

PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK	VII
1. ÚVOD.....	1
2. INTERNET A MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ	5
2.1. Historie a charakteristika internetu	5
2.1.1. Terminologie.....	5
2.1.2. Historie.....	6
2.1.3. Charakteristické rysy	7
2.1.4. Právní povaha internetu	9
2.2. Mezinárodní právo soukromé a procesní.....	10
2.2.1. Terminologie.....	10
2.2.2. Druhy norem mezinárodního práva soukromého a základní metody úpravy ..	12
2.3. Internetové právo	13
2.3.1. Terminologie.....	15
2.3.2. Systém internetového práva.....	16
3. VÝVOJ PRAMENŮ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO V ELEKTRONICKÝCH PRÁVNÍCH POMĚRECH.....	19
3.1. Prameny MPS v ČR s přihlédnutím k oblasti obchodních vztahů v prostředí internetu	19
3.1.1. Kategorizace	19
3.1.2. Mezinárodní dokumenty	21
3.1.2.1. Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu.....	22
3.1.2.2. Úmluva o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv.....	24
3.1.2.3. Vzorový zákon UNCITRAL o elektronických podpisech	31
3.1.2.4. Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží	31
3.1.2.5. Úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů	33
3.1.2.6. OECD E-commerce Guidelines, směrnice pro ochranu spotřebitele v kontextu elektronického obchodu.....	34
3.1.3. Evropské prameny mezinárodního práva soukromého.....	34
3.1.3.1. Nařízení Brusel I bis.....	35
3.1.3.2. Nařízení Řím II.....	37
3.1.3.3. Nařízení Řím I	38

3.1.3.4.	Směrnice o elektronickém obchodu	39
3.1.3.5.	Směrnice o zásadách Společenství pro elektronické podpisy	41
3.1.3.6.	Nařízení eIDAS	42
3.1.3.7.	Směrnice na ochranu spotřebitelů	47
3.1.4.	Prameny vnitrostátní	49
3.1.5.	Lex informatica	51
3.1.5.1.	Lex informatica v. lex mercatoria	51
3.1.5.2.	Nettiquette	53
4.	E-BUSINESS	56
4.1.	Základy E-Commerce	56
4.2.	Doménová jména	59
4.2.1.	Pojem doménové jméno	59
4.2.2.	Právní povaha doménového jména	59
4.2.3.	Přidělování doménových jmen	62
4.2.4.	Vytvoření domény .cz	63
4.2.5.	Řešení sporů z doménových jmen .cz	65
4.2.6.	Řešení sporů z doménových jmen .eu a sporů z doménových jmen nejvyšší úrovně	67
4.3.	E-podpis	69
4.4.	Datová schránka	73
5.	E-KONTRAKTACE	78
5.1.	Elektronická kontraktace v ČR	78
5.2.	Zásady smluvního práva	79
5.3.	Elektronické uzavírání smluv	80
5.3.1.	E-kontraktace dle OZ 1964	81
5.3.2.	E-kontraktace dle nového OZ	81
5.3.3.	Obchodní podmínky	83
5.4.	E-kontraktace v USA	85
5.4.1.	Modelové zákony UCITA a UETA	85
5.4.2.	E-Sign Act	88
5.4.3.	Elektronické uzavírání smluv	89
5.4.4.	Ochrana spotřebitele	90
5.4.5.	Nekalá smluvní ustanovení	92
5.5.	Jednotné evropské smluvní právo	93
5.5.1.	Principy evropského smluvního práva a jejich vývoj	93

5.5.2.	Návrh nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje	96
5.5.3.	Jednotný digitální trh	97
5.5.3.1.	Návrh směrnice o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu	99
5.5.3.2.	Návrh směrnice o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku	101
5.6.	Specifika kontraktace se spotřebiteli	106
5.6.1.	Základní pojmy	106
5.6.2.	Vývoj spotřebitelského práva a jeho prameny	108
5.6.2.1.	Ochrana spotřebitele na mezinárodní úrovni	108
5.6.2.2.	Ochrana spotřebitele v USA	110
5.6.2.3.	Ochrana spotřebitele v EU	111
5.6.3.	Charakteristika spotřebitelských smluv dle OZ	120
6.	APLIKACE NOREM MPS V OBLASTI E-COMMERCE	124
6.1.	Určení rozhodného práva	124
6.1.1.	Smluvní závazky	124
6.1.2.	Mimosmluvní závazky	128
6.1.3.	Soudní příslušnost	132
6.1.4.	Dosah judikatury	135
6.2.	Rozhodné právo a soudní příslušnost z pohledu ochrany spotřebitele	137
6.2.1.	Kolizní úprava	138
6.2.2.	Soudní příslušnost	139
6.3.	Příslušnost soudů v USA	143
6.3.1.	Základní pojmy a principy	144
6.3.2.	Judikatura	146
6.3.3.	Minimum Contacts Test/Purposeful Availment v prostředí internetu	148
6.3.4.	Zaměření podnikatelské činnosti	150
6.3.5.	Doktrína Sliding Scale	153
6.3.6.	Návrat k testu následku a minimálních kontaktů	154
6.4.	Alternativní řešení sporů	156
6.4.1.	Směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů	157
6.4.2.	Nařízení o řešení spotřebitelských sporů on-line	160
7.	E-GOVERNMENT	164
7.1.	Obecné vymezení	164
7.2.	Propojení registrů	166

7.2.1.	Propojení pozemkových registrů	167
7.2.1.1.	EULIS	167
7.2.1.2.	CROBECO	168
7.2.1.3.	EUFides	168
7.2.1.4.	IMOLA	169
7.2.2.	Propojení obchodních rejstříků	170
7.2.3.	Propojení insolvenčních rejstříků	171
7.3.	Zakládání společností on-line	172
7.4.	E-government v EU a ČR	174
8.	ZÁVĚR	177
	SEZNAM LITERATURY A WEBOVÝCH STRÁNEK	182
	SEZNAM PŘÍLOH	190
	ANOTACE	207
	ABSTRACT	208
	RESUMÉ	209
	SUMMARY	212

PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK

Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění účinném ke dni 9. ledna 2015.
Brusel I bis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.
Bruselská úmluva	Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních, („Bruselská úmluva z roku 1968“).
CEC	UNCITRAL Convention on Use of Electronic Communication in International Contracting (Convention on Electronic Contracting); Úmluva o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv.
CISG	UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods; Vídeňská úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (též Vídeňská úmluva).
ČR	Česká republika.
DES	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/93/ES ze dne 13. prosince 1999 o zásadách Společenství pro elektronické podpisy, ve znění účinném ke dni 30. června 2016.
ECD	E-commerce Directive. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu).
EFTA	European Free Trade Association; Evropské sdružení volného obchodu.

EHS	Evropské hospodářské společenství.
eIDAS	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES.
EP	Evropský parlament.
ES	Evropská společenství (Evropské společenství).
ESD (nyní SDEU)	Evropský soudní dvůr (Soudní dvůr EU).
EU	Evropská unie.
ICT	Information and Communication Technologies; informační a komunikační technologie.
ISP	Internet/Information Service Provider; poskytovatel služeb informační společnosti.
MPS	Mezinárodní právo soukromé.
NS	Nejvyšší soud.
NÚ	Úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů 1958, č. 74/1959 Sb., tzv. Newyorská úmluva.
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném ke dni 31. prosince 2013.
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development; Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.
OSN (UN)	Organizace spojených národů; United Nations.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 31. prosince 2013.

ŘÍM I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).
ŘÍM II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).
ŘÚ	Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980, (Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy).
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie.
SOS	Sdružení obrany spotřebitelů.
SŘ	Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law; Komise OSN pro právo mezinárodního obchodu.
WIPO	World Intellectual Property Organization; Světová organizace duševního vlastnictví.
ZEP	Zákon č. 227/2000, o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů (zákon o e-podpisu), ve znění účinném ke dni 18. září 2016.
ZEU	Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.
ZIS	Zákon č. 480/2004 Sb., zákon o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti).
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.
ZMPSP 1963	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění účinném ke dni 31. prosince 2013.
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

ZOS	Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Případné další zkratky jsou vysvětleny dále v textu.

1. ÚVOD

Za necelé dva roky oslaví internet 30 let od svého vzniku. První návrh systému, z něhož se vyvinula internetová služba World Wide Web, předložil britský vědec Tim Berners-Lee v březnu roku 1989.¹ Ač internet již dávno není novinkou, jeho vývoj zcela jistě není u konce. V kontrastu s dynamikou internetu a rychlostí jeho růstu stojí právo, jehož snahou je regulovat vztahy s internetem související. Právní regulace tradičně reaguje na situace pomaleji, někdy s poměrně dlouhým časovým odstupem. Jelikož internet má velký význam z hlediska obchodního, jeho právní úprava nebo její nedostatek přímo dopadá na ekonomiku státu.

Evropský trh elektronického obchodování v posledních letech v rámci celého maloobchodního odvětví rychle roste. „Hodnota elektronického maloobchodu v EU vzrostla v roce 2014 v porovnání s rokem 2013 o 13,7 % a dosáhla celkové hodnoty ve výši přibližně 370 miliard EUR. Průměrné roční tempo růstu v období 2000–2014 činilo 22 %. Obrat plynoucí z elektronického maloobchodu jako podíl na celkovém maloobchodním obratu dosáhl v roce 2015 výše 8 %.“² Můžeme tedy říci, že elektronické obchodování je hlavní hnací silou celého růstu v EU. Má však stále značný nevyužitý potenciál. Podniky a spotřebitelé se místo toho, aby v plné šíři využívali příležitostí, které elektronický obchod nabízí, omezují příliš často na své domácí trhy. Důvodem je nejistota a obava z rozdílného zacházení v různých státech. Zprávy a sdělení Komise pravidelně konstatují, že růstový potenciál elektronického obchodování zůstává nevyužit. „Podíl elektronického obchodování na celém maloobchodním odvětví zůstává v Evropě na podstatně nižší úrovni

¹ Wikipedia.org. Tim Berners-Lee. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Tim_Berners-Lee.

² Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů. Komplexní přístup ke stimulaci přeshraničního elektronického obchodu pro evropské občany a podniky {swd(2016) 163 final}, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <https://www.digiczech.eu/wp-content/uploads/2016/08/e-commerce.pdf>.

než v USA. V roce 2015 činil podíl elektronického obchodu v maloobchodním sektoru v EU kolem dvou třetin podílu Spojených států.“³

Evropská komise proto přijala strategii pro jednotný digitální trh, která jako jednu z klíčových priorit stanovila právě vytvoření jednotného digitálního trhu. To by mělo Evropě přinést další hospodářský růst. Strategie pro jednotný digitální trh se zabývá všemi zásadními překážkami, které brání rozvoji přeshraničního elektronického obchodování v EU.⁴ Tyto vnitrostátní překážky, jež brání online transakcím, je třeba řešit a odstraňovat na evropské úrovni.

Disertační práce navazuje na rozbor základů právní úpravy e-businessu obsažený v rigorózní práci autorky s názvem *E-business – mezinárodněprávní aspekty* (z roku 2010) a problematiku dále podrobněji rozpracovává. Disertační práce se věnuje vývoji nejdůležitějších oblastí právní úpravy zaměřujících se na internet. Jde o problematiku rozsáhlou, proto je výklad omezen daným rozsahem této práce. Autorka se nicméně snaží komplexně nahlédnout na vývoj úpravy elektronických právních poměrů a dalších významných prvků e-businessu.

Počáteční kapitoly práce jsou věnovány historii internetu, vysvětlení základních termínů světa internetu a objasnění nejdůležitějších technických pojmů. Následuje shrnutí pojmů mezinárodního práva soukromého a jeho systematiky. Závěr úvodní části je věnován zamyšlení se nad existencí internetového práva.

Ve třetí části je potom popsán obecně vývoj pramenů mezinárodního práva soukromého a procesního, jež mají přímý vliv na elektronické právní poměry. Od pramenů mezinárodních přes vývoj evropské úpravy, krátce jsou zmíněny rovněž prameny

³ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů. Komplexní přístup ke stimulaci přeshraničního elektronického obchodu pro evropské občany a podniky {swd(2016) 163 final}, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <https://www.digiczech.eu/wp-content/uploads/2016/08/e-commerce.pdf>.

⁴ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Digitální smlouvy pro Evropu - Uvolnění potenciálu elektronického obchodu. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52015DC0633>.

vnitrostátní, kterým je věnována bližší pozornost v následujících kapitolách. V závěru této části se zabýváme také nepsaným právem vznikajícím v prostředí internetu.

Čtvrtá část se obrací zpět k jednotlivým specifikům oblasti e-businessu. Rozebíráme nejen doménová jména, jejich právní podstatu i řešení sporů z nich vznikajících, ale i vývoj úpravy e-podpisu a elektronických sdělení prostřednictvím datových stránek.

Samostatně potom v páté části stojí úprava e-kontraktace, která tvoří jednu ze stěžejních částí disertační práce. Pro srovnání jsou zmíněna základní východiska a vývoj úpravy v ČR, EU a USA. Po obecné části věnované elektronickým smlouvám následuje vysvětlení specifik úpravy týkající se kontraktace se spotřebiteli. Zde je nejvíce patrný aktivní vývoj a reakce právní úpravy. Právě úprava ochrany spotřebitele je jedním z důležitých pilířů v úsilí o odstraňování překážek a rozvoj elektronického obchodování.

Následuje šestá část, která je věnována aplikaci norem MPS na oblast elektronických právních poměrů. Je zde pojednáno o určení rozhodného práva a soudní příslušnosti obecně, následně jsou potom rozebrány podrobněji i se specifiky vyplývajícími pro spotřebitele. Zmíněna je pro srovnání také judikatura USA, ke které se tamní soudy obrací při řešení sporů v oblasti internetu. Tato část je uzavřena rozбором metod ADR v oblasti spotřebitelských sporů.

Poslední část práce se věnuje e-governmentu. Vzhledem k limitaci rozsahem této disertační práce je hlavní problematika této oblasti, která je rovněž zahrnuta pod pojem e-business, zpracována pouze v hlavních bodech. Podrobněji se věnujeme snahám o propojení rejstříků nemovitostí, dále propojení obchodních rejstříků a zakládání společností online.

Cílem disertační práce je především přehledně předesíť postupný vývoj právních norem upravujících prostředí internetu. Pozornost věnujeme tomu, jak se právo vyrovnává s neustále se nově objevujícími funkcemi internetu a globalizací. Hlavními otázkami, na které v práci hledáme odpověď, jsou: Je třeba vytvářet nové předpisy pro úpravu elektronických právních poměrů? Jak se podařilo novým předpisům soukromého práva

aktuálně platným v ČR postihnout specifika e-commerce? Jaká je nejlepší cesta pro regulaci e-businessu za současné podpory podnikání? Jaký má vliv digitalizace právních jednání na právní jistotu? K tomuto využíváme mj. srovnání právních úprav a judikatury kontinentálního právního systému a common law. Protože jde o oblast velmi rozsáhlou, věnujeme se v disertační práci hlavním zásadám a principům a na závěr objasníme, kam se by se elektronizace právních jednání mohla dále ubírat.

2. INTERNET A MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ

V první části disertační práce se budeme věnovat vymezení jejích dvou klíčových bodů – internetu a MPS. V závěru této části se potom zaměříme na povahu internetového práva jakožto samostatného právního odvětví.

2.1. Historie a charakteristika internetu

V úvodní kapitole této práce je obsažen krátký exkurs do oblasti základních termínů, historie a shrnutí charakteristických rysů internetu. Vzhledem k tomu, že se práce zabývá vývojem právní regulace vztahů úzce souvisejících s internetem a moderními technologiemi, považují za důležité vysvětlit si jejich základní pojmy a principy.

2.1.1. Terminologie

Termín internet vychází z anglického pojmu *Interconnected Networks*, tj. „navzájem propojené sítě“. Z technického hlediska je internet rozsáhlá počítačová síť, která vznikla a neustále vzniká postupným propojováním lokálních sítí do větších celků. V rámci těchto sítí mezi sebou počítače komunikují za pomoci rodiny protokolů TCP/IP (*Transmission Control Protocol/Internet Protocol*). Tyto protokoly řídí výměnu a doručování dat mezi různými počítači prostřednictvím veřejných standardů. Základním protokolem celého internetu je IP (*Internet Protocol*). Důležitou částí internetové infrastruktury je systém doménových jmen – DNS (*Domain Name System*). Konkrétní počítač je identifikován IP protokolem s jednoznačnou IP adresou, která je tvořena systémem čísel např. 183.12.004.9 nebo 2001:db9:0:8765:0:432:1:1. Tato čísla jsou sama o sobě těžko zapamatovatelná, můžeme je přirovnat k telefonním číslům a DNS potom

k telefonnímu seznamu. DNS převádí IP adresy používané počítači na doménová jména usnadňující orientaci lidem a obráceně.⁵

Internet je tedy celosvětový systém sítí složený z mnoha propojených počítačů, umožňující uživatelům na celém světě sdílet informace na mnohočetných kanálech. Realizují se jím internetové služby, jako např. elektronická pošta (e-mail), WWW (*World Wide Web*, systém webových stránek zobrazovaných prostřednictvím webového prohlížeče), online messengery (chat, instant messaging) nebo např. online telefonování (VoIP - *Voice over Internet Protocol*, Skype) a sledování televize a rádia.

Není neobvyklé, že pojmy internet a World Wide Web bývají zaměňovány a používány nesprávně jako synonyma. Na závěr tedy ještě upřesnění: internet je, jako globální systém přenosu dat, hardwarovou a softwarovou infrastrukturou umožňující propojitelnost počítačů. Funkcí internetu je transport digitálních informací. Ostatní úkony realizované přes internet nejsou prováděné internetem samotným. Jde o služby, jež jsou poskytovány určitými osobami. World Wide Web, kombinace textu, grafiky a multimédií propojených hypertextovými odkazy, je potom nejvyužívanější službou internetu.

2.1.2. Historie

Internet se zrodil z projektu agentury amerického ministerstva obrany ARPANETU,⁶ který vznikl v roce 1969. Výzkum se zabýval především otázkami efektivního použití a výměny dat a jeho cílem bylo propojení univerzitních a výzkumných zařízení za účelem co nejlepšího využití tehdy nedostačující počítačové kapacity nejprve v USA a později na celém světě.

⁵ Wikipedia.org. Internet. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>.

⁶ ARPA - *Advanced Research Project Agency*.

Počáteční expanze internetu je úzce spojena s rozvojem operačního systému Unix, který byl založen na myšlence umožnit více uživatelům pracovat na jednom počítači. Název „Internet“ se začal prosazovat až po roce 1982, poté co Arpanet adaptoval soubor komunikačních protokolů TCP/IP.⁷

Zásadním byl pro svět internetu rok 1993, kdy byl přes World Wide Web zveřejněn a nabídnut k bezplatnému stažení první grafický prohlížeč Mosaic. Samotný projekt WWW, který představuje nejvyužívanější službu internetu, jež přispěla významnou měrou k jeho růstu a popularitě, byl rozvinut v roce 1989 anglickým vědcem Timem Berners-Lee a publikován organizací CERN (Evropský ústav pro jaderný výzkum) v roce 1991. Během roku 1994 došlo díky prohlížeči WWW ke zpřístupnění internetu běžným uživatelům a jeho komercializaci, a tím skončilo období dominance vědeckých a akademických pracovišť v internetovém prostředí.

2.1.3. Charakteristické rysy

Internet již ze své povahy tvoří specifické prostředí, jímž je významně ovlivněna povaha právních poměrů v něm vznikajících. Jednou z jeho nejvýznamnějších vlastností je, že jde o prostor bez hranic. Ačkoliv se nic nezměnilo na tom, že svět je rozdělen geografickými hranicemi, internet sám tyto hranice nerespektuje a představuje neohraničený prostor. Internetová komunikace probíhá mezi většinou zemí volně bez jakýchkoli hraničních kontrol.^{8 9}

⁷ Běžný název pro *Internet Protocol Suite* – soubor komunikačních protokolů používaných internetem a podobnými systémy, pojmenovaný po prvních a nejdůležitějších protokolech *Transmission Control Protocol* (TCP) a *Internet Protocol* (IP).

⁸ V některých zemích je ovšem určitá kontrola vykonávána, což většinou souvisí s politickou nebo náboženskou ideologií. Příkladem je Čínská lidová republika, Kuba nebo Sýrie. Kontrola je realizována cenzurou internetových stránek, blokováním obsahu nebo omezením faktického přístupu k internetu a k výpočetní technice.

⁹ SVANTESSON, D.: *Private International Law & the Internet*. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2007, s. 30.

S tímto aspektem souvisí geografická nezávislost internetu, ve smyslu, že v případě internetové komunikace je nevýznamné geografické umístění informace. Virtuálně se tak uživatel může nacházet kdekoli na světě bez ohledu na to, zda ví, kde se nachází server, s nímž komunikuje. Tato vlastnost vytváří obtíže zejména při určování jurisdikce. Stávající právní úprava klade důraz na fyzický pohyb nebo přítomnost, internetová komunikace ale žádný fyzický pohyb nezahrnuje. Komunikace a interakce na internetu probíhá všude, ale zároveň na žádném určitém místě.¹⁰

Specifická je rovněž problematika času na internetu, kdy informace jsou přenášeny okamžitě. Tím prakticky dochází k eliminaci časových pásem. S výše uvedeným je také úzce spojen ekonomický aspekt. Ve srovnání s ostatními prostředky komunikace je e-komunikace spojena s mnohem menšími náklady a je nezávislá na vzdálenosti.

Další významnou vlastností internetu je jeho univerzální dosažitelnost. Přístup k informacím prostřednictvím internetu je jednoduchý a široce využívaný. Webové stránky zprostředkovávají informace neurčitému počtu lidí, jedná se o typ komunikace *one-to-many*. Na toto navazuje obtížnost dohledu nad internetovým prostředím a praktická absence centrální kontroly.

Jak již bylo řečeno výše, internet je soustavou vzájemně propojených sítí (např. IBM Global Network, EUNET, CESNET). Tyto sítě mají své konkrétní vlastníky, internet však jako celek není předmětem vlastnictví a nemá žádné řídicí centrum. Je jakousi dohodou mezi vlastníky dílčích sítí,¹¹ v případě internetu tedy nepřichází v úvahu žádné direktivní rozhodování na ústřední úrovni. Rozhodování probíhá formou konsensu mezi

¹⁰ LIM, Y. F.: Cyberspace law: commentaries and materials. 2nd edition. Hong Kong: Shek Wah Tong Printing Press Ltd., 2007, s. 68.

¹¹ PETERKA, J. Velký kurz Internetu, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://www.earchiv.cz/1315/index.php3>.

vlastníky dílčích sítí, „zainteresovanými uživateli“, nebo na půdě organizací zabývajících se provozem a vývojem internetu, pokud jde o technické záležitosti.¹²

Určitou kontrolu vykonávají také poskytovatelé služeb informační společnosti (ISP – *Internet Service Provider*, vlastníci dílčí sítě) ve vztahu ke klientům nebo vlády států vůči svým občanům.

2.1.4. Právní povaha internetu

Uchopit internet z pohledu práva je poměrně komplikované. Jak konstatuje J. Brodec, nejedná se o věc v právním smyslu, neboť internet není možné ztotožňovat s technickým zařízením, na němž je provozován (počítače, propojovací kabely).¹³ Nejedná se ani o přírodní ovladatelnou sílu, neboť elektrické signály jsou podstatou řádného provozu internetu. Rovněž se nejedná o službu. V rámci jednotlivých dílčích sítí je bezpochyby možné vystopovat řadu dílčích poskytovatelů služeb, ale žádného centrálního, který by celý internet poskytoval jako službu.¹⁴

Internet rovněž není subjektem práva, nemůže nabývat práva a povinnosti. Nemá tedy právní subjektivitu, ani žádné statutární orgány, které by za něj byly oprávněny jednat. Internet je možné chápat jako „prostředí, které umožňuje jednotlivým subjektům, aby zde vstupovaly do vzájemných kontaktů, na jejichž základě mohou být internetem přenášeny

¹² IETF – *Internet Engineering Task Force*, která vypracovává dokumenty obsahující standardy internetových protokolů; ICANN – *The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*, nezisková organizace založená v Kalifornii v roce 1998 za účelem dohledu nad některými oblastmi internetu. Dnes je obecně zodpovědná za koordinaci a přidělování doménových jmen a IP adres. Zajišťuje jedinečnost každé adresy a jejich vyhledatelnost uživateli internetu na celém světě, provádí registraci generických domén a zároveň zastřešuje regionální organizace, které provádějí registrace na jednotlivých kontinentech; ISOC – *Internet Society* - Mezinárodní organizace pro globální koordinaci a kooperaci v rámci internetu; W3C – *World Wide Web Consortium*.

¹³ KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K. a kol.: *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 321.

¹⁴ SVOBODA, P.; KROFT, M.; BERAN, K.; EMR, D.; FRÝZEK, L.; VÁŇA, R.; VÍT, M.: *Právní a daňové aspekty e-obchodu*. Praha: Linde Praha a.s., 2001, s. 57.

různé typy datových souborů mezi takto předem definovanými subjekty.“¹⁵ Internet může být regulován právě regulací chování subjektů v něm působících.

K právní podstatě internetu se vyjadřuje i anglický akademik C. Reed, který jej charakterizuje pouze jako způsob přepravování digitálních informací. Následky tohoto transportu informací pak obvykle mají právní účinky, ale přesný technický mechanismus použitý k přepravě informace je ve většině případů právně irelevantní.¹⁶

2.2. Mezinárodní právo soukromé a procesní

Mezinárodní právo soukromé a procesní je právním odvětvím, jehož normy odpovídají na tři základní otázky: Kde bude spor řešen? Jakým právem se bude právní poměr řídit? A jak bude naloženo se soudním rozhodnutím?¹⁷

2.2.1. Terminologie

Mezinárodní právo soukromé bývá definováno jako: „soubor právních norem, které výlučně upravují soukromoprávní poměry (tj. poměry práva občanského a obchodního) s mezinárodním prvkem, včetně právních norem upravujících postup soudů a jiných orgánů a účastníků, případně i jiných osob a vztahy mezi nimi vznikající v řízení

¹⁵ KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K. a kol.: Právo mezinárodního obchodu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 322.

¹⁶ REED, C. Internet Law – Texts and Materials, Second Edition. Cambridge, University Press 2004, s. 4., [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: http://assets.cambridge.org/97805216/05229/excerpt/9780521605229_excerpt.pdf.

¹⁷ ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T.: Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 16.

o soukromoprávních věcech, v němž je obsažen mezinárodní prvek.“¹⁸ Tyto normy se liší stát od státu. Soubor norem obsahujících právní úpravu postupu soudů a jiných osob a vztahy mezi nimi vznikající v řízení o soukromoprávních věcech s mezinárodním prvkem se označuje termínem mezinárodní právo procesní.

Pojem „mezinárodní právo soukromé“ je používán převážně v zemích s kontinentální právní tradicí, zatímco angloamerický systém *Common Law* označuje tuto oblast práva výrazem *conflict of laws*. Oba termíny bývají používány jako synonyma.

Mezinárodní právo soukromé představuje zvláštní odvětví právního řádu, jehož předmětem je úprava soukromoprávních poměrů s cizím (nebo též mezinárodním či zahraničním) prvkem. Tyto právní poměry přesahují svým významem hranice určitého státu, protože v některém svém prvku mají vztah k zahraničí. Takový vztah k zahraničí může být dán tím, že subjekty nebo některý ze subjektů daného právního poměru má vztah k cizímu státu (státní příslušnost, místo pobytu), tím, že právní skutečnosti, které způsobují vznik, změnu nebo zánik právního poměru, nastaly v cizině, tím, že objekt právního poměru je v cizině, nebo souvisí-li určitý právní poměr s jiným právním poměrem (nebo je na něm závislý – akcesorický), jestliže se tento základní právní poměr řídí cizím právem. Každý právní poměr s cizím prvkem považujeme za mezinárodní v tom smyslu, že překračuje hranice jednoho suverénního státu a vstupuje do oblasti, v níž se projevuje zákonodárství nejméně dvou států. Mezinárodní prvek je ze samotné podstaty internetu, jakožto globálního média, běžnou součástí právních poměrů vznikajících prostřednictvím internetu, např. v mezinárodním elektronickém obchodu.

¹⁸ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol.: Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání. Plzeň – Brno: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. a Doplněk, 2015, s. 27, 28.

2.2.2. Druhy norem mezinárodního práva soukromého a základní metody úpravy

Normy oboru mezinárodního práva soukromého bývají děleny do čtyř základních kategorií. První kategorii tvoří zvláštní normy, které označujeme jako *normy kolizní*. V případě, že soukromoprávní poměr má vztah k více státům (tzn. v případě kolize, střetu právních řádů) určí tyto normy rozhodné (použitelné) právo. Neobsahují tedy věcnou úpravu právního poměru, pouze odkazují na použitelný právní řád určitého státu. Upravují tak právní poměr nepřímo. Druhou skupinu potom tvoří *přímé normy*. Ty jsou pravidly hmotněprávními a samy přímo stanoví práva a povinnosti účastníků právních poměrů. Přímé normy se stávají součástí právních řádů jednotlivých států obvykle na základě mezinárodních smluv. Tím vzniká dvojitá úprava určitých druhů soukromoprávních poměrů, kdy se pro typy upravené mezinárodní smlouvou použije tato smluvní úprava a pro ostatní druhy, na něž se mezinárodní úprava nevztahuje, platí vnitrostátní normy státu, na jehož právní řád odkáže norma kolizní. Třetí kategorií jsou *věcné normy* MPS, které jsou obsaženy ve vnitrostátních předpisech určených pro regulaci určitých soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem. Na rozdíl od přímých norem definovaných výše se nepoužijí bezprostředně, ale až poté, co kolizní norma odkáže na právní řád, jehož jsou součástí. Poslední kategorie obsahuje *normy mezinárodního práva procesního*, upravující postup soudů a dalších orgánů, účastníků i právních poměrů mezi nimi vznikajících v soukromoprávních řízeních s mezinárodním prvkem.

Podle toho, jak normy mezinárodního práva soukromého plní svou funkci, rozeznáváme v právních řádech dva základní způsoby úpravy. Prvním typem je *kolizní metoda*, která jako svého prostředku využívá kolizních norem. Kolizní normy obsahují tzv. kolizní kritéria (hraniční určovatele), jež se používají k určení právního řádu, kterým se řídí konkrétní právní poměr. Nejvíce se vyskytujícími hraničními určovateli jsou: právo zvolené účastníky (*lex electa*), obsah právního poměru (*lex causae*), místo bydliště, resp. sídla účastníka, státní příslušnost (*lex patriae*), místo úkonu (*lex loci actus*), právo místa soudu (*lex fori*).

Druhým způsobem úpravy je *metoda přímá*, v níž přímé hmotněprávní normy, aniž by odkazovaly na jiný právní řád, stanoví práva a povinnosti účastníků právních poměrů a bezprostředně jsou rovněž používány.

2.3. Internetové právo

Použití internetu se od jeho komerčního prosazení v 90. letech rychle zvyšovalo a technologický vývoj v globální společnosti byl tak dynamický, že pro zákonodárce bylo mnohdy obtížné s adekvátní rychlostí na tento vývoj reagovat. S nově vznikajícími normami upravujícími interakce v internetovém prostředí vyvstala otázka, zda tyto normy tvoří nové samostatné odvětví práva – internetové právo. Obecně jsou právní odvětví vymezována především podle kritéria předmětu právní regulace. Normy určitého odvětví upravují stejný typ společenských vztahů. Dalším důležitým hlediskem jsou společné právní instituty a principy a v neposlední řadě také to, že samostatnost právního odvětví akceptuje odborná veřejnost.

Právě mezi odbornou veřejností panovaly, co se týče existence samostatného odvětví internetového práva (resp. práva informačních technologií), od počátku rozpory. Americký soudce F. Easterbrook napsal například v roce 1996 článek, ve kterém přirovnával právo kyberprostoru k právu koňskému (které stejně jako právo internetu neexistuje).¹⁹ V článku odmítl důrazně nutnost existence zvláštního odvětví práva pro prostor internetu a informačních technologií s tím, že internet by se měl přizpůsobit již existujícím právním normám. Jeho hlavním argumentem bylo, že: „k poznání práva použitelného na určité speciální situace, je třeba studovat obecná pravidla.“ Konstatoval, že je třeba pouze vyjasnit pravidla, vytvářet vlastnická práva, tam kde žádná nejsou, a usnadnit

¹⁹ EASTERBROOK, F. H.: Cyberspace and the Law of the Horse. University of Chicago Legal Forum, 1996, s. 207 a násl., [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2147&context=journal_articles.

vytváření vyjednávacích institucí. Pak ponechat kyberprostor jeho vlastnímu vývoji a užívat si výhod.

Na text F. Easterbrooka reagoval odmítavě významný americký akademik v oboru internetového práva L. Lessig. Argumentoval především praktickým významem nově vznikajícího právního odvětví, jeho společenskou důležitostí, specifickostí internetových vztahů. Podle L. Lessiga je nutné při úvahách o kyberprostoru porozumět roli práva ve společnosti, hodnotách, které chceme zachovat i v prostředí internetu. Ač souhlasí s výrokem F. Easterbrooka, že je třeba studovat obecné právo, konstatuje, že je důležité také přemýšlet o tom, jak se právo a kyberprostor setkávají.²⁰

S odstupem času můžeme konstatovat, že již v době diskuzí o existenci internetového práva byly položeny jeho základy a toto odvětví práva se neustále rozvíjí.

Dle anglického akademika C. Reeda musíme o internetovém právu přemýšlet v technickém a ekonomickém kontextu.²¹ Z technické výjimečnosti internetu dovozujeme dva významné důsledky pro právo. Prvním z nich je tzv. globální ekvivalence, kdy všechny počítače připojené k internetu jsou stejně blízko a rovnocenně přístupné všem uživatelům bez ohledu na státní hranice. Druhým je potom skutečnost, že informace se přenáší pouze v digitální formě. Lze tedy činit úkony založené na automatizovaném rozhodování bez jakéhokoli zásahu člověka, vyjma nutného počátečního určení parametrů automatizovaného rozhodování. Právní jednání je potom pouze výsledkem digitálního přenosu informace.

Ekonomické souvislosti, vycházející z technických specifik výše uvedených, jsou však pro vývoj právní úpravy neméně důležité. K pojmu globální ekvivalence se váže přístup jakéhokoli internetového podniku ke globálnímu trhu, a to bez nutnosti nákladného

²⁰ LESSIG, L.: The Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach Us. Harvard Law Review. 1999, roč. 113, č. 2, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <https://cyber.harvard.edu/works/lessig/finalhls.pdf>.

²¹ REED, C. Internet Law – Texts and Materials, Second Edition. Cambridge, University Press 2004, s. 4 a násl., [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: http://assets.cambridge.org/97805216/05229/excerpt/9780521605229_excerpt.pdf.

a časově náročného procesu zakládání poboček v každém státě s potencionálními zákazníky. Díky digitálnímu přenosu informací se také značně snižují náklady na komunikaci. Bezplatné použití e-mailu masově nahradilo zasílání obchodních dopisů. Úspory personálních výdajů jsou dosahovány i vlivem automatizovaného rozhodování, které snižuje potřebu prodejního a marketingového personálu.²²

S nástupem éry internetu a internetového podnikání (*e-commerce*) se zásadním způsobem změnila povaha provádění mnoha obchodních aktivit. Oproti tradičnímu mezinárodnímu podnikání odpadá silná vázanost na místní právo zejména tím, že podnikatel nemusí být fyzicky přítomen na místech, kde vstupuje na trh, a nemusí ani v tomto místě nikoho zaměstnávat.

Nové způsoby obchodních transakcí ve spojení s jejich globálním dosahem a novými produkty vyžadují samozřejmě také novou právní úpravu nebo přinejmenším přizpůsobení aplikace zákonů již existujících. V oblasti e-commerce lze na úrovni EU pozorovat nejsilnější harmonizaci, jaká v ostatních právních odvětvích nemá obdoby.

2.3.1. Terminologie

Oblast práva, která se týká internetu a moderních informačních technologií, bývá označována mnoha různými termíny, které se do jisté míry překrývají. Nejčastěji bývají používány výrazy právo informačních technologií (*IT-Law*), právo kyberprostoru (*Cyberspace Law*) nebo *internetové právo*.²³ Některými autory je pro tuto oblast práva používán název *informační právo*, neboť se jeho úprava dotýká problematiky informací, dat a zacházení s nimi, nebo též *počítačové právo*.²⁴

²² Ibidem.

²³ SVANTESSON, D.: Private International Law & the Internet. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2007, s. 21.

²⁴ SMEJKAL, V., SOKOL, T., VLČEK, M.: Počítačové právo. Praha: C. H. Beck, 1995, s. VII.

Právo informačních technologií se zdá být pojmem nejširším a odkazuje k celé oblasti informačních technologií – od služby WWW, přes elektronické finanční transakce, až po autorská práva k počítačovým programům. Řada otázek jím upravených s internetem vůbec nepřichází do styku (např. poskytování a používání offline počítačových programů, úprava „neinternetových“ telekomunikací aj.).

Termíny *právo kyberprostoru* a *internetové právo* jsou konkrétnější a bývají používány jako synonyma. Jednoznačně se prosadily jako označení oblasti práva, která se zabývá vztahy na internetu.

Internetové právo, resp. právo kyberprostoru můžeme definovat jako soubor právních norem, jejichž účelem je právně upravovat společenské poměry vznikající v souvislosti s kontaktem lidské společnosti a internetu.

2.3.2. Systém internetového práva

Na rozdíl od tradičních právních odvětví neexistuje žádný kodex internetového práva, který by obsahoval jeho komplexní úpravu. Regulovány jsou pouze jednotlivé oblasti internetu. Základy společné těmto jednotlivým oblastem, jako předmět úpravy, pojmy, základní zásady internetového práva, pojetí právních poměrů a skutečností, způsobilost účastníků těchto vztahů atd., představují obecnou část v systému internetového práva. Právní úpravu otázek obecné části najdeme v jednotlivých prepisech vytvořených přímo pro internetové prostředí,²⁵ zejména však v normách práva občanského, obchodního, popř. správního a trestního. V rámci zvláštní části jsou konkrétně zkoumány a regulovány specifické oblasti práva internetu. Mezi nejvýznamnější části patří zejména:

- e-commerce (e-shopy, e-aukce),

²⁵ Např. úprava specifické odpovědnosti v zákoně č. 480/2004 o některých službách informační společnosti.

- domény, doménová jména (registrace, převod, pronájem domén, řešení doménových sporů),
- smlouvy s ISP, odpovědnost ISP,²⁶
- internetová reklama,
- e-government (e-justice, elektronické registry),
- právo duševního vlastnictví – autorské právo, patenty, ochranné známky atd. zaměřené na díla související s internetem,²⁷
- ochrana hospodářské soutěže,
- ochrana spotřebitele,
- ochrana dat, osobních údajů,²⁸
- *cyber-crime* – internetová kriminalita,²⁹
- elektronická komunikační infrastruktura.³⁰

²⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1535 ze dne 9. září 2015 o postupu při poskytování informací v oblasti technických předpisů a předpisů pro služby informační společnosti, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu) (čl. 12).

²⁷ Tzv. „WIPO internetové dohody“ – *WIPO Copyright Treaty* a *WIPO Performance and Phonograms Treaty*.

²⁸ *Lex generalis* – směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, kterou s účinností od 25. května 2018 nahrazuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů); *lex specialis* pro elektronické komunikace – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích).

²⁹ Úmluva Rady Evropy o boji proti internetové kriminalitě – *Convention on Cybercrime*. V roce 2013 ustavila Evropská unie Evropské centrum pro boj proti kyberkriminalitě (EC3) v rámci Europolu.

³⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/19/ES ze dne 7. března 2002 o přístupu k sítím elektronických komunikací a přiřazeným zařízením a o jejich vzájemném propojení (přístupová směrnice), směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/20/ES ze dne 7. března 2002 o oprávnění pro sítě a služby elektronických komunikací (autorizační směrnice), směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES ze dne 7. března 2002 o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací (rámcová směrnice).

Tímto je uzavřen úvod do pojmů a specifík internetu a mezinárodního práva soukromého. Následující kapitoly budou věnovány vývoji právní úpravy především v oblasti e-commerce a ochrany spotřebitele a okrajově též doménovým jménům a e-governmentu.

3. VÝVOJ PRAMENŮ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO V ELEKTRONICKÝCH PRÁVNÍCH POMĚRECH

Ve třetí části disertační práce se budeme zabývat nejdůležitějšími prameny mezinárodního práva soukromého a procesního pro oblast internetových právních poměrů a jejich vývoji v posledních dekadách.

3.1. Prameny MPS v ČR s přihlédnutím k oblasti obchodních vztahů v prostředí internetu

Pojem „prameny práva“ používáme ve formálním smyslu tedy jako formy, v nichž je právo obsaženo, v nichž je třeba hledat právní normy a které jsou tedy vlastně bezprostředním pramenem poznání práva.³¹ Prameny mezinárodního práva soukromého tedy rozumíme *zdroje poznání obsahu mezinárodních soukromoprávních norem*.

3.1.1. Kategorizace

Prameny mezinárodního práva soukromého a procesního si můžeme rozdělit na:

- *prameny mezinárodněprávní regulace*, mezi které patří mezinárodní smlouvy a mezinárodněprávní obyčeje upravující právní poměry mezi subjekty mezinárodního práva;
- *prameny soukromoprávní regulace*, jež se vztahují na právní poměry vznikající mezi soukromoprávními subjekty, mezi které zahrnujeme mezinárodní smlouvy,

³¹ BOGUSZAK, J.; ČAPEK, J.: Teorie práva. Praha: CODEX Bohemia 1997, s. 27.

předpisy Evropské unie a vnitrostátní právní předpisy, popř. další usnadňující realizaci mezinárodních závazků.³²

Podle toho, jaký druh norem MPS prameny obsahují, dělíme pravidla do následujících kategorií:

- *prameny obsahující přímé hmotněprávní normy* (obsahují hmotněprávní úpravu a aplikují se přímo),³³
- *prameny obsahující kolizní normy* (určují rozhodné právo)³⁴ a
- *prameny obsahující normy mezinárodního civilního procesního práva* (upravují řízení o soukromoprávních věcech s mezinárodním prvkem).³⁵

V souladu s moderními trendy MPS bývají právní úpravy obsahující kolizní normy a normy mezinárodního práva procesního spojovány. Bylo a je tomu tak i v ČR, jak ve starém ZMPSP 1963, tak i v ZMPS účinném od ledna roku 2014.

Normy upravující zejména otázku jurisdikce – stanovující pravomoc a příslušnost soudů, uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí, jsou s normami kolizními (určujícími, podle kterého práva bude soud rozhodovat o soukromoprávním poměru s mezinárodním prvkem) úzce svázány.³⁶

V prostředí internetu vznikají především právní poměry mezi subjekty soukromého práva, zejména obchodněprávní poměry s mezinárodním prvkem. Právě pramenům úpravy uvedených právních poměrů tzv. mezinárodního obchodního práva kyberprostoru bude věnována tato část disertační práce.

³² KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K. a kol.: Právo mezinárodního obchodu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 30.

³³ Např. ŘÚ o právu rozhodném pro závazkové vztahy ze smluv.

³⁴ Např. CISG.

³⁵ Např. Brusel I bis.

³⁶ PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6 a násl.

Je důležité zmínit, že každý stát má své vlastní prameny práva mezinárodního obchodu, a ty se často i podstatně liší od ostatních států. Vzhledem k rychlosti a množství vzniku právních poměrů v prostředí internetu, za použití interaktivních komunikačních technologií a bez ohledu na státní hranice, je třeba právní úpravu koordinovat na globální úrovni. Nezastupitelnou roli proto hrají v tomto ohledu mezinárodní organizace vytvářející modelové předpisy harmonizující³⁷ a sjednocující³⁸ právní úpravy. Zmíníme alespoň unifikující činnosti Haagské konference mezinárodního práva soukromého, Komise OSN pro právo mezinárodního obchodu (UNCITRAL), Mezinárodního ústavu pro sjednocení soukromého práva v Římě (UNIDROIT), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a orgánů EU.

Následující subkapitoly budou obsahovat přehled nejdůležitějších pramenů MPS vztahujících se k právním poměrům vznikajícím v elektronickém prostředí. Není možné se věnovat všem v této práci detailně, uvádíme tedy alespoň jejich hlavní principy. Pramenům pro oblast internetu nejvýznamnějším budeme věnovat pozornost detailněji v následujícím výkladu.

3.1.2. Mezinárodní dokumenty

Internet je, jak již bylo mnohokrát řečeno, dynamicky se rozvíjející počítačovou sítí, která se často řídí neprávními normativními systémy. Tato úprava v sobě spojuje hlavní rysy internetu, a to dobrovolnost a samostatnost. Zatím nebyla větším množstvím států závazně přijata žádná významnější mezinárodní úmluva, která by upravovala prostředí internetu.³⁹ Tato nezávaznost může ale činit problémy, pokud vznikne spor. Proto se státy

³⁷ Cílem je sblížení právních úprav, dosažení určitého stupně podobnosti právních norem.

³⁸ Cílem má být vytvoření jednotného textu právních předpisů (unifikace).

³⁹ SMEJKAL, V.: Internet a §§§. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 19.

snaží sjednotit úpravy přinejmenším částečně, např. co se týče rozhodného práva a jurisdikce nebo problematiky doménových jmen, daní aj.

K základním mezinárodním dokumentům patří *Charta OSN*, mezi jejíž cíle obecně vymezené v čl. 1⁴⁰ můžeme zařadit i rozvoj obchodní spolupráce. OSN⁴¹ je obecně vhodným místem pro unifikaci norem mezinárodního práva soukromého a práva e-commerce jako jeho součástí.

3.1.2.1. Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu

Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu (MLEC) je právně nezávazným dokumentem, jenž vznikl v roce 1996 rovněž na půdě OSN. Prostředky elektronického obchodu jsou jím vymezeny široce. Jeho úprava se tedy vztahuje i na prostředky jako telefon, telefax nebo televize, umožňující uzavírat a provádět distanční obchody. MLEC nedefinuje elektronický ekvivalent papírového dokumentu, ale rozebírá účel a funkce požadavků na listinnou formu nebo podpis dokumentu, aby tak určil

⁴⁰ Cíle Organizace spojených národů jsou tyto:

1. udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tím účelem konat účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy nebo jiná porušení míru a aby pokojnými prostředky a ve shodě se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva bylo dosaženo úpravy nebo řešení těch mezinárodních sporů nebo situací, které by mohly vést k porušení míru;
2. rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru;
3. uskutečňovat mezinárodní součinnost řešením mezinárodních problémů rázu hospodářského, sociálního, kulturního nebo humanitního a podporováním a posilováním úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství;
4. být střediskem, které by uvádělo v soulad úsilí národů o dosažení těchto společných cílů.

⁴¹ Mezinárodní organizace sdružující v dnešní době největší počet států.

podmínky pro zaručení právního uznání jejím elektronickým ekvivalentům, které naplní tyto požadavky.⁴²

MLEC byl prvním legislativním textem přijímajícím základní zásady nediskriminace (*non-discrimination*), technologické neutrality (*technological neutrality*) a funkční ekvivalence (*functional equivalence*), které jsou považovány za základní prvky moderního práva elektronického obchodu. Zásadou zákazu diskriminace je zajištěno, že dokumentu nebudou upírány právní účinky, nebude napadána jeho platnost a vymahatelnost pouze na základě toho, že existuje v elektronické podobě. Zásada technologické neutrality působí tak, aby byla přijata taková ustanovení, která jsou neutrální ve vztahu k použité technologii.⁴³ To znamená, že přijímaná pravidla by měla být schopna obsáhnout jakýkoliv budoucí vývoj technologie bez toho, aby musela být měněna, což je důležité zejména vzhledem k rychlosti technologického pokroku. Princip funkční ekvivalence stanoví kritéria, dle nichž může být elektronická komunikace považována za rovnocennou komunikaci papírové. Zejména stanoví zvláštní požadavky kladené na elektronickou komunikaci, aby mohla plnit stejný účel a funkce jako papírový dokument, tj. písemná forma, původnost sdělení, podpis.

Vzorový zákon kromě formulace výše uvedených principů dále stanoví pravidla pro vytváření a platnost smluv uzavíraných elektronickými prostředky, pro atributy datových zpráv, pro potvrzení o přijetí a pro určení času a místa odeslání a přijetí datových zpráv.⁴⁴

Vzorový zákon je dělen do dvou částí. První část obsahuje obecná ustanovení pro elektronický obchod. Část druhá vzorového zákona se potom zabývá elektronickým

⁴² SORIEUL, R. Topical Messages from Cyberspace. Uniform Commercial Law Information Colloquium, June 11th 1998, United Nations Headquarters. In Electronic Law Journals, JILT 1998 (3), [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/1998_3/happ.

⁴³ UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996) with additional article 5 bis as adopted in 1998. [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model.html.

⁴⁴ Ibidem.

obchodem ve specifických oblastech, přičemž obsahuje pouze jednu kapitolu, která se věnuje elektronickému obchodu v souvislosti s přepravou zboží. Ustavení části druhé byla doplněna řadou dalších právních předpisů, včetně např. Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní přepravě zboží zcela nebo zčásti po moři z roku 2008 (tzv. Rotterdamská pravidla). Obecná úprava elektronického obchodu byla ve světle dalšího vývoje e-commerce doplněna a částečně pozměněna Úmluvou o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv z roku 2005.

Právní úprava vycházející z MLEC byla přijata v 63 státech a celkem ve 138 jurisdikcích.⁴⁵ Ze vzorového zákona vychází právní úprava např. Spojených států amerických, Číny nebo Slovinska.

3.1.2.2. Úmluva o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv

Úmluva o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv – úmluva o elektronické kontraktaci⁴⁶ (CEC) byla vytvořena IV. pracovní skupinou pro elektronický obchod komise UNCITRAL.⁴⁷ Úmluva byla schválena valným shromážděním OSN v listopadu 2005 a otevřena ratifikaci počátkem roku 2006.

⁴⁵ Viz příloha č. 1. Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu (1996) – stav ke dni 8. srpna 2017.

⁴⁶ *UNCITRAL Convention on Use of Electronic Communication in International Contracting – Convention on Electronic Contracting*. Dostupné z: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf.

⁴⁷ *Working Group IV*.

Principy úpravy a vztah k jiným mezinárodním úmluvám

CEC navazuje na Vídeňskou úmluvu o smlouvách o mezinárodní koupi zboží⁴⁸ z roku 1980 a Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu⁴⁹ a upravuje některé aspekty mezinárodního elektronického obchodování. Klade si za cíl odstranit překážky používání elektronických prostředků při mezinárodním obchodování, včetně překážek, které mohou vznikat při používání existujících nástrojů mezinárodního obchodního práva, z nichž většina byla sjednána dlouho předtím, než se rozvinuly nové technologie jako e-mail, elektronická výměna dat a internet.⁵⁰

CEC se soustředí na zvýšení právní jistoty a předvídatelnosti obchodování za použití prostředků elektronické komunikace v mezinárodním prostředí. Princip uzavírání smluv elektronickými prostředky zůstává stejný jako ten „klasický“, smyslem je pouze přizpůsobit pravidla novým podmínkám a učinit proces co nejjednodušší při zachování právní jistoty účastníků.⁵¹ Záměrem úpravy CEC tedy není vytvoření duality režimů pro elektronické a „papírové“ transakce. Před regulativním přístupem je v ustanoveních úmluvy preferováno usnadnění elektronických obchodů, což je zcela v souladu se základními principy, na nichž CEC spočívá. Těmito hlavními principy jsou: princip technologické neutrality (*technological neutrality*) – úmluva má pokrýt všechny možné situace, kdy je informace generována, uložena nebo přenášena formou elektronické komunikace bez ohledu na použitou technologii či médium; a princip funkční ekvivalence (*functional equivalence*) – přístup založený na analýze účelu a funkcí tradičního požadavku „papírové“ formy dokumentu a hledání řešení, jak by elektronický dokument mohl těmito předpokladům dostát a plnit funkce papírové listiny stejně efektivně a bezpečně.

⁴⁸ UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods.

⁴⁹ UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996.

⁵⁰ UN Press Release, GA/10424, L/3099, 11-23-2005, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://www.un.org/News/Press/docs/2005/ga10424.doc.htm>.

⁵¹ HAJNÝ, F. Úmluva o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace. EPRAVO.CZ 24. 11. 2003, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/umluva-o-uzavirani-smluv-prostredky-elektronicke-komunikace-21829.html>.

Článek 20 CEC obsahuje výčet šesti mezinárodních úmluv, zmiňuje výslovně např. NÚ o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů nebo Vídeňskou úmluvu o mezinárodní koupi zboží, a výslovně stanoví jejich vztah k Úmluvě o elektronické kontraktaci. Dle tohoto článku se pravidla CEC aplikují na použití elektronických kontraktačních prostředků, na které se vztahuje některá ze jmenovaných úmluv. Cílem CEC není jakkoli mezinárodní úmluvy uvedené v článku 20 měnit, upravovat či k nim poskytovat výklad. Má pouze usnadnit použití těchto smluv v prostředí e-commerce a nabídnout možné společné řešení pro odstraňování právních překážek e-obchodu v existujících mezinárodních úpravách. Ve vztahu k CISG jde o úpravu speciální, jež se použije pouze na uzavírání nebo plnění smluv prostředky elektronické komunikace.

Definice, pravidla a použitelnost

Článek 1 CEC stanoví, že se aplikuje v případě použití elektronických prostředků komunikace ve spojení se vznikem nebo plněním smlouvy mezi stranami, jejichž místa podnikání jsou v odlišných státech. Skutečnost, že strany mají místa podnikání v různých zemích, však nehraje roli, pokud nevyplývá ze smlouvy, smluvního jednání mezi stranami nebo z informací poskytnutých stranami před nebo při uzavření smlouvy.

Ustanovení úmluvy se použije v případě, že smluvní strany mají sídlo v různých státech, tj. u mezinárodních smluv. Jedná se tedy o přímou úpravu vztahů s mezinárodním prvkem. Pro užití pravidel CEC není nutné, aby oba státy byly signatáři této úmluvy. Úmluva se však použije pouze v případě, že právem použitelným na danou transakci je právo signatářského státu.

Negativně je oblast působnosti úmluvy vymezena v čl. 2, který z režimu CEC vyjímá smlouvy uzavírané pro soukromé nebo rodinné účely nebo pro potřeby domácnosti, dále transakce na určitých finančních trzích, jež jsou předmětem speciálních úprav, a kromě toho i obchodovatelné cenné papíry a dispoziční dokumenty vzhledem k obtížnosti

vytvoření elektronického ekvivalentu jejich převoditelnosti v papírové formě.⁵² Článek 3 potom garantuje v souladu se zásadou smluvní autonomie svobodu vůle stran tím, že jim dává možnost vyloučit aplikaci norem CEC na daný vztah, případně odchýlit se od jejich pravidel.

Článek 4 CEC obsahuje definice úmluvou používaných pojmů. *Elektronickou komunikací* se rozumí jakékoli tvrzení, prohlášení, požadavek, výzva nebo žádost, včetně nabídky a jejího přijetí, učiněné elektronickými, magnetickými, optickými nebo podobnými prostředky v souvislosti se vznikem nebo plněním smlouvy.⁵³

Pojem *původce* (odesílatele – *originator*) datové zprávy (*data message* – informace vytvořené, odeslané, přijaté nebo uložené elektronicky nebo podobným způsobem) definuje jako stranu, kterou (nebo na jejíž účet) byla zpráva zaslána nebo vytvořena před případným uložením, vyjma osob jednajících jako zprostředkovatelé v této elektronické komunikaci (ISP).

Významným prvkem úmluvy je dle názoru autorky práce zpracování pravidel pro lokalizaci stran. CEC nestanoví přímo povinnost kontraktujících stran zveřejnit místo podnikání, zavádí však pravidla, která jeho určení usnadňují. Za místo podnikání se podle čl. 6, odst. 1 pokládá místo výslovně uvedené smluvní stranou, pokud druhá strana neprokáže, že účastník, který místo určil, v něm skutečné místo podnikání nemá. Pro případ, že strana má více míst podnikání a neurčí jedno rozhodné pro danou smlouvu, považuje se pro účely aplikace CEC za místo podnikání to, ke kterému má smlouva nejbližší vztah. Obezřetně se CEC (obdobně jako další právní dokumenty týkající se elektronických právních poměrů) staví k použití IP adresy, doménového jména nebo

⁵² *Explanatory note by the UNCITRAL secretariat on the United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts*. Dostupné z: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf.

⁵³ *UN Convention on the Use of Electronic Communication in International Contracts*. Dostupné z: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf.

geografického umístění informačních systémů a serverů, jakožto určovatelů místa podnikání.⁵⁴ Tyto nevytvářejí presumpci umístění sídla v určité zemi.

V článku 8 je výslovně stanoven princip funkční ekvivalence (podobně jako v čl. 11 MLEC), kdy sdělení nebo smlouvě nesmí být upírána platnost nebo vymahatelnost pouze z důvodu, že jsou produktem elektronické komunikace. Úmluva však nerozebírá detailněji pravidla účinnosti nabídky a jejího přijetí za účelem uzavření smlouvy.

Článek 9 je věnován požadavkům formy a rozvádí princip zajištění funkční rovnocennosti papírových a elektrických dokumentů. Čl. 9, odst. 1 stanoví, že není požadována žádná specifická forma pro uzavírané smlouvy. Pokud zákon vyžaduje formu písemnou, je tento požadavek splněn uzavřením smlouvy prostředky elektronické komunikace za předpokladu, že lze obsah smlouvy kdykoli později prokázat (odst. 2). Dále se stanoví minimální předpoklady pro uznání elektronického dokumentu jako „originálu“ a pro elektronické podpisy listin, kdy musí být zajištěna identifikace osoby, integrity dokumentu a jeho zpřístupnění.

Problematicku času a místa odeslání v kontextu elektronické komunikace řeší článek 10 úmluvy. Za čas odeslání se považuje okamžik, kdy data opustí informační systém pod kontrolou původce (nebo osoby, jednající jeho jménem), anebo v případě, že data informační systém původce či jeho zástupce neopustí, považuje se za čas odeslání okamžik jejího doručení. Časem doručení je potom čas, kdy adresát je schopen zprávu znovu vyvolat na elektronické adrese jím určené. Dobou doručení na jinou adresu adresáta je moment, kdy adresát může zprávu na oné adrese vyvolat a je si vědom, že data byla odeslána na tuto adresu. Předpokládá se, že zprávu je možné znovu vyvolat, jakmile dosáhne elektronické adresy adresáta. Tímto je zohledněna též nemožnost doručení zprávy v důsledku vysokého nastavení bezpečnostních filtrů nebo firewallu.

Odstavec 3. čl. 10 označuje jako místo odeslání místo podnikání původce zprávy. Za místo přijetí se potom pokládá místo podnikání adresáta (k místu podnikání viz výše čl.

⁵⁴ Ibidem.

6). Jak již bylo zmíněno výše, umístění informačního systému přitom není určujícím prvkem.

V často diskutovaném pojetí návrhu na uzavření smlouvy, který je určen neurčitému množství adresátů, se úmluva přiklání k řešení, že tento návrh je považován pouze za výzvu k podávání návrhů. Z pouhého faktu, že strana nabízí interaktivní aplikaci pro přijímání objednávek, nelze dovozovat úmysl strany být objednávkami zanesenými do systému vázán. Pokud však z návrhu zcela jasně vyplývá vůle strany být jím vázána v případě přijetí druhou stranou, je možné jej považovat za skutečnou ofertu (čl. 11).

Dalším – z pohledu elektronizace právních jednání – zajímavým článkem je čl. 12, upravující automatizované transakce (užití automatizovaného systému zpráv k vytvoření smlouvy). Takto vzniklému kontraktu nesmí být upírána platnost pouze z důvodu, že se žádná fyzická osoba neúčastnila jednotlivých činností vykonávaných automatizovaným systémem anebo výsledné smlouvy.

Úmluva anticipuje i vznik chyb v elektronické komunikaci a řešení zapracovává do čl. 14. Pokud se fyzická osoba zmýlí v elektronické komunikaci s automatizovaným komunikačním systémem druhé strany a tento systém neposkytuje možnost opravy chyby, vzniká osobě právo odstoupit od části elektronické komunikace, v níž se chyba nachází, za předpokladu, že dosud ze smlouvy neobdržela žádný majetkový prospěch a svůj omyl bez odkladu oznámí druhé straně. Tato ustanovení považujeme za velice prospěšná, vzhledem k prokázané nižší míře obezřetnosti lidí v souvislosti s elektronickou komunikací a běžným případům selhání techniky.

CEC stanoví rovněž základní pravidla pro interpretaci svých ustanovení (čl. 5). Zejména je třeba mít na paměti její mezinárodní povahu a potřebu jednotnosti užívaných pravidel při zachování požadavku dobré víry v mezinárodním obchodě. Otázky, jež úmluva výslovně neupravuje, mají být řešeny v souladu s obecnými principy, na nichž CEC spočívá. Pokud nelze použít ani těchto obecných principů, potom by měly být řešeny v souladu s právem stanoveným normami mezinárodního práva soukromého.

Aktuální status

CEC vstoupila v účinnost dne 1. března 2013 v souladu s čl. 23, odst. 1 uplynutím šesti měsíců od uložení třetí listiny o její ratifikaci, přijetí, schválení nebo přistoupení k ní. Podle čl. 23, odst. 2 platí pro každý další stát, který ratifikuje, přijme či schválí tuto úmluvu nebo k ní přistoupí, že ve vztahu k danému státu vstupuje tato úmluva v platnost po uplynutí šesti měsíců ode dne uložení jeho listiny o ratifikaci, přijetí, schválení nebo přistoupení. Časová působnost úmluvy je dále vymezena článkem 24, dle kterého se úmluva vztahuje pouze na elektronické komunikace po dni, kdy tato úmluva vstoupila v platnost, tj. po 1. březnu 2013, resp. po dni, kdy vstoupila v platnost ve vztahu k danému smluvnímu státu.

Při ratifikaci CEC prohlásil Singapur, že úmluva se nevztahuje na elektronické komunikace týkající se jakékoliv smlouvy o prodeji nebo jiném nakládání s nemovitým majetkem, nebo o věcných právech k takovému majetku. Úmluva se rovněž nevztahuje na pořízení nebo výkon závěti nebo pořízení, výkon nebo vymáhání práv z prohlášení o pověření nebo plné moci, které mohou být uzavřeny dle smlouvy řídící se úmluvou. Ruská federace při přijetí úmluvy učinila následující prohlášení: 1. v souladu s čl. 19, odst. 1 úmluvy, se úmluva uplatní pouze, pokud se strany smlouvy s mezinárodním prvkem dohodly, že se na ni ustanovení úmluvy vztahují; 2. v souladu s čl. 19, odst. 2 úmluvy, se úmluva nepoužije na transakce, u nichž je vyžadováno notářské ověření nebo státní registrace podle ruského práva, nebo na transakce týkající se zboží, jehož přeshraniční pohyb je zakázán nebo omezen; 3. smlouvami s mezinárodním prvkem, na něž se úmluva vztahuje, se přitom rozumí občanskoprávní smlouvy, jejichž stranami jsou cizí občané nebo právnické osoby, nebo které obsahují cizí prvek.

Domníváme se, že CEC, která je přímo aplikovatelná na soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem, představuje krok správným směrem v úsilí o odstraňování překážek elektronického obchodu. Významně snižuje nejistotu při uzavírání e-smluv díky jednotnému vymezení základních pojmů a situací typických pro e-commerce (viz např. výše zmíněné čl. 6 a čl. 9, nebo čl. 10). Přestože představuje poměrně ucelenou a užitečnou

úpravu, byla dosud podepsána pouze osmnácti státy a ratifikovalo, přijalo, schválilo nebo přistoupilo k ní pouze osm států.⁵⁵ I mezi nepřistoupivšími státy však může být úmluva využita jako tzv. soft-law.⁵⁶

3.1.2.3. Vzorový zákon UNCITRAL o elektronických podpisech

*Vzorový zákon UNCITRAL o elektronických podpisech*⁵⁷ (MLES) byl přijat v roce 2001. Cílem úpravy MLES je zajištění právní jistoty při používání elektronických podpisů. Úprava vychází z článku 7 MLEC. MLES stanoví kritéria pro rovnocennost elektronických a ručně psaných podpisů při respektování principů nediskriminace, funkční ekvivalence a technologické neutrality (vyvarování se preferování určitého technického produktu). Vzorový zákon obsahuje pravidla pro uznávání cizích certifikátů a elektronických podpisů na principu rovnocennosti bez ohledu na místo původu.⁵⁸

3.1.2.4. Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží

„*Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží*⁵⁹ – Vídeňská úmluva z roku 1980 (CISG), jež byla publikovaná ve sdělení 160/1991 Sb., představuje unifikaci hmotněprávní úpravy kupní smlouvy v mezinárodním styku. Hlavní funkcí CISG je harmonizovat různé právní předpisy s ohledem na přeshraniční kupní smlouvy, a vytvořit

⁵⁵ Viz příloha č. 2. Úmluva o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv (OSN 2005) – stav ke dni 8. srpna 2017.

⁵⁶ „Měkké právo“ – nevynutitelné mezinárodněprávní normy doporučujícího charakteru.

⁵⁷ *UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures*.

⁵⁸ 2001 - *UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures with Guide to Enactment*, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/2001Model_signatures.html.

⁵⁹ Vídeňská úmluva z roku 1980. Dostupné z: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/sales/cisg/CISG.pdf>.

tak v obchodním světě právní zázemí, na které se lze spolehnout při činnostech na mezinárodní úrovni.“⁶⁰

Jde tedy o přímou úpravu kupní smlouvy, která se použije mezi stranami, jejichž místo podnikání (a pokud strana nemá místo podnikání, rozhoduje její bydliště/sídlo) je v různých státech: a) pokud jsou tyto státy smluvními státy, nebo b) pokud podle ustanovení MPS se má použít práva některého smluvního státu (čl. 1). Skutečnost, že strany mají svá místa podnikání (bydliště, sídla) v různých státech, musí vyplývat ze smlouvy, nebo z jednání, nebo z informací poskytnutých stranami – kdykoliv do doby uzavření smlouvy.

Česká republika v souladu s čl. 95 Vídeňské úmluvy prohlásila při podpisu, že nebude vázána ustanovením pís. b, proto se v případě ČR užije úmluvy jen na případy smluv, kdy obě strany mají svá místa podnikání v různých smluvních státech. Strany však mohou podle čl. 6 použití CISG vyloučit.⁶¹

Otázky, které CISG neupravuje, se řeší podle obecných zásad, na nichž úmluva spočívá. Pokud to není možné, řeší se podle ustanovení právního řádu rozhodného podle ustanovení mezinárodního práva soukromého (kolizních norem státu rozhodujícího orgánu – *lex fori*).⁶²

⁶⁰ DIEDERICHSEN, E. Commentary to Journal of Law & Commerce Case I; Oberlandesgericht, Frankfurt am Main 1995, 14 Journal of Law and Commerce, 177-181, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/eva.html>.

⁶¹ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol.: Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání. Plzeň – Brno: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. a Doplněk, 2015, s. 296.

⁶² KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol.: Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání. Plzeň – Brno: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. a Doplněk, 2015, s. 296.

3.1.2.5. Úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

Pro přeshraniční obchodní styk a v něm vznikající spory má mimořádný význam používání alternativních metod řešení sporů – ADR. Tyto metody jsou většinou rychlejší a méně nákladné než případné řešení sporu soudní cestou. Hojně používanou metodou řešení konfliktů v mezinárodním obchodu je rozhodčí řízení. Dalším důležitým pramenem MPS v této oblasti je proto *Úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů* z r. 1958,⁶³ č. 74/1959 Sb. Tato tzv. Newyorská úmluva je mnohostrannou mezinárodní smlouvou nahrazující mezi smluvními státy Ženevskou úmluvu o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z roku 1927 (dále též jen „ŽÚ“) a Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z roku 1923 (dále též jen „ŽP“).⁶⁴ Tato úprava byla pokroková v tom, že NÚ nevznáší požadavek nutnosti být příslušníkem smluvních států. V České republice se vzhledem k využití možnosti výhrady Newyorská úmluva uplatní při uznání a výkonu rozhodčích nálezů vydaných na území smluvních států. V případě rozhodčích nálezů nesmluvních států se NÚ použije pouze za předpokladu reciprocit (tj. pod podmínkou vzájemnosti).

Podstatnou náležitostí rozhodčí smlouvy podle NÚ je (na rozdíl od ŽÚ a ŽP) její písemná forma. Tento předpoklad je splněn vedle podpisu tradiční smlouvy i výměnou dopisů či telegramů. Musí jít však o písemný projev vůle na obou stranách.⁶⁵ Z článku 2, odst. 3 NÚ vyplývá, že soudy smluvních států musí, je-li u nich podána žaloba ve věci, o níž strany uzavřely rozhodčí smlouvu, odkázat k žádosti jedné ze stran na rozhodčí řízení. Dle čl. 3 NÚ potom pro uznání a výkon rozhodčích nálezů platí, že se na ně použijí procesněprávní předpisy státu, na jehož území jsou uplatňovány. Tento smluvní stát však

⁶³ *United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards*. Dostupné z: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/XXII_1_e.pdf.

⁶⁴ Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z r. 1927, č. 192/1931 Sb. Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z r. 1923, č. 191/1931 Sb.

⁶⁵ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol.: *Mezinárodní právo soukromé*, 8. vydání. Plzeň – Brno: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. a Doplněk, 2015, s. 398.

nemůže stanovit další kritéria, která by činila uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů podstatně obtížnější, než je v případě nálezů domácích.

3.1.2.6. OECD E-commerce Guidelines, směrnice pro ochranu spotřebitele v kontextu elektronického obchodu

Dalším mezinárodním dokumentem doporučující povahy pro oblast elektronických kontraktů, který bychom na tomto místě rádi zmínili, je doporučení *OECD E-commerce Guidelines, směrnice pro ochranu spotřebitele v kontextu elektronického obchodu*,⁶⁶ vytvořené Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v roce 1999. Tento dokument bude blíže zmíněn v kapitole 5.6.2.1. o ochraně spotřebitele. Doporučení se týkají základních prvků efektivní ochrany spotřebitele, odstranění nejistoty při e-obchodování nejen na straně spotřebitele, ale i obchodníka a minimalizace překážek elektronického obchodování.

3.1.3. Evropské prameny mezinárodního práva soukromého

Dnem 1. května 2004 se pro Českou republiku jejím vstupem do Evropské unie⁶⁷ stal závazným právní režim EU dosažený do této doby členskými státy – *acquis communautaire*. Základní členění pramenů práva ES je dělí do tří skupin: právo primární – základní smlouvy a smlouvy je revidující, měnící a doplňující; právo sekundární; a právo terciární – úmluvy uzavírané mezi členskými státy EU.

⁶⁶ *Recommendation of the OECD Council Concerning Guidelines for Consumer Protection in the Context of Electronic Commerce* – též jen *OECD E-commerce Guidelines*. Dostupné z: www.oecd.org/dataoecd/18/13/34023235.pdf.

⁶⁷ Vstup v platnost Smlouvy mezi členskými státy Evropské unie a Českou republikou o přistoupení České republiky k Evropské unii ve spojení s Aktem o podmínkách přistoupení České republiky a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie (č. 44/2004 Sb. m. s.).

Z primárního práva se dovozují principy významné pro interpretaci kolizních a procesních norem, např. zákaz diskriminace, princip volného pohybu atd.⁶⁸ Sekundární právo představují nařízení – akty obecné povahy přímo použitelné a závazné pro členské státy v celém svém rozsahu; směrnice – dokumenty, které zavazují každý členský stát, jemuž jsou určeny, svým cílem, přičemž volba formy a prostředků dosažení tohoto cíle je ponechána na vůli státu; rozhodnutí – akty individuální povahy, závazné pouze pro toho, komu jsou určeny; doporučení a stanoviska, jež jsou nezávazná. Pro oblast e-commerce, která je jednou z nejvíce harmonizovaných a nejefektivněji působících částí unijního práva, je rozhodující právě úprava práva sekundárního.

3.1.3.1. Nařízení Brusel I bis

Jedním z nejdůležitějších a nejpoužívanějších nařízení je *nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I bis)*.⁶⁹ Toto nařízení s účinností od 10. ledna 2015 nahradilo *nařízení Rady ES č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (Brusel I)*,⁷⁰ vycházející z Bruselské úmluvy uzavřené v roce 1968 a ji nahrazující.⁷¹ Nařízení Brusel I bis je přepracovaným zněním nařízení Brusel I. Většina ustanovení nařízení Brusel I je tak nadále platná. Hlavními důvody rekodifikace, vedle zvýšení

⁶⁸ PAUKNEROVÁ, M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé.*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 25 a násl.

⁶⁹ *Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R1215&from=CS>.

⁷⁰ *Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001R0044&from=CS>.

⁷¹ Ustanovením nařízení Brusel I odpovídá Luganská úmluva II (2007), nahrazující Luganskou úmluvu o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1988, která byla uzavřena mezi ES a státy EFTA (Island, Norsko, Švýcarsko).

přehlednosti zapracováním všech novel do textu předpisu, bylo „zlepšení volného pohybu rozsudků na základě odstranění řízení o prohlášení vykonatelnosti (exequatur), rozšíření působnosti ve vztahu ke třetím státům v oblasti příslušnosti a litispendence, posílení účinnosti dohod o volbě soudu a lepší koordinace mezi rozhodčím řízením a paralelním řízením před státními soudy.“⁷²

Nařízení Brusel I bis podrobně vymezuje jurisdikci soudů členských států a pravidla použitelná pro vymáhání práva. Dle bodu 15 preambule nařízení Brusel I bis by „pravidla pro určení příslušnosti měla být vysoce předvídatelná a měla by vycházet ze zásady, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného. Příslušnost by měla být na tomto základě vždy určitelná, kromě několika přesně vymezených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného spojovacího prvku.“

Nařízení stejně jako původní nařízení Brusel I rozlišuje mezi: 1) obecnou soudní příslušností⁷³ k řešení sporů, kterou je soud žalovaného, má-li žalovaný bydliště v některém členském státě, a to bez ohledu na jeho státní příslušnost (*actor sequitur forum rei*, čl. 4–6 Brusel I bis, resp. čl. 2–4 Brusel I), 2) zvláštní příslušností (čl. 7–9 Brusel I bis, resp. čl. 5–7 Brusel I, např. soud místa, kde měl být závazek plněn pro žaloby ze smluv, soud místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události pro delikttní nebo kvazidelikttní odpovědnost), 3) soudní příslušností pro zvláštní skupiny osob – ochrana slabší smluvní strany (čl. 10–23 Brusel I bis, resp. čl. 8–21 Brusel I – pracovní smlouvy, spotřebitelské smlouvy, příslušnost ve věcech pojištění) a 4) výlučnou příslušností (čl. 24 Brusel I bis, čl. 22 Brusel I).

⁷² PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 91.

⁷³ Z terminologického hlediska pojem „příslušnost“ (*jurisdiction*), jak je užívaný předpisy EU, odpovídá českému termínu „pravomoc“ nebo „jurisdikce“. Ačkoli odborná literatura dává přednost pojmu „pravomoc“, české překlady unijních předpisů používají výraz „příslušnost“.

3.1.3.2. Nařízení Řím II

Dalším – nejen pro oblast e-obchodních vztahů – významným nařízením je *nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)*,⁷⁴ jež vstoupilo v účinnost 11. ledna 2009. Nařízení završuje vývoj úpravy rozhodného práva deliktního, který započal přijetím Amsterdamské smlouvy z roku 1997. Cílem Amsterdamské smlouvy bylo vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti. Do Smlouvy o Evropských společenstvích jí byla začleněna nová hlava: „Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob“. Poprvé bylo přijetí právního nástroje předvídaného v čl. 81 SFEU (bývalý čl. 65 Smlouvy o ES)⁷⁵ v oblasti práva rozhodného pro mimosmluvní závazkové vztahy výslovně zahrnuto do tzv. Vídeňského akčního plánu, schváleného ve Vídni v roce 1998 a dále potvrzeno v Haagském programu přijatém Evropskou radou dne 5. listopadu 2004. Nařízení Řím II představuje harmonizaci kolizních norem členských států použitelných na mimosmluvní závazky z civilních deliktů s mezinárodním prvkem tzv. *torts*. Dle článku 1 se nařízení vztahuje na mimosmluvní závazkové vztahy občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů. Vyňaty z působnosti nařízení jsou zejména věci daňové, celní či správní a odpovědnost státu za

⁷⁴ Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II); Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007R0864&from=CS>.

⁷⁵ Čl. 81 SFEU obsahuje rámec justiční spolupráce v občanských věcech a zakládá pravomoc vydávat normy sekundárního práva i v této oblasti. (Čl. 81: 1. Unie rozvíjí justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem založenou na zásadě vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí. Tato spolupráce může zahrnovat přijímání opatření pro sbližování právních předpisů členských států.

2. Pro účely odstavce 1 přijímají Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem opatření, která mají, zejména pokud je to nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu, za cíl zajistit:

- a) vzájemné uznávání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí mezi členskými státy;
- b) přeshraniční doručování soudních a mimosoudních písemností;
- c) slučitelnost kolizních norem a pravidel pro určení příslušnosti platných v členských státech;
- d) spolupráci při opatrování důkazů;
- e) účinný přístup ke spravedlnosti;
- f) odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, v případě potřeby podporou slučitelnosti úpravy občanskoprávního řízení v členských státech;
- g) rozvíjení alternativních metod urovnávání sporů;
- h) podporu dalšího vzdělávání soudců a soudních zaměstnanců.)

jednání a opomenutí při výkonu státní moci (*acta iure imperii*) a věci uvedené v čl. 2 a 3. Dle obecného pravidla obsaženého v čl. 4, odst. 1 nařízení Řím II je rozhodným právem právo místa, kde škoda vznikla (*lex loci damni*),⁷⁶ bez ohledu na to, ve které zemi došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, a bez ohledu na to, ve které zemi nebo zemích se projeví nepřímé následky této skutečnosti.⁷⁷

3.1.3.3. Nařízení Řím I

Snahy o unifikaci kolizního práva pro oblast mimosmluvních závazků, které vyústily v přijetí Nařízení Řím II, byly původně úzce spojeny s prací na unifikaci kolizní úpravy závazkových vztahů. Záměr spojení obou úprav byl postupem času opuštěn a v roce 1980 byla přijata *Římská úmluva* z roku 1980 o právu rozhodném pro závazkové vztahy ze smluv.⁷⁸ Římská úmluva je mezinárodní smlouvou uzavřenou mezi členskými státy ES, která byla nahrazena *nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)*.⁷⁹ Nařízení Řím I je použitelné od 17. prosince 2009.⁸⁰

⁷⁶ ZMPSP 1963 stanovil hraniční určovatel odlišně od nařízení Řím II. Dle ustanovení § 15 ZMPSP 1963 se nároky na škodu z mimosmluvních závazků řídily alternativně právem místa, kde škoda vznikla, nebo místa, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody (*lex loci delicti commissi*). ZMPSP již obecnou úpravu mimosmluvních závazků neobsahuje, s ohledem na to, že oblast je kryta úpravou nařízení Řím II a mezinárodních smluv. ZMPSP se v § 101 věnuje pouze speciální úpravě mimosmluvních závazkových poměrů vznikajících z narušení soukromí a osobnostních práv včetně pomluvy.

⁷⁷ PAUKNEROVÁ, M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 185, 186.

⁷⁸ *Convention on the law applicable to contractual obligations opened for signature in Rome on 19 June 1980 (80/934/EEC)*; Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41980A0934:EN:HTML>.

⁷⁹ *Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I)*; Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R0593&from=CS>.

⁸⁰ ŘÚ zůstává v platnosti pro Spojené království a Dánsko, které k nařízení Řím I nepřistupují. ŘÚ se použije tedy na starší smlouvy, uzavřené do 16. prosince 2009, na smlouvy uzavřené do 30. června 2006 se použije ustanovení ZMPSP 1963.

Článek 1, jenž vymezuje působnost nařízení Řím I (resp. čl. 1 ŘÚ), stanoví, že nařízení se vztahuje na smluvní závazkové vztahy podle občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů. Tento článek rovněž obsahuje výčet věcí, na které se jeho ustanovení nepoužijí (zejména na věci daňové, celní či správní a další uvedené v odstavcích 2 a 3). Z definice můžeme dovodit, že nařízení se vztahuje i na smlouvy uzavřené pomocí elektronických prostředků (oblast e-commerce) za předpokladu, že mají vztah k právu různých zemí. V článku 2 nařízení (resp. čl. 2 ŘÚ) je vyjádřen princip univerzality nařízení Řím I, který stanoví, že právo určené dle nařízení se použije bez ohledu na to, zda jde o právo členského státu EU či právo státu třetího.

Hlavní zásadou úpravy a projevem smluvní volnosti je princip autonomie vůle stran, vyjádřený v čl. 3 Řím I (resp. čl. 3 ŘÚ), jenž stranám umožňuje zvolit si právo, kterým se bude smlouva či její část řídit. Volba práva je neomezená, což znamená, že strany si mohou zvolit i právo nesmluvního státu, musí však být výslovná nebo jasně vyplývat z okolností případu. Zvolené právo mohou strany později také změnit. Stejně jako nařízení Brusel I bis obsahuje nařízení Řím I pravidla zajišťující ochranu slabší strany smlouvy – spotřebitelů (čl. 6 Řím I; čl. 5 ŘÚ) a zaměstnanců (čl. 8 Řím I; čl. 6 ŘÚ), v tomto směru k omezení smluvní autonomie přeci jen dochází.⁸¹ (Podrobněji k nařízení Řím I a Řím II viz kapitola 6.1.)

3.1.3.4. Směrnice o elektronickém obchodu

Oblast elektronického obchodu je upravována zejména prostřednictvím směrnic. Tradičně se těší velké pozornosti ze strany evropských zákonodárců, jejichž harmonizační úsilí je motivováno podporou přeshraničního obchodu.

⁸¹ ZMPSP 1963 na rozdíl od nařízení Řím I výslovně ochranu slabší strany neupravoval, smluvní autonomie však ani v něm nebyla absolutní. ZMPS již moderní úpravu ochrany práv spotřebitelů předjímá.

Významnou směrnicí předkládající obsáhlou úpravu e-commerce je *směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“)*, (dále jen Směrnice o elektronickém obchodu nebo jen ECD).⁸² V článku 1 si jako úkol stanoví vytvoření jednoduchého, přehledného a předvídatelného právního rámce elektronického obchodu, zajišťujícího volný pohyb služeb informační společnosti, s cílem přispět k řádnému fungování vnitřního trhu. Směrnice o elektronickém obchodu obsahuje harmonizovaná pravidla a požadavky na poskytování informací a transparentnost pro poskytovatele online služeb, elektronickou obchodní komunikaci, elektronické smlouvy a limity odpovědnosti zprostředkujících ISP. Prostřednictvím definic obsažených v článku 2 ECD, směrnice sjednocuje výklad základních pojmů elektronického obchodu.

Článek 3⁸³ Směrnice o elektronickém obchodu reaguje na specifickou vlastnost kyberprostoru, kde je možné poskytovat služby globálně, tedy z jednoho geografického místa na celém světě nebo na celém jednotném vnitřním trhu kamkoli. Princip země původu,⁸⁴ jenž je v něm zakotven, však nelze považovat za kolizní normu. Nesouvisí totiž se soukromoprávním poměrem mezi poskytovatelem a příjemcem služby informační společnosti, ale poskytuje pouze odpověď na otázku, jaké požadavky (především z oblasti veřejného práva) kterého právního řádu státu EU je povinen poskytovatel splnit, aby mohl

⁸² *Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market („Directive on electronic commerce“)*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0031&from=EN>.

⁸³ Čl. 3, odst. 1: Každý členský stát dbá, aby služby informační společnosti poskytované poskytovatelem usazeným na jeho území dodržovaly platné vnitrostátní předpisy z příslušné koordinované oblasti.

⁸⁴ The country of origin principle, das *Herkunftslandprinzip*.

poskytovat službu v členských státech.⁸⁵ Součástí právního řádu takového státu budou i kolizní normy, které umožní určit právo, kterým se daný právní poměr bude řídit.⁸⁶

Směrnice o elektronickém obchodu se použije pouze na služby poskytovatelů, jež jsou usazeni na území členských států EU. Do českého právního řádu byla ustanovení této směrnice promítnuta zákonem č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. Jeho obdobou v Rakousku je *E-Commerce-Gesetz*, BGBl. I 2001/152.⁸⁷ Rakouský zákon se přitom neomezil pouze na implementaci směrnice, která obsahuje jen minimální standard regulace, ale její záběr v některých oblastech rozšířil, např. jde-li o odpovědnost provozovatelů internetových vyhledávačů (*Suchmaschinenbetreibern*) a odpovědnost za vkládání hypertextových odkazů (*Hyper-Links*).⁸⁸ V Německu byla Směrnice o elektronickém obchodu vtělenu do *Telemediengesetz*.⁸⁹

3.1.3.5. Směrnice o zásadách Společenství pro elektronické podpisy

Zásadní pro elektronické obchodování je úprava elektronického podepisování a uznání jeho závaznosti. První ucelenou úpravu obsahovala *směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/93/ES ze dne 13. prosince 1999 o zásadách Společenství pro elektronické podpisy*,⁹⁰ která stanovila minimální pravidla pro identifikaci odesílatele

⁸⁵ Čl. 3, odst. 1: Každý členský stát dbá, aby služby informační společnosti poskytované poskytovatelem usazeným na jeho území dodržovaly platné vnitrostátní předpisy z příslušné koordinované oblasti.

⁸⁶ KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K. a kol.: Právo mezinárodního obchodu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 320.

⁸⁷ *Bundesgesetz, mit dem bestimmte rechtliche Aspekte des elektronischen Geschäfts- und Rechtsverkehrs geregelt werden (E-Commerce-Gesetz - ECG)*, BGBl. I 2001/152, dále též jen „ECG“.

⁸⁸ KRESBACH, G.: E-Commerce: nationale und internationale Rechtsvorschriften zum Geschäftsverkehr über elektronische Medien. Wien: LINDE VERLAG WIEN Ges.m.b.H., 2002, s. 40 a násl.

⁸⁹ *Telemediengesetz*, 26. Februar 2007, BGBl. I S. 179, 251, dále též jen „TMG“.

⁹⁰ *Directive 1999/93/EC of the European Parliament and of the Council of 13 December 1999 on a Community framework for electronic signatures*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0093:CS:HTML>.

(elektronické ověřování dokumentů umožňující určení původu zasílaných dat) a zabezpečení integrity obsahu (kontrolu, zda byla data změněna). Podpis splňující požadavky směrnice byl s několika výjimkami postaven na roveň podpisu vlastnoručnímu. Tyto výjimky tvořila oblast rodinného práva a práva sukcese (rozvodová dohoda, pořízení pro případ smrti), smlouvy a dokumenty, u nichž je požadováno notářské osvědčení (zakladatelská listina nebo společenská smlouva), listiny a skutečnosti, které podléhají registraci v obchodních nebo majetkových rejstřících (koupě nemovitosti), prohlášení o osobních zárukách (osobní odpovědnost za závazek třetí strany).

V ustanoveních směrnice byl promítnut princip ekvivalence s ručním podpisem, tzn. elektronickému podpisu nelze upírat závaznosti pouze z toho důvodu, že je v elektronické podobě, a princip technologické neutrality, podpisu rovněž nelze upírat závaznosti na základě určitého druhu použité technologie. Směrnice stanovila, že poskytovatel certifikačních služeb vydávající kvalifikovaný veřejný certifikát odpovídá za škodu tomu, kdo jedná v důvěře v zákonné záruky ohledně spolehlivosti certifikátu. Zároveň byla vyloučena možnost členských států jakkoli omezovat počet poskytovatelů certifikačních služeb nebo je podřizovat licenčnímu principu. Bylo stanoveno, že platný elektronický podpis může sloužit jako důkaz v řízení. Do českého právního řádu byla tato směrnice transponována zákonem č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, který platil do 18. září 2016. Samotná směrnice byla účinná do 30. června 2016, kdy byla nahrazena nařízením eIDAS, jemuž se budeme věnovat níže.

3.1.3.6. Nařízení eIDAS

Od 1. července 2016 je v členských státech EU přímo použitelné *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické*

*identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES*⁹¹ (dále též jen „nařízení eIDAS“).

Východiska a cíle úpravy

Jak je uvedeno v jeho preambuli, nařízení eIDAS bylo přijato s cílem odstranit stávající překážky přeshraničního využívání prostředků pro elektronickou identifikaci a přispět k zajištění důvěryhodnosti on-line prostředí a budování jednotného digitálního trhu. Odstavec 2 preambule nařízení eIDAS výslovně stanoví, že: „toto nařízení má zvýšit důvěryhodnost elektronických transakcí na vnitřním trhu tím, že poskytne společný základ pro bezpečnou elektronickou komunikaci mezi občany, podniky, orgány veřejné moci, čímž posílí efektivnost veřejných a soukromých on-line služeb, elektronického podnikání a elektronického obchodu v Unii.“

Ustanovení nařízení, která se týkají oblasti služeb vytvářejících důvěru, jsou použitelná od 1. července 2016, ostatní jednotlivá ustanovení budou nabývat účinnosti postupně v období let 2016–2018 s ohledem na potřebu přizpůsobení právních ráďů členských států.⁹²

První návrh nařízení vydala dne 4. června 2012 Evropská komise a navázala tak na úkoly stanovené Digitální agendou pro Evropu. Nařízením je zrušena směrnice č. 1999/93/ES, o zásadách Společenství pro elektronické podpisy, která neposkytovala „ucelený přeshraniční a meziodvětvový rámec pro bezpečné, důvěryhodné a snadno

⁹¹ *Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0910>.

⁹² Informační materiál týkající se změn ve veřejné správě v souvislosti s účinností nařízení eIDAS v oblasti služeb vytvářejících důvěru. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informacni-material-s-predpokladanymi-dopady-narizeni-eidas-a-navrhu-zakona-o-sluzbach-vytvarejicich-duveru-pro-elektronicke-transakce-na-verejnou-spravu.aspx>.

použitelné elektronické transakce.“⁹³ Nově jsou tak unijním právem upraveny nejen elektronické podpisy, ale celé spektrum služeb vytvářejících důvěru, přeshraniční uznávání a interoperabilita bezpečných systémů elektronické identifikace a autentizace, tzn. dochází k rozšíření *acquis communautaire*.

Problematiku, která je nařízením upravena, můžeme rozdělit na oblast elektronické identifikace a oblast služeb vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. První oblast se soustředí na uznávané systémy elektronické identifikace a vytváří právní rámec pro to, aby členské státy mohly vzájemně uznávat své identifikační systémy. Tato část je zaměřena na veřejný sektor – jde o elektronickou identifikaci pro přístup k on-line službám, které jsou poskytovány přeshraničně veřejným sektorem. Půjde tedy například o přeshraniční vyplnění daňového přiznání, dokumentů pro pobírání důchodu atd. Soukromý sektor není těmito pravidly přímo dotčen. „Oznamující členský stát si může v podmínkách určit, zda zpřístupní elektronickou identifikaci i pro přístup k on-line službám, které poskytuje soukromý sektor.“⁹⁴ Dle odstavce 17 preambule nařízení eIDAS by „členské státy měly podporovat soukromý sektor, aby pro účely identifikace, je-li u on-line služeb nebo elektronických transakcí zapotřebí, dobrovolně používal prostředky pro elektronickou identifikaci v rámci oznámeného systému. Možnost používat tyto prostředky pro elektronickou identifikaci by soukromému sektoru umožnila spoléhat se na elektronickou identifikaci a autentizaci, která se již v mnoha členských státech ve značné míře používá přinejmenším u veřejných služeb, a usnadnila by podnikatelům a občanům přeshraniční přístup k on-line službám.“

Druhá oblast nařízení se zabývá elektronickými podpisy, elektronickými pečeti, elektronickými časovými razítky, elektronickými dokumenty, službami elektronického doporučeného doručování a certifikačními službami pro autentizaci internetových stránek.

⁹³ Nařízení eIDAS, preambule, odstavec 3.

⁹⁴ Ministerstvo vnitra České republiky, eGovernment / eIDAS, elektronický podpis / Dokumenty: Nařízení eIDAS bylo dne 28. srpna 2014 zveřejněno v Úředním věstníku EU. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/elektronicky-podpis-dokumenty-narizeni-eidas-bylo-dne-28-srpna-2014-zverejneno-v-urednim-vestniku-eu.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

Základní pojmy a oblast působnosti

V článku 2 nařízení eIDAS je přesně vymezena jeho působnost. Odstavec 1. nařízení stanoví, že „nařízení se vztahuje na systémy elektronické identifikace oznámené členskými státy a na poskytovatele služeb vytvářejících důvěru usazené v Unii.“ Dle odst. 2. nařízení se „nevztahuje na poskytování služeb vytvářejících důvěru, které jsou používány výhradně v rámci uzavřených systémů vyplývajících z vnitrostátního práva nebo z dohod mezi určeným okruhem účastníků.“ A odstavec 3. říká, že „nařízením není dotčeno vnitrostátní právo ani právo Unie týkající se uzavírání a platnosti smluv či jiných právních nebo procesních povinností týkajících se formy.“

Nařízení zavádí nové pojmy, které jsou definovány v článku 3. *Elektronickou identifikací* je dle článku 3, odst. 1 „postup používání osobních identifikačních údajů v elektronické podobě, které jedinečně identifikují určitou fyzickou či právnickou osobu nebo fyzickou osobu zastupující právnickou osobu.“ *Autentizací* je potom v souladu s odstavcem 5 téhož článku „elektronický postup, který umožňuje potvrdit elektronickou identifikaci fyzické či právnické osoby nebo původ a integritu dat v elektronické podobě.“

Službou vytvářející důvěru, jak je definována v článku 3, odst. 16 nařízení je „elektronická služba, která je zpravidla poskytována za úplatu a spočívá: a) ve vytváření, ověřování shody a ověřování platnosti elektronických podpisů, elektronických pečeti nebo elektronických časových razítek, služeb elektronického doporučeného doručování a certifikátů souvisejících s těmito službami, nebo: b) ve vytváření, ověřování shody a ověřování platnosti certifikátů pro autentizaci internetových stránek, nebo: c) v uchovávání elektronických podpisů, pečeti nebo certifikátů souvisejících s těmito službami.“ *Kvalifikovanou službou vytvářející důvěru* je dle článku 3., odst. 17 nařízení „služba vytvářející důvěru, která splňuje použitelné požadavky stanovené v tomto nařízení.“

Poskytovatelem služeb vytvářejících důvěru může být fyzická nebo právnická osoba poskytující službu nebo služby vytvářející důvěru, a to buď jako kvalifikovaný, nebo jako

nekvalifikovaný poskytovatel. *Kvalifikovaný poskytovatel služeb vytvářejících důvěru* je v čl. 3, odst. 20 nařízení definován jako: „poskytovatel služeb vytvářejících důvěru, který poskytuje jednu či více kvalifikovaných služeb vytvářejících důvěru a kterému orgán dohledu udělil status kvalifikovaného poskytovatele.“

Nařízení rozlišuje dále pojmy *elektronický podpis*, *zaručený elektronický podpis* a *kvalifikovaný elektronický podpis*, *elektronickou pečeť*, *zaručenou elektronickou pečeť* a *kvalifikovanou elektronickou pečeť*.

Elektronický podpis je v čl. 3, odst. 10 definován jako: „data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena a která podepisující osoba používá k podepsání“. *Zaručeným elektronickým podpisem* je potom dle odstavce 11 téhož článku elektronický podpis, který splňuje následující požadavky, jež jsou výslovně stanoveny v čl. 26 nařízení eIDAS: je jednoznačně spojen s podepisující osobou, umožňuje identifikaci podepisující osoby, je vytvořen pomocí dat pro vytváření elektronických podpisů, která podepisující osoba může s vysokou úrovní důvěry použít pod svou výhradní kontrolou, a je k datům, která jsou tímto podpisem podepsána, připojen takovým způsobem, že je možné zjistit jakoukoliv následnou změnu dat. *Kvalifikovaným elektronickým podpisem* je ve smyslu odst. 13 „zaručený elektronický podpis, který je vytvořen kvalifikovaným prostředkem pro vytváření elektronických podpisů a který je založen na kvalifikovaném certifikátu pro elektronické podpisy“.

Obdobně je v čl. 3, odst. 25 definována *elektronická pečeť* jako: „data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena s cílem zaručit jejich původ a integritu“. *Zaručenou elektronickou pečeti* se dále dle odst. 26 rozumí „elektronická pečeť, která splňuje následující požadavky, jež jsou vyjmenovány v článku 36 nařízení eIDAS: je jednoznačně spojena s pečetící osobou, umožňuje identifikaci pečetící osoby, je vytvořena pomocí dat pro vytváření elektronických pečetí, která může pečetící osoba s vysokou úrovní důvěry použít k vytváření elektronické pečeti pod svou kontrolou, a je k datům, ke kterým se vztahuje, připojena takovým způsobem, že je možné zjistit jakoukoliv následnou změnu

dat“. *Kvalifikovanou elektronickou pečeti* je pak dle čl. 3, odst. 27 „zaručená elektronická pečeť, která je vytvořena pomocí kvalifikovaného prostředku pro vytváření elektronických pečeti a která je založena na kvalifikovaném certifikátu pro elektronickou pečeť“.

3.1.3.7. Směrnice na ochranu spotřebitelů

Ochrana spotřebitelů je další důležitou součástí evropského práva e-commerce, která v posledních letech prošla významným vývojem. Zásadními předpisy v této oblasti jsou směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, (Směrnice o právech spotřebitelů)⁹⁵ a směrnice č. 2002/65/ES, o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnic 97/7/ES a 98/27/ES.⁹⁶

Ochrany spotřebitelů se také dotýká *směrnice EP a Rady 95/46/ES, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (směrnice o ochraně osobních údajů)*.⁹⁷ Směrnice bude použitelná do 24. května 2018 a s účinností od 25. května 2018 ji nahradí *nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů*

⁹⁵ *Directive 2011/83/EU of The European Parliament and of the Council on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council.* Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0083&from=CS>.

⁹⁶ *Directive 2002/65/EC of the European Parliament and of the Council concerning the distance marketing of consumer financial services and amending Council Directive 90/619/EEC and Directives 97/7/EC and 98/27/EC; Long-Distance Financial Services Act.* Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002L0065&from=CS>.

⁹⁷ *Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data.* Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:31995L0046&from=CS>.

*a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).*⁹⁸

Lex specialis potom tvoří *směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích).*⁹⁹

Na směrnici o ochraně osobních údajů navazovala *směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES*, jež upravovala uchovávání údajů o soukromém životě osoby a jejích komunikacích a týkala se veškeré oblasti elektronické komunikace. Směrnice byla rozhodnutím ESD (*rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 8. dubna 2014. Digital Rights Ireland Ltd v. Minister for Communications, Marine and Natural Resources a další a Kärntner Landesregierung a další*) prohlášena z důvodu porušení zásady proporcionality evropského práva za neplatnou. Ustanovení směrnice představovala dle rozsudku ESD velmi rozsáhlý a zvláště závažný zásah do základních práv v unijním právním řádu, aniž byl takový zásah přesně vymezen ustanoveními umožňujícími zaručit, že byl skutečně omezen na nezbytné minimum a nestanovila dostatečné záruky k zajištění účinné ochrany uchovávaných údajů proti riziku zneužití ani proti veškerému neoprávněnému přístupu k údajům a jejich protiprávnímu využívání. K uchovávání údajů a jejich následnému využití docházelo bez informování účastníka nebo

⁹⁸ *Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation).* Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=CS>.

⁹⁹ *Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications).* Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002L0058&from=CS>.

registrovaného uživatele a mohlo v dotyčných osobách vyvolávat dojem, že jejich soukromí je pod neustálým dohledem.¹⁰⁰

3.1.4. Prameny vnitrostátní

Vnitrostátním předpisem, který upravuje otázky vznikající z hlediska hmotného i procesního práva soukromého v právních vztazích s mezinárodním prvkem, je ZMPS. Ten nahradil do 31. prosince 2013 účinný ZMPSP 1963.

Struktura ZMPS se odlišuje od ZMPSP 1963. ZMPSP 1963 ve své první části obsahoval ustanovení týkající se postavení cizinců a kolizní úpravu, ve druhé části se potom věnoval postupu českých justičních orgánů, tedy procesní úpravě. ZMPS soustřeďuje naopak normy kolizní i normy procesního práva v jednotlivých věcných okruzích.

Použitelnost ZMPS je omezena ustanovením § 2 zákona, dle kterého se zákon použije v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, a přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie. Obdobně tomu bylo i v případě ZMPSP 1963, který rovněž v § 2 stanovil aplikační přednost mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Přednostní použití těchto předpisů by však i bez výslovné úpravy v zákoně vyplývalo z ústavního pořádku ČR a práva EU.

Normy obsažené v ZMPS, resp. ZMPSP 1963 tedy budou aplikovány pouze v případě neexistence mezinárodní smlouvy mezi daným státem a ČR, nebo pokud se na daný vztah nevztahuje mezinárodní smlouva mající působnost i vůči třetím státům (např. případ přednostní aplikace Římské úmluvy na smluvní vztahy vzniklé po 1. červenci 2006).

¹⁰⁰ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 8. dubna 2014. Digital Rights Ireland Ltd v. Minister for Communications, Marine and Natural Resources a další a Kärntner Landesregierung a další. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0293>.

ZMPS (ani ZMPSP 1963) se taktéž nepoužije v oblastech upravených unijním právem¹⁰¹ (případ nařízení Řím I ode dne jeho použitelnosti 17. prosince 2009, nařízení Řím II ode dne 11. ledna 2009, nařízení Brusel I na řízení zahájená po dobu jeho platnosti ode dne 1. května 2004 do 9. ledna 2015, nařízení Brusel I bis na řízení zahájená v době jeho účinnosti, tj. ode dne 10. ledna 2015).

Mezi nejdůležitější normy upravující soukromoprávní poměry, kterých se použije, je-li rozhodným právem právo české, patří *občanský zákoník*. Do 31. prosince 2013 účinný *obchodní zákoník* obsahoval zvláštní ustanovení pro závazkové vztahy v mezinárodním obchodním styku v hlavě III. části třetí.

Zvláštním předpisem elektronického obchodního styku byl např. *zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu*, který naplňoval požadavky směrnice o elektronickém podpisu a ustanovení § 561, odst. 1 OZ,¹⁰² a který byl nahrazen nařízením eIDAS a zákonem č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. Dalšími speciálními předpisy jsou zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti), poskytující ochranu mj. proti nevyžádané poště (spamu) nebo zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), který s účinností od 1. ledna 2020 novelizuje zákon č. 298/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ Zásada přednosti práva ES vytvořená judikaturou ESD; rozhodnutí ESD ve věci 26/62 „*Van Gend en Loos*“ a ve věci 6/64 „*Costa v. ENEL*“.

¹⁰² ... Podpis může být nahrazen mechanickými prostředky tam, kde je to obvyklé. Jiný právní předpis stanoví, jak lze při právním jednání učiněném elektronickými prostředky písemnost elektronicky podepsat. (obdobně bylo upraveno v § 40, odst. 3 OZ).

Nejvýznamnějšími vnitrostátními procesními normami jsou potom *OSŘ* a *ZŘŘ*. Další pramen představují i *Řády Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*.^{103 104}

3.1.5. Lex informatica

V této kapitole navazují na výklad o existenci speciálního odvětví internetového práva. Internetové právo, krom psaných právních pramenů, zahrnuje totiž také nepsané právo a zvyklosti, které jsou účastníky internetových vztahů v zájmu zachování funkčnosti internetu často dobrovolně dodržovány.

3.1.5.1. Lex informatica v. lex mercatoria

V souvislosti s kategorizací pramenů práva musíme zmínit také zvláštní soubor norem chování v internetovém prostředí, který bývá v souladu s terminologií této oblasti označován jako *lex informatica* nebo také *lex electronica*.¹⁰⁵

Internetové právo, jak již bylo zmíněno výše, je souborem právních norem a institutů, jejichž účelem je právně upravovat společenské vztahy vznikající v prostředí internetu. „*Lex electronica* je potom součástí internetového práva. Jedná se o pramen nepsaný a jeho normy se stávají závaznými tím, že se účastníci v elektronických právních poměrech jimi dobrovolně řídí a zahrnují je do smluv. Jedná se tedy o soubor zvyklostí a

¹⁰³ Řád pro mezinárodní spory, Řád pro vnitrostátní spory, Řád pro rozhodčí řízení on-line, Pravidla pro řešení sporů o domény.eu.

¹⁰⁴ KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K. a kol.: *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 36 a násl.

¹⁰⁵ Oba pojmy jsou používány jako synonyma.

postupů přijímaných mj. nestátními organizacemi uživatelů internetu, který se do jisté míry podobá *lex mercatoria*. “

Lex mercatoria představují obchodní zvyklosti vytvářené mezinárodně obchodní praxí, jež slouží k překlenutí rozdílů mezi jednotlivými hmotněprávními úpravami v různých právních řádech. Obsahují hmotněprávní úpravu práv a povinností účastníků právních poměrů a použije se jich na základě smlouvy namísto norem použitelného práva. Lex mercatoria tvoří mezinárodní obchodní zvyklosti, mezinárodně používané ustálené obchodní výrazy, termíny a zkratky, obchodní podmínky nebo formulářové smlouvy. Lex mercatoria je označováno též jako právo světového obchodu a bývá považováno za autonomní právní systém nezávislý na národním právu nebo právu mezinárodním. Jde o soubor pravidel vytvářených obchodní komunitou k usnadnění obchodních transakcí.

Lex informatica je soft law e-businessu. Účastníci elektronických právních poměrů dobrovolně přijímají existující pravidla jim předkládaná provozovateli jednotlivých služeb, kteří se v zájmu obecného fungování a usnadnění e-komunikace snaží formovat pravidla navzájem co nejvíce si podobná. Tím, že účastníci elektronického obchodu pravidla celosvětově respektují, vytváří se jakési lex mercatoria pro mezinárodní e-obchod. Jde tedy o systém pravidel, která jsou vytvářena aktéry samotnými, organizacemi uživatelů internetu, nikoli státy.

Vznik a vývoj legis electronicae je na rozdíl od legis mercatoriae založen na absenci kompetencí státu. Obdobně jako v případě situace obchodní komunity, již stát často nemůže nabídnout dostatečně funkční a flexibilní řád pravidel, je i zde informační společnost postavena do situace, kdy zákonodárce není schopen reagovat tvorbou nových pravidel na dynamický společenský vývoj. Situace legis informaticae je však od legis mercatoriae odlišná především proto, že stát, i pokud by taková pravidla vytvářel, nemá

ve většině případů prostředky k zajištění jejich realizace, tj. především k jejich efektivnímu sankcionování.¹⁰⁶

Lex mercatoria v případě fyzického vynucení pravidla spoléhá na státní moc. Oproti tomu v prostředí informačních sítí existuje řada společensky či obchodně důležitých komodit, k jejichž fyzickému ovládnutí nemá státní aparát odpovídající prostředky. Jedná se např. o virtuální peníze (tj. měnové jednotky virtuálních světů), ratingy (tj. hodnocení kvality např. zboží nebo služeb) či doménová jména. Tyto komodity stát není schopen ovládat přímo, ale svůj vliv nad nimi vykonává prostřednictvím regulace poskytovatelů služeb informační společnosti. Tím, že poskytovatelé služeb informační společnosti bezprostředně kontrolují tyto informační komodity, není zásahů státu v některých částech této oblasti třeba. Příkladem, kdy legis electronicae zahrnuje jako komplexní právní systém hmotněprávní normy, procesní normy i výkon rozhodnutí, je oblast doménových jmen, o kterých bude pojednáno v kapitole 4.2.

3.1.5.2. Netiquette

Součástí legis electronicae je tzv. *netiquette*.¹⁰⁷ Netiquette je součástí obecné etiky (filozofické disciplíny zaměřující se na zásady správného lidského chování a rozlišování dobrého a špatného, vyúsťující v etiketu, která postihuje základní pravidla společenského chování) a zabývá se morálními principy a pravidly souvisejícími se zpracováním informací.

Pod pojmem „netiketa“ bývá chápána *sada doporučení pro slušné chování v síti*.¹⁰⁸ Jde tedy o pravidla doporučující povahy, právně nezávazná, nevynutitelná, která však

¹⁰⁶ POLČÁK, R.: Lex informatica – užitečnost práva a budoucnost informační sítě. Právní rozhledy 17/2012, s. 594.

¹⁰⁷ Z anglického pojmu *Network Etiquette* – „síťová etiketa“, označována také termínem *cyberspace ethics* – etika v kyberprostoru.

¹⁰⁸ SATRAPA, P. Netiketa, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/netiketa/>.

v online-světě požívající respektu. Doporučení jsou schopná pružněji než legislativní postupy reagovat na rychle se vyvíjející a proměňující oblasti internetu a do jisté míry regulovat nově vznikající situace. Následují hlavní myšlenku internetové svobody, která odmítá nadměrnou regulaci ze strany státu. S tímto je svázáno přesvědčení a obecná zásada, že právo by mělo být pouze minimem morálky. E-etiku charakterizujeme jako mimoprávní normativní systém, ale můžeme sledovat i její propojení s právem. Jak klasické právní normy, tak morální pravidla se shodnou na škodlivosti určitých jednání, jako třeba rozesílání spamu nebo pomluvy.

Na internetu i mimo něj vzniklo mnoho verzí dokumentů zabývajících se etickými standardy jeho uživatelů.¹⁰⁹ Stěžejní roli dle mého názoru hrají *Netiquette Guidelines* od S. Hambridge, které existují ve formě Request for Comments (RFC 1855). Ač tento dokument z roku 1995 bývá někdy považován za zastaralý, vycházejí z něho a stále se na něj odkazují úpravy novější.

Doporučení RFC 1855¹¹⁰ se vztahují jak na běžné uživatele, tak na administrátory a jsou rozděleny do tří oblastí:

- *One-to-One Communication* – komunikace jeden na jednoho (e-mail, instant messenger), např. pravidla o nerozesílání řetězových a nevyžádaných e-mailů;
- *One-to-Many Communication* – jeden k mnoha (mailing lists, diskuzní skupiny) – zdůrazňující stručnost a věcnost příspěvků;
- *Information Services* – informační služby (WWW, Telnet) – obezřetnost ve vztahu k informacím z nich pocházejících.¹¹¹

¹⁰⁹ Nejčastěji citovanou je i knižně vydaná *Netiquette* od V. Shea nebo verze od A. Rinaldi. Své kodexy chování v e-prostředí vydávají také velké firmy, např. IBM.

¹¹⁰ HAMBRIDGE, S. *Netiquette Guidelines*, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <https://tools.ietf.org/html/rfc1855>.

¹¹¹ Jiným pojetím systému norem e-chování, je definování jednotlivých pravidel. Modelem z pohledu V. Shea je vytvoření jakési e-desatera: 1) pamatuj na člověka; 2) chovej se stejně slušně jako ve skutečném světě; 3) buď si vědom, kde v kyberprostoru jsi; 5) udělej dobrý dojem; 6) sdílej odborné znalosti; 7) pomáhej

Při pohledu na dnešní svět internetu však nezbyvá než konstatovat, že tato deontologická pravidla byla účinnější na samém počátku rozvoje internetových vztahů, kdy internetové prostředí bylo doménou vědeckých institucí. Masovost internetové komunikace s sebou ale přináší i častější a závažnější zásahy do hodnot chráněných národními právními systémy a vyšší ohrožení kriminální činností vznikající a rozvíjející se na internetu. Především z těchto důvodů roste potřeba globální ochrany práv a oprávněných zájmů uživatelů internetu prostřednictvím mezinárodní spolupráce států na vytváření vynutitelných norem.

udržet pod kontrolou projevy negativních emocí; 8) respektuj soukromí ostatních; 9) nezneužívej své moci; 10) buď shovívavý k chybám ostatních. P. Satrapa formuluje dvě nejdůležitější, jakkoli prosté zásady, které lze vztáhnout a jež je třeba mít na paměti při jakémkoli jednání prostřednictvím komunikačních technologií:

- „1. Adresátem sdělení je člověk.
2. Berte na něj ohled.“

4. E-BUSINESS

E-business je jedním z klíčových pojmů, který s sebou přinesly moderní technologie. Pojem e-business bývá v některých případech používán jako synonymum termínu e-commerce. Ač se do jisté míry obě oblasti překrývají, neznamenají totéž. E-business (též e-biz, eBusiness) je pojmem širším a může být vnímán jako špička hierarchického uspořádání názvosloví. E-business kromě již zmíněné oblasti e-commerce zahrnuje specifické procesy jako eProcurement, eChannels, eBilling, eSettlement, eLearning, eGovernment a další procesy prováděné přes internet. Pojem e-business tedy obsahuje integrované provádění všech automatizovatelných (nejen) obchodních procesů podnikatele pomocí informačních a komunikačních technologií.

4.1. Základy E-Commerce

Tímto pojmem, pocházejícím z anglického termínu *electronic commerce* – elektronický obchod, označujeme využívání prostředků výpočetní techniky a zejména internetu v souvislosti s prodejem zboží a služeb. Nemusí se ale vždy jednat pouze o klasické obchodování. Důležitým rozpoznávacím znakem oblasti e-commerce je použití prostředků elektronické komunikace v určité části kontraktačního procesu.¹¹² *E-commerce* vděčí za svůj neuvěřitelný rozmach především dvěma fenoménům druhé poloviny dvacátého století – globalizaci a internetu.

Z právního hlediska můžeme vymezit e-obchod jako přenos projevu vůle, související s jednáním o určitém obchodu, resp. uzavřením obchodní smlouvy, který

¹¹² FRIMMEL, M.: Elektronický obchod/právní úprava. Praha: PROSPEKTUM spol. s r.o. 2002, s. 11.

je zčásti nebo zcela přenášén prostřednictvím počítačových sítí, resp. počítačů propojených telekomunikacemi.¹¹³

Podle definice OECD zahrnuje elektronický obchod jakékoliv obchodní transakce, které provádějí osoby fyzické i právnické, přičemž tyto transakce jsou založeny na elektronickém zpracování a přenosu dat.¹¹⁴

ECD pojem e-commerce nedefinuje, ale pravděpodobně z důvodu terminologické přesnosti jej nahrazuje termínem „služba informační společnosti“.¹¹⁵ Tento termín používají i další evropské předpisy, např. *směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1535 ze dne 9. září 2015 o postupu při poskytování informací v oblasti technických předpisů a předpisů pro služby informační společnosti*, která nahradila *směrnicí 98/34/ES (ve znění směrnice 98/48/ES)*,¹¹⁶ *o postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických norem a předpisů a pravidel pro služby informační společnosti – tzv. transparenční směrnice*, na niž odkazuje čl. 2, písm. a) ECD. Definovat e-commerce můžeme jako: „každou službu poskytovanou zpravidla za úplatu, na dálku, elektronicky a na individuální žádost příjemce služby.“ E-commerce zahrnuje např. on-line prodej zboží, poskytování vyhledávačů a přístup k datům, přenos informací po síti.

Jednotlivé typy právních poměrů ve sféře e-obchodu lze vymezit dle jejich účastníků a směřování interakce obecně na:

- oblast B2B – *Business to Business*; komerční a marketingové aktivity či transakce mezi podnikateli, kteří zboží/služby kupují za účelem jejich dalšího prodeje, (např. výrobce prodávající zboží distributorovi, prodej zboží

¹¹³ SMEJKAL, V.: *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 235 a násl.

¹¹⁴ SVOBODA, P.; KROFT, M.; BERAN, K.; EMR, D.; FRÝZEK, L.; VÁŇA, R.; VÍT, M.: *Právní a daňové aspekty e-obchodu*. Praha: Linde Praha a.s., 2001, s. 59.

¹¹⁵ *Information Society Service*.

¹¹⁶ *Directive on laying down a procedure for the provision of information in the field of technical standards and regulations and of rules on Information Society services*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1998L0034:19980810:EN:PDF>.

velkoobchodníkem maloobchodníkovi, nákupní systémy velkých podniků nebo platforma Upwork);

- B2C – *Business to Consumer*; komerční a marketingové aktivity či transakce mezi firmou a koncovým zákazníkem, prodej zboží spotřebitelům (např. Amazon);
- C2B – *Consumer to Business*; spotřebitel prezentuje projekt se stanoveným rozpočtem on-line a podnikatelé se ucházejí o financování projektu, přičemž spotřebitel z nabídek vybere investora pro svůj projekt (např. GoFundMe) nebo systémy agregující poptávku za účelem snížení ceny (např. Groupon);
- C2C – *Consumer to Consumer*; obchody mezi spotřebiteli navzájem, aukční systémy pro prodej použitého zboží (např. Craigslist, eBay);
- B/C2A – *Business/Consumer to Administrative Body/Authority*; výměna dat občanů nebo podnikatelů s úřady, soudy a podobnými zařízeními – tzv. transakce správní, souhrnně označované jako *e-government*. Jde o komunikaci se státní správou, např. při registracích společností, obnovování licencí, podávání daňových přiznání, zadávání veřejných zakázek, přičemž tato oblast může být dále členěna na: G2G (*Government to Government*) – koordinace a komunikace státních orgánů navzájem, G2E (*Government to Employee*) – např. online hlášení změn, G2B (*Government to Business*) – např. zadávání veřejných zakázek, B2G (*Business to Government*) – on-line komunikace podnikatelů se státní správou, G2C (*Government to Citizen*) – poskytování informací o veřejné správě, C2G (*Citizen to Government*) – on-line komunikace občanů se státní správou, např. podávání daňových přiznání.¹¹⁷

¹¹⁷ Jako samostatná oblast e-obchodu bývá vymezována také B2E (*Business to Employee*), kdy společnosti používají vnitřní síť za účelem nabídky zboží a služeb zaměstnancům online, ne vždy však prostřednictvím internetu.

4.2. Doménová jména

Doménové jméno plní především technickou a identifikační funkci („funkce adresy“), avšak pro podnikatele mají velký význam sekundární funkce doménového jména, a to vyhledávací a propagační. Správná volba doménového jména je důležitým obchodním rozhodnutím, protože ve velké míře ovlivňuje možnost uživatelů internetu vyhledat podnikatele na internetu.

4.2.1. Pojem doménové jméno

Doménové jméno se skládá z několika částí oddělených tečkami a čteme ho odzadu, tj. zprava doleva. Doménové jméno je registrováno pod zvolenou doménou vrcholné úrovně, tzv. „*top level domain*“ – TLD. TLD je doménou první úrovně a najdeme ji na konci doménového jména. TLD mohou být buď obecné (*generic TLD*), jako např. *.com*, *.net*, *.org*, specializované, např. *.aero* pro cestovní služby, *.tv* pro telekomunikace, *.museum* pro muzea, které odkazují na nějaký konkrétní obsah a bývají spojené s přeshraničními aktivitami. Dalším typem jsou domény spojené s kódem státu (*country code TLD*) jako *.cz* pro ČR, *.at* pro Rakousko atd., které bývají logickým odkazem na místo původu provozovatele nebo místo jeho hlavních zájmů. Konkrétnější je doména druhé úrovně, tzv. „*second level domain*“ – SLD, např. *wikipedia.org*. Doménou třetí úrovně by potom bylo např. *cz.wikipedia.org*. Každá část doménového jména může obsahovat maximálně 63 znaků, celková délka doménového jména může být potom maximálně 255 znaků.

4.2.2. Právní povaha doménového jména

Jak již bylo uvedeno výše, doménová jména hrají ve světě e-commerce významnou roli, neboť jsou jednoduchým prostředkem zpřístupnění informace na internetu. Některá

doménová jména mají nezanedbatelnou ekonomickou hodnotu a mohou být zároveň obchodní firmou nebo ochrannou známkou.

Právní povaha doménového jména bývá diskutována zejména proto, že neexistuje žádná výslovná právní úprava a definice tohoto pojmu v rámci českého práva (s výjimkou úpravy domény *.eu*, jejímž pramenem jsou evropské předpisy).

Občanskému zákoníku přijatému v roce 2012 byla od jeho schválení vyčítána jeho nemodernost a jako příklad zaznívalo, že se nevěnuje úpravě informační společnosti, např. úpravě doménových jmen.

Většina odborné veřejnosti se však shoduje, že doménová jména jsou v podstatě jen zjednodušenými překlady složitých číselných internetových adres počítačů v síti elektronických komunikací, které jsou navenek vyjádřeny „uživatelsky přívětivými“ znaky (písmeny, slovy). Přesnějším termínem než doménové jméno by tak bylo „označení domény“.

Doménová jména bývají všude ve světě běžně spojována s relativními majetkovými právy (se závazky), jež souvisí s využíváním služeb elektronických komunikací, (nikoli s právy absolutními). Podstata spočívá v majetkovém plnění na základě smlouvy. Disponibilním předmětem je tedy pohledávka. Tento závěr se jednoduše uplatňuje i v praxi. Pohledávku, která představuje nehmotný majetek, resp. jmění, lze ocenit, postoupit, vydražit v elektronické dražbě, vložit do základního kapitálu právnické osoby nebo také zastavit. Občanský zákoník navíc zavedl možnost postoupení celé smlouvy (§ 1895 OZ) vedle postoupení pouhé pohledávky (§ 1879 OZ).

Ač tedy běžně hovoříme o převodu doménového jména, jeho vlastníkově nebo zastavení doménového jména, dle správných právních termínů nakládáme s pohledávkou věřitele na majetkové plnění poskytované správcem internetových adres (dlužníkem).

Dochází tak k postoupení pohledávky (nebo celé smlouvy), přičemž taková pohledávka je i zastavitelná a může být také předmětem exekuce.¹¹⁸

Doménová jména jsou tak i nadále ideálními soukromoprávními předměty (ve smyslu §496, odst. 2 nového OZ s povahou nehmotných věcí) a jejich soukromoprávní ochrana je nadále poskytována nepřímou prostřednictvím ochrany před nekalou soutěží, zejména před vyvoláním nebezpečí záměny. „Doménová jména, ač nehmotné věci v právním smyslu, tak tvoří tzv. zbytkový majetek, který i nadále zůstává součástí pojmu duševní vlastnictví“,¹¹⁹ podobně jako obchodní či tovární značky, zlepšovací návrhy (inovace), know-how.

Tyto závěry potvrzuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2012, sp. zn. 23 Cdo 3407/2010.¹²⁰ „Vzhledem k soukromoprávní povaze smluvně získaného práva k doménovému jménu (v právním řádu nijak neupravenému), právní teorie jednotně odmítla názor, že právo k doméně je právem vlastnickým, neboť nejde o věc v právním smyslu, jde v podstatě jen o slovní či jinak přijatelné vyjádření kódové technické identifikace počítače, příp. skupiny počítačů v síti. Shodně se smluvními podmínkami, jež přihlašovatel doménového jména ve smluvním vztahu k registrátorovi akceptuje, lze uvažovat o držiteli domény a jejího označení – doménového jména. Neobstojí proto obrana argumentující nedotknutelností vlastnického práva... doména žádné absolutní (výlučné) právo svému nositeli nezakládá.“

¹¹⁸ TELEČ, I: Nový občanský zákoník ve společnosti sítí. Právní rozhledy 23-24/2012, s. 853.

¹¹⁹ TELEČ, I: Nový občanský zákoník ve společnosti sítí. Právní rozhledy 23-24/2012, s. 853.

¹²⁰ Rozhodnutí NS 23 Cdo 3407/2010. Dostupné z:
http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4083762A80E4C100C1257A4E006ACD3A?openDocument&Highlight=0,.

4.2.3. Přidělování doménových jmen

Funkčnost internetu je zajišťována jednotným přidělováním doménových jmen. Doménová jména původně přidělovala a koordinovala americká organizace IANA (*Internet Assigned Numbers Authority*). Od roku 1997 jsou doménová jména spravována ICANN (*Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*), jež je nekomerčně provozovanou organizací dohlížející na přidělování IP adres a spravující systém DNS. Dohledem nad alokací a registrací IP adres pro jednotlivé světové regiony jsou pověřeny regionální internetové registry podřízené ICANN, které potom svá oprávnění přenášejí na národní centra. Těmito národními centry jsou např. CZ.NIC¹²¹ v České republice nebo DENIC v Německu, kterým je svěřena správa doménových jmen v národních vrcholných doménách.

Správcem TLD .eu byla Evropskou komisí pověřena nezisková organizace EURid (*European Registry for Internet Domains*), založená podle belgického práva v roce 2003. EURid bývá označován jako Registr, ale sám registrátorem není. Jeho úkolem je transparentním způsobem vybrat registrátory jednotlivých domén druhé úrovně (SLD) a uzavřít s nimi příslušné delegující smlouvy.

Přidělování a správa doménových jmen je hierarchická, např. o přidělování domén 3. řádu končících na .wikipedia.org rozhoduje správce domény wikipedia.org, aniž by musel toto přidělování konzultovat se správcem generické domény vrcholné úrovně .org.¹²²

S přidělováním doménových jmen je spojeno mnoho nežádoucích vlivů, jako např. *cybersquatting* (též *domain grabbing*), což je registrace doménových jmen za účelem spekulativního převodu na osobu, která má na názvu určitý zájem, popř. k němu má nějaká práva, zahrnuje však i pouhé bránění takové osobě v užívání doménového jména. Speciální

¹²¹ CZ.NIC je zájmové sdružení právnických osob, jehož hlavní činností je provozování registru doménových jmen .cz a zabezpečení provozu TLD .cz. Je přidruženým členem neziskové organizace EURid, doménového registru pro doménu nejvyšší úrovně .eu.

¹²² Wikipedia.org. Internetová doména. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Internetová_doména

forma cybersquattingu je *typosquatting* – registrace jména podobného, zkomoleného, známému doménovému jménu (např. www.wikipeida.org).¹²³

4.2.4. Vytvoření domény .cz

Vytvoření správné domény je předpokladem pro zřízení fungujícího e-shopu. Pod takovou doménou najdeme tzv. domovskou stránku (*homepage*) podnikatele. Záleží pouze na podnikateli, pod kterou TLD si svou doménu registruje. Tato volba má nezanedbatelný význam pro snadnou vyhledatelnost nabídky podnikatele, proto je logické, že obchodník soustředící se na klientelu v ČR, zřídí svou stránku pod .cz doménou a zpravidla si nechá registrovat i své obchodní jméno nebo značku.

Registrací národní domény .cz osoba přistupuje na Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz¹²⁴ (dále jen „Pravidla registrace“) vydaná sdružením CZ.NIC. Dle čl. 4 těchto Pravidel registrace sdružení CZ.NIC kontroluje, že doménová jména splňují technické podmínky tvorby doménových jmen¹²⁵ a že se doménové jméno neshoduje s jiným již registrovaným.¹²⁶ Výslovně však dle čl. 21.3 Pravidel registrace nezjišťuje oprávněnost žádosti o registraci doménového jména ani způsob, jakým je doménové jméno užíváno z hlediska práv nebo oprávněných zájmů třetích osob. Nekontroluje tedy, zda je doménové jméno např. v rozporu s pravidly pro ochranu názvu právnické osoby (§ 132 a násl. OZ), pravidly pro ochranu před nekalou soutěží (vyvolání nebezpečí záměny, parazitování na pověsti či generální klauzule nekalé soutěže, § 2976 a násl. OZ) nebo

¹²³ SVOBODA, P.; KROFT, M.; BERAN, K.; EMR, D.; FRÝZEK, L.; VÁŇA, R.; VÍT, M.: Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha: Linde Praha a.s., 2001, s. 88, 89.

¹²⁴ Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz. Dostupné z: <https://www.nic.cz/files/nic/PravidlaCZod20160515.pdf>.

¹²⁵ Odst. 4.6 Pravidel: Doménová jména musí vyhovovat normám RFC1 1034, 1035, 1122, 1123 a jakýmkoliv je nahrazujícím nebo doplňujícím normám. Doménové jméno může obsahovat pouze znaky [a-z,0-9,-], jeho délka může činit nejvýše 63 znaků, nesmí začínat, ani končit znakem „-“ a nesmí obsahovat dva znaky „-“ za sebou.

¹²⁶ Odst. 4.5.5. Pravidel.

v konfliktu s pravidly pro ochranu práv k ochranné známce (§ 8 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách). Pokud jsou splněny podmínky uvedené v čl. 4 Pravidel registrace, uplatní se pro registraci domény pravidlo „*first come, first served*“.^{127 128}

Dle čl. 21.1 Pravidel registrace držitel doménového jména „bere na vědomí, že doménové jméno, jeho registrace nebo užívání mohou porušovat práva třetích osob k jiným doménovým jménům, ochranným známkám, obchodním značkám, jménům, obchodním firmám, nebo právní předpisy týkající se nekalé soutěže, ochrany osobnosti apod. Držitel podáním žádosti o registraci doménového jména potvrzuje, že s vědomím možného porušení uvedených práv a právních předpisů vyvinul veškeré úsilí, aby zajistil, že registrované doménové jméno nebude tato práva a právní předpisy porušovat. Držitel není oprávněn doménové jméno užívat, či umožnit jeho užívání k účelům, které jsou v rozporu s právními předpisy či právy nebo oprávněnými zájmy třetích osob.”

Dle čl. 21.2 Pravidel registrace potom „držitel odpovídá za škodu způsobenou sdružení CZ.NIC tím, že uvedl nepravdivé, neúplné, nepřesné nebo zavádějící údaje, nebo že užíval doménové jméno způsobem, který porušuje Pravidla registrace nebo práva třetích osob.”

Strana poškozená jednáním držitele se v souladu s čl. 24 Pravidel registrace může domáhat ochrany prostřednictvím rozhodčího řízení, obecných soudů nebo řešit spory dle Pravidel alternativního řešení sporů, která tvoří přílohu číslo 3 Pravidel registrace. Držitel je totiž dle čl. 24.2 Pravidel registrace povinen podřídit se řešení sporu dle Pravidel alternativního řešení sporů, a to pokud jde o veškerá doménová jména držitele, zařazená v elektronické databázi doménových jmen v ccTLD .cz spravované sdružením CZ.NIC, a je rovněž povinen informovat sdružení CZ.NIC bez zbytečného odkladu o tom, že bylo zahájeno řízení nebo řešení sporu ve věci doménového jména.

¹²⁷ JANSÁ, L. Konflikt domény s ochrannou známkou nebo obchodní firmou. Právoit.cz. 25-4-2007, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/novinka/konflikt-domeny-s-ochrannou-znamkou-nebo-obchodni-firmou>.

¹²⁸ Čl. 4.2 Pravidel registrace: Sdružení CZ.NIC registruje Doménová jména podle pořadí, ve kterém byly doručeny jednotlivé žádosti o registraci.

4.2.5. Řešení sporů z doménových jmen .cz

Tradiční soudní řízení je pro oblast doménových jmen příliš pomalé, bývá proto nahrazováno rychlejšími alternativními formami řešení sporů. Řešení sporů o domény .cz dle Pravidel registrace CZ.NIC prošlo v relativně nedávné době změnou. Stalo se tak v návaznosti na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2013, sp. zn. 23 Cdo 3895/2011,¹²⁹ v němž Nejvyšší soud řešil platnost rozhodčích smluv pro spory o doménová jména v doméně .cz.

Žalobce se domáhal zrušení rozhodčího nálezů s tím, že rozhodčí soud neměl pravomoc vydat rozhodčí nález ve sporu o doménové jméno z důvodu neexistence rozhodčí smlouvy mezi účastníky. Žalobce si u zájmového sdružení právnických osob CZ.NIC na základě pravidel a postupů při registraci doménových jmen, vydaných tímto sdružením, zaregistroval doménové jméno. „V důsledku toho souhlasil s Pravidly alternativního řešení sporů, které by mohly vzniknout mezi žalobcem jako držitelem doménového jména a třetí osobou. Z těchto pravidel mimo jiné vyplývá, že třetí osoba, která se domnívá, že registrací konkrétního doménového jména byla dotčena její práva, může se rozhodnout řešit tento spor buď s využitím obecného soudu, nebo s využitím Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. V takovém případě je držitel doménového jména na základě zmíněné rozhodčí veřejné nabídky povinen podrobit se tomuto řízení.”

Nejvyšší soud dále uvedl, že „ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že bod 18.1 Pravidel registrace doménových jmen v doméně „cz“ vydaných sdružením CZ.NIC obsahuje tzv. veřejnou rozhodčí nabídku. Dle této nabídky se držitel doménového jména neodvolatelně veřejně podrobuje pravomoci Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR v rozhodčím řízení před tímto rozhodčím soudem v případě, že třetí osoba napadne doménové jméno držitele, zařazené v elektronické databázi doménových jmen v národní doméně „cz“, pokud třetí osoba písemně projeví vůči držiteli vůli podrobit se pravomoci

¹²⁹ Rozhodnutí NS 23 Cdo 3895/2011. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/3B223B1337699200C1257C7E003D58A4?openDocument&Highlight=0,null,

tohoto rozhodčího soudu v dané věci s tím, že zahájí takový spor u tohoto rozhodčího soudu. ... Rozhodčí smlouva se může podle § 2 ZRŘ týkat jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci) nebo všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka). Cílem rozhodčí smlouvy, jako dvoustranného právního úkonu, je přitom přenést pravomoc rozhodovat vzniklý spor mezi konkrétními subjekty před rozhodce do rozhodčího řízení. Obě strany sporu, resp. budoucího sporu, musí v rozhodčí smlouvě vyjádřit souhlas s konáním rozhodčího řízení. Veřejné prohlášení, které držitel doménového jména činí ve smlouvě uzavírané s registrátorem vůči neurčitému okruhu třetích osob, že bude případné vzniklé spory řešit v rozhodčím řízení, není vyjádřením adresné vůle řešit vzniklé spory v rozhodčím řízení.”

„Zavázal-li se držitel doménového jména ve smlouvě s registrátorem neodvolatelně veřejně podrobit pravomoci Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR v rozhodčím řízení před tímto rozhodčím soudem v případě, že třetí osoba napadne doménové jméno držitele, zařazené v elektronické databázi doménových jmen v národní doméně .cz, pokud třetí osoba písemně projeví vůči držiteli vůli podrobit se pravomoci tohoto rozhodčího soudu v dané věci s tím, že zahájí takový spor u tohoto rozhodčího soudu a třetí osoba takový spor u rozhodčího soudu zahájila, nebyla tímto postupem mezi držitelem doménového jména a touto třetí osobou uzavřena rozhodčí smlouva.”

V závěru rozhodnutí Nejvyšší soud pro doplnění konstatoval, že: „závěry dovolacího soudu v projednávané věci nemají přitom dopad na způsoby řešení sporů v případě jiných domén. Systémy nestátního řešení doménových sporů u generických domén, které jsou celosvětově zavedeny a známy jako *Uniform Domain-Name Dispute-Resolution*, jsou založeny na zcela jiném principu, než je zavedeno podle Pravidel a postupů při registraci doménových jmen u domény .cz.”

Od 1. března 2015 jsou součástí Pravidel registrace CZ.NIC i nová Pravidla alternativního řešení sporů. Ač se k tomuto alternativnímu řešení sporů používá online platforma Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR, nejedná se již o formu rozhodčího

řízení dle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Systém lze přirovnat právě k alternativnímu řešení sporů např. z domény .eu (tzv. ADR.eu) nebo z generických domén nejvyšší úrovně jako je .org (dle „*Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy*“ – Jednotných zásad pro řešení sporů týkajících se doménových jmen).

Toto nové řízení je založeno na smluvním základě, kdy spor řeší nezávislý odborník, popř. panel expertů, dle pravidel obsažených v Pravidlech alternativního řešení sporů CZ.NIC (dále též jen „Pravidla ADR“). V tomto řízení lze požadovat pouze zrušení nebo převod doménového jména na navrhovatele. Výslovně se stanoví, že řešení sporu podle Pravidel ADR není překážkou bránící kterékoliv ze stran obrátit se s příslušným návrhem týkajícím se doménového jména na příslušný soud, a to kdykoliv před zahájením, v průběhu či po skončení takového řešení sporu. Totéž platí, pokud jde o rozhodčí řízení, je-li dána pravomoc stálého rozhodčího soudu nebo rozhodce, podle předpisů o rozhodčím řízení.

4.2.6. Řešení sporů z doménových jmen .eu a sporů z doménových jmen nejvyšší úrovně

Obdobně jsou u Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR řešeny spory z doménových jmen .eu, a to již od roku 2006 v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 733/2002 ze dne 22. dubna 2002 o zavádění domény nejvyšší úrovně .eu¹³⁰ a nařízením Komise (ES) č. 874/2004 ze dne 28. dubna 2004, kterým se stanoví obecná pravidla pro zavádění a funkce domény nejvyšší úrovně .eu a zásady, jimiž

¹³⁰ Regulation (EC) No. 733/2002 of the European Parliament and of the Council of 22 April 2002 on the implementation of the .eu Top Level Domain. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32002R0733>.

se řídí registrace¹³¹ a Pravidly pro alternativní řešení sporů z domén .eu (*.eu Alternative Dispute Resolution Rules - the “ADR Rules”*).¹³²

Výše uvedená nařízení uložila Registru, aby zavedl zvláštní postup pro právní narovnávání sporů mezi držiteli doménových jmen a dalšími osobami domáhajícími se práv k těmto označením, včetně práv k duševnímu vlastnictví, a taktéž spory týkající se jednotlivých rozhodnutí vydaných Registrem při přidělování těchto jmen. Registr vybral jako poskytovatele takových služeb Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR. Ten se zavázal navrhnout pravidla pro alternativní řešení sporů v TLD .eu (*.eu ADR*), vest tato řízení v jakémkoliv z oficiálních jazyků EU a do seznamu panelistů zařadit experty ze všech členských zemí.¹³³

Toto ADR řízení rovněž není rozhočím řízením v klasickém slova smyslu. Pravidla pro alternativní řešení sporů z domén .eu vydaná organizací EURid jsou doplněna Doplňujícími pravidly ADR Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR. „Předpisy EU ani tato pravidla nebrání žalobcům, kteří nejsou držiteli doménových jmen, aby řešili svůj nárok prostřednictvím soudního nebo rozhodčího řízení. Konečným nálezem může být rozhodnuto proti dosavadnímu držiteli doménového jména tak, že sporná doména se zrušuje nebo že se převádí (pokud žalující strana splňuje předpoklady pro zaregistrování doménového jména na její osobu).”¹³⁴

Před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR lze také od roku 2009 řešit spory o doménová jména nejvyšší úrovně (např. .com, .net, .org a dalších uvedených v příloze č. 3), a to podle pravidel *Uniform Dispute Resolution Policy* – UDRP. Je jedním ze čtyř

¹³¹ Regulation (EC) No. 874/2004 of 28 April 2004 laying down public policy rules concerning the implementation and functions of the .eu Top Level Domain and principles governing registration. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32004R0874>.

¹³² .eu Alternative Dispute Resolution Rules. Dostupné z: http://eu.adr.eu/html/en/adr/adr_rules/eu%20adr%20rules.pdf.

¹³³ RABAN, P.: Evropská doména nejvyšší úrovně .eu a rozhodování sporů o ní. Právní rozhledy 9/2006, s. 317.

¹³⁴ RABAN, P.: Evropská doména nejvyšší úrovně .eu a rozhodování sporů o ní. Právní rozhledy 9/2006, s. 317.

světových poskytovatelů alternativního řešení sporů o TLD pověřených organizací ICANN. Pravidla UDRP byla vytvořena v úzké spolupráci se Světovou organizací duševního vlastnictví (*World Intellectual Property Organization* – WIPO) a jejich hlavním cílem bylo vytvořit mechanismus pro rychlé, levné a rozumné řešení sporů ohledně doménových jmen experty k tomu vybranými. V souladu s pravidly ICANN ten, kdo si registruje doménu, musí souhlasit, že bude vázán pravidly UDRP.

Všechny spory ohledně doménových jmen jsou Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR řešeny přes online platformu za předem stanovený poplatek.

Bližší zkoumání problematiky doménových jmen bohužel přesahuje možnosti a rozsah této práce. Dalšímu využití ADR a ODR se budeme věnovat dále v kapitolách týkajících se řešení spotřebitelských sporů.

4.3. E-podpis

Elektronická písemná komunikace se potýká s mnoha problémy. Lidé jsou při rozesílání e-mailů tradičně méně obezřetní. Díky jednoduchosti odesílání zpráv v porovnání třeba s dopisem a relativní anonymitě odesílatele, kdy si příjemce nemůže být absolutně jistý, že dokument napsala určitá osoba. Vzhledem k tomu, že internet nedokáže vytvořit nebo zprostředkovat vlastnoruční podpis používaný jako důkaz autorství nebo souhlasu s obsahem podepsaného dokumentu, mohou vznikat pochyby a problémy obzvláště u formálních náležitostí smluv. Případným oskenováním dokumentu se totiž dá vytvořit jen kopie, nikoli však originál. Dalším nebezpečím, jemuž čelí elektronické dokumenty vzhledem k jednoduchosti kopírování a změn počítačových souborů, je manipulace zprostředkovaných dat a informací o odesílateli.

Na tyto komplikace reagovala úprava zaručeného elektronického podpisu v zákoně č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, kterým byla do českého právního řádu implementována evropská směrnice – DES 1999/93/ES (viz výše). Zákon o elektronickém

podpisu byl nahrazen nařízením eIDAS, jelikož ale jde o první úpravu elektronického podpisu, které se nová úprava ve velké míře podobá, budeme se ZEP níže věnovat podrobněji. Nařízení eIDAS bude potom předmětem výkladu v následujících kapitolách.

Zákon o e-podpisu rozeznával dva druhy podpisu – obyčejný a zaručený, ale věnoval se ale v podstatě jen zaručenému podpisu. V § 2, odst. 1, pís. b zákona se stanoví, že zaručeným elektronickým podpisem se rozumí elektronický podpis, který splňuje následující požadavky: 1. je jednoznačně spojen s podepisující osobou, 2. umožňuje identifikaci podepisující osoby ve vztahu k datové zprávě, 3. byl vytvořen a připojen k datové zprávě pomocí prostředků, které podepisující osoba může udržet pod svou výhradní kontrolou, 4. je k datové zprávě, ke které se vztahuje, připojen takovým způsobem, že je možno zjistit jakoukoliv následnou změnu dat. Pouze zaručený e-podpis garantuje autentičnost a integritu zprávy. Podle § 3, odst. 2 ZEP použití zaručeného elektronického podpisu založeného na kvalifikovaném certifikátu a vytvořeného pomocí prostředku pro bezpečné vytváření podpisu umožňuje ověřit, že datovou zprávu podepsala osoba uvedená na tomto kvalifikovaném certifikátu. V § 4 zákona se potom uvádí, že jeho použití zaručuje, že dojde-li k porušení obsahu datové zprávy od okamžiku, kdy byla podepsána nebo označena, toto porušení bude možno zjistit.

Nález Ústavního soudu ČR

Specifičnost zaručeného elektronického podpisu řešil rovněž v době platnosti ZEP Ústavní soud ve svém nálezu IV. ÚS 319/05.¹³⁵ „Ústavnímu soudu bylo doručeno podání označené jako ústavní stížnost v elektronické podobě se zaručeným elektronickým podpisem prostřednictvím akreditovaného poskytovatele certifikačních služeb. ...Vzhledem k tomu, že úprava podání v elektronické podobě není v zákoně o Ústavním soudu obsažena, je nutno přiměřeně použít úpravu obsaženou v občanském soudním řádu (ustanovení § 63 zákona 182/1993 Sb. o Ústavním soudu).“ V takovém případě by

¹³⁵ IV.ÚS 319/05, [citováno 20. února 2017]. Dostupné z: <http://judikatury.cz/document/cztyvdq5>.

v souladu s § 42 odst. 3 OSŘ, který stanovil, že „podání obsahující návrh ve věci samé učiněné telegraficky je třeba písemně doplnit nejpozději do tří dnů, je-li písemné podání učiněno telefaxem nebo v elektronické podobě, je třeba v téže lhůtě jej doplnit předložením jeho originálu, případně písemným podáním shodného znění...“, muselo být elektronické podání doplněno ve lhůtě tří dnů. Elektronické podání však doplněno nebylo. Dle výsledků jazykového výkladu tohoto ustanovení občanského soudního řádu by Ústavní soud nemohl k takovému elektronickému podání přihlížet. Při použití dalších metod výkladu, výkladu historicko-teleologického a systematického, však došel Ústavní soud k závěru, že „povinnost stěžovatele doplnit své elektronické podání do tří dnů se nevztahuje na podání v elektronické podobě, jestliže je k němu připojen uznávaný elektronický podpis dle ustanovení § 11 odst. 1 zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a změně některých dalších zákonů.“

Účelem vymezeným v § 1 ZEP bylo: „upravit v souladu s právem Evropských společenství používání elektronického podpisu, elektronické značky, poskytování certifikačních služeb a souvisejících služeb poskytovateli usazenými na území České republiky...“ Relevantní evropskou právní úpravou byla tedy směrnice EP a Rady 1999/93/ES ze dne 13. prosince 1999 o zásadách Společenství pro elektronické podpisy, která si za cíl kladla odstranění překážek pro elektronickou komunikaci a elektronický právní styk, jež vyplývají z různých pravidel o právním uznání elektronických podpisů a o akreditaci v členských státech. V čl. 5 směrnice byla obsažena premisa, aby zaručené elektronické podpisy založené na kvalifikovaných osvědčeních a vytvořené pomocí prostředků pro bezpečné vytváření podpisu byly po právní stránce spojeny se stejnými právními následky jako vlastnoruční podpisy na papírovém podkladu. Smyslem a účelem směrnice DES bylo tedy usnadnění použitelnosti elektronického podpisu a docílení jeho rovnocenného postavení s podpisem vlastnoručním. Také v důvodové zprávě k ZEP (III. volební období Poslanecké sněmovny, 1999, tisk 415/0) se uvádí, že hlavním principem zákona je zajistit, že datové zprávy nesmí být diskriminovány. V komentáři k ustanovení § 3 ZEP je uvedeno, že zaručený elektronický podpis zaručuje, že datovou zprávu podepsala oprávněná osoba. Zaručené elektronické podpisy podložené osvědčením

vydaným ověřovatelem informací (poskytovatelem certifikačních služeb) budou uznány jako vlastnoruční podpis v případech, kdy takový vlastnoruční podpis požadují právní předpisy nebo dohoda stran.

Ústavní soud zkoumal i to, že ZEP „obsahuje několik druhů elektronického podpisu, a to kromě *běžného* elektronického podpisu [ustanovení § 2 písm. a)] i několik variant zaručeného elektronického podpisu.“ Musel tedy posoudit, který z druhů zaručeného elektronického podpisu je způsobilým vyvolat procesní účinky bez písemného doplnění podání. Při tomto zkoumání došel Ústavní soud k závěru, že jde právě o *uznávaný elektronický podpis* dle ustanovení § 11 ZEP, jenž „zajišťuje dostatečnou jistotu, že podání vytvořila osoba, která je pod ním podepsána, a zákonodárce jeho užití v obdobných případech předpokládá.“

„Nejvyšší verifikační hodnotu ze zaručených elektronických podpisů má ... uznávaný elektronický podpis. Zatímco u vlastnoručního podpisu se vychází především z toho, že je výsledkem individuálního a relativně stálého písemného projevu člověka, u zaručeného elektronického podpisu jde pouze o schopnost provést nějaký úkon, který je vázán na dostupnost prostředku pro vytvoření takového podpisu. Zatímco v případě vlastnoručních podpisů je možno znalecky dokazovat skutečnost, že určitý podpis náleží určité osobě, v případě zaručeného elektronického podpisu toto možné není. Znalec zde potvrzuje pouze skutečnost, že datová zpráva byla podepsána prostřednictvím konkrétních prostředků, a nikoli skutečnost, že ji podepsala určitá konkrétní osoba (Matejka, J., Chum, V.: K právní úpravě elektronického podpisu, Bulletin advokacie, č. 3/2002, s. 38).“

Ústavní soud v citovaném nálezu dospívá k závěru, že lze dovodit, že: „podání v elektronické podobě splňující výše uvedené požadavky zákona o elektronickém podpisu je podáním rovnocenným s podáním v písemné podobě na papíře s vlastnoručním

podpisem, zatímco elektronicky učiněné podání bez zaručeného elektronického podpisu je nutné do 3 dnů doplnit.“¹³⁶

4.4. Datová schránka

V souvislosti s elektronickou komunikací a elektronickým podpisem je třeba zmínit rovněž institut datové schránky. Datovou schránkou se dle definice obsažené v § 2 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, (dále též jen „ZEU“), rozumí elektronické úložiště, které je určeno k: a) doručování orgány veřejné moci, b) provádění úkonů vůči orgánům veřejné moci, c) dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob.

Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů se inspiroval pokrokovou úpravou rakouské e-správy a nabyl účinnosti dne 1. července 2009. V souladu s dikcí § 1 ZEU je jedním z předmětů zákonné regulace úprava elektronických jednání orgánů veřejné moci¹³⁷ vůči fyzickým a právnickým osobám (G2C, G2B), elektronických úkonů fyzických a právnických osob vůči orgánům veřejné moci (C2G, B2G) a elektronických úkonů mezi orgány veřejné moci navzájem (G2G) za použití datových schránek. Datové schránky zřizuje a spravuje Ministerstvo vnitra, přičemž povinně se datová schránka zřizuje orgánům veřejné moci, notářům, exekutorům, právnickým osobám zřízeným zákonem a právnickým osobám a organizačním složkám zahraniční právnické osoby zapsaným v obchodním rejstříku, dále potom advokátům, statutárním auditorům, daňovým poradcům a insolvenčním správčům. Fyzickým osobám i podnikajícím fyzickým

¹³⁶ V rámci systematického výkladu je dále zmíněna formulace požadavku doplnění podání bez zaručeného podpisu, který byl v různých variacích vyjádřen v zákoně č. 150/2005 Sb., soudním řádu správním (§ 37 odst. 2), zákoně č. 141/1961 Sb., trestním řádu (§ 59 odst. 2), zákoně č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků (§ 21 odst. 4), vše ve znění účinném k 3. červnu 2005 a zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád (§ 37 odst. 4), ve znění platném k 3. červnu 2005.

¹³⁷ Státních orgánů, územních samosprávných celků a fyzických nebo právnických osob, pokud těmto fyzickým nebo právnickým osobám byla svěřena působnost v oblasti veřejné správy.

osobám je datová schránka zřízena do tří pracovních dnů ode dne podání žádosti. Každý subjekt právních poměrů může pak disponovat pouze jednou datovou schránkou.

ZEU představoval velký posun v doručování písemností. Hlavní změnou v doručování bylo upřednostnění doručování prostřednictvím datové schránky, jak mezi orgány veřejné moci navzájem, tak při doručování orgány veřejné moci jiným osobám. Umožňuje-li to povaha dokumentu a má-li fyzická osoba, podnikající fyzická osoba nebo právnická osoba zpřístupněnou datovou schránku, doručuje se do datové schránky. To platí za předpokladu, že se nedoručuje na místě nebo veřejnou vyhláškou a že z bezpečnostních důvodů není mezi orgány zavedena jiná forma elektronické komunikace.

ZEU také přesně definoval okamžik doručení, kterým je dle §17, odst. 3 ZEU moment, kdy se do datové schránky přihlásí osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu. Dle odstavce čtvrtého téhož ustanovení platí, že pokud se oprávněná osoba nepřihlásí do datové schránky ve lhůtě deseti dnů ode dne, kdy byl dokument do datové schránky dodán, považuje se tento dokument za doručený posledním dnem této lhůty. To však neplatí, vylučuje-li jiný právní předpis náhradní doručení. Zachována také zůstává možnost žádat za podmínek stanovených jiným zákonem (např. SŘ) o určení neúčinnosti doručení podle odstavce 4.

V souladu s § 18 ZEU se k již shora zmíněným dovozeným možnostem podání (viz kapitola 4.3., elektronický podpis) přidává, a je jim postaveno naroveň, provedení úkonu vůči orgánu veřejné správy prostřednictvím datové schránky. Dokumenty doručované prostřednictvím datové schránky a úkony prováděné jejím prostřednictvím mají formu datové zprávy. Dle § 18, odst. 2 ZEU úkon učiněný osobou uvedenou v § 8 odst. 1 až 4 ZEU nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob.

S účinností od 1. ledna 2010 došlo k rozšíření použití datových schránek na interakce B2C, B2B, C2C. Do zákona o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů byl začleněn § 18a, který umožňuje na žádost fyzické osoby,

podnikající fyzické osoby nebo právnické osoby dodávání dokumentů z datové schránky jiné fyzické osoby, podnikající fyzické osoby nebo právnické osoby do datové schránky této osoby. Tuto novelizaci lze hodnotit velmi pozitivně, neboť je zcela v souladu s účelem celé úpravy elektronické komunikace, který spočívá v zakotvení jasných pravidel a celkovém zjednodušování a zrychlení doručování.

Pohled judikatury

Ústavní soud se vyjádřil k podání učiněnému datovou schránkou v nálezu II.ÚS 289/15.¹³⁸ Právní zástupce stěžovatelky učinil podání k soudu nižšího stupně elektronicky (prostřednictvím informačního systému datových schránek) v příloze datové zprávy, která ale nebyla opatřena elektronickým podpisem. Soud nižšího stupně k uvedenému podání s odkazem na § 42 odst. 2 OSŘ nepřihlížel, protože podání nebylo ve lhůtě doplněno originálem. Ústavní soud rozhodl, že postupem nižšího soudu, kdy soud odmítl jednat a rozhodnout o elektronicky (prostřednictvím datové schránky právního zástupce stěžovatelky) podané žalobě, bylo zasaženo do práva stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a podle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

V tomto případě bylo rozhodné ustanovení § 42 OSŘ ve znění po novele provedené zákonem č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinné od 1. ledna 2014. Toto novelizované ustanovení v odstavci 1) stanoví, že písemné podání je možné učinit v listinné nebo elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě nebo telefaxem, a staví tak na roveň podání listinná a elektronická. V odstavci 2) je zakotvena povinnost doplnit podání učiněná elektronicky do tří dnů předložením originálu, případně podáním stejného znění. Ve třetím odstavci téhož ustanovení je však stanovena výjimka, podle níž doplnění není

¹³⁸ II.ÚS 289/15, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://judikatury.cz/document/cz640y4x>.

třeba v případech podání učiněných prostřednictvím datové schránky a též u elektronických podání opatřených uznávaným elektronickým podpisem. V souladu s § 18 odst. 1 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, může fyzická osoba, podnikající fyzická osoba a právnická osoba provádět úkon vůči orgánu veřejné moci, má-li zpřístupněnu svou datovou schránku a umožňuje-li to povaha tohoto úkonu, prostřednictvím datové schránky. Podle druhého odstavce téhož ustanovení má úkon učiněný osobou uvedenou v § 8 odst. 1 až 4 ZEU nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný. Datová schránka je tedy elektronickým úložištěm, jež slouží k doručování orgány veřejné moci, provádění úkonů vůči nim a dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob.

Podle dosavadní právní teorie i judikatury¹³⁹ platilo i za účinnosti § 42 OSŘ ve znění do 31. prosince 2013, že: „zprávy doručené z datové schránky účastníka do datové schránky soudu a podání učiněná e-mailem s uznávaným elektronickým podpisem není bez dalšího nutné doplňovat.“ Podání vůči soudu v podobě datové zprávy z datové schránky bylo v souladu s § 18, odst. 2: „považováno za řádně podepsané, jestliže je učinila buď osoba s originálním oprávněním uvedená v § 8 odst. 1 až 4 zákona o datových schránkách, anebo osoba pověřená. Podpis na listině u podání písemného nebo ústního do protokolu, resp. zaručený elektronický podpis u elektronického podání, je u datové zprávy odeslané z datové schránky nahrazen náležitou identifikací příslušné osoby, která vůči soudu učinila podání prostřednictvím datové schránky.“

Je třeba vycházet z toho, že právní úprava i judikatura požaduje uvedený autorizační postup spočívající v doplnění podání do tří dnů pouze v případech, kdy soud nemůže bezpečně ověřit autenticitu odesílatele. To je např. případ běžného e-mailu. „Naopak v případě datové schránky by byl požadavek další autorizace bezúčelný, na což novelou občanského soudního řádu účinnou od 1. ledna 2014 reagoval i zákonodárce, neboť datová

¹³⁹ Např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. února 2012, č. j. 8 As 89/2011-31, nebo usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. května 2011, č. j. 3 VSPH 605/2011-P10-10.

schránka není anonymním úložištěm dat, naopak je striktně individuálně přidělena. Má-li tedy uznávaný elektronický podpis plnit účel verifikačního nástroje k určení osoby odesílatele, nenajde v případě doručování prostřednictvím datové schránky své využití a není ani na místě v takovém případě vyžadovat doplnění podání originální písemností.“

V závěru svého nálezu Ústavní soud konstatoval, že: „je-li obsahem zprávy odeslané z datové schránky podatele do datové schránky soudu dokument (podání v příloze), který další uznávaný elektronický podpis neobsahuje, je na něj přesto nutno pohlížet, jako by byl řádně podepsán a není třeba vyžadovat doplnění podání originálem v písemné formě doručeným prostřednictvím pošty.“

5. E-KONTRAKTACE

Elektronické obchody zahrnují řadu specifických prvků, avšak po právní stránce se v základních rysech neliší od tradičních způsobů obchodu. V ČR se na elektronické obchody použije stejná právní úprava jako na obchody jiné. Je vhodné je tedy chápat jako obchody distanční, tzn. transakce, kdy k uzavření smlouvy nedojde v jednom místě a čase, ale jde o určitou dobu trvající nabídku jedné strany a její akceptaci, projevenou relevantním způsobem stranou druhou,¹⁴⁰ a to i v případech, kdy účastníci mají sídlo v různých zemích.

Za ryze elektronické obchody můžeme považovat operace na internetu, kdy dochází k nabízení a koupi předmětného zboží na internetových stránkách – v tzv. e-shopech. Je třeba rozlišovat transakce, které využívají internetu pouze jako prostředku pro realizaci klasických smluvních vztahů a nejsou tedy formou elektronického obchodu (např. výměna e-mailů za účelem uzavření smlouvy).

5.1. Elektronická kontraktace v ČR

E-kontraktací rozumíme proces uzavírání elektronických smluv, který vede za splnění určitých podmínek ke vzniku závazku. Tyto smlouvy, jejichž sjednání, uzavření anebo plnění se děje za použití elektronických přenosových nebo sdělovacích prostředků, označujeme za smlouvy uzavírané distančním způsobem (na dálku) (ve smyslu § 1820 a násl. OZ, resp. § 53 OZ 1964).¹⁴¹ K uzavření smlouvy dochází za výhradního použití komunikačního prostředku, který umožňuje uzavřít smlouvu bez současné fyzické přítomnosti stran (dále jen „prostředek komunikace na dálku“).

¹⁴⁰ SMEJKAL, V.: Internet a §§. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 245.

¹⁴¹ SVOBODA, P.; KROFT, M.; BERAN, K.; EMR, D.; FRÝZEK, L.; VÁŇA, R.; VÍT, M.: Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha: Linde Praha a.s., 2001, s. 155.

5.2. Zásady smluvního práva

V soukromoprávní úpravě platí obecně zásada principu autonomie vůle, smluvní autonomie, což znamená, „že je možno činit vše, co zákon či smluvní ujednání s jinou osobou nezakazuje, ale také, že jen zákon nebo smlouva (kontrahovaná s jinou osobou) může uložit povinnost (nikdo nemůže jinému vnutit povinnost bez opory v zákoně nebo v jeho souhlasu), a stejné platí o (subjektivním) právu (ani právo nikdo nemůže jinému bez jeho souhlasu vnutit/dát, jinak právo může dát jen zákon).¹⁴² Touto zásadou je tedy vyjádřena: „volnost uzavírání smluv, volnost výběru jejich typů, volnost výběru spolukontrahenta, volnost utváření smluvního obsahu, volnost určení formy.“¹⁴³ Tato svoboda však není absolutní. Určité hranice vytváří další zásady a kogentní ustanovení OZ. Pro vznik platné smlouvy je mj. třeba, aby osoba uzavírající smlouvu byla k tomuto právnímu jednání způsobilá, jednala svobodně a vážně a nebyla při uzavírání smlouvy v omylu. Dalšími požadavky zákona pro vznik platné smlouvy jsou možnost a dovolenost plnění, řádná identifikace smluvních stran, určitost nabídky a jejího přijetí, souhlas vůle všech stran smlouvy. V případě smluv s mezinárodním prvkem je třeba vzít v úvahu, že požadavky cizího rozhodného práva se mohou od těch stanovených právem českým lišit.

Celá koncepce nového OZ je založena na zachování platnosti právního jednání, na nějž se má vždy hledět spíše jako na platné než jako na neplatné (§ 574 OZ). V souladu s principem smluvní volnosti je obecně možné uzavírat kontrakty v jakékoli formě: písemně, ústně, nebo dokonce konkludentně (§ 559 OZ). Výjimky ze smluvní autonomie, co se týče formy (přísnější požadavek na formu právního jednání), stanoví zákon nebo dohoda stran. Z důvodu lepší důkazní pozice pro případ sporu se přesto vždy doporučuje: tam, kde je to možné, i navzdory volnosti formy uzavírat smlouvy písemně. Tato opatrnost

¹⁴² DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 169.

¹⁴³ KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol.: Občanské právo hmotné 1, 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005, s. 52.

je především namístě v případě uzavírání smluv on-line, kde anonymita účastníků a specifické internetové prostředí svádí k bezprostředním reakcím a rychlejšímu rozhodování.

Dle § 561 OZ se platnosti právního jednání učiněného v písemné formě vyžaduje podpis jednajícího, přičemž podpis může být nahrazen mechanickými prostředky tam, kde je to obvyklé. (Jiný právní předpis stanoví, jak lze při právním jednání učiněném elektronickými prostředky písemnost elektronicky podepsat.) V souladu s § 562 OZ je písemná forma zachována i při právním jednání učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby.

5.3. Elektronické uzavírání smluv

Na elektronické uzavírání smluv nahlížíme jako na specifickou metodu kontraktace. To však nebrání tomu, aby pro elektronickou kontraktaci platily ve většině situací obecné předpisy tradičního práva. Pro otázky přípustnosti a formy on-line smluv budou rozhodující primárně ustanovení OZ. S novým kodexem soukromého práva byla v ČR odstraněna dvojkolejnost úpravy smluvních vztahů, které se mohly řídit buď OZ 1964, nebo vzhledem ke svému podnikatelskému charakteru speciálním předpisem – obchodním zákoníkem. Ani nový občanský zákoník nestanoví speciální pravidla pro kontraktaci on-line a na uzavírání elektronických smluv se tedy použije jeho obecná úprava.

Smlouvu definujeme jako dvoustranné nebo vícestranné právní jednání, které vede ke vzniku, změně nebo zániku právního poměru. Jde tedy o projev vůle směřující k určitému právnímu následku, dle § 1724 OZ o projev vůle stran zřídit mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy.

5.3.1. E-kontraktace dle OZ 1964

S účinností nového OZ došlo ke změně pravidel platných pro uzavírání elektronických smluv. Dle § 43a, odst. 1 OZ 1964 je projev vůle směřující k uzavření smlouvy návrhem na uzavření smlouvy, jestliže je určen jedné nebo více určitým osobám a je dostatečně určitý a vyplývá z něj vůle navrhovatele, aby byl vázán v případě jeho přijetí. Provozování e-shopu tedy dle OZ 1964 nepředstavuje návrh na uzavření smlouvy, ale pouhou nabídku zboží nebo služeb. Tato nabídka směřuje vůči neurčitému a neomezenému množství uživatelů a je třeba ji tedy chápat jako výzvu k zaslání nabídek (objednávek).

Nejvyšší soud ČR se vyslovil ve svém rozhodnutí č. 33 Cdo 3210/2007 tak, že „formulář vystavený na webových stránkách žalobkyně nevyhovuje požadavku adresnosti návrhu na uzavření smlouvy podle § 43a odst. 1 obč. zák., neboť není určen (adresován) konkrétní osobě (osobám)...“ Vyplněním formuláře a jeho odesláním provozovateli e-shopu tedy smlouva ještě nevzniká. Jedná se o návrh na uzavření smlouvy ze strany kupujícího. K uzavření smlouvy je třeba akceptace oferty prodávajícím.

Jako problematická se v tomto případě elektronické kontraktace mohla zdát situace, kdy je smlouva uzavírána počítačem automaticky tím, že systém provozovatele e-shopu vygeneruje odpověď a zašle ji druhé straně. Na první pohled by se mohlo zdát, že v takovém případě chybí projev lidské vůle, který je klíčový pro vznik smlouvy. I v tomto případě je však projevena vůle jednatelů, a sice člověka, který systém v určitém čase k automatické odpovědi naprogramoval, a tím projevil zájem smlouvu uzavřít. I na automatizované smlouvy tedy můžeme vztáhnout obecnou definici zmíněnou výše.

5.3.2. E-kontraktace dle nového OZ

Rovněž podle nového OZ je pro uzavření smlouvy třeba návrhu na uzavření smlouvy (oferty) ze strany zájemce o uzavření smlouvy a projevení souhlasu s návrhem

smlouvy (akceptace) druhou stranou (oblátem). Dle § 1725 OZ vzniká smlouva dohodou o obsahu. Vznik smlouvy přijetím nabídky je upraven podrobně v § 1731 a násl. OZ. Dle § 1731 OZ z návrhu na uzavření smlouvy, pro který se zavádí legislativní zkratka „nabídka“, musí být zřejmé, že ten, kdo jej činí, má úmysl uzavřít určitou smlouvu s osobou, vůči níž nabídku činí. Tato nabídka může být právním jednáním adresovaným určité osobě nebo osobám, ale také neadresným jednáním. Postačí, že je z nabídky zřejmé, kdo ji činí a o jakou smlouvu se jedná, přičemž navrhovatel může nabízet uzavření smlouvy neurčitým osobám. Ustanovení § 1732, odst. 2 OZ stanoví vyvratitelnou domněnku, dle níž se má se za to, že návrh dodat zboží nebo poskytnout službu za určenou cenu učiněný při podnikatelské činnosti reklamou, v katalogu nebo vystavením zboží (čímž bude i provozování e-shopu), je nabídkou s výhradou vyčerpání zásob nebo ztráty schopnosti podnikatele plnit. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že zboží vystavené v e-shopu s uvedenou cenou je nabídkou. Vyplněním elektronického formuláře na webových stránkách prodávajícího a jeho odesláním kupující nabídku akceptuje.

Jak již bylo řečeno výše, je ke vzniku smlouvy třeba dvou kroků: návrhu – *oferty* a jeho přijetí – *akceptace*. Návrh smlouvy, tedy projev vůle uzavřít e-smlouvu, může být obsažen např. v e-mailu nebo na WWW stránkách (click-wrap smlouvy). Ač oba příklady využívají stejný prostředek (internet), e-mail je vlastně pouhým digitálním ekvivalentem dopisu. K doručení návrhu je třeba, aby byl e-mail adresován a odeslán příjemci. Příjemce se potom musí seznámit s jeho obsahem, tj. e-mail otevřít.

E-mailovou komunikaci můžeme klasifikovat jako jednání vůči nepřítomné osobě ve smyslu § 1735 OZ, kdy nabídka učiněná v písemné formě vůči nepřítomné osobě musí být přijata ve lhůtě uvedené v nabídce. V případě, že lhůta není uvedena, lze nabídku přijmout v době přiměřené povaze navrhované smlouvy a rychlosti prostředků, jež navrhovatel použil pro zaslání nabídky. Pokud by však systém prodejce vygeneroval automatickou odpověď v podobě potvrzení, bylo by možné toto posoudit jako vznik smlouvy (jednání mezi přítomnými). Pokud projev vůle směřující k přijetí nabídky obsahuje dodatky, výhrady, omezení nebo jiné změny, je odmítnutím nabídky a považuje se za novou nabídku (§ 1740, odst. 2 OZ). Z tohoto ustanovení nový OZ předvídá výjimku

v § 1740, odst. 3, kdy odpověď s dodatkem nebo odchylkou, která podstatně nemění podmínky nabídky, je přijetím nabídky, pokud navrhovatel bez zbytečného odkladu takové přijetí neodmítne, nebo pokud navrhovatel předem přijetí s dodatkem nebo odchylkou nevyloučil.

Webová stránka oproti tomu může umožnit provedení celého obchodu elektronicky, a to prakticky okamžitě. V případě na internetu nejčastěji používaných click-wrap smluv obvyklý proces uzavírání smlouvy začíná tím, že prodejce umístí na stránky informace o zboží. V elektronické blízkosti je potom umístěn hypertextový formulář objednávky, který zájemce vyplní a na konci stvrdí kliknutím na ikonku s nápisem „potvrdit“, „souhlasím“ nebo „přijímám“ atp.¹⁴⁴ Kliknutím je odesláno sdělení prodejci a uzavřena smlouva. Pro posouzení lhůty platnosti takové nabídky zboží je možné vztáhnout na ni ustanovení § 1734 OZ pro písemnou nabídku učiněnou přítomné osobě, která stejně jako nabídka učiněná ústně, musí být přijata bezodkladně.

5.3.3. Obchodní podmínky

Obecně k přijetí návrhu na uzavření smlouvy dojde včasným souhlasným jednáním obláta a je účinné od jeho dojití navrhovatel, tedy poté, co se jednoznačná nabídka setká s jasnou akceptací (s výjimkou výše uvedenou). Z toho vyplývá, že předtím, než dojde k uzavření smlouvy, musí být stranám známy všechny podmínky kontraktu, které mohou být vyjádřené ve smlouvě přímo nebo implicitně. V souladu s § 1751 OZ lze část obsahu smlouvy určit odkazem na obchodní podmínky, které navrhovatel připojí k nabídce nebo které jsou stranám známy. Při uzavření smlouvy mezi podnikateli lze část obsahu smlouvy dokonce určit i pouhým odkazem na obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi. V § 1753 OZ se stanoví, že ustanovení obchodních podmínek,

¹⁴⁴ Časté jsou anglické termíny: *Accept, Agree, Submit, Purchase*.

které druhá strana nemohla rozumně očekávat, je neúčinné, nepřijala-li je tato strana výslovně. Zákon zároveň zakazuje toto ustanovení vyloučit smluvním ujednáním stran.

Toto platí jak pro e-mailové, tak pro click-wrap smlouvy. Obchodník musí spotřebitele upozornit na všechny podmínky předtím, než mu umožní produkt koupit. Dle § 1813 OZ se má za to, že zakázaná jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. (To neplatí pro ujednání o předmětu plnění nebo ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem.) V následujících ustanoveních je potom obsažen demonstrativní výčet takových zakázaných ujednání.

Všeobecné obchodní podmínky bývají v případě e-shopů často zprostředkovány formou odkazu na jiný dokument. Obě strany smlouvy si musí být v takovém případě vědomy, že podmínky jsou součástí smlouvy a prodejce musí podniknout veškeré kroky, aby těmto obchodním podmínkám zajistil pozornost spotřebitele před kliknutím na souhlasné tlačítko. V případě sporu musí známost těchto podmínek spotřebiteli prokazovat provozovatel e-shopu. Proto je obvyklou praxí, že spotřebitel před koupí klikne na ikonu potvrzující, že si přečetl smluvní podmínky. Tím se stávají všeobecné obchodní podmínky součástí smlouvy bez ohledu na to, zda je skutečně četl. Pokud s obchodními podmínkami souhlas neprojeví, proces uzavírání smlouvy je přerušen. Odkaz na obchodní podmínky musí být umístěn v části, kde dochází k objednávce, tzn., že nestačí, aby se objevil až po provedení objednávky, nebo aby byl umístěn mimo kontext objednávkového formuláře.¹⁴⁵

Všeobecné smluvní podmínky jsou upraveny směrnicí 1993/13/EHS, o nekalých podmínkách ve spotřebitelských smlouvách,¹⁴⁶ která v čl. 5 stanoví, že v případě smluv, v nichž jsou všechny nebo některé podmínky nabízené spotřebiteli předloženy písemně, musí být tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem. Při pochybnosti

¹⁴⁵ CSACH, K.: Štandardné zmluvy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 81.

¹⁴⁶ *Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts.* Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:31993L0013&from=EN>.

o významu některé podmínky má převahu výklad, který je pro spotřebitele nejpriznivější. Dle čl. 3 směrnice je smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Podmínka je vždy považována za nesjednanou individuálně, jestliže byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na obsah podmínky. Pokud prodávající nebo poskytovatel tvrdí, že určitá běžná podmínka byla individuálně sjednána, je povinen o tom předložit důkaz. Směrnice ECD požaduje, aby všeobecné smluvní podmínky byly k dispozici tak, aby je měl spotřebitel možnost si spolu se zněním smlouvy uložit a reprodukovat (čl. 10, odst. 3 ECD).

5.4. E-kontraktace v USA

Přístup Evropské unie a USA k úpravě elektronických vztahů se v mnohém liší. EU jde cestou regulace, harmonizace pravidel pro ochranu spotřebitelů a fungování jednotného trhu. Spojené státy americké se (tak jak je systému common law vlastní) spoléhají do jisté míry na samoregulaci a působení ekonomiky. Oba systémy se však s působením internetu často setkávají. Není neobvyklé, že subjekty internetových právních poměrů jsou osoby z různých států. Americký podnikatel se tak svou činností na internetu může dostat do oblasti působnosti evropského práva.

5.4.1. Modelové zákony UCITA a UETA

S cílem vnést do elektronických právních poměrů více jistoty vytvořila v roce 1999 americká Národní konference komisařů jednotných státních zákonů (*National Conference of Commissioners on Uniform State Laws*, označovaná též jen jako *Uniform Law Commission* – „NCCUSL”), dva jednotné zákony, a to *Uniform Computer Information Transaction Act* (v textu též jen „UCITA”) a *Uniform Electronic Transaction Act* (v textu

těž jen „UETA”).¹⁴⁷ UCITA se věnuje užší oblasti transakcí s počítačovými informacemi, např. softwarové licence, a to jak smlouvám uzavřeným elektronicky, tak i jiným způsobem. UETA oproti tomu zahrnuje veškeré elektronické transakce a zakládá právní rovnost elektronických záznamů a podpisů s papírovými dokumenty a vlastnoručními podpisy s cílem odstranit překážky elektronického obchodu.¹⁴⁸

V obou případech jde pouze o modelové zákony, které nejsou závazné, dokud nejsou v legislativním procesu schváleny jednotlivými státy. Zatímco UCITA byla přijata pouze ve dvou státech USA, UETA byla schválena 47 státy.

UETA byla ve Spojených státech první celonárodní iniciativou, která se soustředila na vytvoření jednotných pravidel pro e-commerce ve všech státech. Inspirovala se modelovým zákonem UNCITRAL MLEC. UETA se použije na smlouvy a transakce, jejichž strany souhlasí s tím, že budou uzavírány elektronicky. Nevytváří přitom celý nový systém pravidel pro elektronické vztahy, pouze zrovnoprávňuje elektronický dokument s listinným. Podle článku 7 UETA záznamu nebo podpisu nemohou být upírány právní účinky pouze z důvodu elektronické formy. Pokud právo vyžaduje písemnou formu, je požadavek splněn použitím elektronického záznamu. A jestliže má být dokument podepsán, postačí podpis elektronický.

Elektronický podpis je definován společně s dalšími termíny v článku 2 UETA jako elektronický zvuk, symbol nebo proces připojený nebo logicky spojený se záznamem a učiněný nebo přijatý osobou s úmyslem podepsat záznam. V komentáři k tomuto ustanovení je výslovně uvedeno, že definice je záměrně široká. To, jestli je dokument elektronicky podepsán, je totiž otázkou faktickou, ustanovení UETA mají pouze zajistit, že podepsáno může být i elektronicky. Předpis je postaven na principu technologické neutrality. Nepožaduje se použití nějaké specifické technologie, postačí i napsané jméno

¹⁴⁷ *Uniform Law Commission. Uniform Electronic Transaction Act.* Dostupné z: http://www.uniformlaws.org/shared/docs/electronic%20transactions/ueta_final_99.pdf.

¹⁴⁸ *Uniform Law Commission. Electronic Transactions Act.* Dostupné z: <http://www.uniformlaws.org/Act.aspx?title=Electronic%20Transactions%20Act>.

v elektronické konverzaci. Důležité je, zda zvuk, symbol nebo proces byl učiněn s úmyslem podepsat dokument.

Tento přístup se diametrálně liší od úpravy evropské. Evropské předpisy rozlišují různé typy elektronických podpisů a soustředí se na zajištění integrity dokumentu, zabezpečení a důvěrnost podpisu na základě certifikátu vydaného poskytovatelem certifikačních služeb. Oproti tomu UETA v duchu svého technologicky neutrálního přístupu nerozlišuje mezi elektronickými podpisy a účelem ustanovení tohoto předpisu je pouze zrovnoprávnění elektronického podpisu s vlastnoručním.

Elektronický záznam nebo podpis je podle čl. 9 UETA přičítán osobě, pokud jej učinila. Účinky elektronického záznamu nebo podpisu se posuzují z kontextu a okolností při jejich vytvoření, provedení nebo schválení. Toto ustanovení přitom nemění platná pravidla, pouze zdůrazňuje, že se ta samá pravidla použijí i v elektronickém prostředí.

V článku 14 – Automatizované transakce, UETA upravuje smlouvy uzavírané automaticky počítačovými programy (*electronic agents*) bez přítomnosti člověka. V takovém případě platí, že osoba, která program k uzavírání smluv používá, je uzavřenou smlouvou vázaná.

Články 17–19 UETA se potom zabývají elektronickými dokumenty vytvořenými a uchovávanými úřady. Tyto články o elektronických úředních listinách, ač jejich přijetí bylo dáno státům přijímajícím UETA na výběr, představují základy pro organizaci e-governmentu.

UETA výslovně stanoví, že se nepoužije na závěti, kodicily, závětní svěřenské fondy, záležitosti upravené *Uniform Commercial Code* (v textu též jen „UCC”), pokud ovšem nespádají pod Sec.1-107, 1-206, Art. 2 (prodej zboží) a Art. 2A (půjčky), záležitosti upravené UCITA a dalšími zákony platnými v tom kterém státu.

5.4.2. E-Sign Act

V roce 2000 byl americkým kongresem schválen Zákon o elektronických podpisech v globálním a národním obchodě (*Electronic Signatures in Global and National Commerce Act (E-Sign)*), (v textu též jen „E-Sign Act“). Ačkoliv UETA i E-Sign Act upravují použití elektronických záznamů a podpisů a jejich úpravy se značně překrývají (E-Sign Act dokonce mnohá ustanovení přejímá z UETA doslovně), nejsou zákony identické.

E-Sign Act je federálním předpisem, který se použije, pokud státem nebyl přijat UETA. Pokud ve státě platí UETA, použije se i v případě, že subjekty vztahu jsou strany z různých států federace.

Obdobně jako UETA i E-Sign Act zakazuje upírat právní účinky národním i mezinárodním transakcím z důvodu, že podpis, smlouva nebo záznam o takové transakci jsou provedeny v elektronické formě. Stejně tak, pokud právo vyžaduje psanou formu dokumentu nebo uchování v originále, postačí elektronická forma. A jestliže je vyžadován podpis, je požadavku učiněno zadost elektronickým podpisem.

E-Sign Act se obdobně jako UETA nepoužije na závěti, svěřenské fondy, rozvody, manželské věci, soudní příkazy, výpověď smlouvy o poskytování služeb, dokumenty týkající se nebezpečného materiálu, záležitosti upravené UCC apod.

E-Sign Act umožňuje státům odchýlit se od něj přijetím UETA. Nelze se však od něj odchýlit v takové míře, že by výjimky odporovaly jeho ustanovením.¹⁴⁹

¹⁴⁹ Brumfield Fry, Patricia: Why Enact UETA? The Role of UETA After E-Sign. Dostupné z: <http://www.uniformlaws.org/Shared/Docs/Why%20Enact%20UETA.aspx>.

5.4.3. Elektronické uzavírání smluv

Pro uzavření smlouvy je dle UETA důležitý záměr osoby být smlouvou vázán a smlouvu podepsat – „úmysl podepsat“ (*intent to sign*). Uplatní se tedy obecné principy kontraktace, kdy smlouva vzniká v momentě, kdy se setká nabídka a její akceptace. Ani v případě elektronických transakcí není vyžadováno po přijetí nabídky zasílání dalších potvrzení.

Dle ustanovení UCITA¹⁵⁰ je pro uzavření smlouvy rovněž nutná nabídka a její přijetí. Dle § 202, odst. (a) UCITA smlouva může být vytvořena jakýmkoli způsobem, který postačuje k prokázání souhlasu, včetně nabídky a akceptace, nebo jednání obou stran smlouvy či operace elektronických agentů uznávající existenci smlouvy. Toto ustanovení výslovně zmiňuje automatizované transakce – operace elektronických agentů, přičemž smlouvou je vázána osoba, která technologii ke kontraktaci využívá. Podle § 203 (1) UCITA nabídka uzavření smlouvy vyžaduje přijetí jakýmkoli způsobem a za jakýchkoli podmínek vhodných za daných okolností. V odstavci 4. téhož ustanovení o elektronické akceptaci se dále stanoví: Pokud elektronická nabídka iniciuje elektronickou akceptaci, vznikne smlouva: a) po obdržení elektronické akceptace; nebo b) jestliže odpověď spočívá v započetí plnění, v jeho plném poskytnutí nebo umožnění přístupu k informacím tím, že je plnění poskytnuto nebo je povolen přístup a jsou poskytnuta nutná přístupová data.

Pravidla týkající se momentu a místa akceptace jsou obsažena v § 15 UETA, obsahujícím úpravu toho, kdy a odkud je elektronická zpráva odeslána a kdy a kde je přijata. Nedohodnou-li se odesílatel a příjemce jinak, elektronický záznam je odeslán, pokud: (1) je správně adresován nebo jinak řádně směřován na systém zpracování informací, který příjemce určil nebo používá pro účely přijímání elektronických záznamů a ze kterých je příjemce schopen načíst elektronický záznam; (2) je učiněn ve formě, která může být zpracována tímto systémem; a (3) vstoupí do systému zpracování informací

¹⁵⁰ *Uniform Computer Information Transactions Act*. Dostupné z: http://www.uniformlaws.org/shared/docs/computer_information_transactions/ucita_final_02.pdf.

mimo kontrolu odesílatele nebo osoby, která zaslala elektronický záznam jménem odesílatele nebo vstoupí do oblasti systému zpracování informací určeného nebo používaného příjemcem, který příjemce kontroluje. Elektronický záznam je potom přijat, nedohodnou-li se odesílatel a příjemce jinak, pokud: (1) vstoupí do systému zpracování informací, který příjemce určil nebo používá pro účely přijímání elektronických záznamů a ze kterých je příjemce schopen načíst elektronický záznam; a (2) je ve formě, která může být tímto systémem zpracována. Elektronický záznam je přijat i v případě, že přijetí si není vědoma žádná konkrétní osoba. Použijeme-li analogie papírových dokumentů, nezáleží na tom, zda si písemnost adresát přečte. Účinky přijetí tedy nastávají v momentě, kdy záznam vstoupí do určeného systému bez ohledu na to, zda příjemce záznam načte.¹⁵¹

Dle písmene d) § 15 UETA, není-li v elektronickém záznamu výslovně uvedeno jinak nebo nedohodnou-li se jinak odesílatel a příjemce, má se za to, že elektronický záznam byl odesláný z místa podnikání odesílatele a byl přijat v místě podnikání příjemce. Pokud mají odesílatel nebo příjemce více takových míst, je jím místo, které je s transakcí nejúžeji spojeno. Pokud odesílatel nebo příjemce místo podnikání nemá, je nahrazeno místem pobytu každého z nich.

5.4.4. Ochrana spotřebitele

Zásadní odlišností E-Sign Act od UETA jsou ustanovení o ochraně spotřebitele. UETA neobsahuje žádná ustanovení o odlišném postavení spotřebitele. E-Sign Act oproti tomu vyžaduje specifický elektronický proces souhlasu před tím, než elektronické sdělení může nahradit psané sdělení dle požadavků zákona. UETA pouze vyžaduje souhlas stran s použitím elektronických prostředků, který může být i ústní, bez specifických požadavků na prokazatelnost.

¹⁵¹ *UNIFORM ELECTRONIC TRANSACTIONS ACT (1999)*. Dostupné z: http://www.uniformlaws.org/shared/docs/electronic%20transactions/ueta_final_99.pdf. s. 47,48.

Dle článku 101 (c) E-Sign Act musí být spotřebiteli před poskytnutím souhlasu jasně a jednoznačně dána k dispozici informace o tom, že má možnost a právo požadovat, aby mu byl záznam poskytnut nebo zpřístupněn na papíře nebo v ne-elektronické podobě; o právu odvolat souhlas bez jakýchkoliv podmínek, následků nebo pokut; o postupu, který musí spotřebitel použít pro odvolání svého souhlasu a aktualizaci kontaktních informací; o tom, jak může spotřebitel na základě žádosti obdržet papírovou kopii elektronického záznamu a zda mu za to bude účtován poplatek; a souhrn požadavků na hardware a software pro uchovávání přístupu k elektronickým záznamům. Souhlas spotřebitele musí být poskytnut elektronicky a musí být zřejmé, že spotřebitel bude schopen seznámit se s elektronicky poskytnutou informací. Pokud by bylo třeba jakýchkoliv změn hardwaru nebo softwaru pro zpřístupnění a uchování elektronického záznamu, je třeba žádat spotřebitele o souhlas znovu.

Na rozdíl od evropské úpravy obsažené ve Směrnici o právech spotřebitele, UETA neobsahuje výčet náležitostí, které je obchodník povinen zveřejňovat a poskytovat spotřebitelům před uzavřením smlouvy. Cílem UETA je odstranění bariér používání elektronických prostředků komunikace při uzavírání smluv, nikoliv úprava samotné kontraktace. Ustanovení § 3, písm. d) UETA výslovně stanoví, že transakce, na něž se použijí ustanovení UETA, musí rovněž splňovat hmotněprávní náležitosti stanovené jinými předpisy. Hlavním principem evropské úpravy, který požadavek výčet informací pro spotřebitele právě sleduje, je zvyšování důvěry spotřebitelů i podnikatelů v elektronický obchod. Toho je dosahováno regulací oblasti e-commerce na úrovni EU, čímž jsou odstraňovány rozdíly mezi právní úpravou jednotlivých členských států. Harmonizací předpisů členských států EU dochází k posílení jistoty spotřebitele, že s ním bez ohledu na státní hranice bude zacházeno určitým způsobem, a to významně přispívá k rozvoji e-commerce. USA na rozdíl od evropského regulativního přístupu preferují cestu samoregulace a ekonomických principů. E-Sign Act například ani nestanoví specifický typ protokolu nebo speciální schéma elektronického podpisu. Je ponecháno na volbě spotřebitele, pro jakou formu e-podpisu se rozhodne. Evropská úprava naproti tomu

upravuje kvalifikované certifikáty, postup vytvoření zabezpečeného elektronického podpisu apod.

5.4.5. Nekalá smluvní ustanovení

UCITA vznikl z iniciativy Uniform Law Commission s cílem novelizovat *Uniform Commercial Code* a připravit právní úpravu na moderní softwarovou éru. Ač většina států zákon neschválila, má dle mnohých profesorů i praktiků práva jistou akademickou hodnotu.¹⁵² UCITA upravuje nekalá smluvní ustanovení ve svém § 111, přičemž úprava se použije pouze na transakce s počítačovými informacemi, daty. Soud může v souladu s § 111 UCITA, pokud shledá ustanovení smlouvy s ním neslučitelné, k takové smlouvě nepřihlídnout, resp. její ustanovení neaplikovat. Hlavním hlediskem při tomto posuzování je, zda ve světle obecného obchodního prostředí a obchodních potřeb toho konkrétního odvětví nebo případu, jsou předmětná ustanovení smlouvy tak tvrdá nebo jednostranná, že nejsou slučitelná a odůvodnitelná okolnostmi, za kterých smlouva vznikla. Ustanovení § 111 přejímá doktrínu neslučitelnosti obsaženou v § 2-302 (1998 *Official Text*) *Uniform Commercial Code*. K této doktríně se soudy často obracejí a využívají možnosti zamezit aplikaci smluvního ustanovení, pokud dojdou k závěru, že je za daných okolností s právem neslučitelné. Možnost přezkoumat ustanovení a podmínky uzavření smlouvy pomáhá předcházet nekalým překvapivým klauzulím. Viz např. *Brower v. Gateway 2000, Inc.*, 676 *N.Y.S.2d* 569 (*N.Y.A.D.* 1998). V tomto případě společně s počítačem, který kupující koupil přes telefon, přišla v zásilce rovněž písemná verze smlouvy, tzv. *shrinkwrap agreement*,¹⁵³ která obsahovala rozhodčí doložku. Rozhodčí doložka stanovila, že rozhodčí řízení bude vedeno u Mezinárodní obchodní komory (evropský rozhodce). Takové řízení je však

¹⁵² Wikipedia.org. Uniform Computer Information Transaction Act. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Uniform_Computer_Information_Transactions_Act.

¹⁵³ *Shrinkwrap agreement* je smlouva, která je přibalena ke zboží a jež stanoví, že pokud je zásilka otevřena, znamená to, že kupující souhlasí s jejími ustanoveními. Soudy judikovaly, že v určitých případech se k těmto smlouvám nepřihlídně, viz např. *ProCD, Inc. v. Zeidenberg* (86 F.3rd 1447 (7th Cir. 1996)).

poměrně komplikované a nákladné. Kupující mimo jiné namítal, že rozhodčí doložka nemá být uplatněna, neboť toto ustanovení smlouvy je za okolností, za kterých byla smlouva uzavřena, na základě doktríny neslučitelnosti nepoužitelné. Odvolací soud, který případ posuzoval, konstatoval, že aby mohla být uplatněna doktrína neslučitelnosti, je třeba, aby neslučitelnost byla procesního i hmotněprávního charakteru. V tomto případě procesní neslučitelnost neshledal, avšak souhlasil s kupujícím, že volba konkrétního arbitra nebyla vhodná a zřejmě směřovala k tomu, aby odradila spotřebitele od rozhodčího řízení. Ačkoliv ustanovení UCITA byla adaptována jen dvěma státy, použije se doktrína neslučitelnosti na elektronické kontrakty zahrnující prodej zboží na základě výše uvedeného ustanovení Uniform Commercial Code.

5.5. Jednotné evropské smluvní právo

Více než dvacet let můžeme v Evropě v souvislosti se zrychlením obchodování a častému překračování hranic ve smluvních vztazích pozorovat snahy o sjednocení pravidel smluvního práva. Počátky těchto snah lze spatřovat v *Principech evropského smluvního práva* (*Principles of European Contract Law*, dále jen „PECL“), souboru modelových pravidel závazkového práva vytvořených Komisí pro evropské smluvní právo, složené z evropských odborníků na smluvní právo pod vedením Ole Landa.

5.5.1. Principy evropského smluvního práva a jejich vývoj

Principy evropského smluvního práva byly publikovány ve třech etapách v letech 1995-2002. Tyto principy, které vycházejí z konceptu jednotného evropského systému smluvního práva, se snažily obsáhnout pravidla společná členským státům EU. PECL představují tzv. soft law, jde o soubor nezávazných pravidel inspirovaný CISG. Jejich cílem bylo mimo jiné ovlivnit dlouhodobý vývoj smluvního práva v Evropě. Staly se také

východiskem pro Studijní skupinu Evropského občanského zákoníku při práci na jednotném evropském civilním kodexu.

Evropská komise Sdělením o evropském smluvním právu¹⁵⁴ z roku 2001 zahájila veřejnou konzultaci o problémech plynoucích z rozdílů ve smluvním právu jednotlivých členských států. V návaznosti na to Komise zpracovala v roce 2003 Akční plán,¹⁵⁵ „jenž navrhuje zlepšit kvalitu a soudržnost evropského smluvního práva vytvořením společného referenčního rámce, který by obsahoval společné zásady, terminologii a vzorová pravidla, jež by legislativní orgán Unie uplatňoval při vytváření nebo úpravě právních předpisů.“¹⁵⁶ V roce 2004 přijala Komise další dokument – Evropské smluvní právo a přezkum *acquis*: cesta vpřed,¹⁵⁷ v němž nastiňuje, jak se bude dále rozvíjet společný referenční rámec (*Common Frame of Reference*, CFR), aby došlo ke zlepšení provázanosti stávajících a budoucích *acquis*, týkajících se ochrany spotřebitele a k prosazování standardních smluvních podmínek v EU. Výsledkem tohoto přezkumu byl návrh Směrnice o právech spotřebitelů, který Komise předložila v říjnu 2008. Směrnice o právech spotřebitelů byla přijata v roce 2011.

¹⁵⁴ *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on european contract law [COM(2001) 398 final – Official Journal C 255 of 13.9.2001]* (Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu ze dne 11. července 2001 o evropském smluvním právu). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52001DC0398>.

¹⁵⁵ *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council – A more coherent European contract law – An action plan [COM(2003) 68 final – Official Journal C 63 of 15.3.2003]* (Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 12. února 2003 – Provázanější evropské smluvní právo – akční plán). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52003DC0068>.

¹⁵⁶ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Společná evropská právní úprava prodeje určená k usnadnění přeshraničních transakcí na jednotném trhu /* kom/2011/0636 v konečném znění */, [citováno: 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0636>.

¹⁵⁷ Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu ze dne 11. října 2004: Evropské smluvní právo a přezkum *acquis*: cesta vpřed (KOM(2004) 651 v konečném znění – nebylo zveřejněno v Úředním věstníku). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52004DC0651>.

Koncem roku 2008 byl zveřejněn akademický dokument Návrh společného referenčního rámce,¹⁵⁸ jenž se věnuje zásadám, definicím a vzorovým pravidlům občanského práva, včetně smluvního práva a civilním deliktům. Práce vycházely z výše zmíněných zásad PECL.

Stockholmský program na období 2010–2014 konstatuje, že „návrh společného referenčního rámce v oblasti evropského smluvního práva by měl být nezávazným souborem základních zásad, definicí a vzorových pravidel, jež by měli normotvůrci na úrovni Unie používat pro zajištění lepší soudržnosti a kvality během procesu tvorby právních předpisů.“¹⁵⁹

V polovině roku 2010 zahájila Evropská komise veřejnou konzultaci (zelená kniha), jež se věnovala možným způsobům, jak v EU docílit soudržnější úpravy smluvního práva a usnadnit přeshraniční transakce. Mezi tyto možnosti vhodného nástroje pro evropské smluvní právo patřila „sada nástrojů“, která upravovala definice, zásady a vzorová pravidla v oblasti smluvního práva, nařízení, jenž by nahradilo veškeré vnitrostátní systémy smluvního práva jednotným evropským právem, nebo myšlenka fakultativního nástroje v EU, který by si smluvní strany měly možnost zvolit jako alternativu ke stávajícímu vnitrostátnímu právu.“¹⁶⁰

Evropský parlament v polovině roku 2011 se v reakci na zelenou knihu Komise přiklonil k vytvoření fakultativního souboru smluvních pravidel, který by platil pro celou EU a usnadnil by přeshraniční transakce. Stejně tak se ve prospěch pokročilejšího nového systému smluvního práva tvořeného nepovinným nástrojem ve formě nařízení doplněným

¹⁵⁸ Von Bar, C., Clive, E. a Schulte Nölke, H. (eds.): Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference, Mnichov, Sellier, 2009. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf.

¹⁵⁹ Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je, [citováno: 8. srpna 2017]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/1-stockholmsky-program.aspx.

¹⁶⁰ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Společná evropská právní úprava prodeje určená k usnadnění přeshraničních transakcí na jednotném trhu /* kom/2011/0636 v konečném znění */, [citováno: 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0636>.

sadou dalších nástrojů a smluvními podmínkami vyslovil i Evropský hospodářský a sociální výbor.

5.5.2. Návrh nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje

V říjnu roku 2011 Evropská komise předložila návrh nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje (*Common European Sales Law*, CESL). Tento návrh „harmonizuje vnitrostátní smluvní právo členských států, aniž by vyžadoval změny platné právní úpravy v členských státech, tím, že v rámci vnitrostátního práva jednotlivých členských států vytváří druhý systém smluvního práva pro účely smluv, na něž se vztahuje oblast působnosti tohoto systému, který je totožný v rámci celé Evropské unie a bude existovat vedle stávajících pravidel vnitrostátního smluvního práva.“¹⁶¹ Tzn. nařízení zavádí nepovinný nástroj, a vytváří tak alternativní právní úpravu, která existuje souběžně s předpisy národními jako režim pro vybrané druhy smluv s mezinárodním prvkem a která je použitelná na základě explicitní dohody stran. Jeho obsahem jsou hmotně-právní normy, kterými se bude řídit smluvní vztah stran, pokud si strany smlouvy tento nástroj jako režim pro svou smlouvu dohodnou.

Návrh nařízení obsahuje 16 článků a dvě podrobnější přílohy. V samotném textu nařízení je stanoven především cíl a předmět právní úpravy, definice základních pojmů, působnost a použitelnost nařízení. Příloha I obsahuje vlastní hmotně-právní ustanovení a představuje tak stěžejní část návrhu.

„Společná evropská právní úprava prodeje se má podle předloženého návrhu vztahovat na kupní smlouvy, smlouvy o dodání digitálního obsahu (jako je např. hudba,

¹⁶¹ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje. KOM(2011) 635 v konečném znění, kód Rady 15429/11. Interinstitucionální spis 2011/0284/COD. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on a Common European Sales Law /* COM/2011/0635 final - 2011/0284 (COD) */, [citováno: 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011PC0635&from=EN>.

film nebo počítačové programy) a také na omezený počet služeb spojených s prodejem (např. instalace, údržba aj.). Návrh je aplikovatelný na smlouvy uzavírané mezi podnikateli a spotřebiteli (tzv. B2C vztahy) i na smlouvy uzavírané vzájemně mezi podnikateli, z nichž alespoň jednou ze stran je malý nebo střední podnik (B2B vztahy). Společný evropský režim prodeje je dále koncipován tak, aby se vztahoval čistě na přeshraniční smlouvy, tedy především smlouvy uzavřené distančním způsobem (např. prostřednictvím internetu). Navrhovaná úprava přitom počítá i s možností rozšíření své územní a osobní působnosti na transakce mezi podnikateli, z nichž žádný není malým nebo středním podnikatelem, a také na čistě domácí transakce, a to na základě uvážení členského státu.¹⁶²

Hlavní námitkou proti návrhu nařízení bylo to, že nařízení činí oblast pravidel upravujících spotřebitelské právní poměry komplikovanější. Spotřebitelé budou sotva schopni posoudit, který z právních režimů je pro jejich smlouvu výhodnější. Složité spotřebitelské vztahy tak ještě více zneprůhlední. Návrh nařízení měl také ambici pokrýt celý životní cyklus smlouvy, přesto v něm úprava řady významných otázek chybí (např. sankce za porušení smluvních závazků). Spornou byla rovněž otázka zvoleného právního základu úpravy v primárním právu EU a soulad s principem subsidiarity.

5.5.3. Jednotný digitální trh

Snahy o vytvoření jednotného smluvního práva jsou komplikované s ohledem na velké rozdíly mezi úpravami jednotlivých členských států EU a obtížným hledáním konsensu. Zatím je sbližování se norem civilního práva dosahováno úpravou jeho jednotlivých oblastí, jako např. ochrana spotřebitelů. Tomuto přístupu dává přednost řada členských států EU včetně ČR.

¹⁶² Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna, 2012, 6. volební období. 178. Usnesení výboru pro evropské záležitosti z 24. schůze konané dne 12. ledna 2012 k Návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje /kód dokumentu 15429/11, KOM(2011) 635 v konečném znění/, [citováno: 8. srpna 2017]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=82366.

Jednou z hlavních incentive pro vytvoření jednotného evropského smluvního práva bylo usnadnit v EU přeshraniční elektronické obchodování a odstranit rozdíly mezi jednotlivými úpravami smluvního práva členských států, které by mohly představovat překážku pro rozvoj tohoto odvětví. Zmiňována byla také nutnost rozlišovat mezi tradičními přeshraničními transakcemi a elektronickým obchodem, jenž představuje významný podíl přeshraničních transakcí a který se potýká se specifickými problémy.¹⁶³

Dle sdělení Evropské komise v souladu se Strategií pro jednotný digitální trh¹⁶⁴ z roku 2015 je jedním z jejích hlavních cílů zajistit „zlepšení přístupu spotřebitelů a podniků ke zboží a službám on-line v celé Evropě“.¹⁶⁵ Strategie pro jednotný digitální trh zjistila, že jednou z významných překážek přeshraničního elektronického obchodu jsou rozdíly ve smluvním právu mezi jednotlivými členskými státy, které jsou důvodem pro zvýšené náklady při těchto transakcích. Některé z těchto překážek přeshraničního elektronického obchodu bude možné odstranit formou harmonizace smluvních pravidel pro poskytování digitálního obsahu a pro prodej zboží online. Proto byl přijat návrh směrnice o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a návrh směrnice o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku, které jsou, společně s návrhem nařízení o přeshraniční přenositelnosti on-line služeb poskytujících obsah, prvními novými legislativními iniciativami přijatými v rámci strategie pro jednotný digitální trh.

Základní prvky poskytování digitálního obsahu i prodeje zboží online vycházejí ze směrnice o prodeji zboží spotřebitelům. Komise se rozhodla přijmout dvě směrnice

¹⁶³ Možnosti politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky Usnesení Evropského parlamentu ze dne 8. června 2011 o možnostech politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky (2011/2013(INI)), 2012/C 380 E/09, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52011IP0262>.

¹⁶⁴ Sdělení Komise „Strategie pro jednotný digitální trh v Evropě“ COM(2015) 192 final. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market/>.

¹⁶⁵ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Digitální smlouvy pro Evropu - Uvolnění potenciálu elektronického obchodu. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52015DC0633>.

na místo jedné s ohledem na to, že specifický charakter digitálního obsahu vyžaduje, aby bylo několik pravidel upraveno jinak než v případě zboží. Dalším důvodem byly také očekávané budoucí novelizace směrnice vzhledem k rychlému technologickému a obchodnímu vývoji digitálního obsahu. Oba návrhy směrnic jsou založeny na principu tzv. úplné harmonizace. Členské státy se tedy nemohou odchýlit od ustanovení směrnic, a to ani pokud by cílem bylo zvýšení ochrany zájmů spotřebitelů.

5.5.3.1. Návrh směrnice o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu

Důvodová zpráva návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu konstatuje, že „zatímco některé členské státy, jako je Spojené království a Nizozemsko, již přijaly právní předpisy upravující digitální obsah, na úrovni EU v současné době žádná konkrétní pravidla na ochranu spotřebitelů před digitálním obsahem, který není v souladu se smlouvou, neexistují.“¹⁶⁶ To je jeden z důvodů, proč je třeba rychle jednat na evropské úrovni tak, aby se zamezilo možné další právní roztržičnosti v důsledku tvorby odlišných vnitrostátních pravidel.

Článek 1 návrhu směrnice vymezuje její předmět tak, že směrnice stanoví určité požadavky týkající se smluv o poskytování digitálního obsahu spotřebitelům, zejména pravidla týkající se souladu digitálního obsahu se smlouvou, prostředků nápravy v případě nesouladu se smlouvou a podmínek pro uplatnění uvedených prostředků nápravy, jakož i změny nebo ukončení těchto smluv. Návrh směrnice tedy stanoví pravidla pro posuzování shody digitálního obsahu se smlouvou a zejména prostředky nápravy v situacích, kdy dodaný digitální obsah není v souladu s uzavřenou smlouvou.

¹⁶⁶ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu. *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects Concerning Contracts for the Supply of Digital Content, COM/2015/0634 final - 2015/0287 (COD)*, [citováno: 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015PC0634&from=EN>

Článek 2 potom obsahuje definice použitých pojmů. *Digitální obsah* definuje jako: a) údaje, které jsou vytvářeny a poskytovány v digitální podobě, například video a audio soubory, aplikace, digitální hry a jakýkoli jiný software; b) služba umožňující vytváření, zpracovávání nebo uchovávání údajů v digitální podobě, pokud tyto údaje poskytl spotřebitel; c) služba umožňující sdílení údajů v digitální podobě poskytnutých ostatními uživateli této služby a jakoukoli jinou interakci s těmito údaji.

Článek 3 stanoví působnost směrnice, přičemž ta se použije na každou smlouvu, na jejímž základě poskytovatel poskytne digitální obsah spotřebiteli nebo se zaváže tak učinit výměnou za cenu, která má být zaplacená, nebo za to, že spotřebitel aktivně poskytne jiné než peněžní protiplnění ve formě osobních údajů nebo jakýchkoli jiných údajů. Jak již bylo zmíněno výše, v článku 4 je potom výslovně uvedena požadovaná úroveň plné harmonizace mezi členskými státy. Členské státy nesmí zachovávat v platnosti nebo zavádět ustanovení odchylná od ustanovení této směrnice, včetně přísnějších nebo méně přísných ustanovení pro zajištění odlišné úrovně ochrany spotřebitele. V článku 19 je potom rozvedená závazná povaha ustanovení na ochranu spotřebitele tak, že pokud není v této směrnici stanoveno jinak, jakákoli smluvní podmínka, která k újmě spotřebitele vylučuje použití vnitrostátních opatření provádějících tuto směrnici, odchyluje se od nich nebo mění jejich účinek před tím, než byl poskytovatel upozorněn spotřebitelem na nesoulad se smlouvou, není pro spotřebitele závazná.

Podle návrhu směrnice (čl. 14) je dodavatel digitálního obsahu odpovědný spotřebiteli za případnou škodu způsobenou na hardware nebo software, které patří spotřebiteli. Členské státy by měly stanovit podrobné podmínky pro výkon tohoto práva na náhradu škody.

Článek 15 vyjmenovává podmínky, za kterých je dodavatel digitálního obsahu oprávněn změnit vlastnosti digitálního obsahu. Těmito podmínkami, podle kterých poskytovatel může změnit smlouvu o poskytování digitálního obsahu, pokud jde o jeho hlavní funkční prvky, jsou například předchozí souhlas a předběžné informování spotřebitele nebo právo spotřebitele ukončit smlouvu.

V článcích 11–13 jsou obsaženy prostředky nápravy v případě neposkytnutí digitálního obsahu poskytovatelem, dle kterých má spotřebitel nárok ihned ukončit smlouvu, požadovat bezplatné uvedení digitálního obsahu do souladu se smlouvou nebo požadovat poměrné snížení ceny.

Článek 16 návrhu směrnice obsahuje úpravu práva spotřebitele na ukončení dlouhodobé smlouvy, tj. smlouvy uzavřené na dobu neurčitou, nebo pokud počáteční doba platnosti smlouvy nebo jakákoli kombinace všech jejích prodloužení přesáhla 12 měsíců. V takovém případě má spotřebitel nárok na ukončení smlouvy kdykoli po uplynutí prvního dvanáctiměsíčního období, které může uplatnit tím, že tuto skutečnost jakýmkoli způsobem oznámí poskytovateli. Ukončení smlouvy nabude účinku 14 dnů po přijetí oznámení. „Článek 16 rovněž podrobně popisuje důsledky ukončení dlouhodobé smlouvy. Stanoví také, že poskytovatel přestane používat údaje i jakékoli další informace, které spotřebitel poskytl výměnou za digitální obsah.“¹⁶⁷

5.5.3.2. Návrh směrnice o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku

Návrh směrnice o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku obsahuje celkem 21 článků, přičemž mnohá ustanovení mají svůj původ ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999, o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží (dále jen „Směrnice o některých aspektech prodeje spotřebního zboží“), nebo návrhu nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje.

¹⁶⁷ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu, [citováno: 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015PC0634&from=EN>.

Princip plné harmonizace

Důvodová zpráva směrnice o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku konstatuje, že návrh směrnice je doplněním Směrnice o právech spotřebitelů, jež plně harmonizovala určitá pravidla pro prodej zboží online a jinými prostředky na dálku, zejména co se týče požadavků na informace poskytované před uzavřením smlouvy a právo odstoupit od smlouvy, a Směrnice o elektronickém obchodu, která stanovila mimo jiné určitá harmonizovaná pravidla o elektronických smlouvách. Naopak návrh směrnice neobsahuje žádná ustanovení pro harmonizaci pravidel týkajících se nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách, nebude mít proto žádný dopad na směrnici Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

Základní hmotněprávní ustanovení tohoto návrhu směrnice se týkají rozdílů v závazných vnitrostátních pravidlech na ochranu spotřebitele po provedení harmonizace členskými státy v souladu se Směrnicí o některých aspektech prodeje spotřebního zboží. Jak zmiňuje důvodová zpráva návrhu směrnice, mají tyto rozdíly ve vnitrostátních předpisech zásadní vliv na rozhodnutí obchodníků o tom, zda či do jaké míry prodávat zboží přes hranice.¹⁶⁸

V čl. 3 návrhu směrnice je výslovně stanovena plná harmonizace, obdobně jako v návrhu směrnice o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu.

Návrh směrnice převzal jako základ pravidla Směrnice o některých aspektech prodeje spotřebního zboží, ale stanoví úplnou harmonizaci kritérií souladu zboží se smlouvou, hierarchie prostředků nápravy, které mají spotřebitelé k dispozici, období pro obrácení důkazního břemene a právních záruk. Mimo to objasňuje některé další prvky

¹⁶⁸ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku. *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects Concerning Contracts for the Online and Other Distance Sales of Goods, COM/2015/0635 final - 2015/0288 (COD)*, [citováno: 8. června 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015PC0635&from=EN>.

úpravy, například skutečnost, že spotřebitel bude mít nárok na ukončení smlouvy nebo na snížení kupní ceny, jestliže prodávající neopraví nebo nevymění zboží v přiměřené lhůtě. Na rozdíl od Směrnice o některých aspektech prodeje spotřebního zboží bude mít spotřebitel právo ukončit smlouvu i v případě nevýznamných vad a nebude mít povinnost oznámit vadu zboží prodávajícímu v určité lhůtě poté, co ji zjistí, jak mu prikazovala řada vnitrostátních předpisů.

Předmět a oblast působnosti

Článek 1 návrhu směrnice obsahuje ustanovení o předmětu a oblasti působnosti směrnice. Stanoví, že směrnice určuje požadavky týkající se kupních smluv uzavíraných na dálku mezi prodávajícím a spotřebitelem, zejména pravidla pro soulad zboží se smlouvou, prostředky nápravy v případě nesouladu se smlouvou a podmínky pro uplatnění těchto prostředků nápravy. Směrnice se přitom nepoužije na smlouvy uzavírané na dálku, které se týkají poskytování služeb. Pokud kupní smlouva stanoví jak prodej zboží, tak poskytnutí služeb, směrnice se použije pouze na tu část, která se týká prodeje zboží. Směrnice se dále nepoužije na jakýkoli trvalý nosič, který obsahuje digitální obsah, v případech, kdy se tento trvalý nosič používá výhradně jako nosič pro poskytování digitálního obsahu spotřebiteli (např. CD nebo DVD obsahující digitální obsah). Pokud není stanoveno jinak, není směrnicí dotčeno obecné vnitrostátní smluvní právo, jako jsou pravidla o platnosti nebo účincích smluv, včetně důsledků ukončení smlouvy.

Nesoulad se smlouvou, vady zboží

Článek 8 obsahuje ustanovení o rozhodné době pro stanovení souladu se smlouvou. Tento článek určuje, v jaké lhůtě musí být splněny podmínky pro nesoulad se smlouvou, aby se uplatnila odpovědnost prodávajícího za tento nesoulad. Obecně se jedná o okamžik přechodu rizika (podobně jako ve Směrnici o právech spotřebitelů), kdy spotřebitel nebo

třetí strana určená spotřebitelem, včetně dopravce pověřeného spotřebitelem, získá kontrolu nad zbožím. V případech, kdy zboží bylo nainstalováno prodávajícím nebo na jeho odpovědnost, nastane rozhodná doba pro stanovení souladu se smlouvou tehdy, když je instalace dokončena. Pokud bylo zboží určeno k instalaci spotřebitelem, považuje se za okamžik, kdy spotřebitel získal zboží do fyzického držení, okamžik, kdy měl spotřebitel k dispozici přiměřenou dobu pro instalaci, ale v žádném případě ne později než 30 dní od okamžiku přechodu rizika. Ustanovení čl. 8 odst. 3 stanoví, že jakýkoli nesoulad se smlouvou, který se projeví v průběhu dvou let od okamžiku, kdy spotřebitel získal kontrolu nad zbožím, se považuje za nesoulad se smlouvou, který existoval již v tom okamžiku, pokud to není neslučitelné s povahou zboží nebo s povahou nesouladu se smlouvou. Tímto se důkazní břemeno ohledně neexistence nesouladu se smlouvou přesouvá na dobu dvou let na prodávajícího.

Článek 9 uvádí prostředky nápravy pro spotřebitele v případě nesouladu se smlouvou a plně harmonizuje pořadí, ve kterém mohou být uplatněny. Spotřebitel by měl mít nejprve nárok na opravu nebo výměnu zboží v přiměřené lhůtě a bez významných obtíží. Ve druhé fázi by měl mít potom spotřebitel právo na snížení ceny nebo ukončení smlouvy v případě, že nesoulad se smlouvou není nebo nemůže být napraven prostřednictvím opravy nebo výměny. Odstavec 4. tohoto článku potom stanoví nárok spotřebitele odepřít zaplacení jakékoli zbývající části ceny, až do doby, kdy je zboží uvedeno do souladu se smlouvou.

V člancích 10–14 návrhu směrnice je potom blíže upravena výměna zboží, volba mezi opravou a výměnou zboží, snížení ceny a právo spotřebitele ukončit smlouvu. „Právo ukončit smlouvu z důvodu nesouladu se smlouvou představuje poslední prostředek nápravy, který se použije v případech, kdy jiné způsoby nápravy tohoto nesouladu se smlouvou nejsou proveditelné nebo byly neúspěšné. Spotřebitel by měl mít možnost toto právo uplatnit rovněž v případech, kdy je nesoulad se smlouvou nevýznamný.“¹⁶⁹ Pokud se

¹⁶⁹ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku. *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects Concerning Contracts for the Online and Other Distance Sales of Goods, COM/2015/0635*

nesoulad se smlouvou týká pouze některého zboží dodaného podle smlouvy a existuje důvod pro ukončení smlouvy, spotřebitel může ukončit smlouvu pouze ve vztahu k tomuto zboží a jakémukoli jinému zboží, které spotřebitel získal jako příslušenství k tomuto zboží, které není v souladu se smlouvou. Článek 13 obsahuje také povinnost spotřebitele za určitých podmínek zaplatit peněžní hodnotu zboží, pokud zboží nelze vrátit, a v omezené míře případně zaplatit za snížení hodnoty zboží.

„Článek 15 stanoví požadavky na transparentnost, pokud jde o obchodní záruky vydávané prodávajícími, např. pokud jde o formu doručení a obsah, jaký by měl mít záruční list.“¹⁷⁰ Jakákoli obchodní záruka je pro poskytovatele záruky závazná podle podmínek, které jsou obsaženy v předsmuvních informacích, reklamě a v záručním listě. Pokud je záruční list pro spotřebitele méně příznivý než podmínky stanovené v předsmuvních informacích poskytnutých prodávajícím nebo v reklamě, obchodní záruka je závazná podle podmínek stanovených v předsmuvních informacích nebo reklamě týkající se obchodní záruky. Přednost tedy mají ty podmínky, které jsou výhodnější pro spotřebitele.

V souvislosti s uvedenými návrhy směrnic nelze jinak než souhlasit s vyjádřením Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, že je třeba, aby byla nová úprava vyvážená, tj. aby respektovala zájmy obou smluvních stran – jak obchodníků, tak spotřebitelů, aby byla transparentní, zajišťovala vysokou míru právní jistoty a aby byla vymahatelná. Rovněž je vhodné zasazovat se o to, aby byly eliminovány rozdíly mezi pravidly přijatými

final - 2015/0288 (COD), [citováno: 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015PC0635&from=EN>.

¹⁷⁰ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku. *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects Concerning Contracts for the Online and Other Distance Sales of Goods, COM/2015/0635 final* - 2015/0288 (COD), [citováno: 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015PC0635&from=EN>.

pro elektronické obchodování a pravidly pro jiné formy prodeje (např. prodej v kamenných obchodech).¹⁷¹

5.6. Specifika kontraktace se spotřebiteli

Nejčastěji uzavíranými smlouvami v internetovém prostředí jsou smlouvy spotřebitelské. V souladu s kategorizací právních poměrů vznikajících on-line jsou označovány jako vztahy B2C. Spotřebiteli, jakožto slabší smluvní straně, je obvykle právními předpisy poskytována ochrana v souladu se zásadou ochrany slabší strany a zajištěním rovnoprávnosti smluvních stran. Na ochranu spotřebitelů vystupují také různá sdružení spotřebitelů. Jelikož elektronický obchod má nadnárodní charakter, je žádoucí pro to, aby byla ochrana spotřebitele efektivní, aby státy spolupracovaly a sjednocovaly své úpravy práv a povinností spojených s uzavíráním a plněním spotřebitelských smluv.¹⁷² Princip „stejné ochrany spotřebitele ve všech zemích“ je zajišťován v rámci členských států EU harmonizací předpisů na evropské úrovni.

5.6.1. Základní pojmy

Definice pojmu spotřebitel byly do českého právního řádu převzaty z evropské úpravy. S výrazem spotřebitel pracuje už právo primární (např. v čl. 169 SFEU, bývalý článek 153 Smlouvy o ES), definován je však v právu sekundárním. Podle čl. 2, odst. 1 Směrnice o právech spotřebitelů se spotřebitelem rozumí fyzická osoba, která

¹⁷¹ Návrh dvou směrnic o digitálním obsahu a nakupování zboží online, [citováno: 8. června 2017]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/eu-a-spotrebitel/spotrebitejska-legislativa-eu/navrh-dvou-smernic-o-digitalnim-obsahu-a-nakupovani-zbozi-online--167668/>.

¹⁷² BRODEC, J. Spotřebitelské e-smlouvy. IT právo, 26-10-2004, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=208030>.

ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nelze považovat za její obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání.¹⁷³

Nový občanský zákoník upravuje spotřebitelské smlouvy ve čtvrtém dílu části čtvrté – Ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem, v § 1810 a násl. Pojem spotřebitel je definován v obecné části OZ v § 419: „Spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“¹⁷⁴

Téměř totožnou definici spotřebitele obsahuje i ZOS v § 2, odst. 1. Do 31. července 2010 však toto ustanovení ZOS vymezovalo spotřebitele jako fyzickou nebo právnickou osobu, která nakupuje výrobky nebo užívá služby za jiným účelem než pro podnikání s těmito výrobky nebo službami. Ustanovení bylo novelizováno s ohledem na judikaturu ESD,¹⁷⁵ která považovala pojetí spotřebitele jako fyzické i právnické osoby za nesprávné.

Podnikatel je definován v § 420, odst. 1 OZ následovně: Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele. Definice je pro účely ochrany spotřebitelů rozšířena ve druhém odstavci téhož ustanovení, který stanoví, že za podnikatele se považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.

¹⁷³ Směrnice Rady č. 85/577/EHS, o ochraně spotřebitele stanovila v čl. 2, že spotřebitelem je pouze fyzická osoba, která jedná za účelem, který je mimo oblast její činnosti, podnikání nebo profese.

¹⁷⁴ Obdobná definice spotřebitele byla obsažena již ve starém OZ, a to v § 52, odst. 3, který stanovil, že spotřebitelem je fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Spotřebitelské smlouvy byly vymezeny v odstavci 1. téhož ustanovení jako smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy, pokud účastníky jsou spotřebitel na jedné a dodavatel na druhé straně.

¹⁷⁵ Rozsudek ESD ze dne 22. listopadu 2001 ve věci *Cape Snc v Idealservice Srl* (C-541/99) a *Idealservice MN RE Sas v OMAI Srl* (C-542/99). Pojem spotřebitel, jak je definován v čl. 2, pís. b) směrnice 93/13 o nekalých podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, musí být vykládán tak, že jde o fyzickou osobu.

5.6.2. Vývoj spotřebitelského práva a jeho prameny

Ochrana spotřebitele v evropském kontextu začala nabývat na významu až v polovině 70. let minulého století. V roce 1975 byl radou EHS poprvé přijat program zacílený přímo na rozvíjení politiky ochrany spotřebitele. Akční plán Komise, který navázal na prohlášení Rady, ustavil základy ochrany spotřebitele výslovnou formulací pěti základních spotřebitelských práv: právo na ochranu zdraví a bezpečnosti, právo na ochranu hospodářských zájmů, právo na náhradu utrpěné škody, právo na informace a vzdělání a právo sdružovat se k ochraně svých zájmů.¹⁷⁶

5.6.2.1. Ochrana spotřebitele na mezinárodní úrovni

Na mezinárodním poli se ochranou spotřebitelů zabývá organizace International Consumer Protection and Enforcement Network (dále též jen „ICPEN“), která vznikla v roce 1991 z neformální sítě vládních organizací pro ochranu spotřebitelů a v současné době sdružuje úřady více než 50 zemí. Hlavními úkoly ICPEN je výměna informací o přeshraničních komerčních aktivitách, které by mohly postihnout spotřebitele, a rozvoj spolupráce směřující k řešení problémů spotřebitelů vznikajících při přeshraničním obchodu se zbožím a službami. Organizace si dále klade za cíl vymezení a propagaci opatření pro efektivní prosazování pravidel pro ochranu práv spotřebitelů a aktivní boj proti přeshraničnímu porušování práv spotřebitelů. V roce 2001 vznikl z iniciativy ICPEN portál Econsumer.gov, na němž mohou spotřebitelé zanechat své stížnosti a zkušenosti s online transakcemi se zahraničními podnikateli.¹⁷⁷

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále též jen „OECD“), resp. její Výbor pro spotřebitelskou politiku (*Committee on Consumer Policy*) vytvořil v roce 1999

¹⁷⁶ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 285.

¹⁷⁷ Wikipedia.org. E-commerce. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/E-commerce#cite_note-38.

Směrnici pro ochranu spotřebitele v kontextu elektronického obchodu.¹⁷⁸ Tato pravidla měla zabezpečit, že spotřebitelům bude poskytována stejná míra ochrany při nakupování online jako při návštěvě obchodu. Směrnice vymezila základní požadavky ochrany spotřebitele tak, aby byla minimalizována nejistota spotřebitele i podnikatele při online transakcích.¹⁷⁹ Směrnice byla používána jako východisko pro další mezinárodní iniciativy a diskuze soustředící se na tuto oblast práva. Její ustanovení rovněž zmiňují pomoc státům a organizacím sdružujícím podnikatele i spotřebitele při zakotvení právní ochrany spotřebitele a jejím rozvíjení, aniž by byly vytvářeny zbytečné překážky elektronickému obchodování. Důraz je kladen právě na spolupráci mezi vládami, podnikateli a spotřebiteli, na čestné metody při obchodování, v reklamě a marketingu, na poskytování jasných a srozumitelných informací o obchodnících, zboží, službách, uzavírané smlouvě, volbě práva a dále také na podporu alternativního řešení sporů. Směrnice byla v roce 2016 revidována a nová pravidla publikována jako Doporučení Rady o ochraně spotřebitele v oblasti elektronického obchodu.¹⁸⁰ Revidovaná pravidla adresují nejnovější vývoj v elektronickém obchodě, např. služby směňované za údaje o spotřebitelích, mobilní transakce a platby a nové platformy umožňující C2C transakce.¹⁸¹

Dalším důležitým dokumentem, který vznikl na půdě OECD, byla Směrnice o zásadách ochrany spotřebitelů před podvodnými a klamavými přeshraničními obchodními praktikami,¹⁸² tj. praktikami, které podřývají důvěru spotřebitelů i podnikatelů v mezinárodní i domácí trh.

¹⁷⁸ *OECD Guidelines for Consumer Protection in the Context of Electronic Commerce*; 9. prosince 1999. Dostupné z: <http://www.oecd.org/sti/consumer/34023811.pdf>.

¹⁷⁹ OECD (2016), *Consumer Protection in E-commerce: OECD Recommendation*, OECD Publishing, Paris. Foreword. Dostupné z: <http://www.oecd.org/sti/consumer/ECommerce-Recommendation-2016.pdf>.

¹⁸⁰ *OECD Recommendation of the Council on Consumer Protection in E-commerce*; 24. března 2016. Dostupné z: <http://www.oecd.org/sti/consumer/ECommerce-Recommendation-2016.pdf>.

¹⁸¹ *OECD (2016), Consumer Protection in E-commerce: OECD Recommendation*, OECD Publishing, Paris. Dostupné z: <http://www.oecd.org/sti/consumer/ECommerce-Recommendation-2016.pdf>.

¹⁸² *OECD Guidelines for Protecting Consumers from Fraudulent and Deceptive Commercial Practices Across Borders*; 11. června 2003. Dostupné z: <http://www.oecd.org/internet/consumer/2956464.pdf>.

Na směrnice navázalo v roce 2007 přijaté Doporučení pro řešení spotřebitelských sporů a odškodnění spotřebitelů.¹⁸³ Doporučení se věnuje překážkám faktickým i právním v řešení případných sporů při nespokojenosti spotřebitele s on-line nákupem. Ty odrazují spotřebitele od obchodování přes internet, a to v přeshraničním i v místním kontextu. Doporučení se soustředí na pět základních oblastí: vytvoření vnitrostátních rámců pro řešení spotřebitelských sporů a odškodnění, a to pro individuální i kolektivní ochranu práv; přeshraniční řešení spotřebitelských sporů; podporu spolupráce v rámci soukromého sektoru a jejich iniciativ při řešení sporů; zajištění mechanismů pro sběr stížností spotřebitelů a analýzu vývoje trhu; a obecné vzdělávání a zvyšování povědomí o možnostech řešení a předcházení sporů.

5.6.2.2. Ochrana spotřebitele v USA

Ve Spojených státech amerických se problematice e-commerce ve vztahu ke spotřebitelům věnuje Federal Trade Commission (FTC). Ta se zaměřuje především na online reklamu, rozesílání obchodních e-mailů a ochranu soukromí spotřebitelů. Základní rámec právní úpravy ochrany spotřebitele představují *CAN-SPAM Act*¹⁸⁴ z roku 2003 a v roce 1914 vydaný *Federal Trade Commission Act*.¹⁸⁵ CAN-SPAM Act stanoví standardy pro tzv. přímý marketing prostřednictvím e-mailu. Každé obchodní sdělení musí v souladu s tímto předpisem obsahovat upozornění, že se jedná o reklamu, dále tzv. „opt-out information“ – informaci o možnosti ukončení zasílání obchodní komunikace a jakým způsobem opt-out provést a obchodní poštovní adresu. Federal Trade Commission Act obsahuje ustanovení pro zamezení nekalosoutěžního jednání a úpravu odškodnění

¹⁸³ OECD Recommendation on Consumer Dispute Resolution and Redress; 12. července 2007. Dostupné z: <http://www.oecd.org/sti/consumer/38960101.pdf>.

¹⁸⁴ 117 Stat. 2699 Public Law 108–187 (108th), December 16, 2003, an act to regulate interstate commerce by imposing limitations and penalties on the transmission of unsolicited commercial electronic mail via the Internet. Dostupné z: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-108publ187/pdf/PLAW-108publ187.pdf>.

¹⁸⁵ The Federal Trade Commission Act of 1914 (15 U.S.C §§ 41-58, as amended). Dostupné z: <https://www.ftc.gov/enforcement/statutes/federal-trade-commission-act>.

spotřebitelů. Dále vymezuje různé formy reklamy a stanoví mimo jiné, že reklama nesmí být klamavá.¹⁸⁶ Speciálním předpisem je potom např. *Ryan Haight Online Pharmacy Consumer Protection Act of 2008*,¹⁸⁷ který je zaměřen na online lékárny.

5.6.2.3. Ochrana spotřebitele v EU

Trendem pozorovatelným na poli spotřebitelského práva Evropské unie je princip maximální harmonizace, která má zajistit vysokou ochranu spotřebitele a plné využití evropského trhu spotřebiteli. Standard zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele se stal i součástí Listiny základních práv Evropské unie (čl. 38).

Působnost a předmět úpravy Směrnice o právech spotřebitelů

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU, o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES, o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží, a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, (Směrnice o právech spotřebitelů) je relativně novým předpisem práva e-obchodu v rámci Evropské unie.

Směrnice o právech spotřebitelů představuje ustoupení od principu minimální harmonizace, který upřednostňovaly jí rušené a pozměňované směrnice. Rozdílnou aplikací původních směrnic v rámci EU bylo dosaženo toho, že vznikl soubor nesourodých norem,

¹⁸⁶ *Federal Trade Commission Act, Section 5.*

¹⁸⁷ *H.R. 6353 (110th), January 3, 2008, an act to amend the Controlled Substances Act to address online pharmacies.* Dostupné z: <https://www.govtrack.us/congress/bills/110/hr6353/text>.

které se lišily v klíčových bodech úpravy spotřebitelských smluv jako délka lhůt pro odstoupení od smlouvy nebo záručních lhůt. Aktualizace úpravy spotřebitelského práva v rámci elektronického obchodu se vzhledem k rapidnímu vývoji informačních technologií nabízela. Původní úprava ochrany spotřebitele pocházela z roku 1997, kdy e-commerce představovaly obchody přes telefon nebo teletext.

Směrnice o právech spotřebitelů si ve svých úvodních ustanoveních vytyčuje za cíl právě aktualizaci a zjednodušení doposud platných pravidel. Konstatuje, že „přeshraniční potenciál smluv sjednaných mimo obchodní prostory (přímý prodej) je omezen řadou faktorů, jako jsou mimo jiné odlišná vnitrostátní pravidla na ochranu spotřebitele, která musí podniky dodržovat.“ Tato situace způsobuje zvýšení nákladů pro obchodníky, oslabení důvěry spotřebitelů ve vnitřní trh, což je nepříznivé pro podnikatele, i pro spotřebitele. Směrnice stanoví, že právě úplnou harmonizací některých klíčových regulačních aspektů by se měla zvýšit právní jistota pro obě strany.

Směrnice výslovně uvádí, že se bude týkat pouze smluv uzavřených mezi obchodníky a spotřebiteli a nebudou jí dotčeny vnitrostátní právní předpisy v oblasti pracovních smluv, smluv týkajících se dědického práva, rodinného práva a práva společností ani vnitrostátní právní předpisy v oblasti smluvního práva ve věci těch aspektů smluvního práva, které nejsou touto směrnicí upraveny. Nedotkne se ani nařízení Řím I a předpisů Unie týkajících se konkrétních odvětví, jako jsou humánní léčivé přípravky, zdravotnické prostředky, soukromí a elektronická komunikace, práva pacientů v přeshraniční zdravotní péči, označování potravin a vnitřní trh s elektřinou a zemním plynem, dále pak stávajících právních předpisů EU týkající se mimo jiné finančních služeb pro spotřebitele a souborných služeb pro cesty či dočasného užívání ubytovacího zařízení (timeshare).

Směrnice by se neměla vztahovat na smlouvy týkající se převodu nemovitostí, dopravní služby s výjimkou ochrany spotřebitelů před skrytými náklady nebo nepřiměřenými poplatky za použití platebního prostředku, hazardní hry, sociální služby a zdravotní péči. Členské státy si potom mohou určit, že ustanovení směrnice nebudou

uplatňována v případě, kdy je mimo obchodní prostory prodáváno zboží nebo služby nízké hodnoty. Nízkou hodnotou se rozumí, že nebude vyšší než 50 EUR.

Hlavní principy

V úvodních ustanoveních směrnice se uvádí, že obchodník musí spotřebitele před uzavřením smlouvy na dálku jasně a srozumitelně informovat a informace, které mají být spotřebiteli obchodníkem poskytnuty, by měly být povinné a neměly by být pozměňovány. Pravidla ohledně informací, které mají být poskytovány spotřebiteli v případě uzavírání distanční smlouvy, představují doplnění požadavků na informace stanovených směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu a směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu).

Směrnice si dále klade za cíl odstranit rozdíly v délce lhůt pro odstoupení od smlouvy, které existují mezi jednotlivými členskými státy i mezi smlouvami uzavřenými na dálku a smlouvami uzavřenými mimo obchodní prostory. Pokud by podnikatel spotřebitele před uzavřením smlouvy na dálku nebo mimo obchodní prostory náležitě neinformoval, lhůta pro odstoupení od smlouvy by se prodlužovala. Zdůrazněna je dále potřeba, aby členské státy stanovily sankce pro porušení směrnice a zajistily jejich vymáhání.

Upravované smlouvy Směrnice o ochraně spotřebitele dělí do tří kategorií – smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory, smlouvy uzavírané prostřednictvím technologických prostředků komunikace na dálku a smlouvy jiné než smlouvy uzavírané na dálku nebo smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory (uzavírané v obchodních prostorách podnikatele) a stanoví předsmuvní požadavky na informace pro všechny kategorie smluv (článek 5 a 6). V následujícím výkladu se zaměříme především na smlouvy uzavřené na dálku.

Jiným dělením, které směrnice používá, jsou následující typy smluv: smlouvy kupní, smlouvy o poskytnutí služeb, smlouvy týkající se digitálního obsahu, který není poskytnut na pevném nosiči, a smlouvy týkající se dodávek vody, plynu, elektřiny nebo tepla z dálkového vytápění. Většina ustanovení směrnice se použije na všechny výše uvedené typy, rozlišení pak má například význam při výpočtu lhůt pro uplatnění práva odstoupit od smlouvy.¹⁸⁸ Definice smlouvy kupní a smlouvy o poskytnutí služeb obsažené v článku 2, odstavci 5 a 6 výslovně zmiňují, že: „spotřebitel hradí cenu tohoto zboží/této služby nebo se zavazuje k její úhradě.“ Ustanovení směrnice se tedy podle všeho nepoužijí na dary nebo služby poskytnuté obchodníkem zdarma. Směrnice však nezmiňuje úhradu ceny v případě smluv týkajících se digitálního obsahu, který není poskytnut na pevném nosiči, a smluv týkajících se dodávek vody, plynu, elektřiny nebo tepla z dálkového vytápění. Proto by se zřejmě na tyto dva smluvní typy ustanovení směrnice použila i v případě, že plnění je bezúplatné. Příkladem může být smlouva o bezplatném stažení herní aplikace. Jiným případem by však byla smlouva o poskytnutí služeb, která nabízí zkušební dobu zdarma a po jejím uplynutí se automaticky přemění v placenou službu, pokud spotřebitel neukončí smlouvu před koncem zkušební doby (například měsíční zkušební provoz služby Amazon Prime). Protože služba má být ve výsledku poskytována za úplat, ustanovení směrnice by se na ni použila.

Smlouvy uzavřené na dálku

Směrnice definuje ve svém článku 2, odstavci 1 spotřebitele jako: „fyzickou osobu, která ve smlouvách, na které se směrnice vztahuje, jedná za účelem, který nelze považovat za její obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání.“ Obchodníkem je potom

¹⁸⁸ DG JUSTICE GUIDANCE DOCUMENT *concerning* Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council; European Commission, DG Justice, červen 2014. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/crd_guidance_en.pdf.

dle článku 2, odstavce 2 směrnice: „fyzická nebo právnická osoba ..., která jedná ... za účelem, který lze považovat za její obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání.“

Smlouva uzavřená na dálku je definována v článku 2, odstavci 7 směrnice jako: „jakákoli smlouva uzavřená mezi obchodníkem a spotřebitelem v rámci organizovaného systému prodeje či poskytování služeb na dálku bez současné fyzické přítomnosti obchodníka a spotřebitele s výhradním použitím jednoho nebo více prostředků komunikace na dálku až do okamžiku uzavření smlouvy, včetně tohoto okamžiku.“ Půjde tedy například o objednávku poštou, přes internet, telefon nebo fax, případně různé kombinace prostředků komunikace na dálku.

Smlouvou uzavřenou mimo obchodní prostory by potom měla být smlouva uzavřená za současné fyzické přítomnosti obchodníka a spotřebitele na místě, které není obchodními prostorami obchodníka, například u spotřebitele doma nebo na jeho pracovišti.

Oblast působnosti je vymezena v článku 3 směrnice, kde se stanoví, že se použije za podmínek a v rozsahu uvedeném v jejích ustanoveních na smlouvy uzavírané mezi obchodníky a spotřebiteli, a dále pro jaké smlouvy je její použití vyloučeno.¹⁸⁹ Z výše uvedeného vyplývá, že se směrnice použije výhradně na smlouvy B2C, nepoužije se tedy na smluvní vztahy mezi spotřebiteli navzájem (C2C) ani na případy, kdy spotřebitel bude prodávat zboží obchodníkovi (C2B).

Účel úpravy

V úvodních ustanoveních směrnice je vyjádřeno, že byla přijata za účelem dosažení vysoké úrovně ochrany spotřebitele k řádnému fungování vnitřního trhu, a to v souladu

¹⁸⁹ Článek 3, odstavec 3 směrnice obsahuje výčet smluv, na které se směrnice nepoužije; jde např. o smlouvy týkající se sociálních služeb, zdravotní péče, hazardních her, finančních služeb, převodu nemovitého majetku... atd.

se zásadou proporcionality a subsidiarity. Této účinné ochrany spotřebitele tedy nelze uspokojivě dosáhnout na úrovni členských států, proto je třeba oblast upravit evropským předpisem, který ale nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné pro dosažení vytyčeného cíle. Článek 4 směrnice určuje úroveň harmonizace tak, že členské státy nesmí v rámci svého vnitrostátního práva ponechat v platnosti ani zavádět ustanovení odchylná od ustanovení této směrnice, včetně více či méně přísných ustanovení za účelem zajištění odlišné úrovně ochrany spotřebitele, pokud není v této směrnici stanoveno jinak.¹⁹⁰ Ustanovení mají zaručit, že v jednotlivých členských státech bude docházet k minimálním odchylkám v právní úpravě této oblasti. Tím bude zvýšena právní jistota pro všechny zúčastněné – spotřebitele i obchodníky, a bude dosaženo maximální předhlednosti v úpravě spotřebitelského práva v rámci celé Evropské unie.

Informační povinnost

V článku 6, odstavci 1 jsou vyjmenovány informace, které je obchodník před tím, než je spotřebitel vázán smlouvou uzavřenou na dálku nebo smlouvou uzavřenou mimo obchodní prostory či odpovídající smluvní nabídkou, povinen spotřebiteli jasným a srozumitelným způsobem poskytnout.¹⁹¹

¹⁹⁰ To je umožněno např. v článku 6 obsahujícím požadavky na informace v případě smluv uzavřených na dálku a smluv uzavřených mimo obchodní prostory, odstavci 7, ve kterém se stanoví, že členské státy mohou ve svých vnitrostátních právních předpisech ponechat v platnosti nebo zavést jazykové požadavky týkající se smluvních informací s cílem zajistit, aby tyto informace byly pro spotřebitele snadno srozumitelné.

¹⁹¹ Jsou jimi zejména: hlavní vlastnosti zboží nebo služeb; totožnost obchodníka, adresa jeho sídla a případná kontaktní adresa; celková cena včetně daní a poplatků nebo nelze-li určit, alespoň způsob jejího výpočtu; náklady na použité prostředky komunikace na dálku; podmínky platby, dodání a plnění a lhůtu dodání; lhůtu a postup pro uplatnění práva odstoupit od smlouvy, lze-li využít, případně, že spotřebitel ponese náklady spojené s navrácením zboží; skutečnost, že spotřebitel je povinen uhradit obchodníkovi přiměřené náklady při odstoupení; informaci o tom, že spotřebitel nemůže práva na odstoupení využít; připomenutí existence zákonné záruky za soulad zboží se smlouvou; informaci o existenci a podmínkách případné poprodejní asisteční služby; informaci o existenci příslušných kodexů chování; dobu platnosti smlouvy, nebo v případě smlouvy na dobu neurčitou podmínky ukončení smlouvy; minimální dobu trvání závazků spotřebitele ze smlouvy; případnou existenci záloh nebo jiných finančních záruk; funkčnost digitálního obsahu; informace o jakékoli příslušné interoperabilitě digitálního obsahu s hardwarem a softwarem; případně možnost přístupu k mechanismu mimosoudního urovnávání stížností a prostředků nápravy.

V článku 6, odstavci 8 je potom vymezen vztah mezi ustanoveními směrnice upravujícími požadavky na informace a obdobnými ustanoveními směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu). Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU, o právech spotřebitelů, je speciálním předpisem k oběma uvedeným směrnicím, tzn. je-li některé jejich ustanovení v rozporu s ustanoveními směrnice o právech spotřebitelů, mají přednost ustanovení směrnice o právech spotřebitelů. Požadavky na informace stanovené ve směrnici o právech spotřebitelů však zároveň doplňují požadavky na informace obsažené v obou zmíněných směrnicích a nebrání členským státům ve stanovení dodatečných požadavků na informace v souladu s uvedenými směrnicemi.

Formální požadavky na smlouvy uzavřené na dálku jsou stanoveny v článku 8 směrnice. V odstavci 2. je zakotvena povinnost obchodníka upozornit spotřebitele jasným a výrazným způsobem a bezprostředně před tím, než spotřebitel učiní objednávku, na informace uvedené v článku 6 odstavci 1 písmeni a), e), o) a p) – tj. na hlavní vlastnosti zboží nebo služeb; celkovou cenu; dobu platnosti smlouvy a podmínky ukončení smlouvy; případně minimální dobu trvání závazků spotřebitele ze smlouvy; a dále zajistit, aby spotřebitel při učinění objednávky vzal výslovně na vědomí, že se objednávkou zavazuje k zaplacení. Jednoznačně se uvádí, že pokud je objednávka činěna kliknutím na tlačítko nebo podobnou funkci, musí být toto tlačítko či podobná funkce snadno čitelným způsobem označeny „objednávka zavazující k platbě“, nebo jinou odpovídající a jednoznačnou formulací, která upozorní na skutečnost, že podáním objednávky vzniká povinnost zaplatit obchodníkovi. Například „koupit“, „zaplatit“, (*buy now, pay now*) na místo zavádějících termínů jako „potvrdit“, „objednat“ (*confirm, order now*). Nedodrží-li obchodník ustanovení tohoto pododstavce, není spotřebitel smlouvou nebo objednávkou vázán. V odstavci 3. téhož článku je upraveno, že internetové stránky elektronického obchodu musí nejpozději na počátku objednávkového procesu jasně a čitelně uvést, zda platí nějaká

omezení pro dodání zboží a jaké způsoby platby jsou přijímány. Ve 4. odstavci je řečeno, že pokud se smlouva uzavírá prostřednictvím nosiče, který poskytuje jen omezený prostor nebo čas pro uvedení informací (např. SMS), uvede obchodník před uzavřením takové smlouvy přinejmenším předsmělní informace o hlavních znacích zboží nebo služby, svou totožnost, celkovou cenu, informace o právu odstoupit od smlouvy a o době platnosti smlouvy a v případě smlouvy na dobu neurčitou podmínky ukončení smlouvy podle článku 6 odstavce 1 písmene a), b), e), h) a o). Zbývající informace vyžadované článkem 6 odstavcem 1 poskytne obchodník spotřebiteli vhodným způsobem následně.

V odstavci 7 článku 8 je potom zakotvena povinnost obchodníka poskytnout spotřebiteli potvrzení o uzavřené smlouvě na trvalém nosiči v přiměřené lhůtě po uzavření smlouvy uzavírané na dálku, a nejpozději v okamžiku dodání zboží nebo před tím, než začne plnění služby a minimální obsahové požadavky na toto potvrzení.

Odstoupení od smlouvy

Článek 9 směrnice upravuje právo odstoupit od smlouvy a dává spotřebiteli k dispozici 14 dnů na to, aby odstoupil bez uvedení důvodu od smlouvy uzavřené na dálku nebo smlouvy uzavřené mimo obchodní prostory. Výjimky z tohoto pravidla jsou stanoveny v článku 16, zejména pokud jde o služby, jež byly v plném rozsahu poskytnuty, dodání zboží vyrobeného dle požadavků spotřebitele, nebo které podléhá zkázce atd. Opomenutí informovat spotřebitele o právu odstoupit od smlouvy má potom v souladu s článkem 10 směrnice za následek, že lhůta pro odstoupení od smlouvy uplyne až 12 měsíců po uplynutí původní lhůty pro odstoupení od smlouvy.

Transpozice směrnice

Kogentní povaha ustanovení směrnice je formulována v článku 25, ve kterém se stanoví, že pokud je rozhodné právo pro smlouvu právem členského státu, spotřebitelé se

nesmí vzdát práv, která pro ně vyplývají z vnitrostátních právních předpisů provádějících tuto směrnici. A dále, že smluvní podmínky, které zbavují spotřebitele práv zaručených směrnicí nebo je omezují, nejsou pro spotřebitele závazné. Členské státy dle ustanovení článku 24 jsou povinny stanovit pravidla pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých v souladu s požadavky směrnice a přijmout všechna nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování, přičemž stanovené sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující.

Lhůta pro transpozici Směrnice o ochraně spotřebitelů do národních právních řádů byla stanovena do 13. prosince 2013, přičemž národní předpisy měly být aplikovány s účinností od 13. června 2014. Do českého právního řádu byly požadavky směrnice inkorporovány novelou zákona o ochraně spotřebitele a přijetím OZ.

Směrnice o ochraně spotřebitele nahradila ustanovení směrnice č. 97/7/ES o ochraně spotřebitele při smlouvách uzavíraných na dálku, která výslovně ve svém článku 3, odstavci 1 stanovila, že se nevztahuje na smlouvy uzavřené při veřejné dražbě. Nová směrnice naopak ustanovení o veřejné dražbě obsahuje. V článku 2, odstavci 13 je definována veřejná dražba jako způsob prodeje, kdy obchodník nabízí zboží nebo služby spotřebitelům, kteří se dražby osobně účastní nebo je jim dána možnost se jí osobně účastnit, prostřednictvím průhledného konkurenčního aukčního prodeje prováděného dražitelem, a kdy vydražitel je povinen toto zboží nebo služby zakoupit. V úvodních ustanoveních směrnice je však také výslovně uvedeno, že veřejná dražba vyžaduje osobní účast obchodníka a spotřebitele, resp. možnost osobní účasti, a že využití platforem on-line k dražebním účelům, které mají spotřebitelé a obchodníci k dispozici, by nemělo být považováno za veřejnou dražbu ve smyslu směrnice. Pokud by byla zachována možnost osobní účasti na veřejné dražbě a zároveň umožněno podávat nabídky přes internet nebo po telefonu, jednalo by se o veřejnou dražbu ve smyslu ustanovení směrnice. Nicméně i na čistě internetové aukční portály by se použila ustanovení směrnice o poskytnutí předmluvních informací spotřebiteli před uzavřením smlouvy a právu na odstoupení od smlouvy.

5.6.3. Charakteristika spotřebitelských smluv dle OZ

Předmětem spotřebitelské e-smlouvy je koupě zboží nebo poskytnutí služeb on-line. Obecný režim smluv uzavíraných se spotřebitelem je obsažen v ustanoveních § 1810 a násl. OZ. Přísnější režim elektronických spotřebitelských smluv je, i s výjimkami z něj, upraven v souladu s evropskými předpisy ustanoveními § 1820 a násl. OZ.¹⁹² Úprava spotřebitelských smluv je kogentní a zajišťuje spotřebiteli minimální úroveň ochrany. Použití ustanovení na ochranu spotřebitele tedy nelze smluvně vyloučit a nahradit je může pouze úprava pro spotřebitele příznivější.

V § 1820, odst. 1 OZ je vymezen pojem „prostředek komunikace na dálku“, a to jako komunikační prostředek, který umožňuje uzavřít smlouvu bez současné fyzické přítomnosti stran. Definice je mnohem obecnější než ta obsažená ve starém OZ 1964. OZ 1964 v § 53, odst. 1 demonstrativně jmenoval jednotlivé komunikační prostředky – neadresovaný tisk, adresovaný tisk, typový dopis, reklama v tisku s objednávkovým tiskopisem, katalog, telefon s (lidskou) obsluhou, telefon bez (lidské) obsluhy (automatický volací přístroj, audiotext), rozhlas, videotelefon (telefon s obrazovkou), videotext (mikropočítač a televizní obrazovka), elektronická pošta, faxový přístroj, televize (televizní nákup, teleshopping), veřejná komunikační síť, například internet.

Smlouva je uzavíraná distančním způsobem, pokud strany, které nejsou současně přítomné na jednom místě, využívají k jejímu uzavření výhradně alespoň jeden z prostředků komunikace na dálku.

Dle § 1827 OZ, je-li objednávka spotřebitelem podána prostřednictvím prostředku komunikace na dálku, vzniká podnikateli povinnost prostřednictvím některého z prostředků komunikace na dálku potvrdit, že objednávku obdržel.¹⁹³

¹⁹² OZ 1964 upravoval spotřebitelské smlouvy uzavřené za použití prostředků komunikace na dálku v § 53–54.

¹⁹³ Obdobně upravoval § 53, odst. 5 OZ 1964.

Obečními požadavky na obsah spotřebitelské smlouvy je určitost a srozumitelnost, vůle smlouvu uzavřít a formulace smlouvy v dobré víře. V § 1811 OZ je zdůrazněno, že veškerá sdělení vůči spotřebiteli musí být učiněna jasně a srozumitelně v jazyce, ve kterém se smlouva uzavírá. Smlouvy nesmí obsahovat nekalá ustanovení a vést ke značné nerovnováze v neprospěch spotřebitele. Dle § 1813 OZ se má za to, že zakázána jsou ujednání, která v rozporu s požadavkem přiměřenosti zakládají významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele.¹⁹⁴ Smyslem a účelem zákonných ustanovení je spotřebitele chránit, proto pokud se strany smluvně od dispozitivních ustanovení odchýlí, může se tak stát pouze ve prospěch spotřebitele. Spotřebitel se nemůže platně vzdát práv, která zákon poskytuje k jeho ochraně, nebo jinak zhoršit své postavení.¹⁹⁵ Tyto principy jsou vyjádřeny v § 1812, odst. 2 OZ. Pokud vyvstanou pochybnosti o výkladu, použije v souladu s § 1812, odst. 1 se výklad nejpriznivější pro spotřebitele.

Informační povinnosti

Jádrem evropské úpravy distančních smluv se spotřebiteli jsou informační povinnosti, které musí být splněny při uzavírání těchto kontraktů. Informační povinnost je upravena § 1811, odst. 2 a § 1820, odst. 1 OZ. Podnikatel je povinen poskytnout spotřebiteli informace v těchto ustanoveních uvedené v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy nebo před tím, než spotřebitel učiní závaznou nabídku.

Výjimka z informační povinnosti je stanovena v § 1824, odst. 2 OZ.¹⁹⁶ Předpokladem pro uplatnění této výjimky pozdějšího poskytnutí informací je skutečnost, že

¹⁹⁴ To neplatí, pokud jde o ujednání o předmětu plnění nebo ceně, za předpokladu, že byly spotřebiteli jasným a srozumitelným způsobem sděleny.

¹⁹⁵ Obdobně § 55, odst. 1 OZ 1964.

¹⁹⁶ Pokud prostředek komunikace na dálku neumožňuje poskytnout spotřebiteli všechny údaje, je nutné, aby spotřebitel obdržel alespoň údaj o totožnosti podnikatele, případně kontaktním údaji, označení zboží nebo služby a popis jejich hlavních vlastností, cenu, případně způsob jejího výpočtu včetně všech daní a poplatků,

prostředek komunikace na dálku objektivně neumožňuje poskytnout spotřebiteli všechny údaje (např. omezený počet znaků).

Zvláštní informační povinnost je uložena v § 1826 OZ pro distanční smlouvy při použití elektronických prostředků. Není přitom rozhodné, v jaké fázi kontraktace je elektronický prostředek použit (nemusí být použit pro celý kontraktační proces). Podnikatel je povinen při použití elektronických prostředků uvést i údaje o tom, zda uzavřená smlouva bude u něho uložena a zda k ní umožní spotřebiteli přístup, o jazycích, ve kterých lze smlouvu uzavřít, o jednotlivých technických krocích vedoucích k uzavření smlouvy, o možnostech zjištění a opravování chyb vzniklých při zadávání dat před podáním objednávky a o kodexech chování, které jsou pro podnikatele závazné nebo které dobrovolně dodržuje a o jejich přístupnosti s využitím elektronických prostředků.¹⁹⁷ Tyto údaje dle odst. 2 téhož ustanovení nemusí podnikatel sdělovat, pokud se smlouva uzavírá jen s využitím elektronické pošty nebo obdobným způsobem umožňujícím samostatné spojení a uložení dat (např. messenger). Dle odst. 3. před podáním objednávky musí být při použití elektronických prostředků spotřebiteli umožněno zkontrolovat a měnit vstupní údaje, které do objednávky vložil. Další informační povinnosti ukládá ZOS – např. nutnost poskytnout písemné návody v českém jazyce, poučení o rozsahu, podmínkách a způsobu uplatnění práva z vadného plnění (reklamace) atd.

S nesplněním informačních povinností jsou spojeny různé následky. Pokud nebyl spotřebitel poučen o právu odstoupit od smlouvy dle § 1820, odst. 1, pís. f), dochází dle § 1829, odst. 2 k prodloužení lhůty pro odstoupení. V případě nepoučení o daních, poplatcích a nákladech dle § 1811, odst. 2, pís. c), e) nebo § 1820, odst. 1, pís. g), není spotřebitel dle § 1821 povinen tyto úhrady platit.

údaj o době trvání závazku a podmínky ukončení závazku v případě smlouvy na dobu neurčitou, údaj o případné povinnosti zaplatit zálohu, nejkratší dobu, po kterou bude smlouva závazná, pokud jde o smlouvu s opakovaným plněním, údaj o povinnosti uhradit poměrnou část ceny v případě odstoupení od smlouvy o poskytování služeb, jejichž plnění již začalo. Zbylé údaje musí však podnikatel spotřebiteli sdělit v textové podobě nejpozději do doby plnění.

¹⁹⁷ Obdobně § 53a OZ 1964.

Kogentní ochrana spotřebitele představuje normy práva, od nichž se nelze odchýlit a které se v daném státě použijí bez ohledu na rozhodné právo. Z tohoto důvodu je třeba při sjednávání spotřebitelských smluv on-line věnovat pozornost rozsahu informací povinně poskytovaných podle úpravy států, kam je obchodní sdělení směřováno.

Odstoupení od smlouvy

Občanský zákoník zakládá v § 1829 OZ právo spotřebitele odstoupit od smlouvy uzavřené použitím prostředků komunikace na dálku v zákonem stanovené lhůtě 14 dnů ode dne uzavření smlouvy. Nelze si ujednat lhůtu kratší, než stanoví zákon, ale lze si sjednat pozdější počátek běhu lhůty k odstoupení od smlouvy, což je úprava výhodnější pro spotřebitele. Z § 1818 OZ plyne, že spotřebitel má právo odstoupit od smlouvy bez uvedení důvodu a bez jakékoliv sankce. Při nesplnění povinnosti poučit spotřebitele o právu odstoupit od smlouvy v souladu s § 1820, odst. 1, pís. f), se lhůta prodlužuje o jeden rok. Pokud dojde v této lhůtě k dodatečnému poskytnutí informací, začíná běžet čtrnáctidenní lhůta od tohoto okamžiku. Předchozí úprava v § 57, odst. 7 OZ 1964 spojovala s neposkytnutím jakékoliv informace podle § 53 odst. 4 a 6 OZ 1964 prodloužení lhůty na 3 měsíce od převzetí plnění.

Oproti předchozí úpravě spotřebitelských e-smluv ve starém OZ 1964 dochází novým občanským zákoníkem k podrobnější úpravě vzájemných práv a povinností spotřebitele a podnikatele. V OZ se již neobjevuje požadavek trvalého přístupu k určitým informacím,¹⁹⁸ dochází ke zpřesnění výjimek z možnosti odstoupit od smlouvy (§ 1837 OZ), výjimek z aplikace úpravy vůbec (§1840 OZ).

¹⁹⁸ Jak byl stanoven § 53 OZ 1964.

6. APLIKACE NOREM MPS V OBLASTI E-COMMERCE

Vzhledem k jednoduchosti vzniku právních poměrů s mezinárodním prvkem v elektronickém prostředí se používání norem mezinárodního práva soukromého stává stejně jako internet běžnou součástí našich životů.

6.1. Určení rozhodného práva

Vnitrostátní právní úpravy závazků jednotlivých států se liší, a proto je třeba vždy zjistit, jakým právem se daný vztah řídí, tzn. určit rozhodné právo. Před tím je však nutné odlišit, zda se jedná o rozhodné právo ve věcech smluvních nebo deliktních. Komplexní kolizní úpravu závazků v rámci EU tvoří nařízení Řím I a Řím II, kterým bude věnována pozornost v následujících subkapitolách.

6.1.1. Smluvní závazky

Nejprve se zaměříme na právo rozhodné pro smlouvy obecně. Tradiční soukromoprávní úpravu smluvních závazků, vymezující uzavření smlouvy okamžikem setkání návrhu smlouvy a jeho přijetí, lze použít i na vznik e-smluv. Protože se vnitrostátní úpravy smluvního práva jednotlivých zemí odlišují, je třeba nejdříve zjistit, jakým právem se smlouva řídí. V Evropské unii jsou tyto odlišnosti řešeny přijímáním harmonizačních směrnic a snahou o vytvoření jednotného evropského smluvního práva.

CISG

V každém konkrétním případě je nejdříve nutné posoudit, zda je vztah upraven mezinárodní přímou normou, která by pak vylučovala použití vnitrostátního práva. Pro oblast e-commerce přichází v úvahu CISG, která obsahuje přímou úpravu mezinárodních kupních smluv. CISG je speciální právní úpravou, jež se použije, pokud jde o kupní smlouvu na zboží uzavřenou mezi stranami, které mají svá místa podnikání v různých smluvních státech (čl. 1.1). Smluvní strany si musí být přitom vědomy, že pocházejí z rozdílných zemí a musí být podnikateli, ledaže prodávající o tom nevěděl a vědět nemusel. CISG se tedy vztahuje pouze na oblast vztahů B2B.

Nic nebrání tomu, aby ustanovení CISG byla aplikována i na mezinárodní elektronický obchod zbožím, zejména neaplikují-li se zvláštní pravidla e-obchodu nebo pravidla pro smlouvy uzavřené na dálku. Není možné jich však použít např. v případě spotřebitelských smluv. Problémy při použití CISG může při obchodování online způsobovat anonymita stran. Někdy totiž nelze s přesností určit, zda se v případě druhé smluvní strany jedná o osobu podnikatele či nikoli.

ZMPSP 1963/Římská úmluva/Řím I

Pokud nepřichází v úvahu pro danou smlouvu aplikace přímo použitelné mezinárodní normy, postupuje se podle kolizní normy. Na základě kolizní úpravy se určí právní řád státu, kterého se na daný právní poměr použije. V souladu se zásadou smluvní autonomie se pro smlouvu přednostně použije právní řád, který si účastníci zvolili (čl. 3 Řím I; resp. § 9 ZMPSP 1963 pro smlouvy uzavřené před 1. 7. 2006; resp. čl. 3, odst. 1 ŘÚ). Pokud k volbě práva nedošlo, použije se dle ŘÚ práva země, se kterou smlouva nejúžeji souvisí (čl. 4, odst. 1 ŘÚ, resp. dle § 10 ZMPSP 1963 právního řádu státu, jehož použití odpovídá rozumnému uspořádání daného vztahu). Při posouzení nejúžšího spojení (*closest connection*) se vychází ze skutečnosti, ve kterém státě se nachází bydliště nebo

sídlo strany, jež je povinna plnit předmět smlouvy (zásada charakteristického plnění).¹⁹⁹ Výjimkami z obecného vymezení je zvláštní úprava pro nemovitosti (*lex rei sitae*) v čl. 4, odst. 3 ŘÚ a u přepravních smluv (místo hlavní provozovny dopravce) v čl. 4, odst. 4 ŘÚ a případu únikové doložky čl. 4, odst. 5 ŘÚ.

Určení rozhodného práva pro případ, že si strany právo nezvolí, je v nařízení Řím I koncipováno odlišně. Čl. 4, odst. 1 Řím I vyjmenovává smluvní typy a stanoví pro ně rozhodné právo. Např. smlouva o koupi zboží se dle tohoto ustanovení řídí právem země, v níž má prodávající obvyklé bydliště, smlouva o poskytování služeb se řídí právem země, v níž má obvyklé bydliště poskytovatel služby. V případě, že se ustanovení odstavce 1 nepoužije, nastupuje ustanovení odst. 2, které stanoví domněnku charakteristického plnění. V odst. 3 je potom obsažena úniková doložka. Pokud ze všech okolností případu vyplývá, že smlouva zjevně úžeji souvisí s jinou zemí, než je země uvedená v předchozích odstavcích, použije se dle únikové doložky právo této jiné země. Princip nejúžšího spojení je pak stanoven odstavcem čtvrtým, jenž uvádí, že pokud není možné určit rozhodné právo podle odstavce 1 nebo 2, řídí se smlouva právem země, s níž je nejúžeji spojena.

Obecně můžeme konstatovat, že v oblasti elektronických závazků je správně z kritérií určování rozhodného práva vylučována podoba geografické TLD a jazyk smlouvy.

Dle čl. 3 Řím I se právo určené na základě tohoto nařízení použije bez ohledu na to, zda je právem některého z členských států, či nikoliv. Tímto ustanovením je vyjádřena univerzální použitelnost nařízení. Použití ustanovení práva kterékoli země určeného na základě nařízení může být odmítnuto pouze v případě, že by bylo zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem místa soudu (čl. 21 Řím I).

Důležité je zmínit imperativní (nutně použitelné) normy, které se v souladu s čl. 7 ŘÚ použijí bez ohledu na to, které právo je pro smluvní závazek právem rozhodným. Tyto

¹⁹⁹ PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 163.

normy jsou zpravidla veřejnoprávního charakteru a jejich účelem je ochrana zvláště důležitých zájmů státu, který je vydal. Mohou být součástí legis fori, legis causae, ale v určitých případech i součástí práva třetího státu.²⁰⁰ Imperativní ustanovení jsou přímo definována v čl. 9, odst. 1 Řím I. Imperativní ustanovení jsou ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo. Odstavec 2 potom stanoví, že nařízením není v žádném případě dotčeno použití imperativních ustanovení práva země soudu. Odstavec 3 umožňuje potom použití imperativních ustanovení práva země, v níž mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny, pokud tato imperativní ustanovení činí plnění smlouvy protiprávním. Při rozhodování, zda mají být taková ustanovení použita, je třeba vzít v úvahu jejich povahu a účel, jakož i důsledky, které by mohly z jejich použití nebo nepoužití vyplynout.

Materiální platnost smlouvy je řešena ustanovením čl. 10 Řím I, jemuž odpovídá čl. 8 ŘÚ tak, že existence a platnost smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy se určuje podle práva, které by se na základě tohoto nařízení použilo, kdyby byla smlouva nebo ustanovení smlouvy platné. Ustanovení upravující formální platnost jsou obsažena v čl. 11 Řím I, resp. čl. 9 ŘÚ. Pro smlouvu uzavřenou mezi osobami, které se nacházejí, nebo jejichž zmocněnci se nacházejí v okamžiku uzavření smlouvy v téže zemi, stanoví, že taková smlouva je formálně platná, splňuje-li formální náležitosti práva, kterým se podle nařízení řídí nebo formální náležitosti práva země, v níž byla uzavřena. Pokud je smlouva uzavřená mezi osobami, které se nacházejí, nebo jejichž zástupci se nacházejí v okamžiku uzavření smlouvy v různých zemích, je smlouva formálně platná, splňuje-li formální náležitosti podle práva, které se na ni použije podle nařízení, nebo práva jedné ze zemí, v níž se nacházela jedna ze smluvních stran nebo jejich zástupce v okamžiku uzavření smlouvy, nebo práva jedné ze zemí, v níž měla k uvedenému okamžiku jedna ze stran své

²⁰⁰ PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 170.

obvyklé bydliště. Jednostranný právní úkon, který se týká již uzavřené nebo zamýšlené smlouvy, je potom formálně platný, splňuje-li formální náležitosti podle práva, které se na smlouvu použije nebo které by se na ni použilo podle nařízení, nebo práva země, v níž byl tento úkon učiněn, nebo práva země, v níž osoba, která jej provedla, měla v té době obvyklé bydliště. Výjimky jsou stanoveny v odstavcích 4 a 5 čl. 11 pro spotřebitelské smlouvy a smlouvy o převodu nemovitosti.

Dle čl. 12 Řím I, jemuž odpovídá ustanovení čl. 10 ŘÚ, se právem rozhodným pro smlouvu podle nařízení řídí zejména: a) výklad; b) plnění závazků vyplývajících ze smlouvy; c) důsledky úplného nebo částečného porušení těchto závazků včetně stanovení škody, jsou-li stanoveny právem, a to v rámci pravomocí přiznaných soudu příslušným procesním právem; d) různé způsoby zániku závazku, včetně promlčení a zániku práv v důsledku uplynutí doby; e) důsledky neplatnosti smlouvy. To znamená, že pokud vznikne újma následkem porušením závazku, tj. porušením povinnosti zakotvené ve smlouvě nebo jako důsledek jiného, jednostranného právního úkonu, řídí se nároky na náhradu újmy stejným právním řádem, jakým se řídí právní poměr založený příslušnou smlouvou, resp. jednostranným právním úkonem (*lex causae* porušeného závazku), za předpokladu, že si strany nezvolí rozhodné právo jiné. Stejné řešení je obsaženo také v § 11 ZMPSP 1963.

6.1.2. Mimosmluvní závazky

Nařízení Řím II obsahuje komplexní úpravu rozhodného práva pro oblast občanskoprávních a obchodněprávních mimosmluvních závazků a unifikuje kolizní normy této oblasti práva v EU. Nařízení vychází ze čtyř hlavních principů: a) autonomie vůle stran, b) kritérium *lex loci damni infecti* a princip nejužšího spojení s posuzovaným závazkem, c) ochrana veřejného pořádku (a použití imperativních norem), d) jednotná interpretace.

Čl. 1 Řím II vymezuje oblast působnosti nařízení, a to jak pozitivně, tak negativně. Odst. 1 stanoví, že nařízení se vztahuje na mimosmluvní závazkové vztahy občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů. Nařízení se nevztahuje zejména na věci daňové, celní či správní ani na odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci (*acta iure imperii*) a další vztahy vyjmuté z působnosti nařízení čl. 1, odst. 2.²⁰¹

Čl. 2 Řím II zahrnuje pod pojem mimosmluvní závazek civilní delikty, kvazidelikty (bezdůvodné obohacení, jednání bez příkazu) i tzv. předsmluvní odpovědnost (*culpa in contrahendo*). Pro posouzení, zda se jedná o závazek smluvní nebo mimosmluvní, je rozhodné, zda strana vstoupila do závazku vůči druhé straně dobrovolně. Jestliže rys dobrovolnosti chybí, jedná se o závazek mimosmluvní.²⁰²

V čl. 3. Řím II je vyjádřena univerzální použitelnost nařízení. Právo určené na základě nařízení Řím II se použije bez ohledu na to, zda se jedná o právo některého členského státu EU. Nařízení se použije na vztahy vzniklé ode dne 11. ledna 2009.²⁰³

Jak bylo uvedeno výše, hlavním hraničním určovatelem pro mimosmluvní závazkové vztahy vznikající z civilních deliktů dle nařízení Řím II je *lex loci damni infecti*

-
- ²⁰¹ a) mimosmluvní závazkové vztahy, které vyplývají z rodinných vztahů a vztahů považovaných rozhodným právem za vztahy se srovnatelnými účinky, včetně vyživovací povinnosti;
b) mimosmluvní závazkové vztahy, které vyplývají z majetkových vztahů mezi manželi nebo mezi osobami ve vztazích považovaných rozhodným právem za vztahy s účinkem srovnatelným s manželstvím a ze závětí a dědění;
c) mimosmluvní závazkové vztahy, které vyplývají ze směnek cizích a vlastních, šeků a jiných převoditelných cenných papírů, v rozsahu, v jakém závazky z těchto převoditelných cenných papírů vyplývají z jejich převoditelnosti;
d) mimosmluvní závazkové vztahy, které vyplývají z práva obchodních společností a jiných zapsaných nebo nezapsaných právnických osob a týkají se například vzniku, zápisem nebo jinak, způsobilosti k právům a právním úkonům, vnitřního uspořádání nebo rušení obchodních společností a jiných zapsaných nebo nezapsaných právnických osob, osobní odpovědnosti vedoucích osob a členů za závazky obchodní společnosti nebo právnické osoby a osobní odpovědnost auditorů vůči obchodní společnosti nebo jejím členům za zákonný audit účetních dokladů;
e) mimosmluvní závazkové vztahy, které vyplývají ze vztahů mezi zakladateli, správci a oprávněnými osobami dobrovolně vytvořeného trustu;
f) mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají v souvislosti se škodou z jaderné události;
g) mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z narušení soukromí a osobnostních práv, včetně pomluvy.

²⁰² PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 185.

²⁰³ Platí pro všechny členské státy s výjimkou Dánska.

(místo vzniku škody). Dle tohoto obecného pravidla obsaženého v čl. 4, odst. 1 nařízení se tedy použije právo země, kde škoda vznikla, bez ohledu na to, ve které zemi došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, a bez ohledu na to, ve které zemi nebo kterých zemích se projeví nepřímé následky této skutečnosti. Pro srovnání § 15 ZMPSP 1963,²⁰⁴ stejně jako předmětné normy MPS většiny členských států EU, umožňoval kromě užití kritéria *lex loci damni* i uplatnění zásady *lex loci delicti commissi* (zásady práva místa, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody). Tento druhý přístup je nařízením vyloučen zejména proto, že se při jeho použití v konkrétní situaci, kdy dojde k rozptýlení prvků vztahu do více států, výsledky liší, a to přispívá ke snížení právní jistoty při určení rozhodného práva.²⁰⁵ Jednotná pravidla pro všechny členské státy mají posílit právní jistotu a předvídatelnost práva.

Častým argumentem ve prospěch kritéria *lex loci delicti commissi* je to, že se v případě distančních deliktů, pokud se účinky škodného jednání projeví ve více státech, jeví jako vhodnější řešení. Z obecného pravidla nařízení Řím II stanoví několik výjimek. Dle čl. 4, odst. 2 má přednost použití práva státu, ve kterém mají obě strany obvyklé bydliště, resp. sídlo. Odst. 3 obsahuje únikovou doložku ve prospěch práva státu, s nímž je civilní delikt zjevně úžeji spojen. Zjevně užší vztah k jiné zemi by mohl být založen zejména na již existujícím vztahu mezi stranami, jakým může být například smlouva, který úzce souvisí s daným civilním deliktem.

V čl. 14 Řím II je potom zakotvená možnost volby práva. Tato volba práva musí být výslovně vyjádřena nebo musí s dostatečnou určitostí vyplývat z okolností případu a nesmí jí být dotčena práva třetích osob. Strany si mohou zvolit rozhodné právo pro již vzniklý mimosmluvní závazek následně, nebo dohodou pro případnou situaci vzniku škody v budoucnu, pokud účastníci jednají v rámci své podnikatelské činnosti. Tímto omezením

²⁰⁴ § 15 ZMPSP: Nároky na náhradu škody, nejde-li o porušení povinnosti vyplývající ze smluv a jiných právních úkonů, řídí se právem místa, kde škoda vznikla, nebo místa, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody. Aplikuje se na skutečnosti vedoucí ke vzniku škody, k nimž došlo před vstupem nařízení Řím II v platnost.

²⁰⁵ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol.: Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. a Doplněk, 2015, s. 323-324.

v podobě požadavku podnikatelské činnosti je zaručena ochrana spotřebitele, jakožto slabší strany. Spotřebitel se může o použitelném právu dohodnout až poté, co dojde ke skutečnosti vedoucí vzniku škody.²⁰⁶ Možnost volby práva je omezena mj. čl. 14, odst. 2 – případy, jejichž všechny významné prvky souvisejí s jedinou zemí, odlišnou od práva země zvoleného. Volba práva v takové situaci není vyloučena. Nicméně bude třeba respektovat kogentní ustanovení práva jinak rozhodného (obdobně v čl. 3, odst. 3 nařízení Řím I).

Čl. 14, odst. 3 obsahuje povinnost použití kogentních ustanovení práva EU nebo ustanovení práva členského státu sídla soudu, která je provádějí, pokud jsou všechny prvky významné pro danou situaci v jednom či více členských státech a strany si zvolily právo jiné. (viz. též čl. 3, odst. 4 nařízení Řím I).

Pro vyjmenované zvláštní případy, a to odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, nekalou soutěž a jednání omezující hospodářskou soutěž, škodu na životním prostředí, porušení práva duševního vlastnictví, protestní akce v kolektivním vyjednávání, stanoví nařízení Řím II v čl. 5–9 zvláštní kolizní normy, jež představují *lex specialis* k obecnému pravidlu.²⁰⁷

Pro mimosmluvní závazkové vztahy z bezdůvodného obohacení, jednatelství bez příkazu a předsmluvní odpovědnosti – kvazikontraktů a kvazideliktů, se použijí pravidla čl. 10–12 Řím II. V případě bezdůvodného obohacení se použije: a) práva již existujícího

²⁰⁶ PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 296–297.

²⁰⁷ V prvním zmíněném případě, tj. odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku se použije práva státu, a) v němž měl poškozený v momentě vzniku škodu obvyklé bydliště, pokud byl výrobek v tomto státě uveden na trh, b) v němž byl výrobek pořízen, jestliže byl v tomto státě uveden na trh, c) v němž vznikla škoda, byl-li výrobek v tomto státě uveden na trh, nejde-li o případ a) nebo b). Práva státu obvyklého bydliště osoby, proti níž je nárok na náhradu škody uplatňován, se však použije za situace, kdy tato osoba nemohla rozumně předvídat uvedení daného výrobku nebo stejného typu výrobku na trh ve státě, jehož práva se má užít dle kritérií a), b), c). Pro nekalou soutěž platí pravidlo použití práva státu, v němž dochází nebo pravděpodobně dojde k narušení soutěžních vztahů nebo společných zájmů spotřebitelů. Postihuje-li jednání výlučně zájmy určitého soutěžitele, použije se obecné pravidlo čl. 4 nařízení. Právním rozhodným pro mimosmluvní závazkové vztahy z omezení hospodářské soutěže je právo státu, jehož trh byl nebo může být narušen. Pokud se narušení trhu týká více zemí, může se osoba, která žaluje u soudu bydliště žalovaného, rozhodnout pro použití *legis fori*, jde-li o členský stát, jehož trh je jedním z trhů, které byly přímo a významně narušeny daným omezením hospodářské soutěže. Nařízení vylučuje v těchto případech volbu práva.

vztahu mezi stranami, který úzce souvisí s bezdůvodným obohacením (příkladem může být dvojí elektronická platba za totéž zboží), b) práva státu, v němž mají obě strany v daném okamžiku obvyklé bydliště, c) práva státu, ve kterém k obohacení došlo. Podobná pravidla platí i pro jednatelství bez příkazu a pro obě situace je předvídáno použití únikového ustanovení čl. 4, odst. 3.

V případě předsmluvní odpovědnosti bývá diskutováno její zařazení mezi mimosmluvní závazkové vztahy. Obecně jde o takové vztahy, které přímo souvisí s jednáním, které předchází uzavření smlouvy (např. vyvolání omylu, vyzrazení důvěrných informací atd.). Rozhodným právem pro mimosmluvní závazkový vztah z předsmluvního jednání, bez ohledu na to, zda došlo k uzavření smlouvy, je právo, kterým se řídí nebo by se řídila smlouva. Nelze-li jej určit takto, je jím právo státu, a) ve kterém vznikla škoda, b) v němž mají obě strany v daném okamžiku obvyklé bydliště, c) s nímž je vztah spojen újeji než v případech a) a b).

6.1.3. Soudní příslušnost

Význam soudní příslušnosti spočívá v tom, že umožňuje soudu aplikovat vlastní procesní pravidla, vlastní systém mezinárodního práva soukromého a jeho kolizních norem, soubor státem ratifikovaných mezinárodních úmluv, ale i pravidla veřejného pořádku umožňující odmítnout cizí hmotněprávní normu. Určení jurisdikce má značný vliv na to, zda osoba vůbec žalobu podá. Pro většinu lidí mohou být neznámá procesní pravidla, cizí jazyk – a tím zvýšené náklady – dostatečně odrazujícími důvody.

Brusel I a Brusel I bis

Úprava soudní příslušnosti pro oblast e-commerce je především obsažena v nařízení Brusel I bis, které je rekodifikací nařízení Brusel I. I když nařízení Brusel I bis ve velké míře přejímá ustanovení nařízení Brusel I, význačně zjednodušuje řešení občanských

a obchodních sporů s mezinárodním prvkem, je tedy velkým přínosem i pro elektronické obchodní vztahy. Nařízení odstraňuje nutnost řízení o prohlášení vykonatelnosti (exequaturní řízení), pravomocné soudní rozhodnutí je tedy možné vykonat již na základě osvědčení o vykonatelnosti, a posiluje prorogační dohody.

Hlavním pravidlem pro určení příslušnosti soudu je bydliště (domicil) žalovaného (čl. 4 Brusel I bis, resp. čl. 2 Brusel I), je-li na území členského státu (*actor sequitur forum rei*). Dle čl. 62 nařízení Brusel I bis, resp. čl. 59 Brusel I, pro posouzení toho, zda má strana řízení bydliště v členském státě, u jehož soudů byl podán návrh, použije soud své právo. Nemá-li strana řízení bydliště v členském státě, u jehož soudů byl návrh podán, použije soud pro posouzení toho, zda má strana řízení bydliště v jiném členském státě, právo tohoto členského státu. V případě právnických osob se pojmem „bydliště“ dle čl. 63 Brusel I bis, resp. čl. 60 Brusel I rozumí místo, kde má osoba své sídlo nebo ústředí nebo hlavní provozovnu. Pro účely Irska, Kypru a Spojeného království se „sídlem“ rozumí „registered office“ nebo tam, kde takové sídlo neexistuje, místo vzniku společnosti („place of incorporation“), nebo tam, kde takové místo neexistuje, místo, podle jehož práva byly společnost, jiná právnická osoba nebo sdružení fyzických nebo právnických osob založeny („formation“). Např. umístění serveru přitom na určení sídla právnické osoby nemá žádný vliv.

Jestliže se spor týká provozování pobočky, zastoupení či jiné provozovny, může být osoba, která má bydliště v některém členském státě, žalována v jiném členském státě u soudu místa určeného dle toho, kde se daná složka nachází (čl. 7, odst. 5 Brusel I bis, čl. 5, odst. 5 Brusel I). Vedle toho, pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, lze žalovat i v místě poskytnutí plnění (dodání; čl. 7, odst. 1 Brusel I bis, resp. čl. 5, odst. 1 Brusel I). Žalobu lze také podat v místě jiného již probíhajícího sporu, se kterým spor souvisí – *forum connexitatis* (čl. 8 Brusel I bis, resp. čl. 6 Brusel I). Toto ustanovení vychází z premisy, že žaloby, které spolu věcně souvisí, by měl projednat stejný soud. SDEU se k této problematice vyjádřil v rozhodnutí č. 189/87 ve věci Athanasios Kalfelis v. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. a dalším, kde „uvedl, že mezi různými žalobami téhož žalobce vůči různým žalovaným musí existovat spojení takového

charakteru, že je vhodné rozhodnout o takových žalobách společně tak, aby bylo zamezeno nebezpečí neslučitelných rozsudků na základě separátních řízení.“²⁰⁸

Lze konstatovat, že nařízení zakládá několik možností zvláštní příslušnosti soudu, kdy záleží na volbě žalobce, jaký z více mezinárodně příslušných soudů si vybere. V taxativně stanovených případech je tedy žalobci příslušnost daná na výběr. Žalobce si tak může vybrat takový soud, u kterého má největší šanci na úspěch při řešení sporu. Tento jev je označován jako *forum shopping*. Vzhledem k tomu, že v rámci celé EU lze očekávat určitý standard soudního řízení, není třeba chápat tento jev jako negativní, tak jak tomu bylo dříve.²⁰⁹

Ve věcech pracovních, pojišťovacích a spotřebitelských smluv v rámci ochrany slabší smluvní strany je články 10–23 Brusel I bis, resp. čl. 8–21 Brusel I, stanovena pravomoc speciální. Slabší smluvní straně je dána možnost žalovat druhou smluvní stranu za určitých podmínek i ve státě svého bydliště. Změnu přinesl čl. 6 Brusel I bis, kdy národní právo neplatí pro případy, kdy je žalovaným, který nemá bydliště v členském státě, podnikatel nebo zaměstnavatel: i v takovém případě se nově postupuje podle nařízení.²¹⁰ Výlučná pravomoc je upravena článkem 24 Brusel bis I, resp. čl. 22 Brusel I (např. u věcných práv k nemovitostem, zápisu do veřejných rejstříků nebo zápisu a platnosti patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů nebo podobných práv).

Ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti je příslušným soudem soud místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události (čl. 7, odst. 3 Brusel I bis, resp. čl. 5, odst. 3 Brusel I). Dle judikatury ESD²¹¹ termín nedovolené (protiprávní či

²⁰⁸ PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 104.

²⁰⁹ PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 100.

²¹⁰ PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 106.

²¹¹ Rozsudek SDEU č. 189/87 ve věci Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder, SbSD, 1988, 5565, nebo č. C-261/90 Reichert v. Dresdner Bank, SbSD, 1992, I-2149, aj.

deliktní) jednání zahrnuje všechny nároky, které směřují k uplatnění odpovědnosti žalovaného a nesouvisejí se smlouvou, jak předvídáno v čl. 5, odst. 1 Brusel I.²¹²

Nařízení Brusel I bis v čl. 25 (č. 23 Brusel I) připouští i prorogaci. Pravomoc soudu může být dohodnuta a není-li stanoveno jinak, stává se pak také výlučnou. Dohoda musí být písemná nebo ústní s písemným potvrzením anebo ve formě, jež odpovídá zvykům zavedeným mezi stranami, a v mezinárodním obchodě způsobem odpovídajícím obchodním zvyklostem, jež strany znají nebo by znát měly a jež jsou u smluv daného druhu v daném odvětví obchodu obecně známé a používané. Např. v případě, že je smlouva uzavírána e-mailem, lze elektronické pošty použít i pro dohodu o soudní příslušnosti.

6.1.4. Dosah judikatury

V případě elektronických smluv má velký význam pro přístup k určení rozhodného práva i jurisdikce stále se vyvíjející judikatura soudů v EU i ve světě. V raných případech stačilo k tomu, aby soud uznal svou pravomoc, pouze prokázat, že webová stránka je v daném státě přístupná uživatelům internetu. Toto jednoduché kritérium bylo formulováno např. rozhodnutím francouzského Kasačního soudu ve věci *Castellblanch SA v. Champagne Louis Roederer SA* z roku 2003, kdy francouzský žalobce žaloval španělskou společnost pro porušení ochranné známky prostřednictvím internetu. Dle čl. 5, odst. 3 Bruselské úmluvy měl možnost žalovat u soudu státu sídla žalovaného nebo u soudu státu, ve kterém byl porušující obsah distribuován.²¹³ Francouzský kasační soud konstatoval, že francouzské soudy jsou příslušné k rozhodování, protože internetová stránka španělské společnosti byla přístupná uživatelům ve Francii. Tuto praxi však můžeme označit jako

²¹² PAUKNEROVÁ, M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 102.

²¹³ FAWCETT, J. J., TORREMANS, P.: *Intellectual Property and Private International Law*. Second edition. Oxford University Press, 2011, s. 552.

problematickou, což je možné pozorovat na příkladu rozsudku francouzského soudu ve věci Yahoo Inc. z roku 2001.

„Americká společnost Yahoo! provozovala WWW stránky, na kterých byl umístěn aukční portál, kde byly mj. často nabízeny předměty s nacistickou tematikou. Služba (ač na rozdíl od stránky *www.yahoo.fr* zaměřená celosvětově) byla přístupná samozřejmě i ve Francii. Když se Liga proti rasismu a antisemitismu a Sdružení židovských studentů domáhaly odstranění dotčených artiklů z internetových stránek nebo jejich znepřístupnění z důvodu porušení francouzských zákonů, Yahoo! odmítlo a argumentovalo technickou neproveditelností. Pařížský soud nakonec shledal, že jednání Yahoo! naplňuje skutkovou podstatu civilního deliktu a uložil společnosti znemožnit přístup francouzských občanů k obsahu stránek a před vstupem na stránky varovat všechny potencionální uživatele, společně s pokutou za každý den prodlení s provedením rozsudku. Společnost se rozsudku nepodrobila. Soud v USA, ač uznal právo Francouzů vytvářet zákony pro Francii, nevyhověl žádosti o výkon francouzského rozhodnutí, protože by výkon odporoval prvnímu dodatku americké ústavy zaručujícímu svobodu projevu.“²¹⁴

Na tomto případě lze dobře pozorovat problémy, které přináší globálnost internetu a zároveň potřebu řešit problematiku na mezinárodní úrovni. Soudy v tomto případě, i když rozhodovaly v souladu se svým právem, prakticky k žádnému řešení nedospěly, a to je bezpochyb nežádoucí stav.

Problematicke soudní příslušnosti v případě porušení osobnostních práv obsahem informací zveřejněných na webové stránce se věnuje rozhodnutí SDEU č. C-509/09 a C-161/10 ve spojených věcech eDate Advertising GmbH v. X a Olivier Martinez, Robert Martinez v. MGN Limited. SDEU interpretuje čl. 5, odst. 3 Brusel I tak, že poškozený může podat žalobu na náhradu celé nemajetkové újmy buď u soudu členského státu, kde má původce obsahu sídlo, nebo v němž se nachází centrum jeho zájmů. Může však žalovat

²¹⁴ AKDENIZ, Y. Case Analysis of League Against Racism and Antisemitism (LICRA), French Union of Jewish Students, v Yahoo! Inc. (USA), Yahoo France, Tribunal de Grande Instance de Paris (The County Court of Paris), Interim Court Order, 20 November, 2000. 2001. Electronic Business Law Reports, 1(3) 110-120. Dostupné z: http://www.cyber-rights.org/documents/yahoo_ya.pdf.

také u každého členského státu, na jehož území je nebo byl přístupný obsah informace zveřejněné na internetu, a to pokud nechce podat žalobu na náhradu celé nemajetkové újmy. Soudy takového členského státu jsou příslušné pouze k rozhodování o újmě způsobené na území členského státu sídla soudu, k němuž je žaloba podána.²¹⁵ Výše zmíněné rozhodnutí rozpracovává závěry rozhodnutí SDEU ve věci Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL a Chequepoint International Ltd v. Presse Alliance SA, C-68/93 [1995] pro internetové prostředí a vykládá široce soudní příslušnost v souvislosti s možností bránit se proti porušení osobnostních práv. Obecně lze říci, že evropská judikatura týkající se problematiky poškozujících informací publikovaných online není tak rozvinutá jako judikatura soudů USA, které se budeme věnovat níže.

6.2. Rozhodné právo a soudní příslušnost z pohledu ochrany spotřebitele

Následující podkapitoly se budou zabývat problematikou uvedenou obecným výkladem výše, a to určení rozhodného práva a soudní příslušnosti v právních poměrech s mezinárodním prvkem, jejichž účastníky jsou spotřebitelé. Z důvodů zájmu ochrany slabší smluvní strany se uplatní zvláštní pravidla u spotřebitelských smluv, a to jak v případě určování rozhodného práva, tak soudní příslušnosti k řešení sporů z nich vznikajících, stejně tak jako při výkonu rozhodnutí jich se týkající.²¹⁶

²¹⁵ Rozsudek SDEU č. C-509/09 a C-161/10 ve spojených věcech eDate Advertising GmbH v. X a Olivier Martinez, Robert Martinez v. MGN Limited. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=111742&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=96431>.

²¹⁶ SVOBODA, P.; KROFT, M.; BERAN, K.; EMR, D.; FRÝZEK, L.; VÁŇA, R.; VÍT, M.: Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha: Linde Praha a.s., 2001, s. 228.

6.2.1. Kolizní úprava

Žádná mezinárodní přímá norma oblast spotřebitelských e-smluv obsahujících mezinárodní prvek neupravuje. Jak bylo vysvětleno výše, CISG se použije pouze na obchody B2B. Rozhodné právo pro daný elektronický právní poměr bude proto třeba určit pomocí kolizních norem. Níže se budeme věnovat obecné úpravě a v následujících kapitolách novým iniciativám EU a speciální úpravě prodeje digitálního obsahu a online prodeje.

I v těchto specifických poměrech elektronických smluv uzavíraných se spotřebiteli platí, že si strany mohou zvolit právo, jakým se bude jejich smlouva řídit, volba je však za účelem ochrany spotřebitele omezena.

V čl. 5, odst. 2 ŘÚ v souvislosti s určením rozhodného práva pro spotřebitelské vztahy se stanoví, že spotřebitelská smlouva nesmí porušovat kogentní předpisy platné v zemi, jejíž právní řád by se aplikoval, kdyby nedošlo k volbě práva, za předpokladu, že má smlouva k tomuto státu vztah.²¹⁷ Takovými kogentními, resp. imperativními ustanoveními jsou § 1810-1867 OZ (§ 52-65 OZ 1964). Jestliže si smluvní strany rozhodné právo nezvolí, řídí se smlouva právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, byla-li uzavřena za okolností uvedených v odst. 2.²¹⁸

Obdobně upravuje spotřebitelské smlouvy i nařízení Řím I. Dle čl. 6, odst. 1 Řím I smlouva uzavřená fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti (spotřebitel), s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti (obchodník), se řídí právem země, v níž má

²¹⁷ - uzavření smlouvy v této zemi předcházela nabídka určená výslovně spotřebiteli nebo reklama a spotřebitel v této zemi uskutečnil všechny nezbytné úkony směřující k uzavření smlouvy, nebo
- druhá strana nebo její zástupce obdrželi objednávku od spotřebitele v této zemi, nebo
- smlouva je smlouvou o koupi zboží a spotřebitel cestoval z této země do jiné země, kde učinil svou objednávku, jestliže byla tato cesta organizována prodávajícím se záměrem podnítit spotřebitele ke koupi.

²¹⁸ PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 164.

spotřebitel své obvyklé bydliště: a) pokud v ní obchodník provozuje svou činnost, nebo b) pokud se jeho činnost na tuto zemi (nebo i více zemí včetně této) zaměřuje. Strany si v souladu s čl. 6, odst. 2 Řím I mohou právo rozhodné pro smlouvu také zvolit. Taková volba práva však nesmí zbavovat spotřebitele ochrany, již mu zaručují imperativní předpisy místa jeho obvyklého bydliště. Pokud nejsou splněny podmínky čl. 6, odst. 1 pís. a) nebo b), použije se základních hraničních určovatelů vymezených v čl. 3 a 4 Řím I. Odst. 4, článku 6 vypočítává potom smlouvy, na které se zvláštní úprava nepoužije. Nutno podotknout, že toto ustanovení je kazuistické a poměrně složité.²¹⁹

Spotřebiteli je dána možnost volby práva i pro případ mimosmluvních závazků. Čl. 14 nařízení Řím II umožňuje uzavřít dohodu o právu, jímž se bude řídit daný mimosmluvní závazkový vztah. V souladu se zásadou ochrany slabší strany tak spotřebitel může učinit až poté, co dojde ke skutečnosti vedoucí ke vzniku škody (na rozdíl od podnikatele, který má možnost sjednat rozhodné právo předem – čl. 14, odst. 1, pís. b Řím II).

6.2.2. Soudní příslušnost

V souladu s terminologií e-commerce je nařízení Brusel I bis (stejně jako nařízení Brusel I) použitelné na vztahy oblasti B2B, B2C i C2C. Příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv je vyjádřena v člancích 17-19 nařízení Brusel I bis (15-17 nařízení Brusel I). Důvody speciální úpravy vztahů B2C jsou zřejmé z předchozího výkladu. Úprava soudní příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv nařízení Brusel bis I se nezměnila a je totožná s úpravou obsaženou v původním nařízení Brusel I.

Pojem spotřebitelské smlouvy je vymezen článkem 17, odst. 1 Brusel I bis (resp. v čl. 15, odst. 1 Brusel I). Jedná se o smlouvu uzavřenou spotřebitelem pro účel, který se

²¹⁹ PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 165.

netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti. Příslušnost určuje podle tohoto oddílu (aniž jsou dotčeny čl. 6 a čl. 5 bod 7 Brusel I bis):

- a) jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky;
- b) jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí, nebo
- c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.

Čl. 18, odst. 1 Brusel I bis (čl. 16, odst. 1 Brusel I) stanoví, že spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, na jehož území má tento smluvní partner bydliště, nebo, bez ohledu na bydliště druhé strany, u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel. Naopak spotřebitel může být žalován pouze u soudu místa vlastního bydliště, pokud se nejedná o vzájemnou žalobu (čl. 18, odst. 2, 3 Brusel I bis, resp. čl. 16, odst. 2, 3 Brusel). Od těchto ustanovení se lze v souladu s čl. 19 Brusel I bis (čl. 17 Brusel I) odchýlit pouze dohodou a) uzavřenou po vzniku sporu; b) umožňující spotřebiteli zahájit řízení u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v tomto oddíle, nebo c) uzavřenou mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v témže členském státě, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto členského státu přípustná.

Rozhodnutí SDEU

V rozsudku SDEU ve spojených věcech Peter Pammer v. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliver Heller (C-144/09)

soud rozhodoval o kritériích, podle kterých činnost obchodníka, jež je prezentována na webové stránce nebo na stránkách zprostředkovatele, může být považována za činnost zaměřenou na členský stát bydliště spotřebitele dle čl. 15, odst. 1, pís. c) Brusel I a zda skutečnost, že tyto stránky lze vyhledat na internetu je dostačující pro to, aby se za takovou činnost považovala. SDEU rozhodl, že „... je třeba ověřit, zda před případným uzavřením smlouvy se spotřebitelem z uvedených internetových stránek a celkové činnosti podnikatele vyplývalo, že podnikatel zamýšlel obchodovat se spotřebiteli s bydlištěm v jednom či více členských státech, včetně členského státu, ve kterém má spotřebitel bydliště, v tom smyslu, že byl připraven uzavřít s nimi smlouvu. Následující skutečnosti, jejichž výčet není taxativní, mohou představovat indicie umožňující se domnívat, že činnost podnikatele je zaměřena na členský stát bydliště spotřebitele: mezinárodní povaha činnosti, popis cesty do sídla podnikatele s počátkem v jiných členských státech, použití jiného jazyka nebo jiné měny, než jsou jazyk nebo měna, které jsou obvykle používány v členském státě, ve kterém má podnikatel sídlo s možností provést rezervaci a potvrdit ji v tomto jiném jazyce, uvedení telefonického spojení s mezinárodním předčíslem, vynaložení nákladů na službu sponzorovaných odkazů na internetu s cílem usnadnit spotřebitelům s bydlištěm v jiných členských státech přístup na stránku podnikatele nebo jeho zprostředkovatele, použití jiného jména domény prvního řádu, než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo, a uvedení mezinárodní klientely složené ze zákazníků s bydlištěm v jiných členských státech. Vnitrostátnímu soudu přísluší, aby existenci takových indicií ověřil. Naproti tomu pouhá dostupnost internetové stránky podnikatele nebo jeho zprostředkovatelské společnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nepostačuje. Stejně je tomu v případě uvedení elektronické adresy, jakož i dalších kontaktních údajů nebo v případě využití jazyka nebo měny, které jsou obvykle používány v členském státě, ve kterém má podnikatel sídlo.“²²⁰

²²⁰ InfoCuria - Judikatura Soudního dvora. Rozsudek SDEU ve spojených věcech Peter Pammer v. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliver Heller (C-144/09), [citováno dne 18. srpna 2017]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=83437&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=167003>.

Obdobný problém řešil SDEU ve věci Daniela Mühlleitner v. Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi (C-190/11).²²¹ V rozsudku SDEU rozhodoval o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU²²² podané rakouským Nejvyšším soudním dvorem. Předběžná otázka se týkala výkladu čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I,²²³ který představuje odchylku z obecného pravidla příslušnosti stanoveného v čl. 2 odst. 1 tohoto nařízení (stanoví příslušnost soudům členského státu, na jehož území má žalovaný bydliště) i z pravidla o zvláštní příslušnosti pro smlouvy vyjádřeného v čl. 5 bodě 1 nařízení (příslušný je soud místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn). Podstatou předběžné otázky bylo, zda je předmětné ustanovení třeba vykládat tak, že vyžaduje, aby smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku.

„D. Mühlleitner, s bydlištěm v Rakousku, hledala na internetu automobil německé značky ke koupi pro svou soukromou potřebu. Otevřela stránky německého vyhledávače „www.mobil[e].de“, zadala značku a typ požadovaného automobilu a následně se jí zobrazil seznam automobilů odpovídajících jí zadaným vlastnostem. Kliknutím na odkaz u vozidla, které nejlépe odpovídalo vyhledávacím kritériím, se dostala k nabídce žalovaných A. Yusufiho a W. Yusufiho, kteří provozovali maloobchodní prodej motorových vozidel prostřednictvím Autohaus Yusufi GbR (dále jen „Autohaus Yusufi“), sdružení podle občanského práva se sídlem v Hamburku (Německo).“²²⁴ D. Mühlleitner měla zájem

²²¹ InfoCuria - Judikatura Soudního dvora. Rozsudek SDEU ve věci Daniela Mühlleitner v. Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi (C-190/11). Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30d65e429b27e5ce4356b7f2c6b0dd7cdc5e.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxyMb3f0?text=&docid=126428&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=165990>.

²²² Smlouva o fungování Evropské unie (Lisabonská smlouva), vstup v platnost 1. prosince 2009, Úř. věst. C 83, 30. 3. 2010, s. 366–388. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:326:FULL:CS:PDF>.

²²³ Článek 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I stanoví: „Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny články 4 a čl. 5 bod 5),... c) v případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.“

²²⁴ InfoCuria - Judikatura Soudního dvora. Rozsudek SDEU ve věci Daniela Mühlleitner v. Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi (C-190/11). Dostupné z:

o další informace o vozidle, žalované tedy kontaktovala telefonicky na číslo, které bylo na webových stránkách Autohaus Yusufi uvedeno s mezinárodní předvolbou. Následně vycestovala D. Mühlleitner do Německa, kde na základě kupní smlouvy předmětný automobil ihned převzala. Po návratu do Rakouska však D. Mühlleitner zjistila na zakoupeném automobilu podstatné závady. Žalovaní odmítli automobil opravit, a tak D. Mühlleitner podala k Landesgericht Wels (Rakousko) soudu příslušnému podle místa jejího bydliště, žalobu na zrušení kupní smlouvy na automobil. Žalovaní zpochybnili postavení D. Mühlleitner coby „spotřebitelky“ i mezinárodní příslušnost rakouských soudů a tvrdili, že spor mají projednávat příslušné německé soudy. Tvrdili rovněž, že svou činnost nezaměřovali na Rakousko a že žalobkyně uzavřela smlouvu v sídle jejich podniku v Německu.

Rakouské soudy potvrdily postavení D. Mühlleitner jako „spotřebitelky“ a rovněž konstatovaly, že tím, že internetová stránka Autohaus Yusufi byla přístupná z Rakouska a že žalovaní s kupující byli v kontaktu na dálku prostřednictvím telefonu a elektronické pošty, zaměřovala se jejich činnost na Rakousko.

Ač výjimky z obecné soudní příslušnosti musí být vykládány restriktivně a rovněž ochrana spotřebitele má své hranice, SDEU dovolil, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I musí být vykládán tak, že nevyžaduje, aby smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku.

6.3. Příslušnost soudů v USA

V obdobné pozici jako Evropská unie se co se týče problémů vymezení personální jurisdikce v internetových transakcích ocitají i Spojené státy americké. Ani v jednom systému není tato problematika výslovně upravena psaným právem. EU i USA se skládají

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30d65e429b27e5ce4356b7f2c6b0dd7cdc5e.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxyMb3f0?text=&docid=126428&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=165990>.

z různých států, které se v určitých oblastech práva podřizují společné úpravě. V Evropské unii jsou tímto společným právem s nejvyšší silou mnohostranné úmluvy – primární právo a v návaznosti na ně právo sekundární. Ve Spojených státech je nejvyšším právním předpisem Ústava.

Soudní příslušnost je vymezena doktrínou „*due process*“ (právo na spravedlivý proces) obsaženou v pátém a čtrnáctém ústavním dodatku. Pátý dodatek zakazuje na federální úrovni zbavit osobu (života, svobody nebo) majetku bez řádného soudního procesu, čtrnáctý dodatek upravuje totéž na úrovni jednotlivých států. Protože jde o ustanovení obecná, jejich limity určuje judikatura Nejvyššího soudu (*U.S. Supreme Court*), ústavní soud USA.

Kromě ústavních limitů osobní soudní příslušnosti musí soudy také respektovat tzv. „*long-arm statutes*“ zákony příslušného státu. Tato pravidla umožňují výkon osobní jurisdikce na základě deliktu, který byl stranou sporu spáchán v určitém státě. Tato osobní pravomoc se vztahuje pouze na spor související se specifickým deliktem a strana nemůže být žalována pro jinou nesouvisející činnost.

Soudní příslušnost v oblasti internetových právních poměrů v USA není upravena precedents Nejvyššího soudu, nicméně konsensus v této problematice je nalézán v rozhodnutích federálních obvodních soudů.

6.3.1. Základní pojmy a principy

Na začátek si vymezíme základní termíny amerického civilního procesu pro snazší orientaci v následném výkladu. Každá osoba v USA je podrobena moci federální a státní. Limity federální (národní) moci jsou stanoveny Ústavou USA. Vztahy mezi federální a státní mocí se vyvíjejí. Federální soudy mohou rozhodovat pouze určité typy případů, zatímco státní soudy mohou rozhodovat v zásadě o jakémkoliv sporu. Ústava potom

stanoví limity i pro výkon soudní moci ve státě – např. „due proces“, jak bylo zmíněno výše.

Otázky personální jurisdikce jsou řešeny prostřednictvím rozborů mnohdy historických nálezů a názorů Nejvyššího soudu USA a jejich aplikací na současné situace. V občanském soudním řízení se rozlišují tři druhy tzv. „*personal jurisdiction*“ (personální jurisdikce, osobní pravomoc), a to jurisdikce *in personam*, *in rem* a *quasi in rem*. *In personam jurisdiction* znamená příslušnost soudu rozhodnout o žalobě vůči určité osobě, protože tato osoba má určité spojení s místem soudu – například bydliště nebo v tomto místě učinila určité jednání anebo se následky jejího jednání v tomto místě projevíly. Rozsudky soudů jsou potom v souladu s článkem IV, § 1 ústavy USA uznávány ve všech státech unie (*full faith and credit*).

Rozsudek soudu *in personam* vytváří osobní obligaci (*personal obligation*), která může být vymáhána zabavením majetku žalovaného, ať se nachází v kterémkoliv státě, a jeho prodejem v dražbě. Pravomoc *in rem* a *quasi-in-rem* se od *in personam* jurisdikce odlišují tím, že předpokladem pro jejich určení není osoba žalovaného, ale její majetek. Jejich použití je méně obvyklé a používají se, pokud nelze při určení příslušnosti soudu postupovat v souladu s „*in personam*“. *In rem jurisdiction* i *quasi-in-rem* jsou si velmi podobné – hlavním předpokladem, je existence určité věci (majetku) žalovaného, přičemž soud musí mít moc nad tímto majetkem. K výkonu této moci dochází soudním zabavením majetku při zahájení řízení. Tímto je vytvořen předpoklad pro příslušnost soudu místa, kde se majetek nachází, k rozhodování.

In rem jsou řešeny případy, kdy je vlastnictví předmětného majetku sporné a je třeba vymezit vlastnictví vzhledem ke každé jiné osobě ve světě (*as to every person in the world*). Tyto případy pravé *in rem* jurisdikce se vyskytují zřídka.

U příslušnosti *quasi-in-rem* rozlišujeme *quasi-in-rem* prvního typu (QIR-1) a *quasi-in-rem* druhého typu (QIR-2). V QIR-1 je sporné vlastnictví věci a dochází k určení vlastnictví mezi stranami sporu (na rozdíl od pravé *in-rem* jurisdikce neváže rozsudek „celý

svět“). V QIR-2 není o vlastnictví majetku spor. Je jasné, že majetek vlastní žalovaný, nicméně není možné žalovat v jurisdikci in personam. Předmětem sporu může být cokoliv.

V případech jurisdikce in rem a obou typů quasi-in-rem rozsudek soudu nevytváří personální obligaci, ale zavazuje pouze ve vztahu k majetku, který byl zabaven jako předpoklad pro učení soudní příslušnosti.

6.3.2. Judikatura

Základy judikatury personální jurisdikce položil Nejvyšší soud v roce 1878. Ve svém rozsudku v případě *Pennoyer v. Neff*, 95 U.S. 714 (1878) stanovil jako hlavní principy soudní příslušnosti bydliště žalovaného (*residence/domicile*), jeho přítomnost v místě soudu v době doručení žaloby (*presence when served with process*) a jeho souhlas (*consent*).²²⁵ Z těchto podmínek soud v následujících letech setrval beze změny pouze na podmínce bydliště obžalovaného.

V rozhodnutí ve věci *Milliken v. Meyer*, 311 U.S. 457 (1940), soud potvrdil, že osoba může být žalována ve svém domovském státě pro jakýkoliv nárok. Místo bydliště (*domicile*) ustavuje tzv. „obecnou osobní jurisdikci“ nad žalovanou stranou. Strana může být u soudu žalována pro nárok, který vznikl kdekoli, a nikoli pouze pro takový nárok, který souvisí s její činností v tomto místě.

Pojem souhlasu, jakožto předpokladu pro soudní příslušnost, byl rozšířen judikaturou Nejvyššího soudu v případech *Hess v. Pawloski*, 274 U.S. 352 (1927), kdy soud dovodil, že jurisdikci určitého státu se může osoba z jiného státu podříditi i tím, že např. užívá jeho silnice, a tím se zaváže respektovat jeho pravidla, a *The Bremen v. Zapata Off-Shore Co.*, 407 U.S. 1 (1972), kdy soud judikoval, že obecně je třeba respektovat platnost smluvního ustanovení o volbě soudu a lze se od něj odchýlit pouze v případě, že

²²⁵ FREER, R. D.: Civil Procedure, Third Edition (Aspen Student Treatise Series), Wolters Kluwer; 3rd edition (May 7, 2012), location 1788 (Kindle).

strana smlouvy prokáže, že zachování volby soudu by pro ni bylo za daných okolností nepřiměřené.

Ani toto rozšířené pojetí nestačilo zrychlování komunikace a mobility. Nejvyšší soud na to reagoval v rozsudku *International Shoe Co. v. Washington*, 326 U.S. 310 (1945), kterým založil test minimálních kontaktů („*minimum contacts*“ test). Soudní příslušnost dle tohoto testu neodporuje právu na spravedlivý proces, pokud žalovaný má „určité minimální kontakty s místem soudu takové, že soudní řízení neporuší tradiční zásady fair-play a spravedlnosti.“²²⁶ Tento kontakt s místem soudu musí být relevantní a záměrný (*purposeful availment*), nikoliv pouze náhodný. To má zamezit tomu, aby se strana nemusela zodpovídat před soudem ve státě, na který nezaměřovala své aktivity. Nedostatek minimálních kontaktů vlastníka majetku s určitým státem brání také tomu, aby byla podána žaloba in rem (in rem jurisdiction), ač se tento majetek v tomto státě nachází.

Problematicke „*purposeful availment*“ se rovněž široce věnovala judikatura Nejvyššího soudu USA. V případě *Keeton v. Hustler Magazine*, 465 U.S. 770 (1984) byla žalována společnost vydávající časopis pro poškození pověsti žalobkyně způsobené publikovaným článkem. Žalobkyně s pobytem ve státě New York podala žalobu proti společnosti Hustler Magazine se sídlem ve státě Ohio u soudu v New Hampshire. Jediným pojítkem žalobkyně se státem New Hampshire bylo to, že asistovala v produkci časopisu, který tam byl prodáván. Žalobkyně si vybrala tento stát, protože v něm ještě neuplynula promlčecí doba vymáhání práv z poškození pověsti. Žalovaný byl se státem New Hampshire spojen pouze tím, že v něm vedle dalších států byl rovněž vydáván jeho časopis. Otázkou bylo, zda soud v New Hampshire je příslušný k projednání žaloby. Nejvyšší soud se vyjádřil, že příslušnost soudu dána byla. Žalovaný se tím, že časopis dal do oběhu ve státu New Hampshire podrobil jeho jurisdikci, a protože si byl vědom „pravidla jedné

²²⁶ *International Shoe Co. v. Washington*, 326 U.S. 310 (1945). Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/326/310/case.html>.

publikace“ (*single publication rule*),²²⁷ nebylo nespravedlivé očekávání, že v tomto státě může být podána žaloba s celonárodním dosahem.

V obdobném případě *Calder v. Jones*, 465 U.S. 783 (1984) se žalobkyně z Kalifornie domáhala soudní ochrany pro poškození pověsti, přičemž zde nebyla otázkou příslušnost pro žalobu proti vydavateli časopisu, ale proti autorovi a editorovi příslušného článku. Ti žili na Floridě a s Kalifornií neměli žádné spojení. Nejvyšší soud konstatoval, že soudy státu Kalifornie jsou příslušné i pro rozhodování o žalobě podané proti autorovi a editorovi, protože jejich práce se zaměřovala na Kalifornii, kde žalobkyně žila a kde jí mohla být způsobena největší újma. Tímto rozhodnutím byl založen tzv. „*effects test*“, hledisko, které zkoumá, jaké následky mělo jednání žalovaného v určitém státě.

Otázkou je, zda tím, že podnikatel dá výrobek do komerčního oběhu, je dán záměrný kontakt se státem, ve kterém je výrobek nakonec prodáván, a může být i v něm žalován. Jasně je, že pokud se výrobek dostane do jiného státu pouze tím, že jej tam třetí strana v jednotlivém případě převezme, předpoklad „*purposeful availment*“ (záměrného kontaktu) splněn nebude. Pro záměrný kontakt je tedy třeba, aby existovalo úmyslné jednání podnikatele, které je výslovně zaměřené na určitý stát a dále vědomí, že následky se projeví v tomto státě.

6.3.3. Minimum Contacts Test/Purposeful Availment v prostředí internetu

Obdobou testu minimálních kontaktů jsou v Evropě ustanovení čl. 4 a 7 nařízení Brusel I bis, jejichž aplikací se dochází k obdobným výsledkům. Stejně jako dle americké judikatury se má zamezit tomu, aby osoba musela čelit žalobám kdekoliv. Je tedy třeba, aby zde byl určitý záměrný kontakt. Tento kontakt je někdy obtížné určit právě v případě internetového obchodování, kdy podnikatel nebo vlastník internetové stránky inzeruje nebo

²²⁷ Pravidlo, které stanoví, že žalobce, jehož pověst byla poškozena, žaluje vydavatele pouze jednou pro každé souhrnné vydání, nikoliv pro každou knihu nebo číslo, které jsou dány do oběhu.

propaguje své podnikatelské aktivity prostřednictvím internetu a tvrdí, že s určitým státem, ze kterého je stránka přístupná, nemá dostatečný kontakt a nemůže tam být tedy žalován. Tato problematika zatím nebyla řešena Nejvyšším soudem USA, ale vyjadřují se k ní pravidelně soudy na federální úrovni.

Obecně bude soudní příslušnost dána přítomností podnikatele (*presence*). Pokud je podnikatel registrovaný v určitém státě nebo v něm má centrum svých obchodních aktivit, má se státem systematický a trvalý kontakt. Tato přítomnost, jak již bylo opakovaně zmíněno, bývá v prostředí internetu obtížně zjistitelná. Musíme tedy posoudit, zda má podnikatel určité minimální kontakty se státem a zda by soudní řízení vedené v tomto státě neporušovalo základní zásady spravedlnosti.

Soudy obecně inklinují k názoru, že soudní příslušnost nelze založit pouze na tom, že podnikatel má z určitého státu přístupnou webovou stránku. Je třeba zkoumat další hlediska, např. jaký typ a rozsah aktivit podnikatel ve státě provádí, nebo dokonce i kolik osob z daného státu jeho stránky navštěvuje. Musí se tedy spojit tradiční hlediska zkoumání příslušnosti se specifickými standardy uplatňovanými v internetovém prostředí.

Podnikatel, který není rezidentem určitého státu, musí svou činnost určitým způsobem na tento stát zaměřovat, a tím se podrobit jurisdikci soudů tohoto státu, žaloba se musí týkat takové činnosti a výkon jurisdikce musí být rozumně odůvodnitelný. V případě nedostatečných minimálních kontaktů podnikatele se státem soudu, kde je aktivita podnikatele zaměřena na určitý stát, je možné použít i test následků („*Calder test*“).

Ze stejného roku jako rozsudek ve věci *Calder v. Jones* je také rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Helicopteros Nacionales de Colombia, S. A. v. Hall*, 466 U.S. 408 (1984). V tomto případě byla posuzována soudní příslušnost texaských soudů k rozhodnutí o žalobě proti kolumbijské společnosti. Kolumbijská korporace *Helicopteros Nacionales de Colombia, S. A.* nakupovala v Texasu helikoptéry a rovněž tam trénovala své piloty. Helikoptéry byly potom využívány v Jižní Americe. Poté, co se helikoptéra se čtyřmi zaměstnanci (americkými občany) zřítily v Peru, zažalovali pozůstalí kolumbijskou společnost v Texasu. Smlouva, kterou zaměstnanci

uzavřeli se společností, stanovila příslušnost soudů Peru pro veškeré otázky vznikající z tohoto právního poměru. Vystala tedy otázka, zda kontakty zahraniční společnosti se státem Texas byly dostatečné pro to, aby texaské soudy mohly zahraniční korporaci podrobit své příslušnosti a rozhodnout o žalobě, která nevycházela ani nebyla spojena s činností společnosti v tomto státě. Soud se vyslovil, že příslušnost texaských soudů nebyla dána, protože podnikatelská činnost společnosti nenaplnila kritérium trvalých a systematických kontaktů. Kontakty společnosti se státem Texas, které spočívaly v nákupu helikoptér v USA, sjednáním smlouvy a využitím amerických bank při transakci, nebyly dostatečné pro naplnění požadavků „*due process*“ stanovených čtrnáctým ústavním dodatkem a založení obecné osobní příslušnosti soudů (*general personal jurisdiction*).²²⁸

6.3.4. Zaměření podnikatelské činnosti

Jak již bylo zmíněno výše, základy pro soudní příslušnost v případě internetových poměrů jsou čerpány z rozhodnutí federálních soudů. Tato rozhodnutí prošla od devadesátých let také určitým vývojem. Jedním z prvních rozhodnutí je rozsudek Obvodního soudu Connecticut (United States District Court For The District Of Connecticut) ve věci *Inset Systems, Inc., Plaintiff, v. Instruction Set, Inc., Defendant*, 937 F. Supp. 161 (D. Conn. 1996). Toto rozhodnutí založilo velmi široký přístup k internetové jurisdikci.

„V tomto případě žalovaná směřovala své reklamní aktivity prostřednictvím internetu a bezplatného telefonního čísla nejen na stát Connecticut, ale na všechny ostatní státy. Internet stejně jako bezplatná čísla jsou určena pro komunikaci s lidmi a podniky v každém státě. Reklama na internetu může jen ve státě Connecticut dosáhnout až k 10000 uživatelů internetu. Krom toho, jakmile je sdělení zveřejněno na internetu, na rozdíl od televizní nebo rozhlasové reklamy, je reklamní sdělení nepřetržitě dostupné jakémukoliv

²²⁸ *Helicopteros Nacionales v. Hall*, 466 U.S. 408 (1984), JUSTIA US Supreme Court. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/466/408/case.html>.

uživateli internetu. Proto žalovaná záměrně zaměřovala své podnikatelské aktivity na stát Connecticut. Soud dospěl k závěru, že žalovaná od března 1995, kdy začala úmyslně zaměřovat své reklamní aktivity směrem k tomuto státu, mohla rozumně předvídat možnost, že tam bude žalována.²²⁹

Některá raná rozhodnutí tento přístup následovala, nicméně s rozhodnutím ve věci *Bensusan Restaurant Corp. v. King*, 126 F.3d 25 (2d Cir. 1997) se začala prosazovat podrobnější analýza internetových aktivit pro založení soudní příslušnosti v internetových poměrech. Soud v tomto případě došel k závěru, že webová stránka žalovaného byla pasivní reklamou. Zjišťování osobní příslušnosti je založeno na „long-arm statute“ – zákonu státu New York. V New Yorku je možné založit osobní soudní příslušnost nad rezidenty jiných států pouze tehdy, pokud obchodují ve státě New York, jestliže oni nebo jeden z jejich prostředníků byli fyzicky přítomni ve státě New York v okamžiku, kdy byl spáchán delikt, nebo pokud získali značné příjmy z mezistátního obchodování a měli rozumně předpokládat, že delikt vyvolá důsledky ve státě New York. Žalovaný nebyl fyzicky přítomen ve státě během doby, kdy provozoval obchodní činnost, a v New Yorku nepodnikal ani negeneroval významné příjmy z mezistátního obchodu.²³⁰

Problematika existence pasivní webové stránky jako základu pro určení soudní příslušnosti byla následně analyzována soudem v New Jersey (*U.S. District Court, District New Jersey*) v rozhodnutí *Eileen Weber v. Jolly Hotels, et al.*, 977 F. Supp. 327 (D.N.J. Sept. 12, 1997).²³¹ Žalobkyni, která měla bydliště v New Jersey, byla způsobena zranění v jednom z hotelů v Itálii, který patřil žalované. Žalobkyně Eileen Weber žalovala společnost Jolly Hotels v New Jersey, ač tam žalovaná neměla žádné kanceláře ani tam nepodnikala. Žalobkyně si rezervovala pobyt přes zprostředkovatele, nezávislého

²²⁹ *Inset Systems, Inc., Plaintiff, v. Instruction Set, Inc., Defendant*, 937 F. Supp. 161 (D. Conn. 1996), Case Abstract. Dostupné z: <https://cyber.harvard.edu/property00/jurisdiction/insetsum.html>.

²³⁰ *Bensusan Restaurant Corp. v. King*, 126 F.3d 25 (2d Cir. 1997), Anotace. Dostupné z: <http://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F3/126/25/497864/>.

²³¹ *Eileen Weber v. Jolly Hotels, et al.*, 977 F. Supp. 327 (D.N.J. Sept. 12, 1997). Dostupné z: https://scholar.google.com/scholar_case?case=10268719602600504660&q=977+F.Supp.+327&hl=en&as_sdt=2002.

obchodníka, smluvního partnera žalované, se žalovanou nekomunikovala přímo ani telefonicky ani e-mailem.

V takovém případě by se jako základ soudní příslušnosti posuzovala úroveň interaktivity a obchodní povahy výměny informací na internetu. Jediným bodem, který spojoval žalovanou s New Jersey byl fakt, že internetová stránka s fotografiemi, informací o počtu pokojů a telefonními čísly byla přístupná rezidentům New Jersey. Soud došel k závěru, že tento kontakt není dostatečný pro založení soudní příslušnosti soudů v New Jersey.

„Žalovaná umístila informace o svých hotelech na internet jako reklamu nikoliv jako prostředek k podnikání...“ ve státě New Jersey. „Soud rozhodl, že založení soudní příslušnosti na základě faktu, že žalovaná pouze inzeruje své služby nebo produkt na internetu, by porušilo princip „due process“ stanovený Čtrnáctým dodatkem.“ V opačném případě by mohla být založena soudní příslušnost proti komukoliv, kdo si založí pasivní webovou stránku, prakticky kdekoliv, odkud je stránka přístupná.

Třetí obvodní odvolací soud (*the Third Circuit Court of Appeals*) konstantně judikoval, že inzerce v celonárodních publikacích nezakládá soustavný a podstatný kontakt s místem soudu. Stejně tak reklama prostřednictvím internetu není záměrným kontaktem s určitým místem. V tomto rozhodnutí se soud opíral především o následující rozsudky dvou okresních soudů z téhož roku, které rovněž odmítly pasivní internetové spojení jako základ soudní příslušnosti.

Ve věci *Smith v. Hobby Lobby Stores, Inc.*, 968 F.Supp. 1356 (W.D.Ark. 1997) soud (*U.S. District Court for the Western District of Arkansas*) došel soud k závěru, že reklama výrobce usazeného v Hongkongu obsažená v internetové obchodní publikaci není dostatečným kontaktem s místem soudu, když se výrobce nezavázal prodávat zboží a služby rezidentům státu Arkansas přes internet.

Ve věci *Hearst Corp. v. Goldberger*, 1997 WL 97097 (S.D.N.Y. Feb. 27, 1997) soud (*U.S. District Court for the Southern District of New York*) judikoval, že inzerce

služeb online je ekvivalentem k reklamě v národním časopise a podle práva státu New York taková reklama sama o sobě neposkytuje kontakt nezbytný pro založení soudní příslušnosti. Není tedy možné založit jurisdikci soudu státu New York nad žalovaným, který je rezidentem jiného státu, pouze na základě toho, že jeho webová stránka je přístupná rezidentům státu New York.

6.3.5. Doktrína Sliding Scale

Přelomovým rozhodnutím v případech osobní příslušnosti v prostředí internetu bylo rozhodnutí soudu (*U.S. District Court for the Western District of Pennsylvania*) ve věci *Zippo Manufacturing Co. v. Zippo Dot Com, Inc.*, 952 F. Supp. 1119 (W.D. Pa. 1997). Jednalo se o spor o doménové jméno. Žalobkyně Zippo Manufacturing Co. se sídlem v Pennsylvánii, společnost zabývající se výrobou známých zapalovačů, žalovala pro porušení práv duševního vlastnictví Zippo Dot Com, kalifornskou internetovou společnost provozující zpravodajský portál, jež si registrovala doménová jména „zippo.com,” „zippo.net” a „zipponews.com.” Veškeré kontakty žalované se státem Pennsylvánie probíhaly téměř výlučně elektronicky a spočívaly v tom, že její webové stránky byly přístupné místním obyvatelům. Společnost Zippo Dot Com neměla v Pennsylvánii kanceláře ani zaměstnance a její servery byly umístěny v Kalifornii. Své zákazníky společnost získávala tak, že se registrovali přes formulář přístupný online a zaplatili poplatek. V Pennsylvánii se k odběru zpravodajství přihlásilo asi 3000 zákazníků a společnost uzavřela smlouvy se sedmi místními internetovými poskytovateli.

Soud po analýze dostupných případů a materiálů konstatoval, že: „pravděpodobnost výkonu soudní příslušnosti v souladu s ústavou je přímo úměrná povaze a kvalitě komerční činnosti, kterou osoba přes internet vykonává.” Tato posuvná stupnice (*sliding scale*) odpovídá rozvinutým principům soudní příslušnosti. Na jednom konci spektra jsou situace, kdy žalovaná jasně podniká přes internet. Pokud žalovaná uzavírá smlouvy s rezidenty cizí jurisdikce, které zahrnují vědomé a opakované přesuny počítačových souborů přes internet,

je soudní příslušnost soudu tohoto místa nesporná. Na opačném konci stupnice jsou situace, kdy žalovaný jednoduše zveřejní informaci na internetu, a tato informace je potom dostupná uživatelům v cizích jurisdikcích. Pasivní webová stránka, jež nedělá nic víc než to, že zprostředkovává informaci těm, kteří o ni mají zájem, není základem pro určení soudní příslušnosti. Střed stupnice zabírají interaktivní webové stránky, kde si uživatel může vyměňovat informace s počítačem poskytovatele. V těchto případech je soudní příslušnost určena zkoumáním stupně interaktivnosti a obchodní povahy výměny informací, která se odehrává na webové stránce.²³²

Soud použitím *sliding scale* doktríny dospěl k závěru, že v tomto případě byla soudní příslušnost určena správně a odmítl námitky žalované, že její situace je analogická případům provozovatelů pasivních webových stránek. Dle soudu nešlo o pouhou reklamu, kontakty žalované a její elektronický obchod se zaměřovaly mj. na obyvatele Pennsylvánie, a tím byla založena soudní příslušnost soudů tohoto státu. Test *sliding scale* formulovaný soudem v tomto případě byl přijat odvolacími soudy, nicméně v praxi se používá nekonzistentně, zejména pro obtížnost posouzení míry interaktivity a obchodního zaměření webové stránky na určitý stát. Navíc neformuluje žádné omezení pro určení soudní příslušnosti. Po dosažení určité míry interaktivity a obchodního zaměření, by mohl být příslušný soud kteréhokoliv státu.

6.3.6. Návrat k testu následku a minimálních kontaktů

V následujících letech se opět soudy přikláněly k testu minimálních kontakťů (*International Shoe*) ve spojení s testem následků (*Calder test*), např. *Blakey v. Continental Airlines*, 751 A.2d 538 (NJ 2000). Obdobně také v případě *Boschetto v. Hansing*, 539 F.3d 1011 (9th Cir. 2008), kdy si žalobce z Kalifornie koupil auto přes eBay od žalovaného ve Wisconsinu. Po převzetí veterána zjistil mnoho závad a zažaloval prodejce v Kalifornii.

²³² *Zippo Mfr. Co. v. Zippo Dot Com, Inc.*, 952 F. Supp. 1119 (W.D. Pa. 1997). Case Abstract. Dostupné z: <https://cyber.harvard.edu/property00/jurisdiction/zipposum.html>.

Soud odmítl aplikaci Zippo testu a žalobu odmítl pro nedostatek příslušnosti kalifornských soudů k rozhodnutí o žalobě proti osobě, která není rezidentem Kalifornie. Soud aplikoval tři hlediska testu minimálních kontaktů: 1. Nerezident musí úmyslně zaměřit své aktivity nebo realizovat transakci v místě soudu. 2. Nárok se musí týkat aktivit souvisejících s činností provozovanou v místě soudu. 3. Soudní příslušnost musí být v souladu se zásadou fair play a spravedlnosti. Soud uzavřel, že jednotlivý prodej automobilu přes eBay neprojde testem minimálních kontaktů tak, aby založil soudní příslušnost v žalobě proti nerezidentovi Kalifornie. Žalovaný neobchodoval pravidelně přes internet, stránka eBay byla pouze prostředkem prodeje automobilu a výběr kupujícího byl mimo kontrolu žalovaného.²³³

V podobném případě týkajícím se prodeje přes eBay *Attaway v. Omega*, No. 11A01-0712-CV-608 (Ind. Ct. App. March 13, 2009) však soud došel k odlišnému závěru. Žalovaný koupil automobil přes eBay, přičemž internetová stránka stanovila, že kupující si musí sám zajistit dopravu. Soud rozhodl, že tento případ překračuje meze stanovené v případě *Boschetto*. Žalovaný totiž mohl předpokládat, že koupí přistoupí na dohodu, že se dostaví do místa soudu vyzvednout si své zboží. Tím bylo vyhověno testu minimálních kontaktů a vědomému se podřízení jurisdikci soudů místa vyzvednutí zboží.

Z tohoto rozboru judikatury amerických soudů můžeme vyčíst, že rozhodování neprochází dramatickým vývojem a novými trendy. Soudy se ve své argumentaci obracejí spíše k starším rozhodnutím a případům, které byly řešeny ještě před vznikem internetu. V každém případě je třeba kromě aktivit stran sporu zkoumat i úmysly stran při zaměření jejich podnikatelských aktivit.

²³³ *Personal Jurisdiction — Minimum Contacts Analysis — Ninth Circuit holds that single sale on Ebay does not provide sufficient minimum contacts with buyer's state.* — *Boschetto v. Hansing*, 539 F.3d 1011 (9th Cir. 2008). Dostupné z: http://harvardlawreview.org/wp-content/uploads/2009/01/boschetto_v_hansing.pdf.

6.4. Alternativní řešení sporů

Alternativní formy řešení sporů (*Alternative Dispute Resolution*, ADR) hrají významnou roli v oblasti mezinárodních sporů pramenících z elektronických obchodů. Jejich význam roste souběžně s počtem přeshraničních interakcí.

Tradiční soudy nemohou uspokojit poptávku po rychlém, účinném a relativně levném řešení mezinárodních sporů. Techniky ADR jsou více specializované a flexibilní, a proto mohou být použity namísto složitého a zdlouhavého soudního řízení v případech s mezinárodním prvkem. V českém prostředí jsou pro mimosoudní řešení sporů tradičně využívány rozhodčí řízení, nebo např. mediace. Derivátem ADR významným pro oblast elektronických právních poměrů je online řešení sporů (*Online Dispute Resolution*, ODR). Metoda ODR je schopna obsáhnout jedinečnost elektronických vztahů a řešit sporné situace s minimálními náklady a minimální časovou náročností procesu.

V oblasti evropského práva ODR je nutné zmínit nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 524/2013 o řešení spotřebitelských sporů on-line a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (nařízení o řešení spotřebitelských sporů on-line),²³⁴ které bylo vydáno současně se směrnicí Evropského Parlamentu a Rady 2013/11/EU o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů).²³⁵

V preambuli obou předpisů je vyjádřen jejich vzájemný vztah. Směrnice v bodě 12 úvodních ustanovení stanoví, že oba předpisy představují dva propojené a doplňující se právní nástroje. Bod 16 úvodních ustanovení nařízení říká, že nařízení je třeba chápat

²³⁴ *Regulation (EU) No 524/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on online dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Regulation on consumer ODR)*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0524&from=EN>.

²³⁵ *Directive 2013/11/EU of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Directive on consumer ADR)*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32013L0011>.

ve spojení se směrnicí 2013/11/EU, která vyžaduje, aby členské státy u všech sporů mezi spotřebiteli s bydlištěm v Unii a obchodníky usazenými v Unii, které vzniknou v souvislosti s prodejem zboží nebo poskytováním služeb, zajistily možnost předložení těchto sporů subjektu alternativního řešení sporů.

Nařízení je pro členské státy přímo použitelné a ustanovení směrnice byla do českého právního řádu promítnuta prostřednictvím novelizace zákona o ochraně spotřebitele.

Účinností zákona č. 378/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, byl tak na základě přijatých evropských předpisů do českého práva zaveden nový proces mimosoudního řešení sporů, označovaný jako *konciliace*.²³⁶ Česká obchodní inspekce nebo pověřený subjekt povede strany k urovnání sporu jako nezávislý prostředník a výsledkem řízení bude uzavření soukromoprávní dohody stran,²³⁷ která podle § 20u, odst. 3 ZOS musí mít písemnou formu. ZOS také výslovně stanoví, že mimosoudní řešení spotřebitelských sporů se nezploplatňuje a náklady spojené s mimosoudním řešením spotřebitelských sporů si strany nesou samy (§ 20w).

6.4.1. Směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů

Směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů má zajistit, aby: „spotřebitelé v EU mohli podat svůj smluvní spor s obchodníkem z EU ohledně výrobku nebo služby subjektu alternativního řešení sporů – uznávanému orgánu, jehož úkolem je řešit spory pomocí postupů alternativního řešení sporů, tj. bez soudu.“²³⁸ „Subjekty

²³⁶ HOLÁ, L.: K pojmu konciliace v řešení spotřebitelských sporů. Obchodněprávní revue 2/2017, s. 47.

²³⁷ Česká obchodní inspekce. Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů (ADR). Dostupné z: <http://www.coi.cz/cz/spotrebitel/prava-spotrebitelu/mimosoudni-reseni-spotrebitelskych-sporu-adr/>.

²³⁸ EUR-Lex. Access to European Union Law. Alternativní řešení spotřebitelských sporů. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:0904_3&from=EN.

alternativního řešení sporů zahrnují neutrální stranu, jako je mediátor, ombudsman nebo výbor pro stížnosti, která se snaží vyřešit spor prostřednictvím postupů pro alternativní řešení sporů.²³⁹

V článku 1 směrnice se výslovně stanoví, že jejím „účelem je přispět dosažením vysoké úrovně ochrany spotřebitele k řádnému fungování vnitřního trhu tím, že zajistí, aby spotřebitelé mohli proti obchodníkům dobrovolně podávat stížnosti k subjektům nabízejícím nezávislé, nestranné, transparentní, efektivní, rychlé a spravedlivé postupy alternativního řešení sporů.“

Působnost směrnice

Článek 2 potom vymezuje oblast působnosti směrnice, kdy směrnice se použije na postupy pro mimosoudní řešení vnitrostátních a přeshraničních sporů v souvislosti se smluvními závazky vyplývajícími z kupních smluv nebo ze smluv o poskytování služeb mezi obchodníkem usazeným v Unii a spotřebitelem s bydlištěm v Unii, vedenými u subjektu alternativního řešení sporů, který navrhuje nebo nařizuje řešení, nebo se snaží sblížit strany sporu s cílem usnadnit dosažení smírného řešení. Druhý odstavec téhož článku stanoví, na které situace se směrnice nepoužije. Jsou jimi postupy u subjektů řešení sporů, které jsou fyzickými osobami zaměstnanými nebo odměňovanými výhradně určitým obchodníkem;²⁴⁰ postupy pro vyřizování stížností spotřebitelů v rámci zvláštního systému provozovaného obchodníkem; nehopodářské služby obecného zájmu; spory mezi obchodníky; přímé jednání mezi spotřebitelem a obchodníkem; pokusy soudce o urovnání sporu během soudního řízení týkajícího se daného sporu; postupy zahájené obchodníkem

²³⁹ Ibidem.

²⁴⁰ Nerozhodnou-li členské státy, že tyto postupy mohou být považovány za postupy alternativního řešení sporů podle této směrnice, a jsou-li splněny požadavky stanovené v kapitole II, včetně konkrétních požadavků týkajících se nezávislosti a transparentnosti, jež jsou uvedeny v čl. 6 odst. 3.

vůči spotřebiteli; zdravotní služby poskytované pacientům zdravotnickými pracovníky;²⁴¹ veřejné poskytovatele dalšího nebo vysokoškolského vzdělávání. Ustanovení čl. 2, odst. 4. uznává pravomoc států určit, zda subjekty alternativního řešení sporů usazené na jejich území mohou nařídít stranám sporu řešení.

Čl. 3 směrnice výslovně stanoví, že směrnice je speciálním předpisem pro postupy mimosoudního řešení sporů, které zahájil spotřebitel vůči obchodníkovi, tj. ustanovení směrnice mají přednost před ustanoveními jiných právních aktů EU, jež jsou s ní v rozporu. Naopak touto směrnicí nejsou dotčena ustanovení Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.²⁴² Směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů by se měla vztahovat horizontálně na všechny druhy postupů alternativního řešení sporů, včetně postupů alternativního řešení sporů, na něž se vztahuje směrnice 2008/52/ES.

Řešení sporů

V souladu s čl. 19 a 20 směrnice členský stát zajistí, aby subjekty alternativního řešení sporů byly uvedeny v seznamu všech subjektů alternativního řešení sporů, které mu byly oznámeny a splňují podmínky směrnice. Tento seznam vede v ČR Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Směrnice se vztahuje jak na on-line, tak off-line prodeje zboží a služby a členské země ji měly do svých právních systémů promítnout do 9. července 2015. Česká republika začlenila požadavky směrnice do svého práva novelou zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele a dalších předpisů. Jako obecný subjekt mimosoudního řešení sporů

²⁴¹ Za účelem posouzení nebo udržení jejich zdravotního stavu nebo jejich uzdravení, včetně předepisování, vydávání a poskytování léčivých přípravků a zdravotnických prostředků.

²⁴² *Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters.* Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32008L0052>.

se spotřebiteli byla určena Česká obchodní inspekce, nebo jiný subjekt pověřený Ministerstvem průmyslu a obchodu (Česká advokátní komora, Sdružení českých spotřebitelů, z.ú.) a dalšími specializovanými orgány jsou dle ZOS Finanční arbitr (v oblasti finančních služeb), Český telekomunikační úřad (v oblasti elektronických komunikací a poštovních služeb) a Energetický regulační úřad (v oblasti elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství) (§ 20e ZOS). ZOS v § 14 stanoví prodávajícímu povinnost informovat spotřebitele jasným, srozumitelným a snadno dostupným způsobem o subjektu mimosoudního řešení spotřebitelských sporů, který je pro daný typ nabízeného, prodáváného, poskytovaného nebo zprostředkovaného výrobku nebo služby věcně příslušný, přičemž tato informace musí zahrnovat též internetovou adresu tohoto subjektu. Pokud prodávající provozuje internetové stránky, uvede předmětné informace i na těchto internetových stránkách. A jestliže smlouva uzavřená mezi prodávajícím a spotřebitelem odkazuje na obchodní podmínky, uvede předmětné informace rovněž v těchto obchodních podmínkách.

6.4.2. Nařízení o řešení spotřebitelských sporů on-line

Cílem úpravy nařízení o řešení spotřebitelských sporů on-line, které je v členských státech přímo použitelné od 9. ledna 2016, je vytvoření on-line platformy pro řešení sporů vznikajících z e-smluv na evropské úrovni. Spotřebitelé i obchodníci mohou používat toto jednotné kontaktní místo pro řešení sporů týkajících se smluvních závazků, které vyplývají z kupních smluv nebo smluv o poskytování služeb uzavíraných prostřednictvím internetové stránky nebo jiného elektronického prostředku kdekoli v EU.²⁴³

Prostřednictvím interaktivního a uživatelsky přátelského formuláře, který byl spuštěn začátkem roku 2016, může kterýkoliv spotřebitel nebo obchodník v EU podat

²⁴³ EUR-Lex. Access to European Union Law. Solving consumer-trader disputes arising from online shopping, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:32013R0524>.

stížnost. Portál pro řešení sporů online je přístupný od 15. února 2016.²⁴⁴ Poté, co je stížnost podána, vyrozumí o ní portál druhou stranu a vyžádá si její reakci. Podanou stížnost rovněž přepośle mediačnímu orgánu. Pokud mediační orgán projeví souhlas se stížností zabývat, snaží se o rychlé vyřešení sporu a o výsledku informuje portál ODR.

Řízení zahrnuje obě strany a rozhodčí orgán, s jehož rozhodováním strany projeví souhlas. Takové rozhodčí orgány, z nichž některé operují online, poskytnou neutrální stranu jako ombudsmana nebo mediátora. Jejich úkolem je navrhnout řešení a dovést strany k souhlasu. Celý proces by měl probíhat rychle, elektronicky a měl by skončit ve lhůtě 90 dní.²⁴⁵

Působnost nařízení

V čl. 2, odst. 1 nařízení je vymezena jeho působnost, kdy se nařízení vztahuje na mimosoudní řešení sporů týkajících se smluvních závazků, které vyplývají z kupních smluv nebo smluv o poskytování služeb uzavíraných on-line mezi spotřebitelem s bydlištěm v Unii a obchodníkem usazeným v Unii, prostřednictvím subjektu alternativního řešení sporů a za využití platformy pro řešení sporů on-line. Odstavec 2 téhož článku potom stanoví, že nařízení se vztahuje na mimosoudní řešení sporů uvedených v odstavci 1, které zahájil obchodník vůči spotřebiteli, pokud právní předpisy členského státu, v němž má spotřebitel obvyklé bydliště, umožňují řešit takové spory prostřednictvím subjektu alternativního řešení sporů.

Článek 4 nařízení obsahuje definice pojmů. Jako *kupní smlouvou uzavíranou on-line* nebo *smlouvou o poskytování služeb uzavíranou on-line* označuje kupní smlouvu nebo

²⁴⁴ Portál pro řešení sporů online je přístupný z: <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/index.cfm?event=main.home.show&lng=CS>.

²⁴⁵ EUR-Lex. Access to European Union Law. Solving consumer–trader disputes arising from online shopping, [citováno 8. srpna 2017]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:32013R0524>.

smlouvu o poskytování služeb, kdy obchodník nebo jeho prostředník nabídl zboží či služby prostřednictvím internetové stránky nebo jiného elektronického prostředku a spotřebitel si takové zboží nebo služby na této stránce nebo prostřednictvím jiného elektronického prostředku objednal. *Elektronickým prostředkem* je prostředek používající elektronické zařízení pro zpracování (včetně digitální komprese) a ukládání dat zaslaných, přenesených a obdržených jako celek po drátě, rádii, optickými prostředky nebo jinými elektromagnetickými prostředky. *Internetovým tržištěm* poskytovatel služeb ve smyslu čl. 2 písm. b) směrnice směrnice o elektronickém obchodu umožňující spotřebitelům a obchodníkům uzavírat kupní smlouvy nebo smlouvy o poskytování služeb uzavírané on-line, na jeho internetových stránkách.

Řešení sporů

Článek 5, odstavec 1 nařízení konstatuje, že: „Komise vytvoří platformu pro řešení sporů on-line a je odpovědná za její provoz, včetně všech překladových funkcí nezbytných pro účely tohoto nařízení, za její údržbu, financování a ochranu údajů...²⁴⁶ Vytvoření, provoz a údržba platformy pro řešení sporů on-line zajistí, aby bylo respektováno soukromí uživatelů již od fáze návrhu (*ochrana soukromí již od návrhu*) a aby byla platforma pro řešení sporů on-line pokud možno přístupná všem a použitelná pro všechny, včetně zranitelných uživatelů (*design pro všechny*). V odstavci 6 téhož článku se stanoví, že: „Subjekty alternativního řešení sporů uvedené v seznamu v souladu s čl. 20 odst. 2 směrnice 2013/11/EU, které jsou příslušné pro řešení sporů, na něž se vztahuje toto nařízení, se elektronicky registrují v rámci platformy pro řešení sporů on-line.”

²⁴⁶ Podrobnosti ohledně elektronického formuláře pro podávání stížností, způsoby provádění funkcí platformy pro řešení sporů on-line a pravidla týkající se spolupráce mezi kontaktními místy pro řešení sporů stanoví *prováděcí nařízení Komise (EU) 2015/1051 ze dne 1. července 2015 o způsobech provádění funkcí platformy pro řešení sporů on-line, o podrobnostech týkajících se elektronického formuláře pro podávání stížností a o pravidlech týkajících se spolupráce mezi kontaktními místy uvedených v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 524/2013 o řešení spotřebitelských sporů on-line.*

V souladu s čl. 7 nařízení každý členský stát určí jedno kontaktní místo pro řešení sporů on-line a sdělí Komisi jeho název a kontaktní údaje. Dle § 201 odst. 2 je kontaktním místem podle nařízení Evropské spotřebitelské centrum Česká republika při České obchodní komisi. V každém kontaktním místě pro řešení sporů on-line musí působit alespoň dva poradci pro řešení sporů on-line.²⁴⁷

Nařízení stanoví obchodníkům usazeným v EU povinnost, kteří se spotřebiteli uzavírají kupní smlouvy či smlouvy o poskytování služeb on-line, a pro internetová tržiště usazená v EU, aby na svých internetových stránkách uvedli odkaz na platformu pro řešení sporů on-line tak, aby odkaz byl pro spotřebitele snadno dostupný (obchodníci uvedou rovněž svoji e-mailovou adresu). Obdobně tuto povinnost formuluje § 14 odst. 1 ZOS.

²⁴⁷ Kontaktní místa pro řešení sporů on-line poskytují podporu při řešení sporů týkajících se stížností podaných prostřednictvím platformy pro řešení sporů on-line tím, že plní tyto funkce:

a) na požádání usnadňují komunikaci mezi stranami sporu a příslušným subjektem alternativního řešení sporů, což může zahrnovat zejména: i) pomoc s podáváním stížnosti a případně s předkládáním související dokumentace, ii) poskytování obecných informací stranám sporu a subjektům alternativního řešení sporů, pokud jde o práva spotřebitelů ve věci kupních smluv či smluv o poskytování služeb, která se uplatňují v členském státě kontaktního místa pro řešení sporů on-line, v němž působí dotčení poradci pro řešení sporů on-line, iii) poskytování informací o fungování platformy pro řešení sporů on-line, iv) poskytování vysvětlení stranám sporu o procesních pravidlech uplatňovaných určenými subjekty alternativního řešení sporů, v) informování stěžovatele o dalších způsobech zjednání nápravy, pokud nemůže být spor vyřešen prostřednictvím platformy pro řešení sporů on-line;

b) na základě praktických zkušeností získaných při výkonu své funkce předkládají Komisi a členským státům každé dva roky zprávu o činnosti.

7. E-GOVERNMENT

Poslední z oblastí e-businessu, které se budeme věnovat v této práci, je e-government.²⁴⁸ Českým ekvivalentem tohoto pojmu může být elektronická veřejná správa nebo zkráceně e-správa. V posledních letech e-government zažívá velký rozmach. O vytvoření transparentní, levné a pohodlné cesty propojení veřejné správy s občany, podnikateli a úřady navzájem usilují nejen jednotlivé členské státy EU, ale i evropské instituce.

7.1. Obecné vymezení

E-government je definován jako užití informačních a komunikačních technologií ve veřejné správě, jež je spojené s organizačními změnami a novými technikami, směřující ke zlepšení úrovně veřejných služeb a demokratických procesů.²⁴⁹ Obecně má tedy e-government za cíl usnadnit interakci občanů a úřadů.

Pod pojem e-government můžeme zařadit mnoho dílčích oblastí. Nejjednodušším a nejrozvinutějším segmentem e-správy je *zprostředkování aktuálních zpráv a údajů o správě* elektronickou cestou. Může jít zejména o informace o struktuře, dosažitelnosti úřadů, zpřístupnění formulářů online. Další oblast e-governmentu bývá označována jako *e-demokracie* a zaměřuje se na umožnění, usnadnění, urychlení a zpřesnění demokratického rozhodování prostřednictvím elektronických procesů – tzv. volení či hlasování po síti (e-voting). Tento obor se potýká s nelehkými otázkami zabezpečení a kontroly, a proto si na

²⁴⁸ Z anglického *electronic government*, bývá označován také termíny *e-gov*, *online government*, *digital government*.

²⁴⁹ *Communication to the Commission. e-Commission 2006-2010: enabling efficiency and transparency*, [citováno 8. srpna 2010]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/informatics/ecommm/doc/ecommm-2006-2010_cs_en_v414_postcis.pdf.

něj v praxi budeme muset ještě nějaký čas počkat. Mezi těmito úseky stojí *elektronická komunikace mezi občany a správou*. Jedná se o nejběžnější styk a transakce, které jsou realizovány bez větších problémů, a představují nejrozsáhlejší díl e-správy.²⁵⁰

Dle zúčastněných subjektů můžeme v rámci e-governmentu rozlišit tři základní oblasti:

- G2C – *government to citizens*, propojení mezi veřejnou správou a občany,
- G2B – *government to business enterprises*, nekomerční online komunikace úřadů s podnikatelským sektorem,
- G2G – *government to government*, interakce mezi orgány veřejné správy, úřady navzájem.

Hlavním cílem e-governmentu je zefektivnění poskytování veřejných služeb a umožnění snadné, rychlé a levné komunikace s úřady. „Toho lze dosáhnout dodržováním následujících zásad:

- informace jsou od občana získávány jen jednou (snaha zabránit tomu, že občan musí jednu a tu samou událost hlásit několikrát),
- jedno kontaktní místo pro všechno (tzv. „*one stop shop*“, předcházení situaci, kdy občan musí s jednou věcí na několik různých úřadů),
- volba místa (možnost obrátit se na jakýkoliv úřad, nikoli na jediný vyhrazený, např. v místě trvalého bydliště),
- volba komunikačního kanálu (osobně, poštou, telefonicky, elektronicky),
- proaktivní služby (státní správa automaticky zařizuje záležitosti, které vyřídit může bez iniciativy občana).“²⁵¹

²⁵⁰ EILMANSBERGER, T.; HOLOUBEK, M.; KALSS, S.; LANG, M.; LIENBACHER, G.; LURGER, B.; POTACS, M.: Internet und Recht: Rechtsfragen von E-Commerce und E-Government. Wien: LINDE VERLAG WIEN Ges.m.b.H., 2002, s. 44-45.

Obecně vývoj e-governmentu prochází čtyřmi úrovněmi, přičemž s každou další etapou roste komplikovanost řešení a dopad na společnost. První stupeň představuje *simple website* – jednoduchá webová stránka poskytující online informace o politikách, administrativních postupech, která je ale minimálně interaktivní. Druhou úrovní je *on-line government* – jednoduché elektronické interakční mechanismy (např. e-mail, online formuláře) poskytované za účelem zlepšení servisu zákazníkům. Na třetím stupni je *integrated government* – integrovaná e-správa automatizující úseky administrativních procesů. Nejde jen o vylepšení poskytování služeb použitím internetových komunikačních technologií, ale o zavedení speciálních komunikačních kanálů, administrativních systémů a procesů. I na této úrovni však některé kroky stále vyžadují „papírovou“ interakci. Čtvrtou, vrcholnou úrovní je *transformed government* – přeměněná správa, která nevyžaduje vyplňování žádných papírových dokumentů. Veškeré komunikace a služby jsou plně automatizované. Díky vysoké kvalitě, transparentnosti a efektivitě i zrychlením vnitřních procesů úřadů nabízí maximální možný prospěch všem uživatelům.²⁵²

7.2. Propojení registrů

V procesu vývoje e-governmentu, jak byl nastíněn výše, již většina členských států EU úvodními etapami prošla a dostává se do fází závěrečných. Další výzvou v našem globalizovaném světě bude umožnit spolupráci institucí nejen v rámci jednoho státu, ale i na mezinárodní úrovni.

V posledních letech lze v rámci Evropské unie – přímo úměrně ke zvýšení mobility občanů členských států – sledovat snahy o propojení národních registrů (obchodních rejstříků, registrů nemovitostí, ale i např. seznamů pořízení pro případ smrti).

²⁵¹ NEUMANN, L. in RYLICH, J. Kam kráčí český e-government?. LUPA, 20-4-2007. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/kam-kraci-cesky-e-government/>.

²⁵² COMMUNICATION TO THE COMMISSION. e-Commission 2006-2010: enabling efficiency and transparency. [citováno 8. srpna 2017] Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-05-1474_en.htm.

7.2.1. Propojení pozemkových registrů

V posledních patnácti letech můžeme sledovat rostoucí snahy o propojení rejstříků nemovitostí v Evropě. Vzhledem k tomu, že systémy registrů nemovitostí se v jednotlivých členských státech diametrálně liší, jde o komplikovaný proces, který stále čeká na fungující návrh řešení. Níže se pokusíme shrnout některé z různých přístupů propojení katastrů, které vzešly z iniciativy evropských institucí, neziskových organizací nebo např. notářů.

7.2.1.1. EULIS

Prvním projektem zajišťujícím přístup do katastrů nemovitostí v Evropě byla služba EULIS (*European Land Information Service*, Evropská pozemková informační služba). Registrovaným zákazníkům v Evropě poskytovala přístup k informacím o pozemcích a nemovitostech a byla rovněž ústředním informačním místem, na kterém bylo možné zjistit podmínky pro zápis do pozemkového registru v jednotlivých zemích. Internetové stránky EULIS dále obsahovaly informace o všech katastrech nemovitostí v Evropě a odkazy na ně.

Služba EULIS si kladla za cíl zprostředkovat snadný online přístup k úředním informacím o pozemcích a nemovitostech ze všech zúčastněných zemí. Registrovaní zákazníci mohli vyhledávat informace o pozemcích a nemovitostech v každém rejstříku, který byl připojený k EULIS (projektu se plně účastnilo pouze pět členských států EU).²⁵³ Platforma EULIS byla uzavřena po hackerském útoku k 1. květnu 2017 i s ohledem na to, že začátkem podzimu 2017 by měl být spuštěn projekt propojení pozemkových registrů vytvořeným Generálním ředitelstvím pro justici.

²⁵³ E-justice.europa.eu. Katastry nemovitostí na evropské úrovni. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_land_registers_at_european_level-108--maximize-cs.do.

7.2.1.2. CROBECO

Dalším významným projektem v této oblasti byl projekt CROBECO (*Cross Border e-Conveyancing*), který byl vytvořen Evropskou asociací rejstříků nemovitostí (*European Land Registry Association – ELRA*).²⁵⁴ Cílem projektu CROBECO bylo usnadnit přeshraniční nákup nemovitostí mezi občany, kteří mají bydliště v zemi odlišné od země, v níž se nachází nemovitost. Projekt byl postaven na přeshraniční spolupráci registrů nemovitostí při převodu nemovitosti (registru státu kupujícího a registru státu prodávajícího). Narážel však na odpor některých členských států, jelikož se hmotněprávní předpisy jednotlivých členských států upravující převod nemovitostí podstatně odlišují a do procesu převodu nemovitostí se zapojují i jiné osoby (např. notář, který v některých státech odvádí daň z převodu nemovitosti, plní informační povinnosti s ohledem na postavení slabší strany, kontroluje transakci z hlediska boje proti praní špinavých peněz).

7.2.1.3. EUFides

V reakci na nedostatky projektu CROBECO vytvořila Evropská rada notářství (*Council of the Notariats of the European Union – CNUE*) reprezentující notáře Evropy v roce 2012 konkurenční projekt EUFides. Právní pomoc občanům při nákupu a prodeji nemovitostí je jednou z tradičních činností notáře v mnoha zemích Evropské unie. Cílem projektu EUFides je právě usnadnit občanu EU nákup nemovitosti v jiném členském státě, a to prostřednictvím posílení spolupráce mezi notáři.

Zájemce o koupi nemovitosti v zahraničí kontaktuje svého notáře, se kterým má zkušenosti, kterému důvěřuje a který hovoří stejným jazykem. Tento notář bude v převodu nemovitosti postupovat ve spolupráci s notářem prodávající strany, tj. notářem členského státu, kde se nemovitost nachází. Notáři budou informovat obě strany smlouvy o všech

²⁵⁴ ELRA je neziskovou mezinárodní organizací, která vznikla v roce 2004 za účelem hájení zájmů evropských registrů nemovitostí.

právních aspektech převodu vlastnictví a společně zajistí naplnění všech administrativních požadavků v každém ze zúčastněných států. Notář z místa nemovitosti je přitom hlavním kontaktním bodem pro komunikaci s místními úřady. Veškerá komunikace mezi notáři probíhá elektronicky. Systém umožňuje elektronický přenos všech dokumentů potřebných v rámci transakce – od nabídky a jejího přijetí, přes plné moci, až po finální verzi kupní smlouvy. Projekt nemá ambice měnit stávající právní předpisy evropské nebo národní a je realizován striktně v jejich rámci.

Od roku 2014 EUFides funguje jako nezisková organizace zřízená podle belgického práva. Provozuje zabezpečenou platformu, která usnadňuje spolupráci mezi evropskými notářstvími při řešení případů s mezinárodním prvkem. Ač byl EUFides původně navržený k řešení přeshraničních převodů nemovitostí, v budoucnu by měl obsáhnout i další oblasti notářské činnosti, a to rodinné právo a právo obchodních společností.

V návaznosti na projekt EUFides byla v roce 2015 spuštěna webová stránka „Koupě nemovitostí v Evropě“ [/www.buyingmyhome.eu/](http://www.buyingmyhome.eu/), která vysvětluje v angličtině a francouzštině, jakým způsobem lze koupit nemovitost ve 22 členských státech EU s notářským systémem.

7.2.1.4. IMOLA

Posledním projektem asociace ELRA, který pro úplnost přehledu navrhovaných řešení spolupráce při přeshraničním převodu nemovitostí krátce uvedeme, je projekt IMOLA. Jeho cílem je vytvořit šablony pro poskytování informací z katastrů nemovitostí ve standardizované podobě, bez ohledu na to, který národní registr je kontaktován.

7.2.2. Propojení obchodních rejstříků

Vzhledem k tomu, že se společnosti stále více rozrůstají za národní hranice, obchodní skupiny často tvoří společnosti z různých států a stoupá i množství přeshraničních fúzí a rozdělení společností, bylo jednou z priorit evropské e-Justice umožnit snadnější přístup k informacím obsaženým v obchodních rejstřících členských států EU.

Tak vznikl systém propojení obchodních rejstříků (*Business Registers Interconnection System* – BRIS), který je společným projektem vlád členských států a Evropské komise a funguje od června 2017. Jeho infrastruktura usnadňuje přístup k informacím o evropských společnostech tím, že zajišťuje, že všechny evropské obchodní rejstříky spolu komunikují v zabezpečeném prostředí.

Právním základem tohoto řešení je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/17/EU ze dne 13. června 2012, kterou se mění směrnice Rady 89/666/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES a 2009/101/ES, pokud jde o propojení ústředních, obchodních a podnikových rejstříků²⁵⁵ a prováděcí nařízení komise (EU) 2015/884 ze dne 8. června 2015, kterým se stanoví technické specifikace a postupy nezbytné pro systém propojení rejstříků stanovený směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES.²⁵⁶

Směrnice nezřídila centralizovanou databázi rejstříkových údajů, ale zaměřila se na to, aby všechny členské státy zajistily systému elektronický přístup k evidovaným údajům. Určité údaje, např. název společnosti, forma, registrované sídlo a identifikační

²⁵⁵ *Directive 2012/17/EU of the European Parliament and of the Council of 13 June 2012 amending Council Directive 89/666/EEC and Directives 2005/56/EC and 2009/101/EC of the European Parliament and of the Council as regards the interconnection of central, commercial and companies registers Text with EEA relevance.* Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1502058936537&uri=CELEX:32012L0017>.

²⁵⁶ *Commission Implementing Regulation (EU) 2015/884 of 8 June 2015 establishing technical specifications and procedures required for the system of interconnection of registers established by Directive 2009/101/EC of the European Parliament and of the Council.* Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2015.144.01.0001.01.ENG.

číslo, musí být přístupné zdarma. Ostatní údaje a dokumenty mohou být zpoplatněny, avšak poplatky nesmí převyšovat administrativní náklady na jejich pořízení. Členské státy potom musí také zajistit, aby registrované údaje byly aktualizovány.

7.2.3. Propojení insolvenčních rejstříků

Pilotní projekt propojení insolvenčních rejstříků započal v červnu 2014 a účastnilo se ho sedm členských států.²⁵⁷ V současné době evropský portál e-Justice obsahuje rozhraní pro vyhledávání fyzických a právnických osob v EU, které jsou v insolvenci,²⁵⁸ přičemž vyhledávání bylo rozšířeno na devět členských států – Českou republiku, Itálii, Rakousko, Německo, Lotyšsko, Rumunsko, Estonsko, Nizozemí a Slovinsko.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení²⁵⁹ ukládá členským státům mj. povinnost zřídit do 26. června 2018 insolvenční rejstříky a stanoví minimální rozsah informací, které musí být zpřístupněny. K plnému propojení insolvenčních rejstříků na platformě e-Justice by potom mělo dojít v roce 2019.

Vytvoření insolvenčních rejstříků je upraveno ustanovením čl. 24 nařízení. Dle tohoto ustanovení členské státy na svém území vytvoří a vedou jeden či více rejstříků, ve kterých co nejdříve po zahájení řízení zveřejňují informace týkající se insolvenčních řízení (dále jen „insolvenční rejstříky“). Tyto přesně specifikované „povinné informace“²⁶⁰

²⁵⁷ *Modern Insolvency Rules: European Commission kicks off EU-wide interconnection of insolvency registers.* European Commission Press Release. 7. června 2014. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-774_en.htm.

²⁵⁸ *Interconnected insolvency registers search.* Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_interconnected_insolvency_registers_search-246-en.do.

²⁵⁹ *Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings.* Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32015R0848>.

²⁶⁰ Povinnými informacemi dle čl. 24, odst. 2 nařízení jsou:

a) datum zahájení insolvenčního řízení; b) soud, který insolvenční řízení zahájil, a případné číslo jednací; c) druh insolvenčního řízení podle přílohy A, které bylo zahájeno, a případně jakýkoli příslušný poddruh

týkající se zahájených insolvenčních řízení se zpřístupňují veřejnosti v souladu s podmínkami stanovenými v článku 27 (Podmínky přístupu k informacím prostřednictvím systému propojení).

V souladu s čl. 25 nařízení Komise prováděcími akty vytvoří decentralizovaný systém propojení insolvenčních rejstříků sestávající se z insolvenčních rejstříků a portálu evropské e-justice. Systém poskytne službu vyhledávání ve všech úředních jazycích orgánů Unie. Náklady na vytvoření a propojení insolvenčních rejstříků jsou financovány ze souhrnného rozpočtu Unie.

7.3. Zakládání společností on-line

V roce 2014 byl představen návrh směrnice o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem,²⁶¹ zavádějící pojem evropská jednočlenná společnost – SUP (*Societas Unius Personae*). Koncepce předpokládá, že společnost by mohla být založena online bez jakékoliv účasti soudu nebo notáře, a byla by zároveň zproštěna veškerých formálních požadavků na svá rozhodnutí a jednání.

Dle prvního odstavce důvodové zprávy byl návrh vytvořen s cílem, aby usnadnil přeshraniční činnosti společností. „Členské státy by měly být požádány, aby do svých právních systémů zavedly vnitrostátní právní formu společnosti, která by se řídila stejnými

takového zahájeného řízení v souladu s vnitrostátním právem; d) zda je soudní příslušnost pro zahájení řízení založena na čl. 3 odst. 1, 2 nebo 4; e) je-li dlužníkem společnost nebo právnická osoba, název, registrační číslo, sídlo nebo – liší-li se – poštovní adresu dlužníka; f) je-li dlužníkem fyzická osoba, a to i samostatně výdělečně činná, jméno, případně registrační číslo a poštovní adresu nebo – pokud je adresa chráněna – místo a datum narození dlužníka; g) jméno, poštovní adresu nebo e-mailovou adresu případného jmenovaného insolvenčního správce; h) případnou lhůtu pro přihlášení pohledávek nebo odkaz na kritéria pro výpočet této lhůty; i) případné datum skončení hlavního insolvenčního řízení; j) soud, u něhož lze podle článku 5 napadnout rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení, a případnou lhůtu, v níž je tak třeba učinit, nebo odkaz na kritéria pro výpočet této lhůty.

²⁶¹ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem /* COM/2014/0212 final - 2014/0120 (COD) */. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014PC0212&from=EN>.

pravidly ve všech členských státech a měla jednu zkratku v celé EU – SUP. Takováto společnost by se zakládala a fungovala by v souladu s harmonizovanými pravidly ve všech členských státech, což by mělo vést ke snížení zřizovacích a provozních nákladů. Zejména by se tyto náklady mohly snížit díky harmonizovanému zápisnému řízení, možnosti zápisu do rejstříku online s jednotnou šablonou stanov společnosti a nízkému základnímu kapitálu nutnému pro založení společnosti.“²⁶²

„Pro stanovy společnosti stanoví směrnice standardní šablonu, jejíž použití je v případě online zápisu do rejstříku povinné. Dále stanoví také minimální obsah šablony, jenž bude uveden v prováděcím aktu, který přijme Komise (článek 11). Stanovy lze po provedení zápisu do rejstříku změnit, avšak změny musí být v souladu s touto směrnicí a vnitrostátními právními předpisy (článek 12).“²⁶³

Autorka textu zastává názor, že tento na první pohled zajímavý plán by mohl být snadno zneužit. I přes preferenci moderních postupů, užívání nových technologií a elektronické komunikace, představuje tento návrh významné oslabení právní jistoty v oblasti práva společností a celkově odporuje principům kontinentálního práva. Domníváme se, že zamýšleného cíle zefektivnění, zrychlení a přátelského zakládání společností by mohlo být na úrovni EU dosaženo např. tím, že zápis společnosti do obchodního rejstříku bude státem delegován na určité mimostátní subjekty (např. notáře – tento systém funguje od roku 2015 v ČR), které při nejmenším ověří existenci a totožnost zakladatele.

²⁶² Důvodová zpráva k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014PC0212&from=EN>.

²⁶³ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem /* COM/2014/0212 final - 2014/0120 (COD) */. Podrobné vysvětlení návrhu. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014PC0212&from=EN>.

7.4. E-government v EU a ČR

Z výše uvedeného výkladu je zřejmé, že pro další rozvoj e-governmentu bude důležité hledat řešení na úrovni mezi státy. Tomu odpovídají také strategie přijímané v rámci EU.

Evropská unie

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. dubna 2014, kterým se zavádí program pro řešení interoperability pro evropské orgány veřejné správy, podniky a občany (ISA²) – Interoperabilita jako prostředek modernizace veřejného sektoru, zavedlo na období let 2016 až 2020 program pro řešení interoperability pro evropské orgány veřejné správy, podniky a občany (dále jen „program ISA²“).²⁶⁴ Cílem programu ISA² je dle čl. 1 rozhodnutí usnadnit účinnou a účelnou přeshraniční nebo meziresortní elektronickou interakci mezi evropskými orgány veřejné správy a mezi těmito orgány a občany a podniky, a umožnit tak poskytování elektronických veřejných služeb na podporu provádění politik a činností Unie.²⁶⁵

Komise považuje přeshraniční interoperabilitu on-line služeb a digitalizaci evropské veřejné správy za důležitý příspěvek k hospodářskému růstu a vyšší efektivnosti. Propojení a spolupráce otevřených veřejných správ, které interoperabilním a bezpečným způsobem spojují přínosy z různých odvětví, má v současnosti velký potenciál a realizace propojení veřejné správy bude zásadním prvkem pro úspěšné budování jednotného digitálního trhu.

²⁶⁴ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. dubna 2014, kterým se zavádí program pro řešení interoperability pro evropské orgány veřejné správy, podniky a občany (ISA²) – Interoperabilita jako prostředek modernizace veřejného sektoru, COM (2014) 367 final. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com\(2014\)0367_/com_com\(2014\)0367_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com(2014)0367_/com_com(2014)0367_cs.pdf).

²⁶⁵ Program ISA² je nástupcem programu EU pro řešení interoperability pro orgány veřejné správy zavedeného rozhodnutím č. 922/2009/ES (program ISA).

Jak je zdůrazněno v Digitální agendě pro Evropu,²⁶⁶ jež představuje stěžejní program strategie Evropa 2020, interoperabilita je nezbytná pro maximální využití sociálních a hospodářských možností informačních a komunikačních technologií, a proto může být Digitální agenda pro Evropu úspěšně provedena pouze tehdy, je-li interoperabilita zajištěna.

Česká republika

Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020 byl přijat usnesením vlády dne 27. srpna 2014.²⁶⁷ Tento koncepční dokument navazoval na Strategii Smart Administration pro období 2007–2015.

Jedním z cílů vytyčených tímto rámcem je vedle modernizace státní správy (zvýšení efektivnosti, hospodárnosti, úspornosti, účelnosti a přiměřenosti výkonu státní správy) zvýšení dostupnosti a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím eGovernmentu.

Základní infrastrukturu eGovernmentu, kterou se v ČR již podařilo vybudovat, představují: propojení datových fondů ve státní a veřejné správě s využitím základních registrů (kdy občan hlásí základní změny pouze jednou, tzv. princip *Once-Only*), vytvoření univerzálních kontaktních míst veřejné správy zajišťujících komunikaci občanů s veřejnou správou bez ohledu na místní a věcnou příslušnost (CzechPOINTs – princip *one-stop-shops*), zajištění důvěryhodné, legálně průkazné a bezpečné komunikace občanů s veřejnou správou a uvnitř veřejné správy (*e-delivery service*, datové schránky), agendové systémy veřejné správy, digitalizace datových fondů veřejné správy.

²⁶⁶ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů ze dne 31. března 2013 o stanovení evropského akčního plánu pro obchod, COM(2013) 36 final. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/48134/54234/599541/priloha002.pdf>.

²⁶⁷ Usnesení vlády dne 27. srpna 2014 č. 680 ke Strategickému rámci rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020 a o zřízení Rady vlády pro veřejnou správu.

Těchto agend lze nyní využít pro vytvoření zcela elektronického podání (*digital by default*), které má být preferovaným a v řadě případů je i nezbytným způsobem, jak má občan nebo podnikatel komunikovat se státem. Úplné elektronické podání u vybraných agend a elektronizace agend (např. eEducation, eCulture, eHealth, eInclusion, eCommerce, eBusiness, eJustice, eProcurement, eLegislative, eSbírka) budou zajištěny rozšířením, propojením a konsolidací datového fondu veřejné správy.²⁶⁸

²⁶⁸ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Strategie elektronizace zadávání veřejných zakázek pro období let 2016 až 2020, vyhodnocení efektivity fungování a návrh dalšího postupu využívání elektronických tržišť veřejné správy a návrh povinného používání NEN. Dostupné z: http://www.portal-vz.cz/getmedia/37aabe4b-b5f3-4d0c-9ebf-65f527c0edde/III_Strategie-elektronizace-2016-2020_final.pdf.

8. ZÁVĚR

Těžko si lze představit dva více odlišné světy, než je svět informačních a komunikačních technologií a práva. Informační a komunikační technologie jsou charakterizovány dynamikou a stálými změnami. Naopak právo, zvláště v kontinentálním právním systému, je oborem reaktivním, který tento vývoj ICT sleduje a s odstupem času reguluje. Tato práce byla psaná s cílem přehledně utřídit normy mezinárodního práva soukromého a procesního na úrovni mezinárodní, evropské i národní a studiem jejich vývoje popsat, kam se právní úprava elektronických právních poměrů ubírá.

Disertační práce do jisté míry navazuje na zkoumání problematiky e-businessu v rigorózní práci autorky s názvem E-business – mezinárodněprávní aspekty (z roku 2010), rozvíjí její závěry a sleduje vývoj norem předmětného právního odvětví v posledních sedmi letech.

Práce je rozčleněna do šesti hlavních částí. Nejprve rozebírá základní termíny internetového prostředí, mezinárodního práva soukromého a vznik tzv. internetového práva. Následuje teoreticko-právní třídění právních pramenů a metod právní úpravy MPS. Samostatná část je věnována e-businessu, včetně doménových jmen, elektronického podpisu a datové schránky. Na tuto potom navazuje první z klíčových částí této disertační práce, v níž je pojednáno o elektronické kontraktaci. Při pohledu na uzavírání e-smluv je srovnáván vývoj právní úpravy v České republice, Evropě a USA. V této části je také obsažen výklad o ochraně spotřebitele a moderních předpisech v této oblasti. Následuje druhá stěžejní část disertační práce, která se věnuje aplikaci norem mezinárodního práva soukromého a procesního v oblasti e-commerce. Od určení rozhodného práva, přes soudní příslušnost v EU, po rozbor judikatury a doktrín, kterými se řídí rozhodování soudů v USA. Závěr kapitoly se zabývá alternativním řešením sporů vznikajících ze spotřebitelských právních poměrů. Poslední část disertační práce pojednává stručně o e-governmentu, jakožto rostoucím segmentu e-businessu. Protože je autorka omezena rozsahem této práce,

v posledních kapitolách rekapituluje aktuální trendy rozvoje e-správy, která směřuje k mezinárodnímu propojení a online spolupráci úřadů, např. prostřednictvím mezinárodního přístupu k národním registrům.

Disertační práce komplexně nahlíží na vývoj právní úpravy elektronických právních poměrů a dalších významných prvků e-businessu v širším slova smyslu. Zkoumaná problematika je značně rozsáhlá, proto je výklad v některých kapitolách v zájmu dosažení uceleného přehledu omezen na konstatování nejdůležitějších prvků a principů.

Hlavními otázkami, které si autorka v úvodu práce položila, bylo, zda je nutné vytvářet nové speciální předpisy pro úpravu elektronických právních poměrů, jak se podařilo novým předpisům soukromého práva aktuálně platným v ČR postihnout specifika e-commerce, jaká je nejlepší cesta pro regulaci e-businessu za současné podpory podnikání a konečně jaký má vliv digitalizace právních jednání na právní jistotu. Na otázky hledá autorka odpověď zejména pomocí teleologického a historického výkladu společně se srovnávací metodou systematického výkladu.

Je tedy možné na právní poměry vznikající v prostředí internetu použít tradiční právo beze změn a vystačit si pouze s výkladem existujících právních norem, nebo je třeba systém zcela nahradit?

Ačkoli v posledních dvou desetiletích můžeme pozorovat vývoj nového odvětví práva, a to práva internetového, neznamena to, že v oblasti internetu vznikl nový právní systém, který by nahradil dosavadní použitelné právo. Neznamena to ani, že je třeba měnit veškeré právní normy, které upravují stejné nebo obdobné právní poměry v neelektronickém světě. Většina právních norem bude nadále aplikovatelná za použití odpovídajícího výkladu. Nicméně není možné ignorovat, že elektronizace a nové technologie přinášejí řadu specifických problémů, které je třeba nově upravit. Speciální úprava by tedy dle názoru autorky měla být vyčleněna takovým oblastem internetu, které nejsou v off-line světě běžně řešeny (např. elektronický podpis, odpovědnost ISP).

Vzhledem ke globálnímu dosahu internetu a snadnému a velmi častému vzniku právních poměrů, které mají určitý vztah k zahraničí, je k úpravě elektronických právních poměrů třeba přistupovat v mezinárodním měřítku. Normy, které mají zásadní význam pro e-commerce, by tedy měly být sjednávány na úrovni spolupráce mezi státy. Přitom se jako nevhodná metoda jeví úsilí o dosažení komplexní úpravy. To se projevilo např. při snaze o vytvoření jednotného evropského smluvního práva. I když právní úpravy soukromého práva států EU k sobě mají blízko, je evidentní neochota států se jich vzdát ve prospěch sjednoceného práva.

Dle názoru autorky je třeba pro jednotnou mezinárodní úpravu vybírat kritické oblasti internetu, které regulaci opravdu potřebují. Tímto segmentem je např. oblast spotřebitelského práva. Úprava ochrany spotřebitele je bezpochyby prospěšná při podpoře elektronického obchodu, musí být ale nastavená tak, aby při ochraně spotřebitele zároveň nezatěžovala nad míru podnikatele. Jednotná pravidla v této oblasti přispívají ke zvýšení právní jistoty všech účastníků právních poměrů – spotřebitel může očekávat, že s ním bude jednáno určitým způsobem a podnikatel si je vědom svých povinností, které pro něj – jako pro silnější stranu právního poměru – vyplývají.

S tímto také souvisí úprava alternativních metod řešení sporů. Vzhledem k rychlosti komunikací a kontraktací je třeba zajistit rychlejší přístup k právu, k možnosti reálně zajistit vymahatelnost práv ze smlouvy. Jelikož drobné spory zbytečně zvyšují zátěž soudů a soudní řízení je zároveň ve světle těchto rychlých jednání neúměrně dlouhé, musíme hodnotit jako pozitivní snahy o vytvoření systémů pro řešení sporů online. Domníváme se, že většina těchto sporů může být zdárně vyřešena bez ingerence soudu prostřednictvím mediace nebo online platform, na které se spotřebitelé mohou obrátit.

V situaci, kdy se internet stal naprosto běžnou součástí života téměř každého člověka, pro oblast práva stále přináší nové výzvy. Je třeba zabývat se problémy, kdy účast na právním jednání je oproštěná od určitého místa jednání, čímž je ovlivněno vnímání principu teritoriality, jakožto základu mezinárodního práva soukromého. Zároveň ale právních poměrů s mezinárodním prvkem vzniká více než kdykoliv v minulosti. Pro

zajištění právní jistoty účastníků těchto poměrů je žádoucí, aby strany byly schopné předvídat, jaká právní úprava se na ně vztahuje, jaké mají práva a povinnosti. Ideálně by měly existovat jednotné (a reálně vymahatelné) normy. Toto je problém s ohledem na dosah autority jednotlivých států, proto můžeme pozorovat přesun odpovědnosti do soukromoprávní sféry – kdy určitá pravidla vytvářejí nestátní organizace (např. ICANN pro oblast doménových jmen) a velké internetové společnosti (Amazon, Facebook), například v deontologických kodexech a doporučeních.

Při tvorbě národních předpisů nebo jejich novelizaci by se tak zákonodárci měli obracet ke stejným pramenům, modelovým zákonům vytvořeným mezinárodními organizacemi a respektovat vývoj elektronického prostředí. Není vždy třeba snažit se o úpravu co nejvíce podrobnou. Není novinkou, že obecnější normy byly schopné odolat působení času a přizpůsobit se měnícímu se prostředí mnohem lépe (viz např. ABGB).

V českém prostředí bylo např. občanskému zákoníku schválenému v roce 2012 vytýkáno, že obsahuje úpravu nemoderní a nereaguje na realitu digitální společnosti. Ačkoli občanský zákoník výslovně neupravuje informační společnost, svou úpravou např. používání prostředků komunikace na dálku, elektronického podepisování, uzavírání smluv distančním způsobem, smluv se spotřebitelem ohledně zboží s digitálním obsahem zcela jistě na požadavky moderní společnosti reaguje a zatím se nezdá, že by podrobnější úprava výslovně chyběla. Problematika „sítí“ je vedle toho upravena skupinou speciálních předpisů.

Rapidní vývoj můžeme v blízké budoucnosti očekávat ve sféře e-governmentu. Česká republika za posledních deset let velmi pokročila při budování e-správy a velká část komunikace s veřejnou správou probíhá již dnes elektronicky. Dalším krokem ve světle globalizace bude mezinárodní propojení úřadů, což můžeme pozorovat ve strategiích EU a budování přístupů k informacím obsaženým v národních registrech. Autorka dospívá k názoru, že digitalizací bychom se neměli cítit ohroženi. Pokud rozvineme prostředky a

metody digitálního ověření a identifikace za současného vývoje AML předpisů,²⁶⁹ bude možné mnohé služby poskytovat elektronicky, kvalitněji a rychleji.

Co se týče dalšího vývoje moderních technologií, jen těžko si umíme představit, jak bude svět vypadat za dalších 10 let. Jak říká sám vynálezce internetu Tim Berners-Lee: „Síť, jak jsem si ji představoval, jsme ještě nepoznali. Budoucnost je stále mnohem větší než minulost.“²⁷⁰

²⁶⁹ Anti-Money Laundering Regulations – opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.

²⁷⁰ *The Web as I envisaged it, we have not seen it yet. The future is still so much bigger than the past.* Dostupné z: <http://www.opening-governance.org/sir-tim-berners-lee/>.

SEZNAM LITERATURY A WEBOVÝCH STRÁNEK

ALRAMAHI, M.: The legal nature of domain names rights, Journal of International Trade Law & Policy, Volume 8, Number 1, 2009.

BAINBRIDGE, D. I.: Computer Law. 4. vydání. Pearsons Education Limited. 2000.

BAINBRIDGE, D. I.: Introduction to Computer Law, Fourth Edition. Great Britain: Ashford Colour Press Ltd, Gosport, 2000.

BĚLOHLÁVEK, A. J.: Mezinárodní právo soukromé evropských zemí. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.

BĚLOHLÁVEK, A. J.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012.

BIEGLER, M.: www.electronicbusiness.at, Recht & Steuern im elektronischen Geschäftsverkehr. Wien: LINDE VERLAG WIEN Ges.m.b.H., 2000.

BOGUSZAK, J.; ČAPEK, J.: Teorie práva. Praha: CODEX Bohemia, 1997.

BOSS, A. H., KILIAN, W.: The United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts. The Netherlands: Kluwer Law International, 2008.

BRÖCKER, K. T.; CZYCHOWSKI, C.; SCHÄFER, D.: Praxishandbuch Geistiges Eigentum im Internet, Gewerblicher Rechtsschutz, Urheberrecht, Angrenzende Rechtsgebiete. München: Verlag C. H. Beck oHG, 2003.

BÜLLESBACH, A., POULLET, Y., PRINS, C.: Concise European IT law. Kluwer Law International 2007.

ČERMÁK, J.: Internet a autorské právo, 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2003.

CSACH, K.: Štandardné zmluvy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.

DISMAN, M.: Právní úprava domény „.eu“. Praha: Linde, 2011.

DONÁT, J., TOMÍŠEK, J.: Právo v síti: průvodce právem na internetu, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013.

EILMANSBERGER, T.; HOLOUBEK, M.; KALSS, S.; LANG, M.; LIENBACHER, G.; LURGER, B.; POTACS, M.: Internet und Recht: Rechtsfragen von E-Commerce und E-Government. Wien: LINDE VERLAG WIEN Ges.m.b.H., 2002.

FALLENBÖCK, M.: Internet und Internationales Privatrecht, Zu den internationalen Dimensionen des Rechts im Electronic Commerce. Wien: Springer-Verlag/Wien, 2001.

FAWCETT, J. J., TORREMANS, P.: Intellectual Property and Private International Law. Second edition. Oxford University Press, 2011.

FREER, R. D.: Civil Procedure, Third Edition (Aspen Student Treatise Series), Wolters Kluwer; 3rd edition, 2012.

FRIMMEL, M.: Elektronický obchod/právní úprava. Praha: PROSPEKTUM spol. s r.o., 2002.

GILLIES, L. E.: Addressing the „Cyberspace Fallacy“: Targeting the Jurisdiction of an Electronic Consumer Contract. International Journal of Law and Information Technology Vol. 16 No. 3, Oxford University Press 2008.

GILLIES, L. E.: Electronic commerce and international private law: A study of electronic consumer contracts, Abingdon, Oxford, 2008.

GOUNALAKIS, G.: Rechtshandbuch Electronic Business. München: Verlag C.H. Beck oHG, 2003.

HOLÁ, L.: K pojmu konciliace v řešení spotřebitelských sporů. Obchodněprávní revue 2/2017.

HÜLLE, T.: Elektronické řešení sporů ověřuje teoretické hranice praxí. Revue pro právo a technologie, 2012, roč. 3, č. 6, s. 33-39.

KARÁSEK, P.; KARÁSKOVÁ, I.: Paragrafy a počítače – právní aspekty užití počítače. Brno: UNIS Publishing, 1994.

KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol.: Občanské právo hmotné 1, 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005.

KREBACH, G.: E-Commerce: nationale und internationale Rechtsvorschriften zum Geschäftsverkehr über elektronische Medien. Wien: LINDE VERLAG WIEN Ges.m.b.H., 2002.

- KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol.: Mezinárodní právo soukromé, 8. vydání. Plzeň – Brno: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. a Doplněk, 2015.
- KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K. a kol.: Právo mezinárodního obchodu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008.
- LIM, Y. F.: Cyberspace law: commentaries and materials. 2nd edition. Hong Kong: Shek Wah Tong Printing Press Ltd., 2007.
- MACHOVÁ, D.: E-Business – mezinárodně právní aspekty. Rigorózní práce, 2010.
- MATEJKA, J.: Internet jako objekt práva: hledání rovnováhy autonomie a soukromí. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, 2013.
- MATEJKA, J.: Studijní materiály k předmětu Internetové a počítačové právo. [* .ppt]. ZČU Plzeň, FPR, 2010.
- MATYK, S.: Verknüpfung der Handelsregister?, NOTA BENE, Zeitschrift für das Notariat, Februar 2010, Nummer 103, P.b.b.
- ONDŘEJ, J. a kol.: Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele, Ekonomické, právní a sociální aspekty. Praha: C.H. Beck, 2013.
- PARKER, G. G., VAN ALSTYNE, M. W., CHOUDARY, S. P.: Platform Revolution. New York – London: W. W. Norton & Company, 2016.
- PAUKNEROVÁ, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
- PELIKÁNOVÁ, R.; ČERMÁK, K.: Právní aspekty doménových jmen. Praha: Linde Praha, a.s., 2000.
- POLČÁK, R.: Lex informatica – užitečnost práva a budoucnost informační sítě. Právní rozhledy 17/2012, s. 594.
- POLČÁK, R.: Právo a evropská informační společnost. Brno: Masarykova Univerzita, 2009.
- POLČÁK, R.: Právo na internetu, Spam a odpovědnost ISP. Brno: Computer Press, a.s., 2007.
- POLČÁK, R. et al.: Introduction to ICT law (selected issues). Brno: Masarykova univerzita, 2007.

RABAN, P.: Evropská doména nejvyšší úrovně .eu a rozhodování sporů o ní. Právní rozhledy 9/2006, s. 317.

ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T.: Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013.

RŮŽIČKA, K.: Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Aleš Čeněk, 2005.

SMEJKAL, V.: Internet a §§§. Praha: Grada Publishing, 2001.

SMEJKAL, V.; SOKOL, T.; VLČEK, M.: Počítačové právo. Praha: C. H. Beck, 1995.

SVANTESSON, D.: Private International Law & the Internet. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2007.

SVOBODA, P.; KROFT, M.; BERAN, K.; EMR, D.; FRÝZEK, L.; VÁŇA, R.; VÍT, M.: Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha: Linde Praha a.s., 2001.

ŠTĚDRONĚ, B.; LUDVÍK, M.: Právo v informačních technologiích. Kralice na Hané: Computer Media s.r.o., 2008.

TELEC, I.: Nový občanský zákoník ve společnosti sítí. Právní rozhledy 23-24/2012, s. 853.

TELEC, I.: Poznámky k internetu a proměnám práva. Právní rozhledy 12/2013, s. 448.

VISCHER, F.: General Course on Private International Law. Recueil des Cours 1992, volume 232.

WANG, F. F.: Law of Electronic Commercial Transactions: Contemporary Issues in the EU, US and China. New York: Routledge, 2010.

AKDENIZ, Y. Case Analysis of League Against Racism and Antisemitism (LICRA), French Union of Jewish Students, v Yahoo! Inc. (USA), Yahoo France, Tribunal de Grande Instance de Paris (The County Court of Paris), Interim Court Order, 20 November, 2000. 2001. Electronic Business Law Reports, 1(3) 110-120. Dostupné z: http://www.cyber-rights.org/documents/yahoo_ya.pdf

ANDERL, A. IT-Vertäge, Internet/E-Commerce. Dostupné z: <http://www.mci4me.at/mci4me/app/main?DOCID=100127901>

BRODEC, J. Spotřebitelské e-smlouvy. IT právo, 26-10-2004. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=208030>

DIEDERICHSEN, E. Commentary to Journal of Law & Commerce Case I; Oberlandesgericht, Frankfurt am Main 1995, 14 Journal of Law and Commerce, 177-181. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/eva.html>

EASTERBROOK, F. H. Cyberspace and the Law of the Horse. University of Chicago Legal Forum, 1996. Dostupné z: http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2147&context=journal_articles

GLASER, P. Eine bombige Legende. Stimmt's Nr. 28/2001. Die Zeit Online, Drösser. Dostupné z: http://www.zeit.de/2001/28/200128_stimmts_internet_xml

HAJNÝ, F. Úmluva o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace. EPRAVO.CZ 24-11-2003. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/umluva-o-uzavirani-smluv-prostredky-elektronicke-komunikace-21829.html>

HAMBRIDGE, S. Netiquette Guidelines. Dostupné z: <http://rfc.net/rfc1855.html>

JANSA, L. Konflikt domény s ochrannou známkou nebo obchodní firmou. právoit, 25-4-2007. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/view.php?nazevclanku=konflikt-domeny-s-ochrannou-znamkou-nebo-obchodni-firmou&cislocclanku=2007040005>

KIRGIS, R. Disentangling Choice of Law for Torts and Contracts, 72 Wash. & Lee L. Rev. Online 71, 2015, Dostupné z: <http://scholarlycommons.law.wlu.edu/wlulr-online/vol72/iss1/4>

MALIŠ, P. Rozhodné právo sporů z internetových transakcí. IT právo, 31-3-2008. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/view.php?nazevclanku=rozhodne-pravo-sporu-z-internetovych-transakci&cislocclanku=2008030001>

MOKRÝ, L. Právní povaha e-aukce. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/pravni-povaha-e-aukce>

OTEVŘEL, P. E-aukce a právo spotřebitele odstoupit od kupní smlouvy. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/e-aukce-a-pravo-spotrebitele-odstoupit-od-kupni-smlouvy>

OTEVŘEL, P. O podnikání nepodnikatelů v rámci e-aukcí. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/o-podnikani-nepodnikatelu-v-ramci-e-aukci>

OTEVŘEL, P. Spamming a některé otázky šíření obchodních sdělení. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/spamming-a-nektere-otazky-sireni-obchodnich-sdeleni>

PETERKA, J. Jak se daří českému e-governmentu? Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/jak-se-dari-ceskemu-e-governmentu/>

PETERKA, J. Velký kurz Internetu. Dostupné z: <http://www.earchiv.cz/1315/index.php3>

POVOLEDO, E. Italian Judge Cites Profit as Justifying a Google Conviction. The New York Times – Global Business. 12-4-2010. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2010/04/13/business/global/13google.html?scp=1&sq=google%20verdict&st=cse>

REED, C. Internet Law – Texts and Materials, Second Edition. Cambridge, University Press 2004. Dostupné z: http://assets.cambridge.org/97805216/05229/excerpt/9780521605229_excerpt.pdf

RYLICH, J. Kam kráčí český e-government?. LUPA. 20-4-2007. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/kam-kraci-cesky-e-government>

SATRAPA, P. Netiketa. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/netiketa/>

SORIEUL, R. Topical Messages from Cyberspace. Uniform Commercial Law Information Colloquium, June 11th 1998, United Nations Headquarters. In Electronic Law Journals, JILT 1998 (3). Dostupné z: http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/1998_3/happ

ŠLEMAROVÁ, D. Kolizní úprava mimosmluvních závazků – Řím II. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/kolizni-uprava-mimosmluvnich-zavazku-rim-ii-57875.html>

VOCŮ, M. Bezpečnost počítačových systémů. Dostupné z: <http://www1.cuni.cz/~michal/clankysecurity1.html>

WILLAN, P. Milan Judge: the Internet is Not a Lawless Prairie. IDG News Service. 12- 4- 2010. Dostupné z:

http://www.cio.com/article/590609/Milan_Judge_the_Internet_is_Not_a_Lawless_Prairie?page=2&taxonomyId=3055

curia.europa.eu

cyber.harvard.edu

ec.europa.eu

europa.eu

e-justice.europa.eu

harvardlawreview.org

judikatury.cz

medien-internet-und-recht.de

www.coi.cz

www.cyber.harvard.edu

www.digiczech.eu

www.epravo.cz

www.eurlex.eu

www.europarl.europa.eu

www.ftc.gov

www.gesetze-im-internet.de

www.govtrack.us

www.gpo.gov

www.internet4jurists.at

www.itpravo.cz

www.law.justia.com

www.lupa.cz

www.mpo.cz

www.mvcr.cz

www.nic.cz

www.nsoud.cz

www.oecd.org
www.portal-vz.cz
www.pravoit.cz
www.psp.cz
www.scholar.google.com
www.supreme.justia.com
www.telegraph.co.uk
www.un.org
www.uncitral.org
www.uniformlaws.org
www.wikipedia.org

SEZNAM PŘÍLOH

1. Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu (1996) – stav ke dni 8. srpna 2017.
2. Úmluva o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv (OSN 2005) – stav ke dni 8. srpna 2017.
3. Seznam TLD domén podléhající řešení UDRP (Uniform Dispute Resolution Policy and Rules) k datu 17. října 2016.

Příloha č. 1

Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu (1996) – stav ke dni 8. srpna 2017

UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996)

Legislation based on or influenced by the Model Law has been adopted in 69 States in a total of 145 jurisdictions:

State		Notes
Antigua and Barbuda	2006	(d)
Australia	2011	(e), (h)
Australian Capital Territory	2012	(e), (h)
New South Wales	2010	(e), (h)
Northern Territory	2011	(e), (h)
Queensland	2013	(e), (h)
South Australia	2011	(e), (h)
Tasmania	2010	(e), (h)
Victoria	2011	(e), (h)
Western Australia	2011	(e), (h)
Bahamas	2003	
Bahrain	2002	
Bangladesh	2006	(a), (d)
Barbados	2001	
Belize	2003	
Bhutan	2006	
Brunei Darussalam	2000	
Cabo Verde	2003	
Canada		
Alberta	2001	(b)
British Columbia	2001	(b)
Manitoba	2000	(b)
New Brunswick	2001	(b)
Newfoundland and Labrador	2001	(b)
Northwest Territories	2011	(b)
Nova Scotia	2000	(b)
Nunavut	2004	(b)

Ontario	2001	(b)
Prince Edward Island	2001	(b)
Quebec	2001	(d)
Saskatchewan	2000	(b)
Yukon	2000	(b)
China	2004	
Hong Kong, China	2000	
Macao, China	2005	(d), (h)
Colombia	1999	(a)
Dominica	2013	(e)
Dominican Republic	2002	(a)
Ecuador	2002	(a)
El Salvador	2015	(d)
Fiji	2017	(e)
France	2000	
Gambia	2009	(e)
Ghana	2008	(e)
Grenada	2008	
Guatemala	2008	(e)
Honduras	2015	
India	2000	(a)
Iran (Islamic Republic of)	2004	
Ireland	2000	
Jamaica	2006	
Jordan	2001	
Kuwait	2014	(a), (d)
Lao People's Democratic Republic	2012	(a)
Liberia	2002	(a)
Madagascar	2014	(e)
Malawi	2016	(a)
Malaysia	2006	
Mauritius	2000	
Mexico	2000	
Mozambique	2017	(e)
New Zealand	2002	
Oman	2008	(a)

Pakistan	2002	
Panama	2001	(a)
Paraguay	2010	
Philippines	2000	
Qatar	2010	(e)
Republic of Korea	1999	
Rwanda	2010	(e)
Saint Kitts and Nevis	2011	(e)
Saint Lucia	2011	
Saint Vincent and the Grenadines	2007	
Samoa	2008	
San Marino	2013	(e)
Saudi Arabia	2007	
Seychelles	2001	(a)
Singapore	2010	(e), (h)
Slovenia	2000	
South Africa	2002	(a)
Sri Lanka	2006	
Syrian Arab Republic	2014	(a), (d)
Thailand	2002	
Trinidad and Tobago	2011	(e)
United Arab Emirates	2006	
United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland		
Bailiwick of Guernsey	2000	(f)
Bailiwick of Jersey	2000	(f)
Bermuda	1999	(g)
Cayman Islands	2000	(g)
Isle of Man	2000	(f)
Montserrat	2009	(g)
Turks and Caicos Islands	2000	(g)
United Republic of Tanzania	2015	(e)
United States of America		
Alabama	2001	(c)
Alaska	2004	(c)
Arizona	2000	(c)
Arkansas	2001	(c)

California	1999	(c)
Colorado	2002	(c)
Connecticut	2002	(c)
Delaware	2000	(c)
District of Columbia	2001	(c)
Florida	2000	(c)
Georgia	2009	(c)
Hawaii	2000	(c)
Idaho	2000	(c)
Illinois	1998	
Indiana	2000	(c)
Iowa	2000	(c)
Kansas	2000	(c)
Kentucky	2000	(c)
Louisiana	2001	(c)
Maine	2000	(c)
Maryland	2000	(c)
Massachusetts	2003	(c)
Michigan	2000	(c)
Minnesota	2000	(c)
Mississippi	2001	(c)
Missouri	2003	(c)
Montana	2001	(c)
Nebraska	2000	(c)
Nevada	2001	(c)
New Hampshire	2001	(c)
New Jersey	2000	(c)
New Mexico	2001	(c)
North Carolina	2000	(c)
North Dakota	2001	(c)
Ohio	2000	(c)
Oklahoma	2000	(c)
Oregon	2001	(c)
Pennsylvania	1999	(c)
Rhode Island	2000	(c)
South Carolina	2004	(c)

South Dakota	2000	(c)
Tennessee	2001	(c)
Texas	2001	(c)
Utah	2000	(c)
Vermont	2003	(c)
Virginia	2000	(c)
West Virginia	2001	(c)
Wisconsin	2004	(c)
Wyoming	2001	(c)
Vanuatu	2000	
Venezuela (Bolivarian Republic of)	2001	
Viet Nam	2005	(e)
Zambia	2009	(e)

Notes

(a) Except for the provisions on certification and electronic signatures.

(b) The legislation enacts uniform legislation influenced by the Model Law and the principles on which it is based.

Uniform Electronic Commerce Act, adopted in 1999 by the Uniform Law Conference of Canada

(c) The legislation enacts uniform legislation influenced by the Model Law and the principles on which it is based.

Uniform Electronic Transactions Act, adopted in 1999 by the National Conference of Commissioners on Uniform State Law

(d) The legislation is influenced by the Model Law and the principles on which it is based.

(e) The legislation also includes substantive provisions of the United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts.

(f) Crown Dependency of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

(g) Overseas territory of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

(h) The legislation amends previous legislation based on the Model Law.

Disclaimer:

A model law is created as a suggested pattern for law-makers to consider adopting as part of their domestic legislation. Since States enacting legislation based upon a model law have the flexibility to depart from the text, the above list is only indicative of the enactments that were made known to the UNCITRAL Secretariat. The legislation of each State should be considered in order to identify the exact nature of any possible deviation from the model in the legislative text that was adopted. The year of enactment indicated above is the year the legislation was passed by the relevant legislative body, as indicated to the UNCITRAL Secretariat; it does not address the date of entry into force of that piece of legislation, the procedures for which vary from State to State, and could result in entry into force some time after enactment.²⁷¹

²⁷¹ Zdroj: UNCITRAL. [8. srpna 2017] Dostupné z: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model_status.html

Příloha č. 2

Úmluva o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv (OSN 2005) – stav ke dni 8. srpna 2017

18. United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts; New York, 23 November 2005

Entry into force: 1 March 2013, in accordance with article 23(1).

Registration: 1 March 2013, in accordance with article 23(1).

Status: Parties: 8.

State	Notes	Signature	Ratification, Accession(*), Approval(†), Acceptance(‡) or Succession(§)	Entry into force
Central African Republic		27/02/2006		
China		06/07/2006		
Colombia		27/09/2007		
Congo			28/01/2014(*)	01/08/2014
Dominican Republic			02/08/2012(*)	01/03/2013
Fiji			07/06/2017(*)	01/01/2018
Honduras		16/01/2008	15/06/2010	01/03/2013
Iran (Islamic Republic of)		26/09/2007		
Lebanon		22/05/2006		
Madagascar		19/09/2006		
Montenegro		27/09/2007	23/09/2014	01/04/2015
Panama		25/09/2007		
Paraguay		26/03/2007		
Philippines		25/09/2007		
Republic of Korea		15/01/2008		
Russian Federation	(b)	25/04/2007	06/01/2014(‡)	01/08/2014
Saudi Arabia		12/11/2007		
Senegal		07/04/2006		
Sierra Leone		21/09/2006		
Singapore	(a)	06/07/2006	07/07/2010	01/03/2013
Sri Lanka	(c)	06/07/2006	07/07/2015	01/02/2016

Notes

(a) Upon ratification, Singapore declared: The Convention shall not apply to electronic communications relating to any contract for the sale or other disposition of immovable property, or any interest in such property. The Convention shall also not apply in respect of (i) the creation or execution of a will; or (ii) the creation, performance or enforcement of an indenture, declaration of trust or power of attorney, that may be contracted for in any contract governed by the Convention.

(b) Upon acceptance, the Russian Federation declared:

1. In accordance with article 19, paragraph 1, of the Convention, the Russian Federation will apply the Convention when the parties to the international contract have agreed that it applies;
2. In accordance with article 19, paragraph 2, of the Convention, the Russian Federation will not apply the Convention to transactions for which a notarized form or State registration is required under Russian law or to transactions for the sale of goods whose transfer across the Customs Union border is either prohibited or restricted;
3. The Russian Federation understands the international contracts covered by the Convention to mean civil law contracts involving foreign citizens or legal entities, or a foreign element.

(c) Upon ratification, Sri Lanka declared: In accordance with Articles 21 and 19 (paragraph 2) of the United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts, the Convention shall not apply to electronic communications or transactions specifically excluded under Section 23 of the Electronic Transactions Act No. 19 of 2006, of Sri Lanka.²⁷²

²⁷² Zdroj: UNCITRAL. [8. srpna 2017] Dostupné z:
http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/2005Convention_status.html.

Příloha č. 3

Seznam TLD domén podléhající řešení UDRP (Uniform Dispute Resolution Policy and Rules) k datu 17. října 2016²⁷³

.aero	.cbre	.helsinki
.asia	.ikano	.health
.biz	.pnc	.adac
.cat	.farmers	.pamperedchef
.com	.fedex	.edeka
.coop	.politie	.taobao
.email	.art	.tmall
.info	.nfl	.tiffany
.jobs	.woodside	.lifeinsurance
.mobi	.travelchannel	.xn--g2xx48c (购物,
.museum	.hgtv	"shopping", /gouwu/)
.name	.frontdoor	.alipay
.net	.foodnetwork	.alibaba
.org	.cookingchannel	.softbank
.pro	.orientexpress	.compare
.tel	.anz	.skin
.travel	.itv	.iselect
.xxx	.blanco	.select
.radio	.shopping	.weather
.dvr	.able	.tube
.xn--gk3at1e (通販, "online	.lego	.fresenius
shopping", /tsuhan/)	.alstom	.volkswagen
.observer	.dunlop	.dubai
.wow	.airbus	.baidu
.rogers	.goodyear	.promo
.fido	.kosher	.living
.monster	.dupont	.clinique
.eco	.ericsson	.lamer
.vanguard	.save	.safety
.diy	.prime	.origins
.samsclub	.deal	.fox
.walmart	.epost	.schaeffler
.nab	.now	.statefarm
.george	.chintai	.dealer
.ubank	.fire	.bosch
.auspost	.kindle	.rexroth
.xn--3oq18vl8pn36a	.silk	.mobily
(大众汽车, "volkswagen", /dazhong	.imdb	.xn--mgbb9fbpob (موبيلي,
qiche/)	.audible	"mobily", /mobayli/)
.aigo	.tdk	.star
.hdfc		

²⁷³ Zdroj: ARBITRATION CENTER FOR INTERNET DISPUTES. [8. srpna 2017] Dostupné z: https://udrp.adr.eu/arbitration_platform/udrp_disputes.php.

.hbo	.dhl	.pid
.asda	.hisamitsu	.contact
.hot	.games	.weber
.pay	.pioneer	.analytics
.hughes	.zappos	.jmp
.dish	.ups	.xn--jlq61u9w7b (诺基亚, "nokia", /nuojiya/)
.capitalone	.mattel	.sas
.sling	.netflix	.ford
.secure	.ott	.storage
.mcdonalds	.locker	.lincoln
.amex	.dtv	.kfh
.open	.ollo	.wanggou
.mcd	.mlb	.shell
.americanexpress	.realestate	.xn--pbt977c (珠宝, "jewelry", /zhubao/)
.loft	.shop	.xn--kpu716f (手表, "watches", /shoubiao/)
.lancia	.aetna	.kpn
.dodge	.dot	.xn--ngbe9e0a (بيتك, "home", /baytak/)
.cbs	.blog	.travelersinsurance
.gap	.xn--w4rs40l (嘉里, "kerry", /jia li/)	.watches
.qvc	.guardian	.xn--eckvdtc9d (ポイント, "point", /pointo/)
.maserati	.hkt	.tushu
.oldnavy	.richardli	.trv
.bananarepublic	.pccw	.redumbrella
.showtime	.dds	.xn--mgbt3dhd (همراه, "comrade", /hamra/)
.blockbuster	.nowtv	.pars
.calvinklein	.metlife	.zero
.fidelity	.xn--fzys8d69uvgm (電訊盈科, "pccw", /dianxun yingke/)	.smile
.target	.flir	.bot
.abarth	.olayangroup	.joy
.athleta	.xn--mgb7c0b0bn0a (العليان, "olayan", /al-alian/)	.buy
.latino	.lipsy	.got
.nba	.olayan	.fast
.fiat	.nextdirect	.jot
.mopar	.warman	.pin
.juniper	.next	.read
.ferrari	.mls	.circle
.alfaromeo	.progressive	.book
.bofa	.ftr	.safe
.lilly	.statebank	.call
.mckinsey	.sbi	.room
.afamilycompany	.agakhan	.like
.ladbrokes	.ismaili	.author
.uconnect	.akdn	.travelers
.abc	.imamat	.nowruz
.hyatt	.teva	.firestone
.intel	.jnj	.tci
.glade	.vig	.sharp
.pru	.xn--9krt00a (微博, "weibo", /weibo/)	
.jeep		
.srt		
.visa		

.banamex	.weibo	.salon
.prudential	.abudhabi	.shia
.pramerica	.xn--mgbca7dzdo (ابوظبي),	.insurance
.chrysler	"abu dhabi", /abu thabi/)	.norton
.discover	.abbvie	.med
.citi	.northwesternmutual	.symantec
.americanfamily	.kpmg	.sfr
.honeywell	.mutual	.boehringer
.duns	.htc	.bostik
.msd	.jcp	.lamborghini
.booking	.yun	.bugatti
.amfam	.shouji	.audi
.esurance	.nissay	.vip
.citadel	.sina	.verisign
.duck	.xihuan	.broadway
.raid	.anquan	.comsec
.swiftcover	.talk	.grainger
.scjohnson	.aws	.tab
.ieee	.you	.fairwinds
.off	.extraspaces	.cityeats
.rightathome	.ally	.lifestyle
.tiaa	.barefoot	.creditunion
.lpl	.gallo	.vana
.lplfinancial	.shaw	.playstation
.bestbuy	.stream	.ferrero
.bbt	.locus	.rocher
.panasonic	.gmbh	.apple
.beauty	.avianca	.aarp
.lundbeck	.bcg	.beats
.tjx	.total	.ping
.smart	.kerryproperties	.meo
.fujixerox	.kerrylogistics	.sapo
.homesense	.kuokgroup	.sbs
.staples	.xn--w4r85el8fhu5dnra	.gucci
.marshalls	(嘉里大酒店, "kerry hotels", /jia li da jiudian/)	.landrover
.lancome	.kerryhotels	.jaguar
.tkmaxx	.vuelos	.rwe
.homegoods	.passagens	.zara
.pfizer	.jpmorgan	.mutuelle
.vivo	.chase	.arte
.winners	.telecity	.aramco
.onyourside	.tunes	.xn--mgba3a3ejt (ارامكو),
.tjmaxx	.song	"aramco", /aramko/)
.nationwide	.store	.dell
.goodhands	.viking	.cipriani
.allstate	.spot	.kinder
.lefrak	.coupon	.yamaxun
.macys	.yahoo	.moi
.mint	.tvs	.virgin
.intuit	.flickr	.mtr
.ses	.gallup	.clubmed
		.bom

.nike	.hdfcbank	.stockholm
.xfinity	.pwc	.kia
.mitsubishi	.wolterskluwer	.final
.comcast	.natura	.seven
.godaddy	.frontier	.hyundai
.fujitsu	.quest	.obi
.mit	.xn--8y0a063a (联通,	.ltd
.shangrila	"unicom", /liantong/)	.bms
.zippo	.unicom	.security
.xn--5su34j936bgsg	.deloitte	.linde
(香格里拉, "shangri-la", /xianggelila/)	.weatherchannel	.stada
	.nikon	.theatre
	.lanxess	.protection
.car	.orange	.sandvik
.csc	.bentley	.sandvikcoromant
.amica	.game	.bbva
.stc	.jprs	.mba
.viva	.bcn	.jll
.stcgroup	.studio	.fyi
.aaa	.barcelona	.thd
.gea	.airtel	.men
.aco	.live	.lupin
.xn--efvy88h (新闻, "news",	.app	.corsica
/xinwen/)	.sakura	.cisco
.mom	.realty	.earth
.family	.forum	.soccer
.seek	.hoteles	.coupons
.fage	.telefonica	.icbc
.ceb	.bnl	.brother
.group	.cloud	.accenture
.giving	.bradesco	.philips
.xperia	.movistar	.nec
.boots	.omega	.taxi
.chanel	.swatch	.xn--estv75g (工行, "icbc",
.wine	.law	/gonghang/)
.vin	.skype	.hockey
.lixil	.scor	.run
.xn--tckwe (ㄣ ㄩ, "com",	.office	.xn--y9a3aq (hу)
/komu/)	.starhub	.xn--mgbp12fh (سودان,
.xn--fhbei (كـم, "com",	.vista	"sudan", /sudan/)
/kom/)	.commbank	.theater
.xn--c2br7g (नेट, "net",	.vistaprint	.aig
/neta/)	.ricoh	.icu
.xn--9dbq2a (ᐃᑭ)	.netbank	.lol
.xn--11b4c3d (कॉम, "com",	.cba	.liaison
/koma/)	.genting	.cfa
.xn--3pxu8k (点看, "dot	.drive	.nadex
com", /dian kan/)	.play	.cars
.xn--t60b56a (닷넷, "dot	.aeg	.auto
net", /datnet/)	.crown	.toray
.xn--jl1aef (КОМ, "com",		.hitachi
/kom/)		

/da na/	.xn--pssy2u (大拿, "dot net",	.statoil	.bridgestone
		.lasalle	.sener
	.xn--42c2d9a (කම, "com",	.jlc	.rent
		.microsoft	.honda
	.xn--mk1bu44c (닷컴, "dot	.hotmail	.swiss
	com", /datkeom/)	.windows	.dog
	.ipiranga	.bing	.broker
	.lexus	.azure	.abb
	.pet	.montblanc	.sex
	.man	.homedepot	.seat
	.toyota	.xbox	.weir
	.sanofi	.snCF	.jewelry
	.tatamotors	.bible	.xerox
	.srl	.ski	.show
	.bet	.xn--imr513n (餐厅,	.team
	.ice	"restaurant", /canting/)	.sony
	.itau	.walter	
	.nokia		
	.lancaster		
	.ubs		
	.istanbul		
"Philips", /feilipu/)	.delta		
	.ist		
	.hsbc		
	.iinet		
	.xn--kcrx77d1x4a (飞利浦,	.apartments	.delivery
		.saxo	.taipei
	.express	.nico	.emerck
	.bauhaus	.tennis	.flsmidth
	.cafe	.bingo	.band
	.cyou	.canon	.yoga
	.racing	.style	.crs
	.xn--nyqy26a (健康,	.toshiba	.abogado
	"healthy", /jiankang/)	.chat	.rip
	.scholarships	.ntt	.wedding
	.love	.kyoto	.poker
	.xn--30rr7y (慈善, "charity",	.dclk	.alsace
	/cishan/)		.allfinanz
	.mma	.xn--b4w605ferd (淡马锡,	.ibm
	.afl	"Temasek", /danmaxi/)	.forsale
	.redstone	.ifm	
/shishang/)	.xn--9et52u (时尚, "vogue",	.temasek	.vermögensberatung (xn--
		.hangout	vermogensberatung-pwb) – German for
	.bond	.barclays	"financial advice"
	.sap	.design	.vermögensberater (xn--
	.komatsu	.dabur	vermogensberater-ctb) – German for
	.doha	.hermes	"financial advisor"
	.mtn	.barclaycard	.pyc (xn--p1acf) – Russian
	.review	.jcb	for "Russian"
	.win	.one	.tui
	.panerai	.lotte	.dvag
	.download	.marriott	.pohl
			.work

.movie	.fit	.casa
.faith	.lat	.budapest
.tickets	.kddi	.world
.accountant	.bank	.google
.loan	.shriram	.fly
.date	.flowers	.nexus
.tours	.ggee	.channel
.ads	.sale	.prof
.plus	.amsterdam	.gle
.film	.video	.zip
.gold	.docs	.cal
.golf	.tires	.chrome
.guge	.dev	.wme
.bbc	.schwarz	.pharmacy
.tech	.iwc	.gmx
.news	.osaka	.boo
.xn--vuq861b (信息, "information", /xinxi/)	.sew	.dad
.page	.garden	.day
.piaget	.lidl	.frl
.site	.doosan	.ing
.fan	.sky	.new
.online	.cartier	.mov
.cfid	.samsung	.rsvp
.trading	.adult	.eat
.spreadbetting	.porn	.meme
.emi	.trust	.youtube
.markets	.eurovision	.here
.forex	.fashion	.prod
.chloe	.latrobe	.esq
.xin	.irish	.immo
.pictet	.xn--hxt814e (网店, "webstore", /wang dian/)	.pizza
.abbott	.aquarelle	.gmail
.nissan	.memorial	.gbiz
.infiniti	.legal	.otsuka
.datsun	.money	.business
.mtpc	.coach	.network
.oracle	.everbank	.click
.goo	.xn--flw351e (谷歌, "Google", /guge/)	.diet
.leclerc	.madrid	.how
.java	.firmdale	.ooo
.epson	.xn--qcka1pmc (グーグル, "Google", /guguru/)	.uol
.maif	.mormon	.help
.xn--mxtq1m (政府, "government", /zhengfu/)	.lds	.hosting
.sucks	.party	.property
.study	.xn--45q11c (八卦, "gossip", /bagua/)	.ltda
.boats	.cricket	.cern
.courses	.science	.caravan
.casino	.reit	.sca
.fans		.广东 (xn--xhq521b) – Chinese province of "Guangdong"
.football		.佛山 (xn--1qqw23a) – Chinese city of "Foshan"

.goldpoint	.android	.bnpparibas
.school	.sydney	
.yodobashi	.bloomberg	
.cbn	.energy	
.gdn		
.restaurant	.vlaanderen	.church
.cymru	.brussels	.life
.sarl	.surf	.beer
.gifts	.手机 (xn--kput3i)	.juegos
.wales	.bzh	.luxe
.tatar	.scot	.credit
.top	.organic	.accountants
.healthcare	.global	.digital
.realtor	.engineer	.claims
.healthcare	.nhk	.gmo
.williamhill	.hamburg	.globo
.ong	.rehab	.bayern
.praxi	.tirol	.airforce
.yandex	.republican	.creditcard
.auction	.gives	.insure
.whoswho	.navy	.finance
.krd	.army	.wtc
.ngo	.bio	.citic
.nra	.lawyer	.москва (xn--80adxhks)
.spiegel	.vet	.moscow
.lacaixa	.mortgage	.limited
.lgbt	.software	.fail
.gent	.host	.exchange
.nrw	.market	.tax
.scb	.dentist	.wtf
.deals	.hiv	.fund
.melbourne	.attorney	.surgery
.city	.press	.investments
.schmidt	.degree	.financial
.cuisinella	.space	.gratis
.cancerresearch	.website	.furniture
.direct	.موقع (xn--4gbrim)	.dental
.place	.yachts	.care
.suzuki	.rio	.cash
.active	.homes	.discount
.mini	.autos	.blackfriday
.bmw	.versicherung	.clinic
.ovh	.reise	.fitness
.capetown	.motorcycles	.schule
.physio	.商标 (xn--c2r694b)	.foo
.lotto	.guide	.soy
.durban	.audio	.paris
.green	.hiphop	.frogans
.joburg	.loans	.quebec

.pictures	.dnp	.catering
.university	.ink	.exposed
.gal	.机构 (xn--nqv7f)	.voting
.associates	.संगठन (xn--i1b6b1a6a2e)	.tokyo
.reisen	.组织机构 (xn--nqv7fs00ema)	.nagoya
.media		.dating
.career	.opr (xn--c1avg)	.community
.town	.koeln	.boutique
.toys	.bid	.bargains
.lease	.okinawa	.tienda
.services	.vote	.works
.engineering	.voto	.wed
.gripe	.bar	.expert
.eus	.kred	.watch
.capital	.best	.kim
.desi	.christmas	.cool
.feedback	.pub	.tools
.college	.дети (xn--d1acj3b)	.club
.rocks	.actor	.build
.网址 (xn--ses554g)	.supplies	.pics
.gop	.fish	.pink
.ryukyu	.삼성 (xn?cg4bki)	.luxury
.yokohama	.vacations	.photo
.rest	.industries	.gift
.saarland	.supply	.网络 (xn--io0a7i)
.consulting	.xyz	.公司 (xn--55qx5d)
.vodka	.wiki	.monash
.haus	.neustar	.rich
.cooking	.بازار (xn--mgbab2bd)	.red
.moe	.mango	.shiksha
.rodeo	.qpon	.中信 (xn--fiq64b)
.country	.cards	.link
.商城 (xn--czru2d)	.foundation	.guitars
.horse	.reviews	.zone
.fishing	.futbol	.cheap
.vegas	.vision	.marketing
.miami	.condos	.democrat
.archi	.villas	.social
.black	.parts	.agency
.ren	.productions	.moda
.meet	.maison	.dance
.sohu	.移动 (xn--6frz82g)	.berlin
.london	.blue	.集团 (xn--3bst00m)
.nyc	.flights	.我爱你 (xn--6qq986b3xl)
.cologne	.cleaning	.中文网 (xn--fiq228c5hs)
.axa	.report	.wang
.webcam	.events	.kiwi
.trade	.cruises	.wien
.jetzt	.rentals	.email
.世界 (xn--rhqv96g)	.partners	.immobilien
	.properties	

.在线 (xn--3ds443g)	.careers	.plumbing
.institute	.cab	.graphics
.ceo	.公益 (xn--55qw42g)	.contractors
.solar	.政务 (xn--zfr164b)	.gallery
.farm	.systems	.sexy
.education	.domains	.construction
.glass	.viajes	.tattoo
.onl	.company	.technology
.international	.camp	.estate
.codes	.limo	.land
.training	.management	.bike
.house	.photos	.ventures
.kaufen	.shoes	.camera
.ninja	.center	.clothing
.repair	.ruhr	.lighting
.builders	.menu	.singles
.coffee	.uno	.voyage
.florist	.みんな (xn--q9jyb4c)	.guru
.holiday	.diamonds	.holdings
.solutions	.tips	.equipment
.buzz	.photography	.شبكة (xn--ngbc5azd)
.support	.directory	.онлайн (xn--80asehdb)
.recipes	.enterprises	.сайт (xn--80aswg)
.computer	.kitchen	
.academy	.today	

Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR řeší podle pravidel UDRP také spory spojené s doménami .co.nl, .co.no a .sx.

ANOTACE

Disertační práce je zaměřena na aplikaci právních předpisů, zejména pravidel mezinárodního práva soukromého a procesního, v prostředí internetu. Jádrem disertační práce je rozděleno do šesti hlavních kapitol. První se týká světa internetu a vysvětlení jeho základních pojmů, přičemž rovněž vymezuje systém a metody mezinárodního práva soukromého. Následuje rozbor nejdůležitějších pramenů mezinárodního práva soukromého a procesního v oblasti kyberprostoru a kapitola o hlavních aspektech e-businessu. Dvě stěžejní kapitoly práce pojednávají o elektronických smlouvách a použití mezinárodních pravidel soukromého práva v oblasti elektronických právních vztahů. Disertační práce je uzavřena se segmentem věnovaným rozvoji e-governmentu, jakožto důležité součásti e-businessu.

Cílem disertační práce je poskytnout ucelený pohled na právní úpravu elektronických právních vztahů, na použití a vývoj těchto norem a dalších důležitých prvků e-businessu.

ABSTRACT

The dissertation deals with the application of legal rules, especially the rules of private and procedural international law, in the Internet environment. The core of the dissertation is divided into six main chapters. The first concerning the Internet world and its main terms and the general terms of conflict of laws. It is followed by the examination of the main legal sources of the international private law and by the chapter about main aspects of e-business. The two chapters that are the most essential to this work are e-contracts and the application of the international private law rules to electronic relationships. The dissertation is concluded with a segment devoted to development of e-government which is also an important part of e-business in general.

The dissertation aims to provide comprehensive insight into the development and the future of the legal regulation of electronic legal relations and other important elements of e-business.

RESUMÉ

Disertační práce se věnuje působení právních norem, a to především norem mezinárodního práva soukromého a procesního, v prostředí internetu a má za cíl komplexně nahlédnout na vývoj právní úpravy elektronických právních poměrů a dalších významných prvků e-businessu.

Úvodní kapitoly disertační práce představují náhled do historie internetu, vysvětlení základních pojmů světa internetu a objasnění nejdůležitějších technických termínů. Následuje přehled systému a metod mezinárodního práva soukromého. Závěr úvodní části je věnován zamyšlení se nad existencí internetového práva.

Následující část se věnuje obecně vývoji pramenů mezinárodního práva soukromého a procesního, které se přímo dotýkají úpravy elektronických právních poměrů. Od pramenů mezinárodních postupuje výklad přes vývoj evropské úpravy k pramenům vnitrostátním. Nejdůležitějším z nich se potom blíže věnují navazující kapitoly. V závěru této části se je obsažen rozbor nepsaného práva vznikajícího v prostředí internetu.

Čtvrtá část disertační práce se potom zabývá jednotlivými specifiky oblasti e-businessu. Pozornost je věnována zejména doménovým jménům, jejich právní povaze i metodám řešení sporů vznikajících z jejich použití. Dále je zkoumána problematika a historický vývoj úpravy e-podpisu a elektronických sdělení prostřednictvím datových schránek.

Do samostatné části je potom vyčleněna úprava elektronické kontraktace, která tvoří jednu ze stěžejních částí disertační práce. Srovnávána je úprava elektronických kontraktů v českém právu, e-kontraktace v USA a snahy o sjednocení smluvního práva v Evropě. Po obecném výkladu věnovaném elektronickým smlouvám následuje rozbor speciální úpravy týkající se kontraktace se spotřebiteli. V této oblasti právní úpravy je nejvíce patrný vývoj a aktivní působení evropských zákonodárců. Právě úprava ochrany spotřebitele je dle

autorky jedním z důležitých pilířů v úsilí o odstraňování překážek a rozvoj elektronického obchodování.

Část šestá disertační práce se zaměřuje na aplikaci norem mezinárodního práva soukromého a procesního na oblast elektronických právních poměrů. Pozornost věnuje nejprve problematice určení rozhodného práva a soudní příslušnosti obecně. Následně je potom rozebírána problematika podrobněji včetně specifík vyplývajících pro spotřebitele. Pro srovnání je rovněž zmíněna také judikatura USA, jíž se tamní soudy řídí při řešení sporů v oblasti internetu. V závěru této části je obsažen rozbor metod alternativního řešení sporů v oblasti spotřebitelského práva.

Závěrečná část disertační práce se věnuje oblasti e-governmentu. Hlavní problematika této oblasti, jež je rovněž zahrnuta pod pojmem e-business, je vzhledem k omezenému rozsahu práce zpracována pouze v hlavních bodech. Bližší pozornost je věnována snahám o propojení registrů nemovitostí, dále propojení obchodních rejstříků a zakládání společností online.

Disertační práce přehledně rekapituluje postupný vývoj právních norem působících prostředí internetu. Zaměřuje se na to, jak se právo vyrovnává s neustále nově se objevujícími funkcemi internetu a globalizací. Hlavními otázkami, na které autorka v práci hledá odpověď, jsou, zda je nutné vytvářet nové předpisy pro úpravu elektronických právních poměrů nebo zda si vystačíme s novým výkladem aktuálně platných norem; zda se podařilo novým předpisům soukromého práva platným v ČR reagovat na požadavky e-commerce; a jaký má vliv digitalizace právních jednání na právní jistotu v právních poměrech.

Autorka dochází k závěru, že ačkoli jsou normy platného práva z větší části použitelné na právní poměry vznikající v kyberprostoru, včetně norem práva českého, existují specifické oblasti, u kterých je vhodnou metodou speciální úprava. Obecně by právní úpravy prostředí internetu měly být koordinovány na mezinárodní úrovni, v souladu s mezinárodními trendy, aby účastníci těchto právních poměrů s mezinárodním prvkem

měli reálnou možnost očekávat, že s jejich právy a povinnostmi bude nakládáno určitým způsobem (aby byla zvýšena předvídatelnost právního prostředí).

SUMMARY

The dissertation deals with the application of legal rules, especially the rules of international private law, in the Internet environment, and aims to provide comprehensive insight into the development of the legal regulation of electronic legal relations and other important elements of e-business.

The introductory chapters of the dissertation are a preview of Internet history, an explanation of the basic concepts of the Internet world and of the most important technical terms. They also provide an overview of the system and methods of international private law. The conclusion of the introductory part is dedicated to reflecting on the existence of Internet law.

The following part is devoted generally to the development of the sources of private and procedural international law which directly affect the regulation of electronic legal relations. From international sources, interpretation follows the development of European rules to national sources. The most important of these sources of law will be examined closer in the following chapters. This section is concluded with an analysis of the unwritten law created in the Internet environment.

The fourth part of the dissertation deals with the specific features of e-business. In the center of attention there are domain names, their legal nature and the methods of resolving disputes arising from their use. Furthermore, the problems and the historical development of e-signature and electronic communication through “data boxes” are examined.

The electronic contracts are the subject of a separate chapter, that is also one of the main parts of the dissertation. The rules concerning electronic contracting are viewed from the point of the Czech law, the law of the USA and as well as EU. The efforts to unify contract law in Europe are also mentioned at this point. An analysis of the special

arrangements for consumer contracts is conducted, following a general explanation of the electronic contracts. The development and active involvement of European legislators is most evident in the area of consumer law. It is consumer protection that creates one of the important pillars in the effort to remove barriers and develop e-commerce.

Part 6 of the dissertation focuses on the application of the standards of international private law to the field of electronic legal relations. Attention is paid first to the issue of determining the applicable law and jurisdiction in general. Subsequently, the issues are discussed in more detail, including the specifics concerning consumers. US case law, which is used by the US courts when deciding disputes in the area of Internet, is also mentioned. At the end of this section there is an analysis of methods of alternative dispute resolution in the area of consumer law.

The final part of the dissertation deals with e-government. The main issues of this area, which is also included under the term e-business, are only addressed in the main points due to the limited scope of this work. The efforts to link real estate registers, business registers and setting up companies online are in the center of attention.

The dissertation summarizes the gradual development of legal norms of the Internet environment. It focuses on how the law copes with the constantly emerging new features of the Internet and globalization. The main questions that the author seeks to answer are whether there is a need to create new regulations for electronic legal relationships or whether we are able to use the already existing rules; whether the new rules of private law that are effective in the Czech Republic since 2014, have been able to respond to e-commerce requirements; and the impact of the digitization of legal actions on the legal certainty in legal relations.

The author concludes that although the norms of the traditional law are largely applicable to legal relations arising in cyberspace, including the existing Czech law, there are specific areas where special treatment is a suitable method of regulation. In general, the regulations of the Internet should be coordinated internationally, in line with international trends, so that participants in these international legal relationships have a realistic chance

of expecting their rights and obligations to be handled in a certain way (the foreseeability of the legal environment increases).

KLÍČOVÁ SLOVA: internet, mezinárodní právo soukromé, e-business

KEYWORDS: Internet, Conflict of Laws, E-business